د اصحابانو کيسې

ژباړن:

[illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

ژباړن :

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نــــوم	:	داصحابانو کیسې
ژبـــــــاړن	:	مولوي عبدالهادي حماد
کمپـــــــــــوز	:	په خپله ژباړن
د پښتې طرحه او انلاین چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

که څوک غواړي ، چې زړه يې نرم سي او د اسلام په حقيقت باندې پوه سي او هغه خوند وڅکي کوم ، چې په اسلام کې پروت دئ نو لاندې د اصحبانو قصې دې مطالعه کړي ځکه د اصحبانو ژوند د مسلمانانو لپاره عملي درس دئ.

ژباړن

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطبه او تمهيد

نحمده ونصلي ونسلم علي رسوله الکريم واله وصحبه واتباعه الحماة للدين القويم.

امابعد: دالله ديوه سپېڅلي بنده حضرت مولاناعبدالقادررائپوري امر ماته په سنة ۱۳۵۳ هـ ق کي وسو چي زما سره احسان کونکی اوزما تربيت کونکی دئ (امر يې داصحابانو په اړه وو) چي زه داصحابانو په اړه څو قصې وليکم په ځانګړي ډول دلږ عمر لرونکو اصحابانو. اود ښځو دديندارۍ څه حالات په اردو (دڅړي وروسته په پښتو) ژبه وليکم ځکه کوم کسان چي دقصو شوقيان دي هغه ددي پرځای چي ديوې اوبلي خوا ددرواغو قصې اوري که داقصې واوري نو ددوی ددين دترقۍ سبب به جوړسي.

ښځي چي دشپې کوچنيانو ته ددرواغو قصې کوي که دغه قصې وکړي دماشومانو زړونه به داصحابانو دمينې ډک سي ددوی درنښت اوعظمت به يې په زړو کي راسي ديني کارونو ته به يې مينه پيدا سي.

زما لپاره دغه امر منل يولازمي کار ووځکه زه دده په احسانو کي ډوب وم بل داچي دالله ددوستانو رضا دداوړو جهانو دکاميابۍ سبب کيږي خو دخپلي کم علمۍ په وجه مي زړه نه سوای کولای چي دده مبارک دخوښۍ سره برابر دي دغه کار وکړم. څلور کاله دغه امر ماته تکرارېدی زه دخپلي نه وړتيا څخه شرمېدم دوخت په تيرېدو سره په سنه ۱۳۵۷ هـ ق کي دصفري په مياشت دماغي ناروغي راپيښه سوه دکار څخه منعه سوم فکر مي وکړی چي دغه خالي ورځي که پدې برکتناکه کار ولګوم ښه به وي ځکه که زما دغه پاڼي ونه منل سوي نو بوختيا خو به مي په يوه برکتناکه کار کي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې کي شک نسته چي د الله ﷻ ددوستانو قصې اوددوی حالات ددې وړ دي چي سړی تحقيق او څيړنه پکښې وکړي او سبق ځني حاصل کړي په ځانګړي توګه د اصحابانو رضي الله عنهم حالات چي الله ﷻ دخپل خوږ رسول ﷺ دملګرتيا لپاره خاص کړي دي .ددوی مبارکان ددې حقداره دي چي تابعداري يې وسي . ددوی پرته د الله ﷻ ددوستانو په بيان سره د الله ﷻ رحمتونه نازليږي .

حضرت جنيد بغدادي رحمه الله فرمايي : قصې د الله ﷻ دلښکرو څخه يو لښکر دئ چي مريدانو ته ، دزړنو طاقت په حاصليږي يو چا پوښتنه ځني وکړه چي ددې لپاره يو دليل سته ؟ ده مبارک په جواب کي ورته وفرمايل : الله ﷻ فرمايي :

(1)

ژباړه : دپيغمبرانو دقصو څخه موږ داټولي قصې تاته بيانوو چي په سبب يې موږ ستا زړه ته طاقت ورکړو (يوه فايده خو دا سوه) اوپدې قصو کي تاته داسي مضمون رسيږي چي خپله درست اوواقعي وي اودمسلمانانو لپاره نصيحت (اودښو کارکولو) يادول وي.(2)

يوه بله خبره هم په زړه کي دکښينولو وړ ده هغه داده چي ديني کتابونه دنبي ﷺ دحديثو وي ، دبزرګانو دحالاتو دبيان وي ،دمسائلو کتابونه وي اوکه دمخورو خلګو دارشاداتو اولارښوونو کتابونه وي پکار نه ده چي يوار وکتل سي اوبيا دتل لپاره پردغه يوار کتلو باندي بسنه وسي بلکي پکارده چي دغه کتابونه دخپل طاقت مطابق په تکرار سره وکتل سي.

(1) سورة هود الاية (١٢٠)
(2) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو سليمان داراني رحمه الله فرمايي: زه ديوه واعظ په وعظ کې کښېناستم دده وعظ زما په زړه کې اثر وکړی کله چې راولاړ سوم هغه اثر ختم سو دوهم ځل ورغلم ورته کښېناستم کله چې راولاړ سوم بيا اثر ولاړی دريم ځل ورغلم بيا ورته کښېناستم ددغه دريم ځل ناستي اثر تر کوره پورې و ،کورته چې ورغلم دالله جل جلاله دنافرمانۍ اسباب مې ټوله مات کړل دالله جل جلاله لاره مې اختيار کړه.

ددينې کتابونو حال هم داسې دئ په يوار چابک کتلو سره يې اثر کم وي په همدې وجه ددينې کتابونو لوستل په بيا بيا په کار دي.

دلوستونکو داسانۍ اودمضامينو په زړه کې کښېنولو په خاطر مې دغه رساله پر دوولسو بابونو اويوه خاتمه باندې وېشلې ده:

لومړی باب: ددين له امله سختۍ تېرول اوتکليفونه زغمل.

دوهم باب: دالله جل جلاله څخه خوف اوويره چې داصحابو کرامو رضي الله عنهم خاص عادت و.

دريم باب: داصحابو کرامو دزاهدانه اوفقيرانه ژوند نمونه.

څلورم باب: داصحابو دتقوا اوپرهيزګارۍ حالت.

پنځم باب:دلمانځه شوق اوپابندي.

شپږم باب:صدقه،ترخپل ځان دنورو اړتياوې مخکې پوره کول ، دالله جل جلاله په لاره کې مصرف کول

اوم باب: بهادري ، همت ، زړورتوب ،شجاعت اودمرګ شوق.

اتم باب: علمي بوختيا اودعلمي محنت نمونې.

نهم باب:دنبي صلى الله عليه وسلم دلاربنوونو عملي کول.

لسم باب:دښځو جذبه اوبهادري اودرسول الله صلى الله عليه وسلم داولادونو بيان.

يوولسم باب:دماشومانو ديني شوق اوپه کوچنيوالي کې ددين پابندي.

دوولسم باب:دنبي صلى الله عليه وسلم سره دمحبت نمونې.

خاتمة: داصحابو کرامو رضي الله عنهم حقونه اوددوی لنډ فضيلتونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی باب

ددين له امله سختۍ تيرول ، تکليفونه او ستونزې ګالل

نبي کريمﷺ او اصحابو کرامو‌ؓ ددين د جوړولو لپاره دومره زيات تکليفونه پر ځانونو باندې تېر کړي دي ،چې موږ نااهلو ته يې اراده کول هم ګران کاردئ د نوموړو مبارکو انسانانو په پېښو او ستړي ژوند ليک باندي کتابونه ډک دي موږ دومره د کمزورۍ پر خوا روان يو چې د دوی په احوالو هم ځان نه خبرو ، عمل ورباندي کول خو بېله خبره ده ، نو له همدې امله پدې کتاب کښې د نوموړو مبارکو انسانانو څو قصې د نمونې په ډول بيانوم چې ترېولو مخکې د نبي کريمﷺ د يوې قصې څخه پيل کوم ځکه د نبي کريمﷺ يادول دبرکت ذريعه ده .

(۱) د نبي کريم ◄ دطايف دسفر قصه

کله چې څښتن تعالیﷻ نبي کريمﷺ پيغمبر کړ ، نهه کاله رسول اللهﷺ په مکه مکرمه کې تبليغ کاوه او د خپل قوم د اصلاح او ګټې کوشش به يې کاوه مګر په مکه مکرمه کې د يوې کوچنۍ ډلې پرته چې مسلمانان سوي وه اود يوې کوچني ډلي پرته چې کافران وه مګر د رسول اللهﷺ مرسته به يې کول نور ټوله د مکې او سيدونکو د رسول اللهﷺ او مسلمانانو د ځورولو لاري لټولې، تکليفونه به يې ور رسول پسخند به يې په واهه آن تر دې چې څه به يې په توان وه په هغه اندازه به يې تکليف ور رساوه ، د نبوت په لسم کال چې کله د نبي کريمﷺ اکا ابو طالب وفات سو د نوموړي مړيني د مکې کفارو ته د مسلمانانو د ځورولو نوره لاره خلاصه کړه په دغه وخت کې دوي په ښه ازاده پښه کولای سواي چې خلګ له اسلام او مسلمانېدو څخه منعه کړي ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ او اصحابو کرامو رضي الله عنهم ته تر خپله وسه تکليفونه ورورسوي ، نبي کريمﷺ په دې موخه طائف ته تشريف يو وړی چي دهغه ځای او سيدونکي (ثقيف) نومي قوم چي يو لوی قوم وو مسلمانان سي نو مسلمانان به ددې تکليفونو څخه خلاص سي او د اسلام دمبارک دين دخپرولو لپاره به يو بنسټ کېښېنودل سي کله چي رسول اللهﷺ طائف ته ورسېدی نو دهغه قوم د مشرانو سره يې خبري پيل کړې چي ددغه قوم نوموتي او مخور مشران ګڼل کېده او د الله جل جلاله د پاک دين و لوري ته يې را وبلل او د الله ﷻ د دين ومرستي ته يې متوجه کړه نومورو کسانو ددې پر ځای چي د الله جل جلاله او دهغه د رسولﷺ د دين مرسته وکړي يا لږ تر لږه د عربو مشهوره ميلمه پالنه وکړي و رسول اللهﷺ ته يې په بې مخي سره مخامخ جواب ورکړی او د بد اخلاقۍ رويه يې غوره کړه پر دې بد اخلاقۍ باندي يې بسنه ونه کړه بلکي دا يې هم زړه نه قبلول چي رسول اللهﷺ دلته پاته سي. دوی درې واړه چي رسول اللهﷺ مشران بلل او دا يې هيله وه چي دوی به په شرافت سره خبري وکړي د دوي څخه ددې هيلي په خلاف يوه وويل: او هو ! بس يو ازي ته وي چي الله جل جلاله پيغمبر کړې بل څوک نه وو ، دوهم وويل: ستا پر ته بل څوک نه و چي الله جل جلاله رسول را لېږلي وای ، دريم وويل: زه ستا سره خبري کول نه غواړم ځکه که ته رشتيا د الله جل جلاله له لوري څخه پيغمبر يې نو ستا دخبرو څخه مخ اړول خو لوی تاوان دئ (نو ښه دئ چي خبري نه در سره وکړم) او که درواغ وايې نو د درواغجن سره هم خبري نه کوم ، کله چي رسول اللهﷺ د دوی څخه نا اميده سو نو د دغه قوم د نورو خلکو سره يې خبري پيل کړې ځکه رسول اللهﷺ دهمت او خپلواکۍ غر و ، نور خلک هم دمشرانو پر پله روان سوه د رسول اللهﷺ دعوت يې نه ومانه بلکي رسول اللهﷺ ته يې وويل ژر زموږ د ښار څخه ووزه هر ځای چي ستا د خوښې ځای وي هلته ولاړ سه کله چي رسولﷺ په نااميدۍ سره دهغه قوم څخه را روان سو د هغه قوم ناوړه خلکو په رسول اللهﷺ پسې دکلي هلکان پسې کړه رسول اللهﷺ يې په کاڼو ويشتی ، پسخند به يې په واهه او چک چکي به يې پسې کولې تر داسي بريده چي د رسول اللهﷺ دواړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چیلکې په وینو سرې سوې رسول اللهﷺ د دوی څخه بېرته راغلی کله چې ددغه شراچونکو څخه بې غمه سو نو په لاره کې یو ځای کښېناستی او دا دعا یې وویل:

اللهم اليک اشکو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هوني علي الناس يا ارحم الراحمين انت رب المستضعفين وانت ربي الي من تکلني الي بعيد يتجهمي ام الي عدو ملکته، آمري ان لم يکن بک علي غضب فلا ابالي و لکن عافيتک اوسع لي اعوذ بنور وجهک الذي اشرفت له الظلمات وصلح عليه امر الدنيا والاخرة من ان تنزل بي غضبک اويحل علي سخطک لک العتبي حتي ترضي و لاحول ولا قوة الا بک([3])

ژباړه: اې خدایه ! تا ته د خپلې کمزورۍ، ناتوانۍ او په خلګو کې د رسوایۍ شکایت کوم ، اې ارحم الراحمین ذاته ! د ناتوانانو رب یې ته زما پالونکی یې ما چاته پرېږدې؟ پردی ځوک چې مې ووینې تندی را باندې تریو کړي یا مې دښمن ته (پرېږدې) چې هغه ته تا پر ما باندې برلاسی ورکړی وي ، اې خدایه ! که ته زما څخه ناراضه نه یې زما د هیڅ پروا نسته ستا ساتنه ما لره بس ده زه ستا د مخ (بلاکیفه) په رڼا پنا غواړم هغه رڼا چې تیارې یې ځلولې دي او د دنیا او آخرت کارونه پرې سم سوي دي زه له دې څخه پنا غواړم چې ته راته په غضب یې او یا را څخه نا راضه یې ستا نا راضي ترهغه وخته پورې لیرې کول لازمي د ه تر څو راضي کیږې (اې خدایه !) ستا پرته نه بل قوت سته او نه بل طاقت سته.

څښتن تعالیﷻ چې یو صفت یې قهر دئ د خپل نازولي په ځورېدو یقیناً په قهرېږي نو دستي یې جبرائیلؑ راواستاوه او رسول اللهﷺ ته یې سلام وواېه بیا یې وویل چې ، اللهﷻ

[3] كذا في سيرة ابن هشام قلت واختلفت الروايات في الفاظ الدعا كما في قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا ټولې خبرې واورېدې او د قوم جوابونه یې هم واورېده یوه ملائکه چې الله ﷻ د غرونو واک او اختیار ورکړی ، الله ﷻ ستا د خدمت لپاره را واستول دستي هغه ملائکه را غلل سلام یې وو ایه د سلام وروسته یې رسول الله ﷺ ته وویل: یا رسول الله ! امر وکړه که ته امر وکړې زه به پر دې قوم باندې غرونه را پورته کړم ټوله به چختان (زره ،زره) کړم رسول الله ﷺ چې ډېر زړه سوانده ، رحم لرونکی پیغمبرو ملائکې ته یې په جواب کې وویل: زه د دوی هلاکېدل نه غواړم بلکې زه دوی ته د هدایت دعا کوم که دوی مسلمانان نسي امید لرم چې د دوی په اولادو کې به مسلمانان پیدا سي چې د الله ﷻ عبادت او بندګي به کوي.

فایده: د رسول الله ﷺ په غوره اخلاقو او صبر کې فکر وکړئ څومره صبر یې درلودئ ،څومره مهربانه و هغو بد ورسره کول ده ښه ورسره کول یعني د دوزخ څخه د خلاصېدو او د جنت د پیدا کېدو دعا یې ورته کول ، اوس زموږ حال ته وګورئ موږ په داسې حالت کې قرار لرو چې یو څوک کوچني ښکنځل راته وکړي نو موږ بله لمبه سو او د هغه څخه داسې بدله اخلو (چې د هغه ښکنځلو څو برابره وي آن تر دې) چې ټول عمر مو بدله نه خلاصېږي او نه مو زړه په سړېږي ، پر ظلم سربېره ظلم کوو او بیا د رسول الله ﷺ د تابعدارۍ او محمدي کېدو دعوه هم کوو تاسو ولیدل چې د رسول الله ﷺ سره بد وسوه بیا هم ده ښه ورسره کول یعني د جنت د پیدا کېدو او د دوزخ څخه د خلاصون دعا یې ورته کول.

(۲) د حضرت انس بن نضر ؓ د شهادت قصه

حضرت انس بن نضر ؓ یو صحابي و چې د بدر په غزا کې یې ګډون نه و کړی نو موړې پدې وجه چې د اسلام په لومړنۍ لویه غزا کې یې ګډون نه وو کړی پر ځان به یې ملامتیا ویل ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوابدی او په زړه به غمجن و په هر صورت په دې هیله که د اسلام بله غزا پېښه سوه حتمًا به ګډون په کښې کوي ، د تقدیر پرېکړه وه چې د احد غزا پېښه سوه حضرت انس بن نضر ﷛ په ډېره مینه او زړورتوب په دې غزا کې ګډون وکړی د غزا په لومړی سر کې مسلمانانو فتحه (برلاسي) ترلاسه کړې خو د یوې تېروتنې له امله مسلمانانو ماته وخوړه ، تېروتنه له دې ځخه عبارت وه ،چې رسول الله ﷺ ځینو اصحابو کرامو ﷡ ته دنده ورکړې وه چې د غره پر یوه کوتل به کښیني ، مسلمانان که فتحه ترلاسه کړي او که ماته وخوري باید دوی ولاړ نسي خو له بده مرغه دوی هغه وخت ولاړ سوه چې په لومړیو کې مسلمانانو بریالیتوب ترګوتو کړ ، کله چې دوی ولاړېده په دوی کې چې څوک آمر و هغه منع کړه چې مه ولاړېږئ خو دوی دا ویل چې کافرانو ماته وخوړه د تیښتې په حالت کې دي باید ورپسې ورسو او د غنیمت مالونه ورځخه را ټول کړو او دا فکر یې کاوه چې د رسول الله ﷺ امر چې موږ ته یې دنه ولاړېدو کړی و یوازې د بریالیتوب تر وخته پوري و آخر دا چې مسلمانان له دې ځای ځخه ولاړ سوه د جګړې ډګر ته ورسېدل ، تښتېدونکو کافرانو چې دغه ځای خالي ولیدئ نو دوخته ځخه یې ګټه واخستل او ددغه لوري ځخه یې پر مسلمانانو باندې حمله وکړه مسلمانان د نا خبری په حالت کې وه چې د سختو بریدونو سره مخ سوه د دووطرفونو ځخه د کافرانو په منځ کې راغلل په پایله کې د ماتې سره مخ سوه مسلمانان په وارخطایی سره پر هر لوري تښتېدل ، حضرت انس ﷛ ولیدل چې یو صحابي حضرت سعد بن معاذ ﷛ را روان دئ ـ ده مبارک ورته وویل: اې سعده ! چیرې ځې ؟ په الله ﷻ قسم کوم چې د احد دغره ځخه د جنت بوی راځي ددې خبرې د کولو وروسته یې توره پورته کړه په مېړانه د کافرانو په یوه ډله ورننوتی سخته جګړه یې پیل کړه ترهغه وخته پوري نه راووتی تر څو شهید سو د شهادت ځخه وروسته چې وکتل سوه ټوله بدن یې غلبیل سوی و تر اتیاوو زیات زخمونه یې په بدن کې د تورو او غشو وه آن تر دې چې نه پېژندل کېدئ آخر د ګوتو پر بندو وپېژندل سو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده:څوک چې په ريښتني او مخلصانه ډول د الله ﷻ خوښې غوښتني په موخه زخمي سي يقيناً به په دنيا کي دجنت بوی ورته راځي حضرت انس ؓ چې په اخلاص د څښتن تعالي ﷻ د رضا غوښتونکی و په دنيا کي يې د جنت بوی بوياوه که په چا کي اخلاص موجود سي په دنيا کي به د جنت خوندونه ورته راسي ، ما د يوه معتبر سړي څخه چې دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري مخلص خادم و ـ دده مبارک يوه خبره اورېدلې ده چې ده مبارک ويل: (دجنت خوندونه راځي) د (روژې په فضائلو) کي مي دا قصه ليکلې ده.

۳: د حديبې صلح(دروغي جوړي تړون)د ابوجندل او د ابو بصير ؓ قصه

رسول الله ﷺ د هجرت په شپږم کال دعمرې کولو اراده وکړه دمکې مکرمې پر لوري روان سو دمکې کافران چې خبر سوه نو د رسول الله ﷺ راتګ يې ځان ته شرم او ذلت ګڼله ځکه دوی دکبر اوغرور په نشو مست وه نو له همدې امله يې د مقابلې لاره خپله کړه رسول الله ﷺ چې حديبيه نومې ځای ته ورسيدئ په همدغه ځای کې بند سو د رسول الله ﷺ سره سرتيري اصحاب ؓ ملګري وه چې پر رسول الله ﷺ باندې يې ځان قربانونه خپل افتخار باله ، دستي جنګ کولو ته تيار سوه خو رسول الله ﷺ د مکې دمسلمانو اوسېدونکو له امله (چې هغوی ته ددوی له وجې تکليف پېښ نسي) ـ د جنګ اراده نه کول بلکي دروغي جوړي کوشش يې کاوه سره ددې چې اصحاب ؓ په پوره مېړانه وجنګ ته تيار وه مګر رسول الله ﷺ د کافرانو دومرې لحاظ وکړی ، چې دهغوی ټول شرطونه يې ومنل که څه هم اصحابو ؓ ته داسې تر زور لاندې روغه جوړه دمنلو وړ نه وه مګر دوی د رسول الله ﷺ تابع وه او ځانونه يې ترې قربانول نو دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا ددومري ميني سره څه کولاي سواي ؟(چې درسول الله ◄ روغه يې نه واى منلې خامخا يې منل) آن تر دې چې د حضرت عمر ﷜ په څېر مېړنيو لا و منل. په روغه جوړه کې يو شرط دا و چې، که دکافرانو څخه يو څوک مسلمان سي او دمکې څخه ومديني منورې ته هجرت وکړي نو مسلمانان به نوموړي کس بېرته و کافرانو ته په لاس ورکوي او که خداى مه کړه د مسلمانانو څخه يو څوک مرتد (کافر) سي نو کافران به دغه کس مسلمانانو ته په لاس نه ورکوي د روغي جوړي دغه پرېکړه ليک لا نه و ليکل سوى چې د ابو جندل ﷜ په نامه يو صحابي راغلى چې د اسلام د راوړلو وروسته کفارو ډېر تکليفونه پر تېر کړي وه او په ځنځيرانو يې تړلى و دمسلمانانو د مرستي په هيله پرېواتى چې ګوندي مسلمانان زما مرسته وکړي او ددې تکليفونو څخه به خلاص سم خود هغه پلار (سهيل) چې دکافرانو له خوا وکيل واو تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوى نه و بلکې د مکې دفتحې په وخت کې مسلمان سو ـ ابو جندل ﷜ يې په چپلاخه وواهه او پر بېرته بيولو يې ټينګار وکړ ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: چې تر اوسه خو لا پرېکړه ليک نه دئ ليکل سوى پر موږ باندي لازمه نه ده چې مسلمان تاسو ته وسپارو ، کافرانو نه منل بيا رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دغه يو سړى ماته په خواست را پرېږدئ ،کافران د پخوا په څېر پرضد ولاړ وه هيڅ يې نه منل او ابو جندل ﷜ و مسلمانانو ته د مرستي ناري وهلې فرياد يې کاوه چې اې مسلمانانو ! زه مسلمان سوى يم او دې کافرانو پر ما ډېري خوارى تيري کړي دي تا سو مي بېرته په لاس ورکوى ؟ په دغه وخت کي چې دمسلمانانو پر زړونو باندي څومره زحمت تېريدئ و الله ﷻ ته معلوم دئ ويل او ليکل يې دبيان توان نه لري ، وروسته د خوږ نبي ﷺ په امر بېرته په لاس ورکړل سو . رسول الله ﷺ تسلي ورکړه او ورته وې فرمايل چې الله ﷻ به ډېر ژر ستا مرسته وکړي او تاته به د خلاصون لاره خلاصه کړي.

د روغي جوړي د بشپړ کېدو څخه وروسته يو بل صحابي ﷜ د ابو بصير ﷜ په نامه هم مسلمان سو او مديني منورې ته راورسېدئ کافرانو دستي دوه کسان پسې را واستول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ ته يې وويل: چې ،و تړون دوفا له مخې دغه کس په لاس راکړئ رسول اللهﷺ نوموړي صحابي بېرته په لاس ورکړئ ابوبصير ؓ ناري کړې چې زه مسلمان سوی یم تاسو مې بېرته په لاس ورکوئ ؟ او بېرته مې ددغه ظالمانو ومنګلو ته سپارئ ؟ رسول اللهﷺ داډ ورکړی چې الله ﷻ به ژر تا ته د خلاصون لاره خلاصه کړي. ابوبصير ؓ د هغه دوو کافرانو سره یو ځای و مکې ته روان سو. پر لاري ابو بصير ؓ ويوه کافر ته وويل چې دا ستا توره ډېره ښه معلومېږي (دا چې صفت خوښونکی سړی ډېر ژر غولېږي) نو دستي هغه کافر خپله توره و مسلمان ابو بصير ؓ ته دتيکي ځخه را وايستل ورښکاره يې کړه ابوبصير ؓ چې توره په لاس کي واخستل سمدلاسه يې پر دغه کافر باندي وچلول مړ يې کړی هغه دوهم کافر چې دا حالت وليدئ د تيښتي لاره يې خپله کړه وتښتېدئ مديني منورې ته يې ځان ورساوه رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ ! ابو بصير ؓ زما ملګري وواژه اوس زما واری دئ وژني مې په دغه حالت کي ابو بصير ؓ هم راورسېدئ رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ !ستا د دوی سره وعده او تړون و تا هغه پوره کړئ زما او د دوی تر منځ خو هيڅ تړون نسته رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: ته جنګ تازه کونکی يې کاشکي ستا يو ملاتړ کونکی وای ابو بصير ؓ پوه سو چې که اوس څوک راسي ما به بېرته په لاس ورکړي نو دستي ددغه ځای ځخه ولاړی او د يوه درياب پر څنډه يې ژوند کول پيل کړه دمکې خلګ په دې پېښه خبر سو ه. ابو جندل ؓ ته چې حال ورسېدئ تر توان يې ووتل په پټه يې ځان ور ورساوه دابو بصير ؓ سره يو ځای سو ، آخر داچې هر څوک چې به مسلمان کېدئ د دوی سره به يو ځاي کېدئ په ډېر لنډ وخت کي د دوی ځخه يوه کوچنۍ ډله جوړه سوه (دالله ؓ درښتيني دين سره دميني په موخه په يوه ډېري سختۍ په يوه ځنګله کي تېرولې ځکه)په دغه ځنګله کي چې دوی اوسېدل د خوراک او چيښاک هيڅ انتظام نه و دالله ﷻ د دين په خاطر چې پر دوی باندي د لوږي او تندي ځخه کوم تکليفونه تېرېدل والله ﷻ ته معلوم دي مګر د کومو ظالمانو د لاسه چې دوی سرګردانه او لالهانده وه او د دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه تبنتېدلي وه د هغوی لاره يې بنده کړه کومه قافله چې به د کافرانو راتله دوی به جنګ ورسره کاوه ، آخر دا چې د مکې کافران د مسلمانانو د دغه کوچنۍ ډلې څخه تنګ سوه او رسول الله ﷺ ته يې يو سړی ولیږی او په ډېر عذر او زاری يې خواست ورته وکړی چې د الله ﷻ په خاطر دغه بې سره (بې اداري) ډله ځان ته راوبوله او په تړون کې يې داخله کړه تر څو زموږ ته د تلو او راتلو لاره خلاصه سي.

ويل سوی دي: چې کله و ابو بصير ﷺ ته د رسول الله ﷺ اجازه ليک ورسېدئ چې ومدينې ته د راتلو اجازه پکښې ليکلې وه ابوبصير ﷺ د مرګ په حال کې و په لاس کې يې دغه ليک ونيوی وفات سو. رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَ اَرْضَاهُ.([4])

فايده: کوم خوک چې پر خپل دين ټينګ ودرېږي په دې شرط چې دين يې رېښتني او حق دين وي يعني مسلمان وي نو لوی، لوی طاقتونه يې هم د خپل دين څخه نه سي اړولای.

۴- د حضرت بلال ﷺ اسلام او تکليفونه

حضرت بلال ﷺ يو نوموتي او مشهور صحابي دئ چې د نبوي ﷺ مسجد لپاره د رسول الله ﷺ په ژوند کې تل مؤذن (اذان کوونکی) پاته سوی دئ نوموړي د يوه کافر مريی و کله چې

([4]) بخاري - وفتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان سو نو د مسلمان کېدو له امله ډېر تکليفونه ورکړل سوه (اميه بن خلف) چې د مسلمانانو سخت دښمن و بلال ﷺ به يې د غرمې په وخت پر تودو شګو باندې ستونې ستخ پرې ايستلی و بيا به يې پر سينه باندې يو لو ډبره ورکښېښوده ددې لپاره چې ونه ښورې وروسته به يې ورته وويل: په دې سخت حالت کې مړ سه که خلاصون غواړې نو د اسلام څخه واوړه ، بلال ﷺ په دې سخت حالت کې هم د(اَحَد ، اَحَد) ناري وهلې يعنې دا چې د عبادت لايق يو الله ﷻ دئ ، د شپې به يې په ځنځيرانو ټينګ و تړی بيا به يې په کروړو (اغزنو لښتو) واهه د ورځې به يې بيا په دغه زخمي بدن پر تودو شګو و غورزاوه ددې لپاره چې د سخت عذاب له امله به د اسلام څخه واوړي او يا به په دې حالت کې مړ سي آن تر دې چې عذاب ورکونکی به ستړی سو نو ځکه به يې په عذاب ورکولو کې واری سره کاوه کله به د ابو جهل واری و کله به د اميه بن خلف واری و لنډه دا چې هر سړي به کوشش کاوه چې نوموړي مبارک صحابي ته په عذاب ورکولو ځان ستړی کړي کله چې ابو بکر صديق ﷺ دی مبارک په داسې سخت حالت کښې وليدئ نو په پيسو يې رانيوی بيا يې آزاد کړي.

فايده: بت پرستو عربو به بتانو ته خدايان ويل ددې ناوړه کار په مقابله کښې اسلام و خلګو ته د توحيد(دخدای په يووالي) ښوونه کول يعني دا چې الله ﷻ يو دئ بتان خدايان نه دي همدا لامل وو چې بلال ﷺ په ژبه به په تکرار سره وويل: يو دئ، يودئ ، دا د بلال ﷺ د مينې او محبت خبره وه چې د خپل يوه خدای ﷻ سره يې درلوده موږ وينو چې يو څوک د بل چا سره د لنډ وخت لپاره ددرواغو محبت لري هغه هم د خپل محبوب په نوم اخيستلو سره خوند اخلي او بيا ، بيا يې نوم اخلي نو د څښتن تعالي ﷻ سره چې څوک محبت او مينه لري ددې مينې به څه حال وي چې په دين او دنيا دواړو کې په کار راځي همدا لامل وو چې بلال ﷺ ته ډېر تکليفونه ورکول کېده آن تردې چې د مکې هلکانو ته به په لاس ورکړل سو تر څو د سپکاوي په موخه يې په کوڅو کې وګرځوي اوده ته يوډول نه يوډول تکليف ورسوي خو د بلال ﷺ زړه دا الله ﷻ مينې

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولی و د (یو دی ، یو دی) ذکر یې د خولې څخه نه اچوی دده مبارک د دومره سختو تکلیفونو تېرولو په بدله کې الله جَلَّ جَلَالُهُ درسول الله ﷺ په دربار کې د مؤذن دنده ورکړه درسول الله ﷺ سره په سفر او کوردواړو کې د آذان کولو دنده دده د غاړې وه کله چې رسول الله ﷺ وفات سو نوده درسول الله ﷺ څخه پرته ژوند کول او درسول الله ﷺ ځای خالي لیدل نه سوای زغملای نو ددې اراده یې وکړه چې پاته ژوند په جهاد کې تېر کړي په همدې وجه د جهاد کولو په موخه روان سو تر یو وخته پوري مدینې منورې ته نه راغلی یو ځل یې رسول الله ﷺ په خوب ولیدئ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل : دا څه ظلم دئ ماته خو بیخي نه راځي ؟کله چې بلال ﷺ ویښ سو دستي د مدینې منورې پر لور روان سو مدینې ته چې ورسېدئ حضرت حسن او حسین ﷺ د اذان کولو امر ورته وکړی دده هم آذان وکړی ځکه د نازولو امر خو داسي نه و چې چا څه پکښې ویلي وای خلکو چې دده آذان واورېدئ درسول الله ﷺ خوږ ژوند وریاد سو دمدینې منورې په خلکو کې شورماشور ګډ سو ښځې هم د کورو څخه په ژړا راووتې (درسول الله ﷺ دبیلتون اور لمبه ، لمبه سو خو دچا لاس ته شی نه ورتلی). حضرت بلال ﷺ د څو ورځو دتېرولو وروسته ببرته ولاړی او په شلم هجري کال کې دمشق ته نژدې وفات سو .[5]

۵- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ اسلام

حضرت ابوذر غفاري ﷺ یو مشهور صحابي دئ چې وروسته دلویو عالمانو او زاهدانو څخه وګرځېدئ.

([5]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت علي ﷺ دده په اړه وايي: ابو ذر ﷺ دومره علم لاسته راوړی دئ چې خلک ځني عاجزه دي خو ابوذر ﷺ دغه علم محفوظ ساتلی دئ.

کله چې ابوذر ﷺ ته د لومړی ځل لپاره د رسول اللهﷺ د نبوت خبر ورسېدئ نو ده خپل ورور ته وويل: چې مکې ته ولاړ سه او د رسول اللهﷺ ټول حالات معلوم کړه او خبري يې په ښه غور سره واوره اودې خبري ته هم ځير سه چې رسول اللهﷺ وايي: ما ته د آسمان څخه وحي راځي ځان په پوه کړه چې څنګه وحي راځي. دده ورور مکې ته ولاړی د حال معلومولو وروسته بېرته راغلی ابوذر ته يې وويل: ما رسول اللهﷺ وليدئ چې خلکو ته يې په نيکو خويو او نيکو عادتونو امر کاوه او د خولې څخه يې داسې کلام اورېدل کېدئ چې نه شعر و او نه د کائنانو (جادوګري) خبري وې د ابوذر غفاري ﷺ د ورور په دې لنډو خبرو ډاډ ونسو خپله يې د سفر اراده وکړه د ستې مکې ته روان سو کله چې مکې ته ورسېدئ برابر مسجد حرام ته ولاړی دا چې ده رسول اللهﷺ نه پېژندئ او د چا څخه پوښتنه کول هم غوره کار نه ورته برېښېدئ نو تر ماښامه پوري په مسجد حرام کې واوسېدئ څرنګه چې د اصحابو دا عادت وو چې د مسافرانو خدمت ، د ناتوانو مرسته او ميلمه پالنه به يې کول نو حضرت علي کرم الله وجهه ابوذر غفاري ﷺ کور ته بوتی ميلمستيا يې ورکړه علي ﷺ د پوښتني اړتيا ونه ليده چې د ابوذر ﷺ څخه و پوښتي چې د څه لپاره راغلی يې دوهمه ورځ يې بيا تېره کړه د چا څخه يې پوښتنه ونه کړه چې رسول اللهﷺ څوک دئ دوهم ماښام بيا علي ﷺ بوتی ميلمستيا يې ورکړه فکر يې و کړی چې مسافر دئ د يو کار لپاره به راغلي وي ښايي نن به يې کار نه وي پوره سوی نو پاته سوی دئ علي ﷺ په دوهم ماښام بيا پوښتنه ځني ونه کړه او نه دده څخه داسې څه ښکاره سوه چې علي ﷺ پرې وپوهيږي او دده حال معلوم کړي چې دی د څه لپاره راغلی دئ ، دريمه ورځ ابو ذر غفاري ﷺ بيا مسجد حرام ته راغلی د چا څخه يې پوښتنه نه وکړه ښايي وجه به يې دا وه چې د رسول اللهﷺ سره د دښمنۍ قصې ډېري مشهوري وي چا چې به د رسول اللهﷺ لټه کول هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د تکلیف سره مخ کېدئ ده فکر کاوه چي ښايي که زه پوښتنه وکړم هغه به د دښمنۍ فکر وکړي مفت(وړيا) به په تکليف اخته سم ، دريمه شپه عليAA بوتی پوښتنه يې ځني وکړه چي د څه لپاره راغلي يې ؟او څه مقصد لري ؟ابو ذر غفاريAA لومړی وعليAA ته قسم ورکړی او وعده يې ځني واخيسته چي صحيح حال بـه راته وايي وروسته يې خپل مقصد ورته وښودئ حضرت عليAA ورته وويل: په اللهﷻ قسم يادوم چي دشک پرته هغه داللهﷻ رسول دئ سبا چي کله زه ځم هلته به دي بوزم مګر مخالفت بيخي زيات دئ ددې لپاره چي زما او ستا يو ځای تګ معلوم نسي او څوک را څخه ونه ويريږي نو که پر لاري څوک په مخه راغلي زه به پر ضرورت کښېنم بيا به په جامو سمولو اخته سم ته سيده روان سه لنډه دا چي عليAA او ابوذر غفاريAA دنبي کريمﷺ و حضور ته ورسېدل ، ابو ذرAA درسول اللهﷺ سره خبري وکړي دستي مسلمان سو رسول اللهﷺ په دې موخه چي ابوذرAA ته تکليف نه ورسيږي ورته وي فرمايل: اوس خپله مسلماني پټه وساته خپل قوم ته ولاړ سه هر کله چي اللهﷻ موږ ته بريا ليتوب را نصيب کړی بيا به راسي ابو ذر غفاريﷺ وفرمايل: اې دالله رسوله ! قسم په هغه ذات چي زما روح يې په قدرت کي دئ زه به دغه دتوحيد کلمه ددغه بې ايمانو په منځ کي په لوړ آواز وايم دستي يې مسجدالحرام ته تشريف يووړی او هلته يې په لوړ اواز وويل:

(اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده ورسوله) کله چي ده کلمه خلاصه کړه د ځلورو طرفونو څخه خلګ پر راپورته سوه دومره يې وواهه چي مرګ ته نژدې سو د رسول اللهﷺ اکا عباس چي په دغه وخت کي لا مسلمان سوی نه و ـ په دې موخه چي ابوذر خلاص کړي وخلګو ته يې وويل: دا سړی د غفار د قبيلې دئ دغفار قبيله وشام ته پر لاري پرته ده او تاسو د شام تجارت کوئ که دا سړی ووژل سي نو و شام ته به ستاسو لاره بنده سي خلګو چي دا خبره واورېده فکر يې وکړی چي زموږ ټولي اړتياوي د شام څخه پوره کېږي که دشام لاره بنده سي دا خو لوی تاوان دی نو لدې امله يې ابوذرAA پرېښودئ ابوذر غفاريAA دوهمه ورځ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسجدحرام ته راغلی بیا یې دشهادت کلمه په لوړآواز وویل خلګو ددغه کلمې داورېدلو زغم نه درلودئ دستي پر راوغورځېدل بیا یې وواهه عباس د تیري ورځې په څېر خلاص کړی چي ستاسو دتجارت لاره بندیږي .

فایده: درسول اللهﷺ د منعه کولو په صورت کي چي ابو ذرغفاريﷺ ته یې امر کړی و چي اسلام پټ ساته بیا هم ده مبارک اسلام ښکاره کړی او وهل یې پر ځان تېر کړه دا دده جوش او جذبه وه ځکه حقیقت داو چي اسلام یو حق دین دئ نو دابو ذرغفاري‌ﷺ یقین و چي اسلام حق دین دئ نو د چا ټیکه ده چي له ویري به یې اسلام نه ښکاره کوم ؟او رسول اللهﷺ چي دی منع کاوه دا درسول اللهﷺ شفقت او مهرباني وه چي موږ ته خو داسلام په خپرولو کي تکلیفونه ډېر دي باید ددې تکلیفونو څخه دی خلاص وي کېدلای سي چي دی به یې ونه زغمي اصحابو کراموﷺ چي به کله په دغه ډول د رسول اللهﷺ د لارښووني مخالف کار وکړی دادوی دااللهﷻ اورسول اللهﷺ سره دمیني هغه غلبه وه چي دوی به یې داداره کولو توان نه درلودئ که نه نو ددې مجال خو بیخي دامکانه وتلی و چي دوی دې درسول اللهﷺ څخه مخالف کار وکړي ،یو نمونه به یې په راتلونکي باب کي راسي ، حضرت ابوذر غفاري‌ﷺ ددې پر ځای چي په دین کي تکلیفونه ووینې د رسول اللهﷺ حقیقي تابعداري غوره کړه چي د اسلام ښکاره کول دي دا هم یوه لویه خبره وه همدالامل و چي اصحابو تل بریالیتوب لاسته راوړی او په هر میدان کي به دوی بریالي وه د دنیا او آخرت ګټي به یې په برخه وي تر داسي بریده چي یو چا به یو ځلي د شهادت کلمه وویل داسلام تربیرغ لاندي به راغلی بیا به لوي ، لوي طاقتونو ددین څخه نه سوای منع کولای او لوي ، لوي ظلمونو به ددې د دین څخه نسو ای اړولای .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت خباب بن الارت ﷜ تکليفونــه

حضرت خباب بن الارت ﷜ دهغه مبارکو هستو څخه دئ چي خپل ځان يې و سختو امتحانونو ته وړاندي کړی دئ او دالله ﷻ په لاره کي يې ډير زيات تکليفونه تېر کړي دي نومړی هغه مسلمان صحابي دئ چي د پنځو يا شپږو کسانو وروسته دستي مسلمان سوی دئ . دهمدې وجهي څخه ده مبارک ډېر تکليفونه ګاللي دي. حضرت خباب ﷜ ته به د اوسپني زغره ورواغوستل سوه بيا به د غرمې په سختو ګرميو کي و غورځول سو او د زحمت څخه به زياتي خولي ترې بهېدلې کله به داسي وسوه چي ستوني ستخ به پر ګرمو ډبرو وغورځول سو چي د ډېره زحمته څخه به يې د ملا غوښي ورستې سوې او توی به سوي حضرت خباب ﷜ د يوې ښځي مريی و کله چي يې باداره خبره سوه چي خباب ﷜ د رسول الله ﷺ سره ملا قات کوي نو دې به اوسپنه ګرمه کړه بيا به يې په دغه اوسپنه سر ورداغي . يوه ورځ حضرت عمر فاروق ﷜ په خپل خلافت کي د خباب ﷜ څخه دده دتکليفونو پوښتنه وکړه چي د اسلام په لومړيو کي کافرانو باندي تېر کړي وه ده مبارک خپله ملا ښکاره کړه او وې ويل تاسو زما ملا و ګوری عمر ﷜ چي دده ملا وليده وې ويل ما خو داسي ملا تر اوسه نه ده ليدلې خباب ﷜ ورته وويل: کافرانو به زه پر اور وغورځولم کله چي به يې را پورته کړم زما د ملا په وازګه او وينو به اور مړ سو ، دا داصحابو کرامو ژوند ليک و دومري سختۍ يې تېرولې ددې ددومره سختيو سره . سره کله چي اسلام ترقي حاصله کړه دغه مبارکو اصحابو به ژړل او ويل به يې چي هسې نه چي دغه ترقي زموږ دتکليفونو بدله وي او آخرت ته مو شی نسي پاته ، حضرت خباب ﷜ فرمايي : يوه ورځ رسول الله ﷺ د عادت خلاف ډېر اوږد لمونځ وکړی موږ پوښتنه ځني وکړه چي يارسول الله ﷺ ! دا څومره اوږد لمونځ و ؟ رسول الله ﷺ راته وفرمايل : دا دويري او رغبت لمونځ و پدې لمانځه کي ما و الله ﷻ ته درې دعاوي وکړې دوې دعاوي قبولي سوې يوه نه سوه قبوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ دعا مې دا وه چې يا الله ﷻ زما امت په قحط سالۍ سره مه هلاکوې ، دا دعا قبوله سوه ، دوهمه دعا مې دا وه چې يا الله ﷻ زما پر امت باندې داسې ظالم آمر مه مقرروې چې زما پر امت دومره ظلمونه وکړي چې بېخي يې ختم کړي ، دا دعا مې هم قبوله سوه ، دريمه دعا مې دا وکړه چې يا الله ﷻ زما په امت کې خپل منځۍ جګړې مه اچوې دا دعا نه سوه قبوله.

حضرت خباب رضي الله عنه د اوه ديرشو کالو په عمر وفات سو دی لومړی صحابي و چې په کوفه کې دفن سو دده د مړيني وروسته حضرت علي رضي الله عنه دده و قبر ته ودرېدئ او وې فرمايل: پر حضرت خباب رضي الله عنه دې الله ﷻ رحم وکړي په خپله خوښه مسلمان سو په خپله خوښه يې هجرت وکړی ژوند يې په جهاد کې تېر کړی او ډېر تکليفونه يې پر ځان تېر کړل هغه څوک مبارک دی چې قيامت ياد ساتي او د حساب لپاره تياري کوي ، پر دومرې مال باندې صبر کوي چې دده ګذاره په کېږي او خپل بادار يعنې الله ﷻ راضي کوي.(6)

فايده: په حقيقت کې د الله ﷻ رضا ددغه کسانو په برخه وه ځکه دوی هر کار د الله ﷻ د رضا لپاره کاوه.

۷- حضرت عمار رضي الله عنه او دده مبارک د مور او پلار بيان

حضرت عمار رضي الله عنه او دده مور او پلار د اسلام لپاره د کافرانو د لاس څخه تر ستو هم زيات سخت تکليفونه تېر کړل د مکې مکرمې پر تودو شګلنه مځکه باندې عذاب ورکول کېدئ نبي کريم ﷺ چې به کله د دوی په لوري ولاړی دوی ته به يې د صبر تلقين ورکاوه او د جنت زيرې به يې ورکوی دده پلار حضرت ياسر رضي الله عنه په دغه تکليفونو کې مړ سو کافرانو ترمرګه پورې آرام

(6) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه پرېښودئ او مور يې ابوجهل لعين په شرمګاه کي په نېزه ووهل او شهيده سوه د عمار ﷺ مور حضرت سمية ﷺ سپين سري وه خوبيا هم دهيڅ شي پروايې ونه لرل تر مرګ پوري د اسلام څخه نه واوښته دا په اسلام کي لومړۍ شهيده وه او د اسلام لومړی مسجد يعني مسجد قبا عمار ﷺ جوړ کړی، کله چي رسول الله ﷺ مديني منورې ته تشريف يووړی عمار ﷺ وويل چي د رسول الله ﷺ لپاره د سيوري يو ځای جوړول ضروري دئ چي پکښې تشريف يږدي غرمه آرام پکښې کوي او لمونځ سيوري ته کوي نو حضرت عمار ﷺ اول ډبري را ټولي کړې او مسجد قبا يې جوړ کړی حضرت عمار ﷺ په جنګ کي په ډېره مينه او جذبه ګډون کاوه يوه ورځ په جنګ کي په جذبه راغلی او وې ويل: ځو د خپلو دوستانو سره يو ځای کيږو د محمد ﷺ د ډلي سره يو ځای کيږو په دغه حالت کي تږی سو د او بو غوښتنه يې وکړه يو چا د اوبو پر ځای شيدې ورکړې ده مبارک شيدې وڅښلي بيا يې وويل: ما د رسول الله ﷺ څخه اورېدلي دي چي ته به په ژوند کي وروستی شی شيدې څښې د دغه خبري وروسته شهيد سو د شهادت پر مهال يې عمر شپږنيوي (۹۲) کاله و ځينو بيا يو نيم کال کم عمر ښودلی دئ.(7)

۸ - د حضرت صهيب ﷺ اسلام

حضرت صهيب ﷺ د حضرت عمار ﷺ سره يو ځای اسلام راوړی ، رسول الله ﷺ د حضرت ارقم ﷺ په کور کي تشريف درلودئ چي دوی دوه هر يو جلا - جلا د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضر سوه خو نابېره په دروازه کي سره يو ځای سوه خپلي موخي يې يو و بل ته څرګندي کړې چي د رسول الله ﷺ فيض لاسته راوړل وه . کوم تکليفونه چي د مسلمانانو ودغه کوچنۍ ډلي ته

(7) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل ده ته هم ورسېدل آخر تنګ سو د هجرت کولو اراده يې وکړه خو کافرانو داهم نه خوښول چي مسلمانان هجرت وکړي او يو بل ځای هوسا ژوند وکړي نو په هر چا چي به خبر سو ه چي هجرت کوي نو دهغه د نيولو کوشش به يې کاوه دنورو مسلمانانو په څېر چي کله په صهيب AA خبر سوه چي هجرت کوي په ده مبارک پسي يې هم يو ډله پسې کړه چي وې نيسي او دتکليفونو څخه خلاص نه سي حضرت صهيب AA د غشو کڅوړه را وايستل او هغې ډلي ته يې وويل: ګورئ ! تاسو پوهيږئ چي زه ښه غشی ويشتونکی يم تر څو چي زما په لاس کي يو غشی وي هيڅوک به ماته را نژدې نسي که مي غشي خلاص سي نو تر څو چي زما توره په لاس کي وي يو به هم ځان ته نژدې نه پرېږدم او که تاسو پيسې غواړئ نو زه به تاسو ته خپلي پيسې وښيم ورسئ هغه واخلئ: دوې مينځياني مي په مکه کي دي هغه هم بوزئ ده مبارک چي و خلګو ته دا خبري واورولې هغوی په پيسو راضي سوه دی يې پرېښودئ ده مبارک خپل ځان په پيسو رانيوئ او هجرت يې وکړئ په دې اړه لاندني آيات نازل سو :

←❍✿❍⬂▦♦☼ ❽⊠❷⇳⌖☐④ ♊♦✌ ⬁☐✍☐✡♍✍✁ ➾⬀⍉✌♦❒
▤ ★✎✍✁ ⬃✞✍✿⬁⬄❺⬩☟ ◆⬈✎✍♦⬄⍉☝⬀✍✍✁
⍉⑩✍♦⌛⍉➔⬂♍✍✍⍉✍ ✌✍❐↓⬈◆❻ ✦✎✍✁◆❒
(8) ⬁⍉⬃⌘⬀

ژباړه: ځيني د خلګو څخه د الله ﷻ د رضا دلټولو لپاره خپل ځانونه په پيسو اخلي الله ﷻ پر خپلو بندګانو باندې زيات نرمي کوونکی دئ.

په دغه وخت کي رسول الله ﷺ په قباء مسجد کښي تشريف درلودئ چي صهيب AA يې وليدئ او ورته وې فرمايل: تا په خپل تجارت کي ګټه وکړه حضرت صهيب AA فرمايي: په دغه وخت کي

(8) البقره الاية (٢٠٧) ، درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ خرماوي خوړلي زما سترګه خوږېدل ما هم پـه خوراک شروع وکړه رسول اللهﷺ راته وويل: ستا سترګه خوږه ده ته خرماوي خوري ؟ما ورته وويل: يا رسول اللهﷺ ! وهغه لوري ته يې خورم چي هغه سترګه روغه ده رسول اللهﷺ چي دده جواب واورېدئ وې مسل ، حضرت صهيبAA زيات خرڅ کاوه آن تر دې چي يو ځلي حضرت عمر فاروقAA ورته وويل : چي ته بې ځايه خرڅونه کوې ده مبارک ورته وويل: چي پر نا حقه کار هيڅ ځای خرڅ نه کوم حضرت عمر فاروقAA چي کله وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چي ماته دي حضرت صهيبAA د جنازې لمونځ را کړي.(9)

۹ - د حضرت عمر AA داسلام راوړلو قصه

د حضرت عمرAA پاک نوم هم دمسلمانانو لپاره وياړ دئ دده مبارک دايمان دجذبې له امله (۱۳۰۰) کاله وروسته دکافرانو په زړه کي وېره پرته ده ، عمرAA د اسلام راوړلو څخه مخکي د مسلمانانو په تکليف ورکولو کي مشهور و درسول اللهﷺ د وژني هڅي يې کولې، يوه ورځ د کافرانو يوه جرګه جوړه سوې وه په دغه جرګه کي غوښتنه سوې وه چي څوک به محمدﷺ ووژني ؟عمرAA وويل: زه به يې ووژنم ، خلګو ورته وويل : بېشکه ته يې وژلای سې ده هم دستي توره را واخيسته د محمدﷺ د وژني قصد يې وکړی کله چي دی را روان سو پر لاري سعد بن ابي وقاصAA په مخه ورغلی پوښتنه يې ځني وکړه چي چيري ځې اې عمره ! عمرAA ورته وويل : څمه چي محمدﷺ ووژنم (العياذ باالله) د بنو زهره قوم سعد بن ابي وقاصAAورته وويل : خومره بې فکره سوی يې که ته محمدﷺ ووژني دبنو زهره قوم ، د بنو

---

(9) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشم قوم او دبنو عبد مناف قوم به تا ووژني عمرAA ته درد (غصه) ورغله او ورته وې ويل: فکر کوم چي ته هم بې دينه سوى (مسلمان سوى) يې ؟ نو اول به ستا کار دروکړم يعني وه به دي وژنم بيا به ګورم ، دا خبره يې وکړه توره يې راوکښل سعد بن ابي وقاصAA[10]) وويل: هو زه مسلمان سوى يم خپله توره ده هم را وکښل د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سوه دجګړې په اوږدو کي حضرت سعد بن ابي وقاصAA و عمرAA ته وويل: ته لومړى د خپل کور څخه ځان خبر کړه چي ستا خپله خور او اخښى دواړه مسلمان سوي دي ، عمرAA چي دا خبره واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور کور ته روان سو د خور کور ته چي ورسېدئ دده اخښي حضرت خبابAA چي مخکي يې قصه تېره سوه دروازه تړلي وه دخپلي ميرمني سره يوځاى دقرآنکريم په تلاوت بوخت و عمرAA په زوره دروازه ووهل حضرت خبابAA دده د ږغ سره دننه پټ سو دقرآن کريم سېپاره د چابکۍ له امله دباندي ځني پاته سوه خور يې دروازه خلاصه کړه د عمرAA په لاس کي يو شى و په هغه يې خور په سر کي ووهل او ورته وې ويل: دخپل ځان دښمني ! بې دينه سوې (مسلمانه سوې) يې ؟ دخور تر سر يېويني رواني سوې عمرAA دننه ورغلى و اخښي ته يې وويل : څه مو کول او دا آواز د چا و ؟اخښي يې ورته وويل خبري اتري مو کولې عمرAA ورته وويل: ايا تا خپل دين پرايښى او بل دين ته اوښتى يې اخښي يې ورته وويل: که بل دين حق وي نو بيا ؟ عمرAA چي دا واورېدل دستي يې اخښى تر ږيره ونيوى ږيره يې ځني وکښل پر مځکه يې را غوځار کړى ښه يې وواهه خور يې د خلاصولو کوشش کاوه خو ده پرمخ باندي په دومره زور سره په چپلاخه ووهل چي تر مخ يې ويني رواني سوې آخر داخو هم دعمر خور وه ورته وې ويل: موږ په دې وجه وهل کيږو چي مسلمانان سوي يو ببشکه موږ مسلمانان يو څه چي ستا په وس وي هغه وکړه په دغه حالت کي د

---

[10] (ځينو علماؤ دده پر ځاى د بل صحابي نوم ليکلي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر ﭬ پرهغه سپاره سترګي ولګېدې چي په تلوار کي دباندي پاته سوي وه او د قرآنکريم اياتونه پرې ليکلي وه په دغه وخت کي د عمر ﭬ درد په وهلو کم سوی و او دخور وينه يې وليده چي ډېره بهېدلې وه شرم ورغلی نو خورته يې وويل: ښه ته راته هغه دا ورکړه چي تاسو لوستلۍ دا ورکړه . خور يې ورته وويل: ستا لاس نا پاکه دئ ناپاکه لاس ودې سپارې ته نسي ورتلای عمر ﭬ چي هر څومري ټينګ سو خو خور يې و بې اودسه او بې غسله چاته د قرآنکريم اياتونه نه ورکول آخر عمر ﭬ ولاړی غسل يې وکړی او هغه پاڼه يې واخيستله په دغه پاڼه کي سورة طه ليکلی و او ويل يې شروع کړل ، کله چي تر ☜✦ ✍✍✂ ✍♦☼❒🕮 ✗✍✍♉❄☼✍◑

❼✍❄⇳⑨🡐⌛⇳⇱✍✍♦▫ ⚐✍♦☼❒🕮 ✍♦✍◑ ♦❍🕒♦✍✍◑

⮰⮱✍⮲ ✓❽⌘❷⇩🗎✍🔔✍✍ ■❑🗐❑■🗃❍🕒✍✍✂ ✍⚐✍🔔❑🕮♦❑

پوري ورسېدئ حال يې بدل سو خوراو ا خښې ته يې وويل: ښه دئ ما هم د محمد ﷺ خدمت ته بوزئ ددې خبرې په اورېدلو سره حضرت خباب ﭬ دباندې راووتی او ورته وي ويل: اې عمره ! زه تاته زيری درکوم چي پرون دپنجشنبې په ورځ رسول الله ﷺ داسې دعا وکړه ، چي اې الله ﷻ ! په عمر او ابو جهل کي چي کوم يو تاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت ورکړې يعني مسلمان يې کړه (دوی دواړه په قوت سره مشهور وه) خباب ﭬ زياته کړه: معلومېږي چي د رسول الله ﷺ دعا ستا په هکله قبوله سوې ده ددې څخه وروسته عمر ﭬ د رسول الله ﷺ وخدمت ته حاضر سو او د جمعې په سهار يې اسلام راوړی.([11])

کله چي حضرت عمر ﭬ مسلمان سو د کافرانو مرال ټيټ سو خو بيا هم مسلمانان يوه کوچنۍ ډله وه او په کافرانو ټوله مکه ډکه وه بلکي ټول عرب کافران وه د عمر ﭬ په مسلمانېدو کافرانو نور هم زور واخيستی مشورې او جلسې يې شروع کړې او د با عزته

([11]) خصائص

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانانو د له منځه وړلو کوشش يې کاوه او بېلا بېل پلانونه يې جوړول مګر مسلمانانو ته دعمرAA په مسلمانېدو يو وياړ ور په برخه سو هغه داو چې مسلمانانو په مسجدحرام کې په ښکاره لمونځ کول شروع کړه،حضرت عبدالله بن مسعودAAفرمايي:دعمرAA مسلمانېدل دمسلمانانو فتحه‌وه او هجرت يې دمسلمانانو ملاتړو او خلافت يې رحمت و.(12)

۱۰:و حبشې ته د مسلمانانو هجرت او په شعب ابي طالب کې نظر بنده کېدل

حضرت محمدﷺ او مسلمانان په مکة کې د سختو تکليفونو سره مخ وه او ورځ تر بلې تکليفونه د کمېدو پر ځای زياتېدل نوحضرت رسول اکرمﷺ اصحابو ته اجازه ورکړه چې ددې ځای څخه بل ځای ته ولاړ سي زياتو اصحابو کرامو وحبشې ته هجرت وکړی دحبشې پاچا که څه هم عيسايي و تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی نه و مګر د زړه په نرموالي او عدل خوښوني سره مشهور و دخدای تعالي (رجب) په مياشت کې دنبوت په پنځم کال د يوولسو يا دوولسو نارينوو دڅلورو يا پنځو ښځو پوري يوې ډلې وحبشې ته هجرت وکړی د مکې خلګ په پسې سوه چې ولاړ نه سي مګر په لاس نه ورغلل اصحاب کرام حبشې ته ځني ورسېدل حبشې ته چې ورسېدل مسلمانان په هغه ځای کې خبر سول چې دمکې خلګ ټول مسلمانان سوي دي او اسلام غالب سوی دئ دوی مبارکان په دې خبره ډېر خوشحاله سوه او بېرته خپل وطن ته را روان سوه کله چې مکې ته را نژدې سوه ورته معلومه سوه چې پورتنی خبره بې بنسته ده او دمکې خلګ د پخوا په څېر بلکې تر هغه لا زيات دمسلمانانو په زورولو اخته دي نو ډېر خوابدي سوه ځينو مبارکو اصحابانو بېرته و حبشې ته تشريف يووړی ، ځينو بيا ديو

(12) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا ځخه پناه واخیسته او مکې ته داخل سوه دغه هجرت ته د حبشې لومړی هجرت ویل کیږي ، ددې ځخه وروسته یوه لویه ډله د درواتیا نارینه و ، اتلس ښځو ځخه جوړه وه پـه بېل ـ بېل ډول یې وحبشې تـه هجـرت وکړی دغـه هجرت تـه د حبشې دوهم هجرت ویل کیږي ، ځینو اصحابو یو هجرت وکړی او ځینو دواړه هجرتونه وکړه ، کافرانو چې مسلمانان ولیدل چې په حبشه کې آرام ژوند تېروي نو نور یې درد (غصه) زیاته سوه او ډېري تحفې یې برابري کړې یوې ډلې ته یې په لاس ورکړې د حبشې پاچا نجاشي ته یې ور واستولې ، همدا ډول یې هغه خاصو کسانو (پادریانو) ته تحفې ورواستولې چې د پاچا سره یې نژدې ناسته درلوده د مکې د کافرانو ډله چې کله حبشې تـه ورسېده نو لومړی یې د واکمنانو او پادریانو سره ولیدل او تحفې یې ورکړې ددوی ځخه یې وعده واخیسته چې پاچا ته به یې سپارښت کوي بیا دغه ډلـه د پاچا و دربارته حاضره سوه لومړی یې پاچا تـه سجده وکړه بیا یې تحفې ورکړې ورسره یې خپل خواست هم ورته وړاندي کړی چې خواست یې په دې ډول و : اې پاچا ! زموږ دقوم یو څو بې عقلانو هلکانو خپل زوړ دین پرې ایښې دئ یو نوی دین یې غوره کړی دئ داسې دین دئ چې نه یې موږ پېژنو او نه یې تاسو پېژنی دلته ستاسو هیواد تـه راغلي دي دلې او سپېږي موږ دمکې مشرانو ، ددغه هلکانو پلرونو ، اکا ګانو او خپلوانو رالېږلي یو چې دغه کسان بېرته له ځانه سره بوزو تاسو دوی موږ ته وسپاری د دوی د خبري سره سم هغه واکمنانو او پادریانو چې دوی رشوت ورکړی و د دوی طرفداري او پلوي وکړه پاچا ورتـه وویل : کومو کسانو چې زما په هیواد کې پناه اخیستې وي دخبرې پرته یې تاسو تـه نه سو سپارلای لومړی به هغه راغواړم معلومات به ځنې لاسته کوم که چیري ستاسو خبره صحیح وه نو تاسو تـه بـه یې درو سپارم او که ستاسو خبره درسته نه وه نو ستاسو غوښتنه نه سم پوره کولای، دستي یې مسلمانان راوغوښتل په لومړی وخت کښې مسلمانان ډېر خوابدي سول چې څه به کوو ، خو د الله ﷻ مرسته او فضل و چې په همت یې دا پرېکړه وکړه چې پاچا تـه بـه ورځو او پاکه خبره بـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته کوو ، کله چې مسلمانان و شاهي دربار ته را ورسېدل لومړی یې سلام وو ایه ، دستي یو چا نیوکه پرې وکړه چې دوی د پاچا ادب ونه کړی یعنې پاچا ته یې سجده ونه کړه ، مسلمانانو ورته وویل چې زموږ نبيﷺ د اللهﷻ څخه پرته وبل چاته دسجدې کولو اجازه نه ده راکړې ، ددې خبرو وروسته پاچا د دوی د حالاتو پوښتنه وکړه حضرت جعفر ﷺ ورمخکې سو پاچا ته یې وویل: موږ په ډېر سخت جهالت کې پراته وو نه مو اللهﷻ پېژانده او نه دهغه په رسولانو خبر وو د ډېرو عبادت به مو کاوه مرداري به مو خوړلې بد کارونه به مو کول خپلوي مو پرې اینښې وي زورور سړي به کمزوري کس واژه موږ په دې حالت کې وو چې اللهﷻ یو رسول راولېږی داسې رسول دئ چې موږ یې نصب ، صداقت ، ایمانداري او پرهیزګاري ښه پېژنو دغه رسول موږ د یوه اللهﷻ یعنې د شریک پرته و عبادت ته راوبللو د ډېرو او بتانو دعبادت څخه یې منعه کړو ، د ښو کارونو حکم یې راته وکړی ، د بدو کارونو څخه یې منعه کړو ، موږ ته یې د رېښتیا ویلو ، امانتدارۍ ، وصیله رحمۍ ، د همسایه سره د ښه سلوک ، دلمانځه کولو ، روژې نیولو ، خیرات ورکولو او دښو اخلاقو حکم وکړئ ، دزنا ، بدکارۍ ، درواغ ویلو ، دیتیم دمال خوړلو ، پر چا د تهمت ویلو او داسې نورو بدو عملونو څخه یې منعه کړو . موږ ته یې د قرآنکریم ښوونه راکړه موږ په هغه ایمان راوړی او دهغه حکمونه مو ومنل همدا لامل و چې زموږ قوم زموږ دښمنان سوه او دهر ډول تکلیفونو رارسول یې شروع کړه موږ اړ سو چې د خپل نبيﷺ د لارښووني سره سم ستاسو په هیواد کې پناه واخلو . پاچا وویل: کوم قرآن چې ستاسو نبي تاسو ته راوړی دئ د هغه څخه ماته یو څه راوړی حضرت حعفر ﷺ د سورة مریم لومړني ایاتونه ورته تلاوت کړه پاچا چې دقرآنکریم دغه ایاتونه واورېده ـ دی او دده پادریان چې دلته موجود وه ټولو ډېر وژړل آن تردې چې ږیرې یې لندې سوې وروسته پاچا وویل: په اللهﷻ قسم یادوم چې دغه کلام او هغه کلام چې حضرت عیسيؑ راوړی دئ دیوه نور څخه را وتلي دی بیا یې دمکې وخلګو ته انکار وکړئ چې زه و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو ته دغه مسلمانان نسم سپارلای دمکې خلګ ډېر خوابدي سوه او ډېر سپک سوه پخپلو منځو کې یې مشوره پیل کړه دمشورې په بهیر کې یوه وویل : زه به سبا یو داسې چل وکړم چې پاچا د دوی ریښې پرېکړې ملګرو ورته وویل: داسې کار نه دئ په کار ځکه که څه هم دوی مسلمانان سوي دي بیا هم زموږ خپلوان دي خودغه سړي نه ومنل سبا بیا و پاچا ته ورغلل پاچا ته یې وویل: پاچا صاحب ! دغه مسلمانان ستاسو د پیغمبر حضرت عیسی علیه السلام په هکله بې ادبې خبرې کوي او وایي چې حضرت عیسی علیه السلام د خدای جل جلاله زوی نه دئ پاچا د دوهم ځل لپاره مسلمانان راوغوښتل ، مسلمانان د غوښتنې پر مهال د تېر وار په پرتله زیات خواشیني سول په هر صورت مسلمانانو ویلي دي چې موږ پاچا ته ورغلو پاچا راته وویل: تاسو دعیسی علیه السلام په هکله څه وایاست ؟ مسلمانانو ورته وویل: موږ د عیسی علیه السلام په هکله هغه څه وایو چې الله جل جلاله زموږ پر نبي صلی الله علیه وسلم باندې نازل کړي دي پاچا ورته وویل: ستاسو پر نبي صلی الله علیه وسلم باندې د عیسی ▲ په هکله څه نازل سوي دي ؟ مسلمانانو ورته وویل : عیسی ▲ د الله جل جلاله نبي دئ ، د الله جل جلاله بنده دئ ، د الله جل جلاله روح دئ ، د الله جل جلاله کلمة ده ،الله جل جلاله د یوې پیغلې (بې واده) ښځې یعنې بي بي مریمې رضي الله عنها په وجود کې پیدا کړی او بیا یې وزیږوی. نجاشي پاچا ورته وویل: ستاسو خبرې ریښتیا دي ځکه عیسی علیه السلام هم تر دغه خبرو زیاتې نه دي ویلي دپاچا سره ناستو پادریانو بک، بک شروع کړی یعنې خبرې یې سره واړولې خو پاچا ورته وویل: تاسو چې هر څه وایاست خو حقیقت داسې دئ لکه مسلمانان چې وایي ددې څخه وروسته یې دمکې کافرانو ته ببرته تحفې په لاس ورکړې او مسلمانانو ته یې وویل: تاسو نور په امن کې یاست هر څوک چې تاسو ته تکلیف رسوي تاوان به ورکوي بیا یې دغه اعلان هم وکړی چې مسلمانان په امن دي هر څوک چې تکلیف ورکوي تاوان باندې لازم دئ.([13])

([13]) (خمیس)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه وخت کي په حبشي کي دمسلمانانو عزت نور هم زيات سو دمکې د کافرانو ډله سپکه او رسوا سوه په دغه کار دمکې دکافرانو دحسد جذبه نوره هم زياته سوه او حضرت عمر هم اسلام راوړی و دده مبارک په اسلام سره هم دوی ډېر سوځيدل ، دوی غوښتل چي دمسلمانانو سره د نورو خلګو ليدل بند سي او په يو ډول نه په يو ډول د اسلام ډيوه مړه کړي آخر داچي دمکې مشرانو مشوره وکړه۔په مشوره کي يې وويل چي اوس نو د محمد ﷺ وژل ضروري دئ مګر د محمد ﷺ وژل څه آسان کار نه و ځکه بنو هاشم يو لوی خاندان و بنو هاشم که څه هم مسلمانان نه وه مګر د محمد ﷺ و وژلو ته هم تيار نه وه نو له همدې امله کافرانو يو وعده سره وکړه چي د بنو هاشم او بنو عبد المطلب سره پرېکوڼ کوي يعني ددغه دوو قومو سره به نه ښوک خبري ، نه به ښوک ورسره کښېني ، نه به ښوک رانيول او خرڅول ور سره کوي ، نه به ښوک کورته ورځي او نه به يې کورته پرېږدي تر هغه وخته پوري چي دوی نبي کريم ﷺ ومرګ ته نه وي حواله کړي د دوی دغه وعده دخولې پر خبرو خلاصه نه سوه بلکي په عملي ډول يې دمحرم (حسن حسين) په لومړۍ دنبوت په اووم کال يو پرېکړه ليک وليکی او په مکة مکرمه کي يې و ځړاوه او ټولو خلګو ته يې خبر ورکړی چي ددغه پرېکړه ليک به پوره درنښت کوي او په پلي کولو کي به يې پوره کوشش کوي ددغه پرېکړې له وجهي اصحاب کرام د دوو غرونو په منځ کي يعني په يوه سخته وچه مځکه کي چي په (شعب ابي طالب) سره يادېده۔نظر بند سوه نه چا خبري ورسره کولي او نه ښوک ورسره يو ځای کېده او نه دوی د چا سره يو ځای کيدلای سوای نه يې دچا ښخه شی رانيولای سوای او نه يې د هغه چا سره ملاقات کولای سوای چي د مکې دباندي ښخه به راتلې او نه د دوی ښخه ښوک دباندي راوتلای سوای که به راووتی کافرانو به واهه دمسلمانانو ښخه که به ښوک يو شی ته اړ سو نو کافرانو به جواب ورکاوه ددوی اړتيا به يې هيڅ نه پوره کول.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه مبارکو انسانانو چې لږ غله دانه درلوده په لږ وخت کې خلاصه سوه د خوراک هيڅ نه سوه ورپاته ، د سختو لوږو ورته مخ سو ، دلوږو داسې تکليفونه پرې تېر سوه چې آخر به ددوی اولادونه او ښځو د لوږې د سخت تکليف له امله ژړل ، دوی مبارکان به هم د لوږې څخه په سخت تکليف اخته وه خو د خپل ځان تر تکليف به د اولادونو په لوږه زيات غمگين وه. د څښتن تعالیﷻ پېرزوينه وه چې درې کاله وروسته هغه پرېکړه ليک چې په مکه مکرمه کې ځړېدئ وينو وخوړی اصحاب کرام د پورتنۍ ناورين څخه خلاص سوه پر اصحابو کرامو چې هر څومره لوږې، تندې او تکليفونه تېر سوه خو دوې پر خپل دين ټينګ ولاړ وه. او ددين د خپرولو څخه يې لاس نه وا خيستی.

فايده: پورتنې تکليفونه هغه کسانو پرځان تېر کړې دي چې نومونه يې تر اوسه ځلانده دي او موږ ځانو نه ددوی تا بعداران بولو ، د بريالیتوب په ذکر کې د اصحابانو په څېر د ترقۍ خوبونه وينو (او د حقيقي تګ لارې څخه يې ډېر ليرې يو) لږ تر لږه موږ ته هم يو څه فکر کول پکار دي چې دغه مبارکو اصحابانو ددين لپاره څومره قربانۍ ورکړې دي او موږ ددين ، اسلام او مذهب لپاره څه کړي دي ؟او حال دا چې بريالیتوب د کوشش او زيار په نتيجه کې لاسته راځي. موږ غواړو چې هوسا ، ارام او ددنيا په لنډه کې ژوند وکړو. په بې دينۍ او عيش کې د کافرانو سره اوږه پر اوږه روان يو د اسلام ترقي دې هم را سره وي، دا کله کيدای سي.

ترسم نه رسی بکعبه ای اعرابی

کين راه که تومی روی بترکستان است

ژباړه: وېرېږم اې صحرايي ! چې وکعبې ته به ونه رسيږې ځکه دغه لاره چې ته پرې روان يې ترکستان ته تللې ده.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

د الله ﷻ څخه خوف او وېره

اصحاب کرام ﷺ د قربانۍ ورکولو او تکليفونو تېرولو سره ـ سره د الله ﷻ څخه زيات وېرېدل د دوی د تکليفونو د نمونې په ډول تاسو څو قصې ولوستلې چې د دين لپاره يې مال، عزت او خپل ځان قرباني کړي وه ، الله ﷻ دې وکړي چې دوی دو ېرې او خوف څخه يوه لږه حصه په موږ کې هم پيدا اسې د بيلګې په ډول د دوی د خوف او وېرې څو قصې بيانوم:

١ د سيلۍ په وخت کې د نبي ﷺ طريقه

حضرت عايشة (رضي الله عنها) فرمايي: کله چې به وريځ، سيلۍ او داسې نور پېښ سوه د رسول الله ﷺ پر مخ به اثر ښکاره سو او د مخ مبارک رنګ به يې بدل سو کله به د ننه ولاړی او کله به د باندې راووتی او دا کلمة به يې ويل: اَللهُمّ اِني اَسئَلُکَ خيرَهَا وَخيرَ مَافِيهَا وَخيرَ مَا اُرسِلَت بِهِ وَاَعُوذُبِکَ مِن شَرهَا وَشَرِ مَافِيهَا وَشَرِمَا اُرسِلَت بِهِ.

ژباړه: اې خدايه ! ﷻ زه د دې هوا خير غواړم او کوم څه چې په دې هوا کې دي (چې د باران او نورو څخه عبارت دي) د هغو خير غواړم او د کوم مقصد لپاره چې دي دغه هوا رالېږلې ده د هغه خير غواړم اې خدايه ﷻ ! زه د دې هوا د شر څخه پنا غواړم کوم څه چې په دې هوا کې دي د هغه د شر څخه پنا غواړم او د کوم څه لپاره چې دي رالېږلې ده د هغه د شر څخه پنا غواړم. کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې به باران شروع سو رسول ﷺ به خوشاله سو ، حضرت عایشه رضی الله عنها فرمایي: ما د رسول ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې اې د الله ﷻ رسوله ! خلک چې وریځ ووینې خوشالیږي ته تر هغه وخته پرېشانه یې چې باران شروع کیږي رسول الله ﷺ وفرمایل: زه څه باور نلرم چې په دې وریځ کې به د الله ﷻ عذاب وي او که به باران وي، دعادیانو قوم دا عادت درلودئ چې وریځ به راغله دوی به خوشالېدل یوه ورځ وریځ راغله دوی خوشاله وه چې باران دئ مګر په هغه وریځ کې د الله ﷻ عذاب و ټوله یې هلاک کړه.([14])

الله ﷻ د عادیانو په اړه فرمایلي دي:

•🙭⛝⌛⬂◑♦✍⬄○⑩✌ ✍☪⇨✎❻🔔♦⬊ 🡸■⬃❒❒🕮♦❻ ✍●☺■🖬⬩▫

✁☒⓿🕔⍓♎ ☎✁❑⬈♋✍⬩🔔 ⬀☠✎&⬅☺♦③♉⑩⬃❒❒🕮

✍♦✌ ♦❑➔♎ ⬀🙭♦🖃 🗐 ✍♦☼⭦❷♉➲⬂▦❼☜ ⌦⬌✎❻🔔♦⬊

✍❑&❸♉▫ ✎☒③✎❻ ☎ 🕔♉○⛝🖃 ☹⬈🡻▫🖬⍓⬈⬃➔♦✍⬄♋✍✁

❑🙭⬈🖆 ⭦❷♉♓✌⍓⑨➔✍ ⬅❋✎⬀ ⊲☹⬈♉♋❒🕮 ⭦☸✁☒⓿♦⭦

☎✁❑⬅⬩♦🖮⇳🕔❒🕯⬩▫ ✍❑&✎♒🖁♦❻ ❖❷⬂✌❒🕯⛝🖃 ◎⬈⬄✎☒★

⍓🖮♉♋🕔☒⓿☒🖆 🗐 ⬀☠⬋&⬅☸⬁🖁🕔✾○♦✌ ⬩♦⛝◑ ✁❽♦❷⭦③ ⬩♦

♦✗✓♉✌❖❷⇳⬈⬅☺⬂♋✍✁ ♦🏱⬀❑⬩◑⬂♋✍✁ ❽❖❽⬂♑⬩✞

([15]) ⬅❋⛝⬀

ژباړه: دعادیانو قوم چې کله وریځ ولیده چې د مځکې پر لوري راروانه وه نو وې ویل: دا وریځ پر موږ باران اوروي (الله ﷻ وفرمایل) نه داسې نه ده بلکې دا هغه عذاب دئ چې تاسویې د راتلو ژر غوښتنه کول (او پیغمبر ته به موویل: که ته ریښتني یې نو پر موږ عذاب راوله ، الله ﷻ

(14) درمنثور
(15) سورة الاحقاف الایة (٢٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې په دې ډول بيان کړی دئ:) يوه سخته سيلۍ ده چې سخت عذاب پکښې دئ او هر شی به د الله ﷻ د حکم سره سم تباه کړي وروسته د هغه سيلۍ په وجه ټول داسې هلاک سوه چې دودانيو پرته هيڅ نه پکښې ښکاريدل (الله ﷻ فرمايي:) موږ په دغه ډول مجرمانو ته عذاب ورکوو.(16)

فايده: تاسو وګورئ چې هغه څوک چې د دنيا او آخرت سردار دئ دومره زيات د الله ﷻ څخه ويرېږي سره له دې چې ټولو ته معلومه ده چې الله ﷻ په قرآنکريم کې د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چې ستا په شتون کې به ودوی ته عذاب نه ورکوم ددې وعدې سره ـ سره بيا هم رسول الله ﷺ ته د سيلۍ او وريځې د راتګ په وخت کې به د تيرو قومونو عذاب ور په ياد سو.

د رسول الله ﷺ په حال کې يو څه فکر کول پکار دي که تاسو وګورئ موږ هر وخت په ګناهونو کې اخته يو زلزلې او نور ډول ـ ډول عذابونه وينو بيا هم ددې پر ځای چې د الله ﷻ څخه و ويريږو، توبې و باسو او لمونځونه وکړو بې ځايه تحقيقات شروع کړو.

۲- په تياره کښې د حضرت انس ﷺ عمل

نضر بن عبدالله ﷺ فرمايي: د حضرت انس ﷺ په ژوند کې يوه ورځ دورځې تياره خوره سوه زه د حضرت انس ﷺ و حضور ته ورغلم او ورته ومې ويل: چې د نبي ﷺ په زمانه کې هم دا ډول شيان راتلل انس ﷺ راته وويل: د نبي ﷺ په زمانه کې چې به لږه هوا تېزه سوه موږ به د قيامت څخه ويرېدو او په چټکۍ سره به و مسجد ته تلو.

يو بل صحابي ابودرداء ﷺ فرمايي: د رسول ﷺ دا عادت و چې کله به سيلۍ را والوته نبي ﷺ به و مسجد ته تشريف يو وړی.(17)

(16) بيان القرآن
(1717) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: په اوس وخت کي لوی ـ لوی مصيبتونه او بلا وي راځي بيا هم هيڅوک مسجد ته نه دي تللي عام خلګ خو پرېږده بلکي خاصو خلګو هم دا کار نه دئ کړی خپله په زړه کي ددې سوال په جواب کي فکر وکړئ.

۳ـ د لمر ترندي نيولو په وخت کي د رسول ﷺ عمل

د رسول الله ﷺ په زمانه کي د اصحابو کرامو سره دا فکر و چي رسول ﷺ به د لمر د تر ندي نيولو په وخت کي څه کوي او دا به يي ويل: چي ددې کار څېړنه دي وسي. کله چي به لمر تر ندي ونيوی اصحابانو مبارکانو به خپل کارونه پر ښودل په چابکۍ سره به راغلل همدا ډول د نوی عمر هلکان چي د غشي ويشتلو په تمرين به اخته وه په چابکۍ سره به را غلل څو وګوري چي رسول الله ﷺ څه کوي؟ رسول الله ﷺ به دوه رکعته د کسوف (د لمر ترندي نيولو) لمونځ ادا کړی او ډېر به يي لمونځ اوږد کړی دومره به يي اوږد کړی چي خلګ به بې هوښه پر پوتل په لمانځه کي به يي ژړل او فرمايل به يي: اې خدايه ﷻ! تا زما سره وعده نه وه کړې چي ستا په شتون کي به پر دوی عذاب نه راولم؟ او نه به په داسي وخت کي عذاب پرېږ راولم چي دوي په استغفار اخته وي؟ (يعني اي الله ﷻ! دا ترنده ليري کړې).

الله ﷻ په سورة الا نفال کي در سول ﷺ سره وعده کړې ده چي ته په دوی ک موجو ي يې پر دوی به عذاب نه راولم، نه په داسي وخت کي عذاب پرېږ راولم چي دوی په استغفار اخته وي ځکه الله ﷻ فرمايي:

⬀☠←♑♦🖃✐ℯ𝓇⓿⮹➔⬉⓿✍🙶 ✦✐🙵✁ ⮞♍🕭•🗎 🙵♦✍♦❒

✦✐🙵✁ ⮞♍🕭⌧✍ 🙵♦✍♦❒ 🗐 ⬀☠✐&❸✍▫ ✽💣☼❒🕮♦❒

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❒⇱❷♇▦⬂⬄♦✌⬄○□④ ⬀☠➔♎♦❒ ⬀☠←♑♦✍⌫✍ℯ⓿⍓➔⇱✌
. (18) ⬑⌧⌧⬀

ژباړه: الله ﷻ داسي نه دئ چي پر دوی عذاب راولي او حال دا چي ته په دوی کي يې او نه الله ﷻ په عذاب کونکی دی حال دا چي دوی استغفار ويونکي وي.

رسول الله ◄ و خلکو ته داسي نصيحت وکړی: که چيري لمر يا سپوږمی تر نده ونيسي نو ووېرېږئ او د لمانځه و لوري ته هځه وکړئ زه چي کوم څه کوم د آخرت حالات وينم که تاسو ته دا حالات معلوم سي نو خندا به کمه کړی اوژړا به ډېره کړی کله چي مو داسي حالات (دلمر او سپوږمی ترنده) و ليدل لمونځ کوئ، د عا کوئ او صدقه ورکوئ.

۴- نبي کريم ﷺ تو له شپه په ژړا تېرول

رسول الله ﷺ يو ځلي تو له شپه په ژړا تېره کړه او تر سهاريې په لمانځه کي د آيات وايه:

⬀☠⬋&□✠⍩✉⬥▫ ⬀☠⬋&⬀✍ℯ⓿⍓➔➔✍ ♌⍩➋
⬀☠←♑⬥✆ ⬀❷♇▦⬂⬄⬥✍ ♌⍩➋♦❒ ☎ ⌧✌←⑩✍♦⌛♇⇱
↓❽③✍⑩⍓➔⬂✆✍✁ ✿✍☼❒🕮 ⍓✍✱☼⍩✉⬥▫
(19) ⬑⬂⬂♇⬀ ❶⚐⑩⬁▤■♦⬂💻✍✁

ژباړه: (اي خدايه !) که ته دوی په عذاب کړي (ستا اختيار دئ) ، دوی ستا بنده ګان دي (مالک اختيارلري چي خپلو بندګانو ته دګناه په بدل کي سزا ورکړي) او که ته دوی ته مغفرت

---

(18) سورة الانفال الاية (٣٣)
(19) سورة المآئدة الاية (١١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي (نو هم ستا اختیار دئ) بېشکه ته ،هم ته غالب یې او د حکمت څښتن یې (معافي به دي د حکمت موافق وي) [20]

د امام ابو خنیفة رحمه الله په اړه راغلي دي چي یوه شپه یې تر سهاره لاندینی آیات په لمانځه کي لوستي او ژړل یې:

♦⚐⬀❑◆⓿⬂♑◉☙✁ ☎✁❑↓❽🕛♦☞⬂✍☙✁◆❒
(21) ⬰⚎⚚⬀ ♦♌❑⬉✍⛝❷⇳⬈⬉☺⬂♑◉☙✁ ☙❑&⭜⑨❑🕮

ژباړه: جلا سئ اي مجرمانو ! نن ورځ (په دنیا کي خو تاسو او سپېځلي خلګ ګډ اوسېدلاست)

د قیامت په ورځ به مجرمان جلاوي او سپېځلي خلګ به جلا وي د الله ﷻ دغه حکم چي سړی واوري هر څومره چي سړی وژاړي لږ ده ځکه نه ده معلومه چي موږ به د مجرمانو په ډله کي یو او که به د سپېځلو خلګو په ډله کي یو.

۵- د الله ﷻ څخه د حضرت ابوبکر رضي الله عنه وېره

د ټولو اهل سنتو په اتفاق سره حضرت ابوبکر رضي الله عنه د انبیاوو نه پرته تر ټولو انسانانو غوره انسان دئ او دده مبارک جنتي کېدل یقیني دي پخپله رسول ﷺ د جنتي کېدو زیری ورکړی دئ بلکي د جنتیانو د یوې ډلي سرداریې ښودلی دئ، او د جنت د ټولو دروازو څخه یې د بلني زیری ورکړی دئ او دایې هم فرمایلي دي چي زما په امت کښې به تر ټولو لومړی حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه جنت ته داخلیږي دده مبارک ددومره فضلیتو سره ـ سره بیا هم د الله ﷻ څخه دومره

---

(20) بیان القرآن
(21) سورة یسن الاية (٥٩)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

وبرېدئ چي ویل به یې: کاشکي زه درخته وای چي پرې سوې وای کله به یې ویل: ارمان چي زه هم وابنه وای چي یو حیوان خوړلی وای او کله به یې ویل ارمان چي زه د یو مؤمن انسان د بدن وېښته وای.

یوه ورځ ده مبارک یو باغ ته تشریف یوړی یو حیوان یې ناست ولیدئ سوړ اسویلی یې و کښی او حیوان ته یې وویل: ته څومره په خوند خوړل او ښیبل کوې، ددرختو په سایو کي ګرځې او پر تاباندي د اخرت هیڅ حساب او کتاب نسته ارمان چي ابوبکر هم ستا په څېر وای یعني دایي دالله ﷻ دوبري خوښه وه چي حیوان وای.([22])

ربیعه اسلمي رضی الله عنه فرمایي: یوه ورځ زما او د حضرت ابوبکر رضی الله عنه په منځ کي څو خبري زیاتي سوې ده مبارک ماته یو سخت لفظ ووایه چي پرما ښه ونه لګېدئ ژر یې فکر بدل سو او راته وې ویل ته هم هغسې بل لفظ ماته ووایه چي بدله خلاصه سې او آخرت ته شی پاته نسې ما دویلو څخه انکار وکړی، ده مبارک را ته وویل چي ووایه که یې نه وایې زه نبي ﷺ ته ورځم او عرض به ورته وکړم ما پدې جواب سره هم د ویلو څخه انکار وکړی، دی ولاړسو او دولاړی پدغه وخت کي د بنو اسلم د قوم څخه څه خلګ راغله او وې ویل: دا عجیبه خبره ده چي خپله یې هم زیاتی کړی دئ او هم رسول الله ﷺ شکایت کوي مادې خلګو ته وویل تاسو دغه سړی پېژندلی دئ دا څوک دئ؟ دا ابوبکر صدیق رضی الله عنه دئ که دی خوابدی سې نو د الله ﷻ نازولی رسول ﷺ به له ما څخه خوابدی سي او د نازولي رسول ﷺ په خفګان سره الله ﷻ ناراضه کېږي که الله ﷻ راڅخه ناراضه سي نو بیا د ربیعه په هلاکت کي څه شک سته؟ ربیعه رضی الله عنه فرمایي: ددې څخه وروسته زه د رسول ﷺ و حضور ته حاضر سوم او قصه مي ورته وکړه نبي ﷺ و فرمایل: ښه

([22]) تاریخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي وکړه تاته جواب او بدله اخيستل پکار نه و مګر د هغه په بدله کښې داسي وواېه چي ابوبکره ! تا دي الله ﷻ معاف کړي.

فايده: داد حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه د الله ﷻ دوېري لږ خبره وه وحضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه ته بدله اخيستل دومره قدر او ارزښت درلودئ چي لومړى يې و ربيعه رضي الله عنه ته خپله خواست وکړى او بيايې د نبي ﷺ په واسطه ددې اراده وکړه چي ربيعه رضي الله عنه بدله واخلي نن مونږ او تاسو په سلګو نو خبري يو او بل ته کوو او ددې فکر هم په ذهن کي نه راځي چي په آخرت کي به ددې خبرو بدله اخيستل کېږي او يا به حساب او کتاب راسره کېږي.

۲- د حضرت عمر رضي الله عنه حالت او دَحَرَه واقعه

حضرت عمر رضي الله عنه به زيات وخت يوه کڅوړه واخيسته او وبه يې ويل ارمان چي زه دا کڅوړه واى کله به يې ويل ارمان چي زه خپلي مور نه واى زېږولى يوه ورځ يو سړى ورته راغلى او ورته وې ويل: فلانکى سړى پر ماظلم کوي تاسو راسره ولاړ سئ د هغه څخه زما بدله راواخله ده مبارک هغه سړى په يوه دوره وواهه او ورته وې ويل کله چي زه د کار د پاره کښېنم ته نه راځي او کله چي زه په نورو کارونو اخته سم نو ته راسې او راته وايې چي بدله راواخله، هغه سړى ولاړى، ده مبارک دستي يو سړى پسې ولېږه او هغه يې راوغوښتى او دوره يې په لاس ورکړه ورته وې ويل اې سړيه ! ته ما وهلى يې اوس ته زما څخه بدله واخله هغه سړى ورته وويل ماته د الله ﷻ لپاره بخښلى يې.

حضرت عمر رضي الله عنه کورته تشريف يووړى دوه رکعته نفل يې ادا کړه بيايې خپل ځان ته وويل: اې عمره ! ته کښته وې الله ﷻ لوړ کړې، ته ګمراه وې الله ﷻ هدايت درکړى، ته ذليل وې الله ﷻ عزت درکړى بيايې د خلکو پاچا جوړ کړې اوس تاته يو سړى راځي اودرته وايي چي زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ظلم بدله راواخله ته يې په دوره وهې سبا به د قيامت په ورځ خپل رب ته څنګه جواب وايې ده مبارک په دغه ډول تر ډېره وخته پورې پرځان ملامتي ويل.[23]

د حضرت عمر ﷺ مريی (غلام) حضرت اسلم ﷺ وايي: زه يوه ورځ د حضرت عمر ﷺ سره (حَرَه ــ[24]) نومې ځای ته تلم يوځای مې په يو ځنګل کښې اور تر سترګو سو حضرت عمر ﷺ وفرمايل: ښايي دا يو قافله وي چې د شپې په وجه به ښار ته نسوای تلای د ښار دباندې به پاته سوې وي راځه چې پوښتنه پرې وکړو او ددوی د نن شپې د حفاظت انتظام وکړو هلته چې ورسېدو ومو ليدل چې يوه ښځه ناسته ده څو کوچني اولادونه ورسره دي ژاړي او چغې وهي يو ديګ پر نغري پروت دئ د اوبو ډک دئ لاندې اور ترې بليږي مور سلام ورته وو ايه او ورنژدې ورتلو اجازه مو ځنې واخيسته حضرت عمر ﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې دا کوچنيان ولې ژاړي؟ ښځې ورته وويل: ډېر وږي سوي دي د لوږې له امله ژاړي ده مبارک بيا پوښتنه ځنې وکړه چې په ديګ کښې څه شي دي؟ ښځې ورته وويل دا ديګ مې د کوچنيانو د خوشحاله کولو لپاره د اوبو ډک کړی او پر اور مې ايښې دئ چې ددوی زړونه پرې ډاډه سي او ويده سي ، ښځې زياته کړه چې زما او د امير المومنين عمر ﷺ په منځ کښې به الله ﷻ فيصله کوي چې زما ددې سترې حال څخه ځان نه خبروي حضرت عمر ﷺ په ژړا سو او وې ويل الله دې پر تا رحم وکړي عمر ستا د حال څخه څه خبر دئ؟ ښځې وويل هغه زمونږ امير جوړ سوی دئ او زمونږ د حال څخه ځان نه خبروي اسلم ﷺ وايي چې زه حضرت عمر ﷺ د ځان سره بېرته بوتلم او په يوه ګونۍ (بورۍ) کښې يې د بيت المال څخه اوړه، خورماوې، وازګه، څه کالي او څه پيسې واچولې ګونۍ يې ښه ډکه کړه ماته يې وويل چې دا زما پر ملا باندې کښېږده ما ورته وويل زه به يې يوسم ده مبارک راته وويل: يا زما پر ملا باندې يې کښېږده، دوه درې واره مې ټينګار وکړی چې زه به يې يوسم

(23) اسد الغابة
(24) مدينې ته نژدې د يو ځای نوم دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده نه راسره منل آخر ده راته ويل ايا د قيامت په ورځ زما بار ته پورته کولای سې ؟ ماورته وويل: يا نه يې سم پورته کولای ده مبارک راته وويل نو دابه هم زه پورته کوم ځکه چې د قيامت په ورځ پوښتنه زما څخه کيږي ، آخر زه مجبوره سوم چې ګونۍ دده پر ملا باندي کښېږدم ،حضرت عمرﷺ په ډېره چابکۍ سره د ښځي و ځای ته تشريف يوورۍ زه هم ورسره وم هلته چي ورسېدو ده مبارک په پخپل لاس په ديګ کښي څه اوړه، څه وازګه او خورماوي وديګ ته واچولې او دديګ لړل يې شروع کړه ، د نغري اوريې پخپله پوه کاوه اسلمﷺ وايي دده مبارک دږيري څخه دود وتل ماوليدل اخر دا چي ډېره يې په دود توره سوه ددي څخه وروسته يې پخپل مبارک لاس دديګ څه خواړه راويسته او په هغه کوچنيانو يې وخوړل هغه ښه ماړه سوه په خندا او لوبو اخته سوه او کوم څه چي پاته سوه هغه يې ددوی د بل وخت لپاره وروسپارل ښځه هم ډېره خوشاله سوه اووې ويل الله تعالیﷻ دي تاته د خير بدله درکړي ته ددې وړ يې چي د عمرﷺ پر ځای باندي خليفه سې.(ښځي دا خبره له دې امله وکړه)چي ښځي دی نه پېژانده چي امير المومنين دئ ، عمرﷺ دي ته تسلي ورکړه او ورته وې ويل کله چي ته خليفه ته ورسي مابه هلته پيدا کړې عمرﷺ ددوی څخه لږ لېري پر مځکه کښېناستی د لږ ناستي وروسته روان سو او وې ويل: زه له دې وجهي څخه کښېناستم چي ما دغه کوچنيان په ژړا ليدلي وه زما زړه و غوښتل چي لږ ساعت يې په خندا هم ووينم.([25])

حضرت عمرﷺ د سهار په لمانځه کښي زيات وخت سوره کهف،طه او داسي نور لوی-لوی سورتونه لوستل او دومره به يې ژړل چي اواز به يې تر څو صفونو پوري رسېدئ يوه ورځ يې د سهار په لمانځه کښي سورة يوسف لواسته کله چي دې ځای ته راورسېدئ :🕭⬧🕶✌⧫

☑❼🙰❄⬃❽⭦❍◆❒ 🙴⮫❑🕉⧫📭 ☎✂❑⬈▤⇳⅄❒🕮 ✎🕶⮹☺✵☼🙰✆

[25]) اشهر مشاهير منتخب كتر العمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

✆☡💾■❼ ✂👓✏★ ❐◆🕮❐⇖⇳⛾■☠⇖ 👌☡⇗☙ ✂👓✏★ 👌♦👓 ⬩•
✍⬩➔⬃⛾■☺←❑♍☙⬀☡☡⬁ ([26]) نو د ژړا له وجهي يې اواز بند سو تر خولې يې رږغ نه خاتی.

کله به د تهجد په لمانځه کښې په ژړا پربوتی او ناجوړه به سو.

فايده: د اللهﷻ د وېري څخه د هغه چا حالت دئ چې د نامه څخه يې لوی ــ لوی پاچاهان وبرېدل او رپېدل نن ورځ يعني ديارلسنيم سوه کاله وروسته يې هم دبدبه ، شان او شوکت منل سوی دئ، نن يو پاچا نه ، حاکم نه بلکي يو کوچنی آمر هم د خپل رعيت سره داسي معامله نه کوي.

۷- د حضرت عباسؓ نصيحت

وهب بن منبهؒ فرمايي: د حضرت عبدالله بن عباسؓ د سترګو ديد لمنځه ولاړی يوه ورځ ما کعبې شريفي ته بوتی هلته چې ورسېدئ د يوې ډلي خلګو څخه د جګړې اواز راتلی ماته يې وويل ما دغه طرفته بوزه نو ماهلته بوتی ده مبارک درسېدو سره سم سلام وواېه هغو خلګو دده څخه د کښېناستلو غوښتنه وکړه ده انکار وکړی او وې فرمايل تاسو ته معلومه نه ده چې د اللهﷻ د خاصو بنده ګانو ډله هغه خلګ دي چې د اللهﷻ د وېري څخه خاموشه وي حال دا چې هغه خلګ نه عاجزه او نه ګونګيان وي بلکي ښه پاکي خبري کوونکي وي، ويونکي وي، پوهه لرونکي وي خو د الله تعالیﷻ لوی ذکر ددوی زړونه حيران کړي وي ددغه وجهي څخه يې زړونه مات وي او ژبې يې خاموشه وي کله چې دوی ته په دغه حالت کې پوخوالی پيدا سي نو نېک

[26] سورة يوسف الاية (٨٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارونه په چابکۍ سره کوي. (اې خلګو ! ښه کسان خو داسي وي لکه چي ومي ویل) نو تاسو و لي دومره لېږي سوي یاست ؟ یعني اوازونه مو پورته کړي دي.

وهب بن منبه فرمایي ددې څخه وروسته مادوه کسان هم یو ځای ونه لیدل.

فایده: حضرت عبدالله بن عباس به د الله د ویري څخه دومره ژړل چي هروخت به یې په مخ کي داوښکو دبهېدو له امله دوې ننبي د نالو په څېر معلومي وي.

په پورتنۍ قصه کښي عبدالله بن عباس د نیکو کارونو لپاره یوه اسانه تګلاره وښودل هغه دا چي هر څوک د الله د لویي فکر وکړي د هغه لپاره هر ډول نېک کار اسانه وي او بیا هغه یقناً د اخلاصه ډک وي که مونږ په شپه او ورځ کښي یعني ۲۴ ساعته کښي په دغه ډول یولږ فکر وکړو نو دغه ګران کاردی ؟

۸- د تبوک په سفر کښي د ثمودیانو په کلي تېرېدنه

د تبوک غزا یوه مشهوره غزا ده او د رسول وروستۍ غزا ده کله چي رسول اکرم ته خبر ورکړل سو چي د روم پاچا پر مدینه منوره د حملي کولو اراده لري یو لوی لښکر ورسره دئ او د شام پر لاره مدیني ته راځي نو رسول الله د هجرت په نهم کال د خدای تعالي(رجب) د میاشتي پر پنځمه د پنج شنبي په ورځ د روم د پاچا مقابلي ته د مدیني منوري څخه روان سو لکه څرنګه چي سخته ګرمي وه او مقابله هم ډېره سخته وه لدې و جهي نبي صفا اعلان وکړی چي د روم د پاچا مقابلي ته ځو تیاري وکړی ، نبي پخپله ددې کار لپاره چنده کول شروع کړل دا هغه غزا ده چي حضرت ابوبکر صدیق خپل د کور ټول سامان ددې جګړې لپاره راوړی او کله رسول الله ورته وویل چي اې ابوبکر صدیق ! د کور خلګو ته دي یو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ورته وویل: چي د کور د خلګو لپاره مي الله او دده درسول دنوم برکت او ددوی رضا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحالي پرېښودل، حضرت عمر ﷜ ددې غزاء لپاره د خپل کور نيم سامان راوړی چې قصه به يې په شپږم باب ځلورم شمېره کښې راسي، حضرت عثمان غني﷜ ددريمي حصې د جنګياليو سامان ورکړی همدا ډول هر مسلمان تر خپل توان زيات شيان راوړل لکه څرنګه چې په عمومي ډول مسکنت زيات وو نو لس ـ لس کسان به پر يوه او ښ باندې په وار سره سپرېدل له همدې امله ددې جنګ وجنګياليو ته جيش العسرة (د سختۍ لښکر) ويل سوی دئ. دا جګړه ډېره سخته وه او سفر هم ډېر ليري و ګرمي هم زيات وه دومره ګرمي وه چې په دغه وخت کښې د مديني منورې د خرماو باغونه پاخه ولاړوه حال دا چې د مسلمانانو لپاره د ټول کال د رزق د جمع کېدو وخت و داپه حقيقت کښې د الله ﷻ سخت امتحان و ديوې خوا د الله تعالي څخه وېره وه او دنبي ﷺ امر و چې د تللو پرته بله لار نه وه د بلي خوا دټول کال رزق له منځه تلل و ځکه ټولي درختي پخي وي هغه ټولي بې سرپرسته پاتېدې خو ددې ټولو سختو تکليفونو سره د الله ﷻ وېره پردوی مبارکانو باندې غالبه سول او درسول الله ﷺ سره روان سول يوازې منافقان ، معذورين، ښځې، کوچنيان او هغه کسان پاته سول چې په مدينه کې ورته اړتيا وه او يادا سې کسان پاته سول چې ددوی لپاره سپرلۍ نوې د ژړا په حالت کښې پاته سول الله ﷻ يې په اړه ايات نازل کړې:

⌧✐⬀❑⬧✍❒📖 ✏✍♦✌ ✁⬧➊✌⬢ ⬄▫⬄⬂☝⅄✏✍✁ ➐■✍♦⬉ ⬥⬥♦❒

✏✍♦✌ ←⑨⬁♉❒📖 ✋⬧ ❁⬧⬡▫◘→🔔 ⬄⚐←♑■◘⬂☺⬄⬥♦✌⬂⬭

☎✁❑⅄⬭♦❑⬧✍ ⬂❍⬂⓿■◘♦⬉ ⬀☠→⌛➔◘⬂✌⬀❑❒📖

⬈➚⬂✌⦿✍✏✍✁ ⌘♊⬂✌↓⅄⓿⬂▦⬧✍ ⬄⚐←♑⬉⬉⬉⓿⇳⬉❒📖❑❒

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❑➔⬧☺◆⬧⧫ ⬧♦ ⧫⬧⧫⚫⧫ ⬧❑ ⬧⧫♦ ⬧☺❑⧫ (27)

ديادوني وړه ده چې درې کسان د ضرورت پرته پاته سول چې قصه به يې وروسته راسي کله چې رسول ﷺ او اصحاب ﷺ د ثموديانو پر کلي تېرېدل نو نبي ﷺ خپل مخ مبارک په لمن پټ کړی او اوښه يې تېزه کړه اصحابو کرامو ﷺ ته يې امر وکړی چې پر دې ځای په تېزۍ سره تېر سئ ، د ظالمانو په کلي کښې په ژړا تېر سئ او په دې وېره تېر سئ چې خدای مکړه هغه عذاب پر تاسو نازل نسي کوم چې پردوی نازل سوی دئ.(28)

فايده: د الله تعالي خوږ او نازولی بنده او دده سرتيري دوستان چې د خپلې قربانۍ ثبوت ورکوي په دغه ځای کښې په تېزۍ سره تېرېږي او رسول ﷺ په ژړا د تلو حکم ورکوي چې خدای مکړه هغه عذاب پر دوی نازل نسي (کوم چې پر ثموديانو نازل سوی و) زموږ حال وګوره په کوم کلي کښې چې زلزله وسي د هغه ځاي څخه د سيل ځای جوړوو ، دوران سوو ودانيو وسيل ته ورځو ژړا خو څه کوي بلکې په زړه کښې د ژړا فکر لا نه کوو.

۹- په تبوک کښې د حضرت کعب ﷺ غير حاضري او د هغه توبه

د تبوک په غزا کښې د معذورانو څخه پرته د اتياوو څخه زيات منافقان د انصارو څخه وه چې په جنګ کې يې ګډون نه و کړی په دغه پيمانه د کلو او صحراو خلګ هم وه ، ددې څخه علاوه يوه لويه ډله د باندنيو خلګو څخه داسې وه چې خپله هم په غزاء کښې نه وه تللي او نور يې هم منعه کول لکه چې الله ﷻ ددوی بيان داسې کوي:

(27) سورة التوبة الاية (٩٢)
(28) اسلام ، خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتَنفِرُوا فِي الحَر.

ژباړه: (منافقانو به نورو خلکو ته ويل :) په ګرمۍ کښې مه وځئ.

يعني دوی به خلک منعه کول چې سخته ګرمي ده مه ځئ او حال دا چې الله ﷻ فرمايي ددوزخ د اور ګرمي ډېره سخته ده.

ددغه خلګو څخه علاوه درې ريښتني پاخه مسلمانان هم وه چې د قوي عذر څخه پرته په جنګ کښې نوه شريک سوی يو کعب بن مالک ﷺ، دوهم هلال بن اميه ﷺ او دريم مراره بن ربيعه ﷺ دا درې سره مبارک اصحابان د نفاق دعذر په وجهه نوه پاته سوي بلکې خوشحالي يې د پاته کېدو سبب سو.

کعب ﷺ خپل حالات په تفصيل سره بيانوي وروسته به راسي، د مراره بن اميه ﷺ باغ بنه د ميوو ډک و فکر يې وکړی چې که چيري زه ولاړ سم نو ټوله ميوې به ضايع سي زه تل په غزاو کښې شريک سوی يم که دا ځل نسم ولاړ نو څه پروا لري ددغه وجهې څخه پاته سو خو کله چې په حقيقت پوه سو نو دباغ ټولي ميوې يې د الله ﷻ په لاره کښې صدقه کړې ځکه دغه ميوې دده دپاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

دهلال ﷺ اولادونه او خپلوان يو خواته تللي وه نابيره په دغه وخت کښې سره جمع سول ده هم دا فکر وکړی چې زه تل په غزاو کښې شريک سوی يم که دا ځل شريک نسم نو څه تاوان لري کله چې په حقيقت پوه سو نود زړه له درده يې د ټولو قريبانو سره د اړيکو پرېکولو اراده وکړه ځکه دغه اړيکي دده د پاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

د حضرت کعب ﷺ قصه په احاديثو کې زياته راغلېده خو دی مبارک خپل حالت په تفصيل سره داسي بيانوي: زه د ټولو غزاو په وخت کې دومره شتمن نه وم لکه د تبوک دغزا په وخت کې چې شتمن وم ما پدغه وخت کې دوې او ښانې درلودې او بل هيڅ وخت زه ددوو اوښانو مالک سوی نه وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي ﷺ عادت داو چي هر چيري به يې د جنګ اراده وکړه نو د جنګ د ځای معلومات به يې نه ورکاوه بلکي د نورو اړخونو حالات به يې پوښتل ځرنګه چي د تبوک په غزاء کښي ګرمي ډېره وه، سفر هم ليري و او د دښمن دلښکر شمېر هم زيات و نو ځکه يې په ښکاره اعلان وکړ تر څو خلګ تياري وکړي همدا وجهه وه چي د نبي ﷺ يو لوی شمېر مسلمانانو نومونه ثبت کړه آن تر دې چي د نومونو ليکل يې مشکل سو که چا غوښتي وای چي ځان پټ کړي نو د خلګو دډېروالي له امله يې ځان په ډېره اسانۍ سره پټولای سوای کعب ﷺ وايي پدغه وخت کي ميوې ببيخي پخې وې ما به سهار د سفر د سامان دتيارولو اراده وکړه خو ماښام به سو هيڅ قسم تياري به مي نه وکړه مګر ما په خپل زړه کښي دا فکر کاوه چي زما سره هر څه سته که زه پخه اراده وکړم نو ژربه وسي تر داسي وخته چي نبي کريم ﷺ روان سو او مسلمانان ورسره روان سوه زما دسفر سامان تيار نسو بيا به مي هم دا فکر کاوه چي په يوه يا دوو ورځو کښي به ځان تيار کړم وربه سم پدغه ډول مي نن او سبا ته کول تر داسي وخته چي دنبي ﷺ هلته د رسېدو وخت ډېر نژدې سو هغه وخت مي هم کوشش کاوه خو سامان مي تيار نسو پدغه وخت کي چي ما په مدينه منوره کي شاوخوا وکتل نو يوازي به مي هغه کسان تر سترګو کېدل چي د نفاق داغ به پرې لګېدلی و او يا به معذوره وه ، نبي ﷺ چي تبوک ته ورسېدی پوښتنه يې وکړه چي کعب ﷺ نه معلومېږي څه پېښه ده يو ملګري وويل: اې د الله رسوله ! هغه خپل مال او ښکلا مست وګرځاوه حضرت معاذ ﷺ دغه کس ته وويل: غلطه خبره دي وکړه مونږ ته چي څومره معلومات سته هغه ښه سړی دئ نبي ﷺ چوپ سو هيڅ يې ونه ويل تر داسي وخته چي د څو ورځو وروسته ما درسول الله ◄ د بېرته راتلو خبر واورېدئ نو ډېر غمجن او فکرمن سوم په زړه کښي به مي ددرواغو عذرونه راتلل چي دنبي ﷺ د درد (غصې) څخه به ځان په خلاص کړم بيابه د بخښني خواست ځني وکړم پدې اړه مي د خپلي کورنۍ د هر يوه سره مشوره کول بالاخره په زړه کښي مي دا پرېکړه وکړه چي د ريښتيا پرته مي بل شی نسي خلاصولای نو مي ټينګه اراده وکړه چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ ته به ريښتيا وايم ، د نبي ﷺ مبارک عادت دا و چې کله به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی ځل به يې مسجد ته تشريف يووړی او هلته به يو لږ وخت و اوسېدئ چې د خلکو سره ملاقات وکړي ، رسول الله ﷺ د تبوک څخه د راتګ پر وخت د خپل عادت سره سم مسجد ته ولاړی منافقان به ورته راتلل د دروا غو عذرونه به يې ورته ويل او قسمونه به يې ورته اخيستل نبي ﷺ به د هغو ښکاره حال قبلاوه او پټ حال به يې الله ﷻ ته سپاری پدغه وخت کې زه حاضر سوم او سلام مې ورواېه نبي ﷺ د خوابد تيا په ډول مسکی سو او اعراض يې را څخه وکړی ماته يې هيڅ توجهه ونه کړه ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! تاسو زما څخه مخ واړوه په الله تعالي دې مې قسم وي چې نه زه منافق يم او نه مې په ايمان کې شک سته ده مبارک راته وويل: دې خوا ته راسه زه ورنژدې سوم او کښېناستم نبي ﷺ راته و فرمايل: کوم شی د تلو څخه منعه کړی وې؟ آياتا او ښاني نه وې رانيولي؟ ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! که ستا پر ځای د يو بل شتمن سړی سره مخامخ وای نو زما دايقين دئ چې د هغه قهر څخه به مې په يوه مناسب عذر ځان خلاص کړی وای ځکه الله ﷻ ماته د خبرو کولو طريقه را زده کړې ده خو ستاسې په اړه ماته معلومه ده چې که چيري نن تاسو په درواغو راضي کړم نو الله ﷻ به را څخه ناراضه سي او که پاک ريښتيا درته ووايم تاسو به راته په غصه سی خو نژدې دی چې الله ﷻ به ستاسو خفګان ليري کړي نو ځکه زه ريښتيا درته وايم حقيقت دا و چې قسم په الله ﷻ ما هيڅ عذر نه درلودئ او څومره چې زه په اوس وخت کې فارغ او طاقتمن وم ددې څخه مخکې هيڅ وخت نه وم سوی، نبي ﷺ راته وفرمايل: ريښتيا دې وويل بيا يې راته وويل چې ولاړ سه فيصله به الله ﷻ کوي زه د دغه ځای څخه ولاړ سوم زما د قوم خلکو پرما ملامتي وويل: چې تا ددې څخه مخکې هيڅ ګناه نده کړې که چيري تا عذر ويلی وای نبي ﷺ به ستاسو لپاره د بخښني خواست کړی وای د نبي ﷺ استغفار ستا لپاره بس و ما ددوی څخه و پوښتل چې آيا داسې يو بل څوک سته چې داسې معامله ورسره سوي وي خلکو راته وويل: دوه نور کسان سته و نبي ﷺ ته يې داسې خبري وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه تاچې وکړې او نبيﷺ داسې جواب وکړی لکه تاته چې يې درکړی يو هلال بن اُميهAA او دوهم مراره بن ربيع ﷺ دی.کعبAA فرمايي: ما دوه نور نېکان کسان وليدل چې بدريان هم وه (يعني دبدر په غزا کې يې ګډون هم کړی و) زما په برخليک راسره شريک وه نبي اکرم ◄ زموږ ددرو سره وو سره د خبرو منعه وکړه چې هيڅوک به زموږ سره خبرې نه کوي.

داقانون دئ چې هغه چاته څوک غصه کوي چې د هغه سره يې اړيکې زياتې وي او مينه ورسره لري ، زورونه وهغه چاته ورکول کيږي چې په هغه کې اهليت وي د چاسره چې داسې استعداد نه وي هغه ته نه څوک غصه کوي او نه زورونه ورکوي همدا وجه وه چې نبيﷺ د منافقينو پر ځای و دوی درو ته په غصه سو ځکه په دوی کې اهليت موجود و. کعبﷺ فرمايي: خلګو زمونږ سره خبرې پرېښودې ګويا زموږ دنيا بدله سوه آن تر دې چې پر موږ باندې فراخه مځکه تنګه معلومېده ټول خلګ پردې سوه هيچا خبرې نه راسره کولې او که خدای مه کړه رسول الله ﷺ وفات سي نو تر پايه پورې به خلګ زما سره خبرې نه کوي او د مړيني پر مهال به څوک د جنازې لمونځ نه راکوي ځکه د نبيﷺ دامر خلاف هيچا کار نه سوای کولای زموږ دغه حال تر پنځو سو ورځو پورې و زما دوه ملګرې دېيل څخه په کور کې پټ ناست وه زه په دوی کښې يو ځه قوي وم ګرځېدم را ګرځيدم او په لمانځه کښې مې ګډون کاوه خو زما سره به هيچا خبرې نه کولې. د نبيﷺ مجلس ته به ولاړم سلام به مې واچوی او په ډېره غور به مې د نبيﷺ و شونډانو ته کتل چې د جواب لپاره شونډان ښوري که يا دلمانځه وروسته به نبيﷺ ته نژدې ودرېدم پاته لمونځ به مې کاوه او نبيﷺ ته به مې پټ-پټ کتل چې هغه مبارک ماته ګوري که يا کله چې به زه په لمانځه مشغول سوم نو نبي ﷺ به ماته کتل او کله چې به زه نبي ﷺ متوجه سوم هغه به زما څخه مخ واړوی او اعراض به يې وکړی په همدې تر تيب مسلمانانو زما سره ګذاره کول آخر پر ما کړی تنګه سوه او پرما د مسلمانانو خبرې نه کول ډېر درونډ تمام سو يوه ورځ د ابوقتارﷺ پر دېواله وختم ابوقتارAA په قرابت کې زما د اکا زوی و او زما سره يې ډېرې اړيکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلودې نو سلام مې ورته وواېه ابوقتارﷺ جواب نه راکړی بیامې دوهم ځل سلام ورته وواېه بیا یې جواب نه راکړې دریم ځل مې بیا سلام ورته وواېه ده مبارک راته وویل: الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ ښه پوهیږي ددې خبرې په اوریدو سره مې د سترګو څخه اوښکې روانې سوې او بېرته ولاړم د څو ورځو د تېرېدو وروسته د مدینې بازار ته ولاړم که مې کتل یو عیسایي قبطي د غلې خرخولو لپاره راغلې دئ او د کعبﷺ په نامه پوښتنه کوې مسلمانانو زما و خواته اشاره وکړه نوموړي عیسایي زما وخواته راغلی او د شام د پاچا غسان خط یې ماته راکړی په خط کې لیکلې وه: مونږ خبرسوی یو چې ستاسو پیغمبر پر تا ظلم کړی دئ الله ﷻ به دې دذلت څخه وساتي ته زما وخواته راسه مونږ به دې مرسته او ملاتړ وکړو(داددنیا قانون دئ چې مشر دکشرانو داداب او تربیې لپاره کشرانو ته زوورونه ورکوي نو مخالف څوک یې کوشش کوي ترڅو بلي خواته یې ولمسوي او تربیه یې ضایع کړي آخریې خیر خوا جوړ سي) کعبﷺ فرمایي: ماچي خط ولوستئ(انا لله) مې وویل چې زما حالت اوس ترداسې اندازې رارسېدلی دئ چې کافر اوس زما طمعه کوې او زما داسلام څخه د اوښتلو پلانونه جوړوي.

دا خوزه په یو بل غم اخته سوم خط مې راواخیستی یو تنورته مې واچوی وروسته رسول الله ◄ ته را غلم او عرض مې ورته وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! ددا اعراض او خوابدیا له وجهي زما دغه حالت دئ چې اوس کافران وماته طمعه کوي په دغه وخت کې څلوېښت ورځې پوره سوي وې چې د نبي ﷺ قاصد راغلی او ماته یې وویل: چې خپله ښځه د ځان څخه جلا کړه ما ورته وویل: ایازه خپله ښځه طلاقه کړم؟ هغه راته وویل: یا بلکې بیلتون غوره کړه ما خپلي ښځې ته وویل: چې د پلار کره ولاړه سه تر هغه وخته پورې چې زما په اړه الله ﷻ فیصله کوي همدا ډول زما دوو ملګرو ته هم د یو قاصد په واسطه د رسول ﷺ پیغام ورسول سو د هلال بن امیهﷺ میرمن و رسول الله ﷺ ته حاضره سوه او خواست یې څني وکړی چې هلال سپین ږیری دئ که زه ولاړه سم نو دده د خدمت څوک به نه وي که یې د حال او احوال معلومولو لپاره څوک نه وي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلال به مړ سي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پروانه کوي مګر پام کوه چي کوروالی ونه کړئ ښځي ورته وويل: چي هغه ددي نه دئ دا قصه چي پېښه سوې ده هغه په ژړا اخته دئ. کعب ؓ فرمايي: ما فکر وکړی که زما ميرمن د هلال ؓ د ميرمني په شان د رسول الله ﷺ څخه اجازه واخلي نو کيدای سي چي ماته هم اجازه راکړي بيا به مي فکر وکړي چي هغه خو سپين ږيری و زه خو ځوان يم ګوره چي ماته څه جواب راکړي نو دلاوري به مي نسوای کولای آخر دا چي لس ورځي نوري تيري سوې چي زموږ سره چا خبري نه کولې يعني پوره پنځوس ورځي پوره سوې يوه ورځ مي د سهار لمونځ پر خپل بام وکړی ډېر غمجن ناست وم مځکه پر ما بيخي تنګه وه او ژوند مي بيخي په تکليف و چي نابيره د سلع د غره د څوکي څخه يو اواز کونکي په لوړ ږغ وويل: اې کعبه ! تاته دي خوشخبري وي ! ما چي دا اواز واورېدئ دستي پر سجده سوم او د ډېري خوشالۍ څخه په ژړا سوم دومري پوه سوم چي تنګي ليري سوې ده. رسول الله ﷺ د سهار د لمانځه وروسته زموږ د معافی اعلان کړی و په دې ډول چي يو سړی ته يې وفرمايل چي غره ته وخېږه او په زوره اعلان وکړه ، دغه اعلان ما تر ټولو مخکي واورېدئ ددې څخه وروسته يو سړی پر آس سپور ماته راغلی او زيری يې راکړی ماهم اغوستي کالي وکښل او زيری ورکونکي ته مي ورکړه ، قسم په الله ﷻ چي په دغه وخت کي ما ددغه جامو * پرته نوري جامې نه درلودې بيا مي ديو چاڅخه کالي وغوښتل وامي غوستل.

درسول الله ﷺ و حضورته ورغلم همدا ډول زما هغه نورو ملګرو ته هم خلګو زيری يووړی کله چي زه نبوي مسجد ته حاضر سوم نو حاضر خلګ په چابکۍ زما و خواته راغلل مبارکۍ يې راکولې د ټولو څخه مخکي ابو طلحة ؓ راورانډي سو چي تل به مي ياد وي.

---

* که څه هم دده سره نور مال موجود وو خو په هغه وخت کي ژوند داسي وو چي شيان به ئي د ځان سره نه پريښودل (هذا لهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کعب ﷺ وايي کله چې زه د رسول ﷺ دربار ته ولاړم نبي ﷺ ته مې سلام وواېه رسول ﷺ خوشاله او خندونکی و د خوشالۍ رڼا يې په مخ کې برېښېدل رسول الله ﷺ چې به خوشاله و نو مخ به يې د سپوږمۍ په څېر برېښېدئ ما ورسول الله ﷺ ته عرض وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! زما د توبې پوره والی دادئ چې زما ټوله جايداد به د الله ﷻ د رضا لپاره په صدقه کې ورکوم ځکه دغه مال زما ددومره غم او مصيبت سبب وګرځېدئ رسول الله ﷺ راته وويل: چې ټوله مال مه صدقه کوه چې د تنګسيا سره به مخ سې بلکې يو حصه يې د ځان لپاره پرېږده ماورته وويل چې ښه دئ د خيبر حصه دې پاته وي کعب ﷺ فرمايي: ماته رېښتيا ويلو خلاصون راکړی مادځان سره وعده وکړه چې ټول عمر به رېښتيا وايم. ([29])

فايد: دا داصحابو کرامو دالله ﷻ څخه د ويرې يوه نمونه وه چې کعب ﷺ په ټولو غزاو کې شريک سوی و صرف په دغه يوه جګړه کې شريک سوی نه و دومره زحمتونه يې پر ځان تېر کړه هر څومره زورونې چې ورکړل سوې ده يې فرمانبرداري وکړه او پنځوس ورځې يې په ژړا تيرې کړې او د کوم مال له وجهې څخه چې ورته پېښه سوې وه هغه يې ټوله صدقه کړی ، کافرانو چې طمعه وکړه پدې هيله چې دی په غصه کړي مګر ده دغصې پر ځای نو رهم پر خپلو کړو پښيماني وکړه او دايې هم دالله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ ناراضي وګڼله چې زما دين دومره کمزوري درجې ته رسېدلی دئ چې اوس کافران طمعه راته کوي چې ددينه څخه مې بې دينه کړي.

موږ مسلمانان يو داسلام ټول احکام زموږ په وړاندې پراته دي د هغو احکام څخه که لمونځ را واخلو چې تر ايمان وروسته لوی مهم حکم دئ په موږ کې يې څومره خلک کوي؟ او

([29]) (درالمنثور ، فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم کسان چې یې کوي هغه یې په څه ډول کوي زکوة او حج خو لا ایسته کنبېږده څکه پـه هغـه کې خو مال مصرفیږي.

۱۰- د اصحابو کرامو په خندا د نبيﷺ خبر تیا ا و د قبر یاد

نبي کریمﷺ یوه ورځ مسجد تـه تشـریف راوړی یـوه ډلـه خلـګ یې ولیـدل چې خاندي او د خندا په وجه یې غاښونه سپین معلومېدل رسول اللهﷺ ورتـه و فرمایـل: مرګ ډېر یـادوئ کـه تاسو مرګ ډېر ـ ډېر یاد کړئ نو کوم حالت چې زه وینم (یعني خندا) بـه بیا نـه پیـدا کیـږي پـر قبر هیڅ داسې شپه نه تېریږي مګر قبر اوازونه کوي چې زه دیـوازي والـي کـور یـم، زه د خـاورو کـور یم، زه د نابودۍ کور یم او زه د چینجیو کور یم کله چې پاک مؤمن په قبر کې کنبېښـودل سـي نـو قبر ورته وايي ستا راتله دي مبارک وي ښـه دي وکـړه چې راغلې څومره انسـانان چې پـر مځکـه بانـدي ګرځېـدل پـه هغـو ټولـو کـې تـه و ماتـه ډېـر خـوښ وي نـو اوس بـه زمـا ښـه سـلوک وویـنې وروسته نو چې دمړي د سترګو دید تر کومـه ځایـه رسـیږي پـه هغـه اندازه قبـر ور تـه پـراخ سـي او دجنت څخه یوه دروازه ورته خلاصه سي چې د جنت خوشبویي او ښه هوا ورته راځي. کله چې یو بدعمله سړی په قبر کې کنبېښودل سي نو قبر ورته ووايي ستا دراتلو دي مبـارکي نـه وي بـد دي وکړه چې راغلې پر مځکه چې څومره انسانان ګرځېده په ټولو کې مې ستا څخه بد راتلـه نـن چې ته ماته و سپارل سوې نو زما معامله به ووینې ددې څخه وروستـه قبـر پـر راتنـګ سـي دغـه کـس کنبـکاږي تر داسې اندازې چې پښتۍ یې سره تیري سي بیا اویا اژدها مارونه پرده باندي مقرر سي که چیر ي یو مار پر دنیا باندي یو ځل پوکړي نو د زهرو له امله بـه د مځکـې پـر مـخ یـو واښـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه سي پاته دغه ماران به نوموړي سړی تر قيامته پوري چيچي ددې خبري څخه وروسته رسول ﷺ و فرمايل: قبر يا د جنت يو باغ دئ او يا ددوزخ يوه کنده ده.[30]

فايده: د الله ﷻ څخه وېره زياته مهمه او اړينه خبره ده همدا وجه وه چي رسول الله ﷺ به هر وخت د الله ﷻ څخه دويري په زيات فکر کي و.

مرګ يادول د انسان لپاره زيات ګټور دئ ځکه نبي ﷺ پورتنۍ نسخه وښوده چي د انسان لپاره مرګ يادول زيات اړين او ګټور دئ (يعني همدا د مرګ ياد دئ چي انسان د ناوړو کارونو څخه ژغوري).

۱۱- حضرت حنظله ؓ د نفاق وېره

حضرت حنظله ؓ فرمايي: يوه ورځ موږ د رسول الله ﷺ په مجلس کي ناست وو چي رسول الله ﷺ وعظ وکړی داسي وعظ و چي زړونه په نرم سوه او د سترګو څخه اوښکي و بهېدې او خپل حقيقت موږ ته ښکاره سوه ، حنظله ؓ فرمايي: کله چي زه د رسول الله ﷺ د مجلس څخه راولاړ سوم کورته ولاړم ښځه او اولادونه مي راته راغله د دنيا خبري شروع سوې د اولادو سره مي د خوښۍ او خندا خبري شروع کړې د ښځي سره ټوکي او خنداکول شروع سوه هغه حالت ولاړی چي ماد رسول الله ﷺ په مجلس کي ژړل دستي فکر راسره پيدا سو چي ته خو منافق سوی يې يوازې د رسول الله ◄ په مجلس کي داسي يې کورته چي راغلې دستي دي حالت بدل سو په دغه فکر ډېر افسوس راته راغلی او ډېر غمجن سوم دستي د کور څخه راووتلم او دا مي وويل چي حنظله خو منافق سو مخامخ حضرت ابوبکر ؓ په مخه راغلی ده مبارک ته مي وويل: چي

(30) (مشکوة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حنظله خو منافق سو ابوبکر ﷺ راته وويل: سبحان الله هيڅ کله نه، ما خپله قصه ورته بيان کړه چي موږ خو دنبي ﷺ په مجلس کي ناست يو نبي ﷺ د دوزخ او جنت بيان کوی موږ داسي سو چي ګويا دغه دواړه زموږ په مخ کي دي کله چي موږ کورته راسو نو د اولادو، ښځي او مال په غم کي سو دنبي ﷺ د مبارک مجلس خبري ټولي راڅخه ولاړي سي حضرت ابوبکر ﷺ و فرمايل: چي دا خبره خو ماته هم پيښيږي. نو ددې خبري لپاره دواړه دنبي ﷺ حضور ته حاضر سوه حنظلة ﷺ و نبي ﷺ ته وويل: اې دالله ﷻ رسوله! زه خو منافق سوم نبي ﷺ ورته و فرمايل: څه پيښه سوه چي منافق سوې حنظلة ﷺ وويل: يا رسول الله ◄ !کله چي موږ ستا په مجلس کي ناست يو نو ته ددوزخ او جنت بيان راته کوې موږ داسي سو چي ګويا جنت او دوزخ زموږ په مخ کي دئ او کله چي کورته ولاړسو نو د اولادو، کور او ښځي په غمو اخته سو ستا بيان مو دذهن څخه ووزي رسول الله ﷺ و فرمايل: که چيري هغه وخت تاسو داسي ياست لکه زما په مخکي چي ياست نو زما دي قسم په هغه ذات وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ چي ملائکي به پر لارو او بستر ستاسو سره لاس په لاس وي اې حنظله! خبره داده. کله کله کله کله.([31])

فايده: دانسان سره انساني اړتياوي مل وي نو د هغه پوره کول هم ضروري دي لکه خوړل، چيښل، ښځه، اولادونه او ددوی د حال پوښتنه دا هم ضروري شيان دي په دې وجه پورتنی حالت کله کله منځته راځي او هر وخت نه راځي او نه يې اميد کول په کار دئ ټول عمر په داسي حالت کي پاتېدل د ملائکو شان دي ځکه دا شان دهغوی سره مل وي خرنګه چي انسان دانساني اړتياوو سره لاس او ګريوان دئ نو ټول عمر په يوه حالت کي نه سي پاتېدلای خو دا خبره ضروري ده چي د اصحابو په پاک ژوند کي ژور فکر وکړو چي هغوی به د نبي ﷺ د مجلس څخه د ولاړېدو وروسته لږ فکر بدل سو نو بيا به يې هم دا ويل چي منافق سوم او د منافق کېدو ويره به

([31]) احياء ، مسلم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره وه (لکه چي وايي ـ عشق است هزار بد گمانی) يعني عشق دئ او زر بد گمانۍ دي ، د کوم چاسره چي عشق وي نو زر بد گمانۍ ورته پيدا سي. د مثال په ډول که د چا د خپل زوی سره مينه وي او هغه يو ځای په سفر ولاړ سي نو هرو خت د زوی د خير او خيريت په فکر کي وي او که خبر سي چي په هغه ځای د طاعون مرض ګډ سوی دئ يا کوم بل فساد پېښ سوی دئ نو خدای خبر چي څومره خطونه به ورته ليږي؟

تکميل

د الله ﷻ څخه د ويري بېل حالات

د قرآن کريم په آياتونو، حديثونو او د اولياؤ په واقعاتو کښي چي څومره د الله ﷻ دوېري اړونده شيان سته د هغه ټولو يو ځای کول خو ګران کار دئ خو دومري په کار ده چي سړی ځان پوه کړي چي د دين د کمال هره ځينه د الله ﷻ څخه ويره ده. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ دومري زيات ژړل چي په ژړا ـ ژړا کي به يې سترګي خرابي سوې يوه ورځ يو چا وليدئ دده ژړا ته حيران سو ده مبارک ورته وويل ته زما و ژاړ ته حيران يې؟ د الله ﷻ د ويري څخه لمر ژاړي. په يو بله قصه کي راغلي دي چي ده مبارک ورته وويل: چي د الله ﷻ دوېري څخه سپوږمۍ ژاړي. يو ځوان صحابي قرآنکريم تلاوت کاوه رسول الله ◄ تېرېدئ کله چي صحابي ودغه ځای ته راورسېدئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

▫⬧✉⧅❶⬧✁ ✁⧫⬥⬧⌖⧫☽⊙✱💣⧅ ✁⧫🙰⧫🕐⭕⭕☺⧠⧫✎↗↓

▫⬧▤⬧🔔☼⧫💣⇳ ❐⧫❻⬀⑩⧠☐☪ 🖆⊠⧫⧫⧫⑨♎⧅♎⧠⧫♌⬀
(32) ⬁⧫⧫⬀

نو د بدن وربښتان يې شک، شک ودرېده او په ژړا ـ ژړا پـه سلګو سـو او وې ويـل: آه کومـه ورځ چي اسمان وچوي يعني قيامت سي زما بـه څه حال وي. هـاى ! ز بـه برباد يم. ر ول ﷺ ورتـه وويل: ستا ددې ژړا له امله ملائکي هم پـه ژړا سوې. يـو انصاري ﷺ د تهجد لمونځ وکـړى بيا کښېناستى ډېر يې و ژړل او وې ويل: و الله ﷻ ته ددوزخ څخه فرياد کوم. رسول الله ◄ ورتـه وويـل تا نن ملائکي وژړولې.

عبد بن رواحة ﷺ يو صحابي دئ ډېر يې ژړل دده مبارک ښځي چي دى په داسي حالت کي وليدئ نو داهم پـه ژړا سوه عبد الله بن رواحة ﷺ پوښتنه څني وکړه چي و لي ژاړې؟ دې ورتـه وويل ته پر چشي ژاړې؟ دده مبارک ورته وويل زه خو پـردې پـه ژړايم چي پـر دوزخ باندي تېرېدل سته ګوره چي زه به خلاص سم او که به هلته پاته سم (33)

زراره بن اوفي ﷺ پـه يو مسجدکي لمونځ ورکاوه کله چي دې ځاى ته راورسېدئ:

▫⬧✉⧅❶⬧✁ ☼⬅☽⬂❷⧫ ✕⧅❼ ✁⧫⧫☪☐⧫⬧➔❐❻⌀⬀⧫⬁ (34)

نو ژر پرېوتى او وفات سو خلقو را پورته کړى او کورته يې يو وړى.

حضرت خليد ﷺ يو وخت لمونځ کاوه کله چي لاندېني آيات ته راورسېدئ:

🖆↗✍❻ ☼⧫▦⬂▪🖫 ❶⬧✁✎★⌀☽⬧❐➔ ✁⧫⧫✈▫☼❐❐⬀☠⧅ ▤

❐⧫☽⧅☼✵☺⧠⧫ ✍➔❐⧫▫⅄❐⬀♍⧫ 📖⬆♉⬉❐❻⧫▤➔☠⬀

(32) سورة رحمان الاية (٣٧)
(33) قيام الليل)
(34) سورة المدثر الا ية ٨

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible] [35]

نو دغه آيات يې په تکرار سره ووايه ديوه کونج څخه نابېره ږغ وسو چي تر څو به دغه آيات وايي؟ ستا په بيا بيا ويلو سره څلور پېرانان مړه سوه.

د يو بزرګ قصه يې ليکلې ده چي قرآنکريم يې وايه کله چي دې ځاى ته راورسېدئ:

[illegible] [36].

نو يوه چيغه يې وکښل و تېبدئ وفات سو نور هم ددي ډول څخه ډېرو واقعات پېښ سوي دي.

حضرت فضيل يو مشهور بزرګ دئ فرمايي: چي د الله ﷻ څخه وېره سړى ته د هر لوري څخه خير ښيي.

د حضرت شبلي نوم ټولو اورېدلى دئ، دى مبارک فرمايي: د هغه وخت څخه چي زه د الله ﷻ څخه وېرېدلى يم ماته داسي د حکمت او عبرت دروازه خلاصه سوې ده چي ددې څخه مخکي هيڅ وخت نه وه خلاصه سوې.

په يوه حديث شريف کي راغلي دي چي الله ﷻ فرمايي: زه پر خپلو بندګانو دوې وېرې نه جمعه کوم او نه دوې بې فکرۍ پرې راولم کوم څوک چي په دنيا کي بې فکره سي نو په آخرت کي

(35) سورة آل عمران الاية (١٨٥)
(36) سورة يونس الاية ٣٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې وېروم او که په دنيا کي زما څخه وو ېرېدئ نو په آخرت کي يې بې فکري ورکوم يعني دا فکر به نه وي ورسره چي دوزخ ته به ولاړ سم.

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ: څوک چي د الله ﷻ څخه وويرېږي دهغه څخه به هر شی ويرېږي او که څوک د الله ﷻ پرته د بل چا څخه وويرېږي نو هغه به دهر شی څخه ويرېږي.

يحيي بن معاذ فرمايي: که څوک دا الله ﷻ څخه دومري وو ېرېږي لکه د مسکنت څخه چي ويرېږي نو برابر به جنت ته ولاړ سي.

ابو سلمان دراني فرمايي: د کوم زړه څخه چي د الله ﷻ وېره ولاړه سي هغه برباد سو.

رسول الله ◄ فرمايي: د کومي سترګي څخه چي د الله ﷻ د وېري اوښکه توی سي که څه هم د مچ تر سر کوچنۍ وي او پر مخ يې پرېوزي نو الله ﷻ به پر ده باندي ددوزخ اور حرام کړي.

رسول الله ﷺ فرمايي: کوم زړه چي دالله ﷻ د وېري څخه وريپېږي دده ګنا هونه داسي رژيږي لکه ددرختي څخه چي پاني رژيږي.

دنبي ﷺ څخه په يو بل روايت کي راغلي دي: څوک چي دالله ﷻ د وېري څخه وژاړي دهغه کس دوزخ ته تلل داسي مشکل دئ لکه شيدي چي د تيو څخه راووزي بيا يې ببرته په تيو ننوتل مشکل وي.

حضرت عقبه بن عامر ﵁ د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د خلاصون لاره کومه ده؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: خپله ژبه ترګورت لاندي راوله (يعني قابو يې کړه) په کور کي کښېنه او پر خپلو ګناهونو ژاړه.

حضرت عائشي يوه ورځ درسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي ايا ستا په امت کي داسي څوک سته چي بې حسابه او بې کتابه جنت ته ولاړ سي؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: هو ! سته هغه څوک دئ چي خپل ګناهونه يادوي او ژاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د آقا ﷺ یو بل روایت دئ چې فرمایي: والله ﷻ ته دوه څاڅکي ډېر خوښ دي یو د اوښکې څاڅکی دئ چې دالله ﷻ د وېرې څخه توی سي دوهم د وینو څاڅکی دئ چې د الله ﷻ په لاره کې توی سي.

په بل روایت کې راغلي دي چې اوه کسان به د عرش تر سیورې لاندې ناست وي یو هغه کس دئ چې په یوازې والي کې یې د الله ﷻ د وېرې څخه اوښکې تویېږي.

حضرت ابوبکر ؓ فرمایي: چاته چې ژړا ورځي ودې ژاړي که ژړا نه ورځي نو د ژړا چم دې وکړي.

محمد بن منکدر رحمه الله چې به کله ژړل نو اوښکې به یې پر مخ او ږېره تویېدلې او ویل به یې چې ما ته دا روایت رارسېدلی دئ چې ددوزخ اور به وهغه ځای ته نه رسیږي چې په اوښکو لوند سوی وي.

د ثابت بناني رحمه الله سترګي خوږ سوې یوه طبیب ورته وویل: د یوې خبرې وعده وکړه سترګي به دې ښې سي هغه وعده داده چې مه ژاړه ده مبارک ورته وویل: په هغه سترګو کې خیر نسته چې نه ژاړي.

یزید بن میسرة رحمه الله فرمایي: ژړا د اوو شیانو څخه کیږي: لیونتوب، خوشالي، ریاکاري، درد، نشه، وېرېدل او د الله ﷻ د وېرې څخه، همدا ژړا چې د الله ﷻ د وېرې څخه وي غوره ژړا ده چې په یوه اوښکه باندې د دوزخ د اور دریاب مړې.

کعب احبار رحمه الله فرمایي: زما دې په هغه ذات قسم وي چې زما روح دده په قدرت کې دئ که زه د الله ﷻ د وېرې څخه وژاړم او اوښکې مې د سترګو څخه توی سي دغه ژړا ماته تر هغه صدقې غوره ده چې د غره په شان سره زر صدقه کړم.

ددې څخه علاوه نور هم په زرګونو داسې ارشادات سته چې د اخبره ثابتوي چې د الله ﷻ په یاد کې او د خپلو ګناهونو په فکر کې ژړا کول کیمیا ده او ډېره اړینه او ګټوره ده.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بله خبره هم ضروري ده هغه دا چې لکه څرنګه چې د الله ﷻ څخه سړی و يريږي په دغه اندازه بلکې زيات به د الله ﷻ و رحمت ته اميد کوي او د اميد په کولو کې به کمی نه کوي ځکه د الله ﷻ د رحمت ساحه ډيره پراخه ده.

د حضرت عمر ﷺ څخه روايت دئ، دی مبارک فرمايي: که په ورځ د قيامت اعلان وسي چې ټول خلګ جنت ته ځي يو کس به دوزخ ته ځي لا به هم زما دا ويره وي چې هغه کس خو به زه نه يم ، او که داسي اعلان وسي چې ټول خلګ دوزخ ته ځي يو کس به جنت ته ځي لا به هم زما اميد وي چې هغه کس به زه يم.

نو پکار ده چې و يره او اميد ببل، ببل وګڼل سي او ځان په پوهه کړل سي دواړو فکر کول پکار دي په ځانګړې ډول د مړيني پر مهال د اميد فکر کول زيات پکار دئ.

د نبي ﷺ څخه روايت دئ چې فرمايي: په تاسو کې دې څوک نه مري مګر په داسي حالت کې دې مړ سي چې الله ﷻ ته يې زيات اميد وي.

امام احمد بن حنبل﷫ چې کله وفات کېدئ نو خپل زوی يې راوغوښتی او ورته وې ويل چې ماته داسي حديثونه واوروه چې و الله ﷻ ته اميد په زياتيږي.

دريم باب

د اصحابو کرامو﷡ د پرهيزګاری او مسکنت بيان

د مسکنت په اړه خپله درسول الله ◄ عادت او دده مبارک و اقعاتي پردې ښودنه کوي چې مسکنت رسول ﷺ په خپله اختيار کړی او خوښ يې و په دې اړه دومره ډېر حديثونه په کتابو کې جمعه سوې دي چې د هغه نمونه بيانول هم ګران کار دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول الله ﷺ فرمايي: فقر (مسکنت) د مؤمن تحفه ده.([37])

۱- د نبي ﷺ لپاره د غرونو د سرو زرو جوړولو څخه د نبي ﷺ انکار

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ چې دی مبارک فرمايي: الله ﷻ ماته وويل چې ستا لپاره به غرونه د سرو زرو جوړ کړم ماورته وويل: اې خدايه! زما دا خوښه ده چې يوه ورځ په ماړه نس ډوډۍ وخورم او دوهمه ورځ وږی سم تا ته زارۍ وکړم او تا ياد کړم چې کله موړ سم ستا شکر ادا کړم او ستا ستاينه وکړم.([38])

فايده: تاسو فکر وکړی دا د هغه چا حال دئ چې موږ يې تل نوم يادو او د هغه په امتي کېدو باندې فخر کوو او دده مبارک هره خبره موږ ته پر سر او سترګو قبوله ده.

۲- ددنيا د ډېروالي پر غوښتلو باندې د عمر ؓ خبر تيا او د نبي ﷺ د ګوزارې حالت

رسول الله ﷺ يو وخت قسم اخستی و چې يوه مياشت به خپلو بيبيانو ته نه ورځي تر څو وخو ريږي او ځان ته يې يوه جلا کوټه انتخاب کړې وه په هغه کې اوسېدئ دا خبره په خلګو کې مشهوره سوه چې رسول الله ﷺ و ټولو بيبيانو ته طلاق ورکړی دئ حضرت عمر ؓ په دغه وخت کې په کور کې و چې دا خبر يې واورېدئ دستي په چټکۍ سره مسجد ته راغلی وې ليدل چې اصحاب کرام جلا، جلا ناست دي او درسول الله ﷺ د خفګان په وجه ژاړي هلته بيبيګاني په

([37]) (ترمذي)
([38]) (ترمذي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو کورو کښې ژاړي حضرت عمر ؓ خپلې لور حفصې ته ورغلی هغې هم په خپل کور کې ژړل عمرؓ ورته وويل: ته اوس ژاړې ايا ماته نه وې وېرولې چې د رسولﷺ د خفګان خبره ونه کړې بيا يې مسجد ته تشريف راوړی په مسجد کې د منبر سره يوه ډله خلګ ناست و ژړل يې دی هم هلته يو ګړی کښېناستی خو صبر يې ونه سو نو هغه ځای ته راغلي چې هلته رسول الله ﷺ نژدې و چې وې کتل يو مريی (غلام) حضرت رباح ؓ د کوټې په دروازه کې ناست دی پښې يې ځړانده کړې دي نو ددغه مريی په واسطه يې د رسول الله ﷺ څخه د ننوتلو اجازه و غوښته حضرت ربا ح ؓ چې رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: عمر ؓ د راتلو اجازه غواړي رسول الله ﷺ چوپ سو رباح ؓ راغلی و عمر ؓ ته يې وويل: چې رسول الله ﷺ هيڅ اجازه نه راکړه عمر ؓ بيا د منبر سره کښېناستی بيايې طاقت نه و سو بيا راغلی د رسول الله ﷺ څخه يې اجازه و غوښته رسول الله ﷺ بيا چوپ سو د عمر ؓ طاقت نه کېدئ دريم ځل يې بيا اجازه و غوښته حضرت رباح ؓ په لوړ اواز وويل: اې عمره ! رسول الله ﷺ تا ته د ننوتلو اجازه درکړه حضرت عمر ؓ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو وې ليدل چې رسول الله ﷺ پر بو ريا (چټايي) باندې ستوني ستغ پروت دئ او يو شی سربېره باندې هوار دئ په بد ن مبارک کې يې د بوريا نښې دورايه ښکاري تر سر يې د څرمنې يو بالښت لاندې دئ چې د خرما د درختو د خاشو څخه ډک دئ. عمر ؓ وايي: ما رسول الله ﷺ ته سلام وواېه د سلام څخه وروسته مې د ستې و پو ښتل: اې د الله ﷻ رسوله ! تا و بيبيګانو ته طلاق ورکړی دئ ده مبارک راته وويل: يا ، ما و رسول لله ﷺ ته په خوش طبعی وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! موږ قريشي خلګ وو پر ښځو باندې برلاسي وو دانصارو نارينه پر خپلو ښځو باندې برلاسي نه دي زموږ ښځو چې کله د انصارو ښځې و ليدې نو زموږ ښځو هم اثر ځنې و اخيستی همدا ډول مې يوه نيمه خبره نوره وکړه چې رسول الله ﷺ مسکی غوندې سو. عمر ؓ زياتوي ما چې د رسول الله ﷺ په کور کښې و کتل د کور ټول سامان يې درې نارنګ سوې څرمنې او يو مټ وربشې وې نور چې مې هر څه شا وخوا وکتل هيڅ شی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو نه راغلى زه په ژړا سوم رسول الله ﷺ راته وويل: ولي ژاړې؟ ماورته وويل ولي به نه ژاړم ستا په وجود مبارک کې د بوريا نښي معلوميږي او د کور ټول سامان دي دادئ چي زما په مخ کي پروت دئ بيا مي ورته وويل: اې د الله رسوله ! ته د عا وکړه چي ستا په امت کي د پيسو او شتمني پراخي راسي د روم او پاريس خلګ ګوره چي د الله ﷻ د نه عبادت او بې د ينى سره دومره شتمن دي، قيصر او کسرا د ويالو او باغونو په منځ کي دي ته خو د الله ﷻ افضل بنده يې دغه حال دي دئ. رسول الله ﷺ ښنګ وهلى و پدغه وخت کي کښېناستى او وې فرمايل: اې عمره ! ته لا تر اوسه په شک کي پروت يې د آخرت نعمتونه او شتمنى تر دنيا غوره دي کافرانو ته په دې دنيا کي نعمتونه او ښه ژوند ر سيږي مونږ ته په آخرت کي نعمتونه او ښه ژوند رسيږي. عمر ﷺ وويل: اې د الله رسوله ! زما لپاره بخښنه وغواړه ما په دې خبره کي غلطي وکړه.(39)

فايده: دا ددين او د دنيا د پا چا او د الله د نازولي حضرت محمد ﷺ کړنلاره وه چي په بدن مبارک کي يې د بوريا نښي ښکاريدې او د کور ساز او سامان يې هم معلوم سو تاسو وليدئ چي يو چادښه ژوند غوښتنه وکړه ده مبارک دستي خبرتيا ورکړه.

د حضرت عايشې ﷺ څخه يو چا پوښتنه وکړه چي ستا په کور کي د رسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکي و فرمايل: يوه څرمنه وه چي د خرما ددرختي د خاشو څخه ډکه وه.

د حفصې ﷺ څخه هم چا پوښتنه وکړه چي درسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکي ورته و فرمايل: دګونى ټوکرو رسول الله ﷺ به و غوړاوه بيا به پر پرې واتى دا مبارکه وايي: يوه ورځ مي دغه ټوکر څلور غبرګه کړى چي يوڅه پوست (نرم) سي سهار رسول الله ﷺ راته وويل: مابنام دي څشي غوړ ولى و؟ ما ورته وويل: هغه ټوکر مي څلور غبرګه کړى و. رسول الله ﷺ راته

(39) (فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل ببرته يې هغسې کړه لکه پخوا چي و ځکه د شپې د پورته کېدو څخه منعه کونکې جوړېږي.(40)

مورته و ګوره چي پر نرمو پستو ګور بچو او فرشونو باندي بيديږو الله ﷻ خومره پراخي راکړې ده موږ ددې پر ځای چي د الله ﷻ شکر و کاږو د ناداری ناري وهو.

٣- حضرت ابوهريرة ﷺ د لوږي په حالت

حضرت ابوهريرة ﷺ يو ځلي په بوسکي پزه پاکه کړه بيا يې ځان ته وويل: څه به وايي اې ابوهريرة ! نن خو به بو سکي پزه پاکوې هغه وخت دي هېر دئ چي د نبي ﷺ د منبر او کوټې تر منځ به دلوږي څخه بې هوښه پروت وې خلګو به ليونی ګڼلې او پښه به يې پر څټ درکښېښودل او حال دا چي ليونتوب نه و بلکي لوږه وه.

فايده: يعني ابوهريرة ﷺ به څو ورځي په نهاره تېرولې بيخي زيات به وږی وآن تر دې چي بې هوښه به سو خلګو به فکر کاوه چي ليونی سوی دئ. ويل سوي دي: چي د هغه وخت دا دود و چي څوک به ليونی سو نو دوی به پر څټ پښه ور ايښودله دا ددوی علاج (درملنه) وه حضرت ابوهريرة ﷺ په خلګو کي زيات صابر او عابد انسان و ورځي، ورځي به يې په نهاره باندي تېرولې.

د نبي ﷺ دڅخه وروسته الله ﷻ فتوحات مسلمانانو ته ور په برخه کړه شتمني راغلي خو ددې سره ـ سره بيا هم ابوهريرة ﷺ لوی عابدو يوه کځوړه به ورسره وه د خرما دمندکو څخه به يې ډکه کړه تسبيح به يې پرې ويلي کله چي به خالي سوه نو مينځي به بيا ور ډکه کړه او ورته

40 : شما ئـل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېښودل به یې دا دده مبارک عادت و چې شپه به یې درې حصې کړې وه ده ، دده ښځې او خادم به یې په وار سره عبادت پکښې کاوه (یعنې یوه حصه به ده عبادت کاوه یوه حصه به یې ښځې عبادت کاوه او یوه حصه به یې خادم عبادت کاوه).([41])

ما د خپل پلار صاحب څخه اورېدلي دي چې زما د نیکه هم تقریباً د ابوهریرة ﷺ په څېر عادت وو پدې ډول چې اول به تریوې بجې پورې زما پلار په مطالعه اخته وو دوهم ځل به زما نیکه راپورته سو زما پلار به یې بیده کړی او خپله به یې د تهجد لمونځ وکړی دریم ځل به دسهار د لمانځه څخه درې پاوه مخکې زما اکا🕋 راپورته سو دتهجد لمونځ به یې وکړی زما نیکه به د سنت د اتباع په موخه ارام وکړي. اَللهُمَ ارزُقني اِتبَاعَهُم

۴-د حضرت ابوبکر ﷺ د بیت المال څخه عایشه(خوراکه)

حضرت ابوبکر صدیق ﷺ د ټوکرانو تجارت کاوه او ددې لارې یې د خپل کور ګزاره کوله – کله چې خلیفه سو نو ددود مطابق یې څو پټوان پر لاس واچول او د خرڅولو لپاره یې بازار ته تشریف یووړی حضرت عمر ﷺ په مخه ورغلی پوښتنه یې څنې وکړه چې کومې خواته ځې؟ ده مبارک ورته وویل چې بازار ته ځم عمر ﷺ ورته وویل: که چیرې ته په تجارت اخته سې نو د خلافت کار به څنګه کیږي؟ ابوبکر ﷺ ورته وویل چې اولادو ته خوراکه د کومې لارې برابره کړم عمر ﷺ ورته وویل چې ابو عبیده ﷺ ته رسول الله ﷺ د امانت ساتونکی لقب ورکړی دی هغه ته به ورسو چې ستا لپاره د بیت المال څخه یو شی مقرر کړي دوی مبارکان و ابو عبیده ﷺ ته ورغله

([41]) (تذکرة الحافظ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوعبيده ﷺ و ابوبکر ﷺ ته دومره معاش مقرر کړی چې په اوسط ډول يې يو مهاجر ته مقرر کړی و يعني تر دغه نه زيات او نه کم وو.

يوه ورځ د ابوبکر ﷺ بي بي دده مبارک څخه غوښتنه وکړه چې يو خواږه شی ته مې زړه کيږي ابوبکر ﷺ په جواب کې ورته وويل: زما سره خو پيسې نسته چې دا شی درته رانيسم؟ بي بي ورته وويل: چې زه به د هري ورځې د خوراک څخه لږ ـ لږ بچت کوم څو ورځې وروسته به دومره پيسې سي چې زه هغه شی په واخلم ده مبارک اجازه ورکړه بي بي مبارکې په څو ورځو کې يو اندازه پيسې سره يو ځای کړې حضرت ابوبکر ﷺ ورته وفرمايل: د تجربې څخه دا معلومه سوه چې دومره پيسې چې تا بچت کړی دي دا مونږ ته د بيت المال څخه زياتي راکول کېدي (ځکه موږ په بيت المال کې دومره حق لرو چې گزاره په وکړو نو تاچې دومره پيسې بچت کړې ددې څخه معلومه سوه چې ته په پاته پيسو گذاره کولای سې) نو ده مبارک هغه پيسې چې بي بي جمع کړې وي هغه يې بيرته بيت المال ته وسپارلې او په راتلونکي کې يې د خپلي تنخواه څخه دومره پيسې کمې کړې چې بي بي جمع کړې وې.

فايده: دومره لوی خليفه چې لومړی يې خپل تجارت کاوه او دده داړتياوو لپاره يې بسنه کول لکه څرنگه چې دده دا علان څخه هم معلوميږي او هغه روايت يې هم تائيد کوي کوم چې په بخاري شريف کې د عايشې ﷺ په روايت کې راغلی دئ: کله چې ابوبکر ﷺ خليفه جوړ سو نو وې فرمايل: چې زما قوم ته دا خبره معلومه ده چې زما کارو بار تجارت و او زما د اولادو لپاره يې بسنه کول خو اوس د خلافت په وجه د مسلمانانو په چوپړ کې مشغولتيا ده اوس زما لپاره د بيت المال څخه يو څه مقرريږي چې زما د اولادو لپاره بسنه وکړي. ددې سره سره کله چې دی وفات کې دئ وعايشې ﷺ ته يې وصيت وکړی: چې زما په کور کې که د بيت المال څخه يو شی و هغه و نوی خليفه ته و سپاره. حضرت انس ﷺ فرمايي: دابوبکر ﷺ د وفات څخه وروسته دده مبارک د کورنۍ سره پيسې نه وې مگر يوه د شېدو اوښه، يوه پياله او يو خادم و په ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

روایاتو کې تلتک اویوه کمبله هم راغلې ده کله چې عمر ﷺ خلیفه سو نو دغه شیان ورته و سپارل سوه ده مبارک وویل: الله ﷻ دې پر ابوبکر ﷺ رحم وکړي خپل پاته اولادونه یې په سختۍ کې پرېښودل.[42]

۵- د حضرت عمر ﷺ د بیت المال څخه تنخوا (عایشه)

حضر عمر ﷺ هم تجارت کاوه کله چې خلیفه مقرر سو نو دبیت المال څخه په دې ډول تنخوا ورته مقرر سوه چې ده ټول خلګ راټول کړه او پوښتنه یې څنې وکړه چې تاسو ته معلومه ده چې ما تجارت کاوه اوس چې تاسو په دې کار اخته کړم نو زما د ګزارې ذریعه به څشي وي؟ خلګو بیلې ، بیلې اندازې دده دتنخوا لپاره وښودلې حضرت علي کرم الله وجهه چوپ ناست و ده مبارک پوښتنه څنې وکړه چې تاسو څه نظر لرئ؟ حضرت علي کرم الله وجهه وفرمایل: زما په آند چې منځنۍ تنخوا مقرره سې ښه به وي چې ستا او ستا داولادو لپاره کافي وي حضرت عمر ﷺ هم دغه نظر خوښ کړی او دده لپاره منځنۍ عایشه (تنخوا) مقرره سو. ددې مجلس څخه وروسته په یوه مجلس کې چې حضرت علي ﷺ ، حضرت عثمان ﷺ ، حضرت زبیر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ هم پکښې موجود وه د حضرت عمر AA د تنخوا خبره راغله دوی وویل: چې د عمر ﷺ تنخوا باید زیاته سې ځکه هغه په یوه تنګ حالت کې ژوند تېروي مګر ددې همت خو چا نسواى کولاى چې عمر ﷺ ته ووایي چې ستا تنخوا دې زیاته سې نو دوی حفصة▇ را وغوښتل چې د رسول الله ﷺ بي بي هم وه او د عمر ﷺ لور هم وه و حفصې▇ ته یې وویل: چې ته و عمر ﷺ ته دا خبره وکړه او زموږ نومان تر هغه وخته مه ورښیه چې دده نظر نه وي درته معلوم سوی حضرت

(42) فتح الباري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حفصة د عمرؓ په خدمت کې حاضره سوه او د دوی خبره یې ورته وکړه د حضرت عمرؓ په مخ کښې د غصې او درد نښې ښکاره سوې او بیا یې ددې څخه د دغه کسانو د نومونو پوښتنه وکړه حضرت حفصې ورته وویل: چې لومړی ستاسو نظر راته معلوم سي بیا به یې نومونه درته وښیم حضرت عمرؓ ورته وویل که ماته د دوی نومان معلوم سي نو مخونه به یې ور بدل کړم یعني دومري سزاوي به ورکړم چې په مخو کښې به یې نښې معلومې سي بیا یې ورته وویل: اې حفصې! د رسول الله ﷺ تر ټولو ښه جامه ستا په کور کښې څه شي وه؟ حفصې ورته وویل: دوې ګیردې رنګه جامې وې چې رسول الله ﷺ به د جمعې په شپه یا ورځ او یا به یوه ډله خلک راتله ده مبارک به اغوستې بیا یې پوښتنه ځنې وکړه چې رسول الله ﷺ تر ټولو ښه خوراک کوم خوراک کړی دئ؟ دې مبارکې وویل: چې زموږ خوراک د اوربشو ډوډۍ وه یوه ورځ مو د غوړو د تیم لاندې پاته سوې برخه پر ډوډۍ وموږله نو نبي ﷺ په خپله په ښه خوند سره وخوړله او په نورو یې هم وخوړله بیا عمرؓ پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې د نبي ﷺ ښه بستره څنګه وه؟ حفصې ورته وویل یو غټ ټوکر و چې رسول الله ﷺ به په ګرمۍ کښې غبرګ هواراوه او په ژمي کښې به یې نیمه خوا لاندې او نیمه خوا به یې سر ببره پر ځان واچول.

عمرؓ وویل: اې حفصې! هغو خلګو ته دا خبره ورسوه چې نبي ﷺ خپل طرز العمل یوه اندازه مقرر کړی و او د آخرت په امید یې بس والی کړی و زه به هم د رسول الله ﷺ تابعداري کوم زما او زما د دوو ملګرو یعني رسول الله ﷺ او حضرت ابوبکرؓ مثال داسې دئ لکه درې ملګري چې پر یوه لاره روان وي لومړی یو کس د ځان سره توښه واخلي او مقصد ته ورسیږي بیا دوهم کس د هغه اول ملګري تابعداري وکړي او ورپسې ورسیږي بیا دریم کس تلل شروع

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي او س نو که زه ددوی پر لاره ولاړ سم نو ددوی سره به يو ځای سم او که مي لاره بدله کړه نو هيڅ کله به ددوی سره يو ځای نسم. ([43])

فايده: داده هغه سړی دژوندانه حال دئ چي ددنيا پاچهان به ځني وېرېدل او رپيدل څومره زاهدانه او سپېڅلي ژوند يې کاوه.

يوه ورځ يې خطبه ويل لونګ يې ددوولسو پينو څخه جوړ وو او يوه پينه د څرمني پکښې وه.

يوه ورځ په خطبه کي څه ځنډوالی راغلی کله چي دی راورسېدئ نو معذرت يې وغوښتی او وې ويل: زما څخه پر کالو مينځلو وخت تېر سو او ددې څخه پرته مي نور کالي نه درلوده.([44])

يوه ورځ حضرت عمر ﷛ ډوډۍ خوړله غلام (مربی) ورته راغلی او ورته وې ويل: چي عتبه بن ابي فرقد راغلی دئ ده مبارک د دننه راتلو اجازه ورکړه کله چي عتبه بن ابي فرقد راغلی نو عمر ﷛ د ډوډۍ خوړلو ست ورته وکړی ده هم ډوډۍ خوړل پيل کړل هغه ډوډۍ داسي زيږه وه چي ده نسوای تېرولای نو عتبه بن ابي فرقد ورته وويل: چي تاسو ته دميده اوړو ډوډۍ هم رسېدلای سي عمر ﷛ وويل: ايا ټول مسلمانان دميده اوړو ډوډۍ خوري؟ عتبه بن ابي فرقد ورته وويل: يا ټوله يې نه خوري. عمر ﷛ ورته وويل: افسوس ته غواړي چي زه ددنيا خوندونه په ژوند کي خلاص کړم.([45])

ددې ډول څخه په سوونو نه، په زرګونو نه بلکي په سلهاوو زرونه د مبارکو اصحابو ﷺ پېښېي سته.

([43]) اشهر
([44]) اشهر
([45]) أُسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددوی مبارکانو تابعداري نه اوس کېدای او نه هر چا ته په کار ده ځکه قوتونه کم دي هر ثوک يې نه سي پورته کولای همدا وجه ده چي زموږ دوخت د تصوفو بزرګانو دداسي تکليفونو ايستلو اجازه نه ورکوي ځکه قوتونه تر پخوا کم دي هسي نه چي ضعف راسي. خو ددغه مبارکو انسانانو داتباع هيله کول ضروري ده او لږ تر لږه په استراحت کي يو څه کمي راولئ.

کښته او پورته وګورئ او ددې زماني مطابق يو ميانه ژوند اختيار کړئ بدبختانه زموږ خلګ ددنيا په خوندونو کي زياتوب کوي او تر ځان وزيات مالداره او شتمن ته ګوري او په دې افسوس کي مري چي فلانکی سړی تر ما زيات مالدار دئ.

۷- د حضرت بلال ﷺ د نبي ﷺ لپاره ديو مشرک څخه قرض اخيستل

يو ملګري د حضرت بلال ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د رسول الله ﷺ د خوراک د خرڅ انتظام څنګه و؟ حضرت بلال ﷺ وويل: د رسول الله ﷺ سره خو پيسې نه وي خو دا خدمت ماته سپارل سوی و. کله چي به يو مسلمان وږی راغلی نو نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځاي پور وکړی هغه ته به مي خوراک ورکړی يا به يو ثوک لوڅ راغلی نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځای پور وکړی او هغه ته به مي جامي ورپيدا کړې ددې انتظام د چلېدو په لړ کي يوه ورځ يو کافر ماته راغلی او راته وې ويل: چي زه مالدار او شتمن يم که دي د پيسو اړتيا سوه د بل چا څخه پور مه اخله ماته راځه زه يې درکوم ما ورته وويل: تر دې خو ښه خبره نسته. نو کله چي به رسول الله ﷺ ماته امر وکړی ما به د هغه سړی څخه پور اخستې او د رسول للهﷺ حکم به مي پوره کاوه. دی مبارک وايي يوه ورځ مي اذان وکړی او دس مي تازه کړی که مي کتل هغه کافر راغلی او ماته يې وويل: اې حبشي! زه ورته متوجه سوم زما د متوجه کېدو سره سم يې ښکنځل شروع کړه او بد او رد يې ويل بيا يې راته وويل: چي د مياشتي ثلور ورځي پاته دي که دي په دغه ثلورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځو کې زما ټول پور را راپوره نه کړی نو په بدل کې به تا بوزم او غلام به دې کړم د پخوا په څېر به حيوانان څروې بلال ﷺ وايې کافر دا خبره وکړه ولاړی ماتوله ورځ په غم او تکليف تېره کړه هرڅنګه چې وه تېره سوه د ماخستن دلمانځه وروسته د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر سوم او ټوله قصه مې ورته وکړه بيا مې ورته وويل: چې اې د الله ﷻ رسوله ! اوس خو نه ستا سره څه شی سته او نه زما سره زه دستي يو کار کولای سم دغه سړی مې بې عزته کوي او شرموي مې نو که ستا اجازه وي زه به يو ځای پټ سم که چيري ستاسو سره يو څه شی پيدا سو بيا به حاضر سم ددې خبرې سره سم راغلم توره، ډال او زغره مې راواخيستل څکه دا زما د سفر سامان و او د سهار کېدو انتظار مې کاوه سهار نژدې و چې يو ملګری راغلی او راته وې ويل: ژر ورسه د رسول الله ﷺ پکار يې زه هم چابک راغلم که مې وکتل څلور اوښاني بار چوکې دې رسول الله ﷺ راته وويل: د خوشالۍ خبره درته کوم الله ﷻ ستا د پور انتظام وکړی دغه څلور بار اوښاني ستا په تصرف کې دې رسول الله ﷺ زياته کړه دا د فدک رئيس ماته تحفه رالېږلې ده بلال ﷺ وايې ما د الله ﷻ شکر ادا کړی او په خوشالۍ، خوشالۍ مې هغه واخيستې او ټول قرض مې په ادا کړی بېرته راغلم رسول الله ﷺ په مسجد کې انتظار کاوه زه ورغلم او ورته ومې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! د الله ﷻ شکر دئ چې الله ﷻ د قرضو څخه ستا اوږې سپکې کړې او اوس هيڅ قرض نه دئ پاته نبي ﷺ وفرمايل: د هغه شيانو څخه څه شی پاته سو ماورته وويل: بلې پاته سو رسول الله ﷺ راته وويل: ورسه هغه هم تقسيم کړه چې زه هو سا سم تر هغو زه د مسجد څخه نه ځم تر څو هغه مال تانه وي تقسيم کړی ټوله ورځ تېره سو د ماخستن د لمانځه د اداييني وروسته رسول الله ﷺ زما څخه پوښتنه وکړه چې هغه پاته مال تقسيم سو ماورته وويل چې يا رسول الله ﷺ څه پاته دئ اړ سړې نه دئ راغلی بيا رسول الله ﷺ په مسجد کې ارام وکړئ. دوهمه ورځ ماخستن بيا نبي ﷺ وفرمايل: چې يو څه سته ماورته وويل: چې الله ﷻ تاسو هوسا کړلاست ټوله مال خلاص سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: د الله ﷻ د دوستانو دا غوښتنه وي چي د دوی په ملک کي هیڅ مال او سامان نوي پاته نو نبيﷺ چي د ټولو نبیانو سردار دئ او د ټولو او لیاو د سر تاج دئ نو ولي به د نه مال غوښتل نه کوي چي د دنیا څخه بیخي فارغه ولاړ سم.

ما په تېنګو ثابت سوو روایتو کي اورېدلي دي چي د حضرت مولانا شاه عبد الرحیم رائپوري (نورالله مرقده) عادت داو چي د نذرانو به څه پیسي جمعه سوي نو په پابندۍ به یې هغه پیسي راوغښتلي او ټولي به یې وویشلي دوفات کېدو څخه مخکي یې د خپلو اغوستلو جامي او نور شیان خپل خاص خادم حضرت مولانا شاه عبد القادر صاحب ته ورکړه او ورته وې ویل چي زه به اوس ستا څخه د غه جامي په خواست ترلنډه وخته پوري واخلم او ګټه به ځني اخلم او په مِلک کي به ستاوي.

د خپل پلار څخه مي ډېر اوریدلي دي چي څو زره قرضداره و او ویل به یې: چي داد جګړي شی زه د شپې د ځان سره نه ساتم ددي ډوله څخه د بزرګانو ډېري پېښني سته خو دا ضروري نه ده چي د هر بزرګ رنګ دي یو ډول وي بلکي د بزرګانو رنګونه بېل بېل دي او د چمن په ګلانو کښي د هر یو ګل شکل او خوی جلا ـ جلا وي.

۷- د حضرت ابو هريرة ﷺ په لوږه کي د مسئلي پوښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوهريرة ﷺ فرمايي: تاسو زموږ هغه حالت ليدليدئ ؟ چې کله ـ کله به مونږ دومره خوراکه نه سوه پيدا کولای چې خپله ملا پرې جګه کړو ما به دلوږې دوجهې څخه ځيکر د مځکې سره يو ځای کړی او کله به مې نس پر مځکه اچولی و او پروت به وم او کله به مې په نس پوري ډبرې تړلې وې يو واري زه پر هغه لاري باندې کښېنستم چې اصحاب کرام ﷺ به پر تېرېدل ، حضرت ابوبکر ﷺ تېر سو ما دده مبارک څخه د ځينو خبرو پوښتنه کول شروع کړه فکر مې کاوه چې کورته به مې بوځي او بيا به مې د عادت مطابق څه چې په کور کې موجود وي پر هغه به مې ميلمه کړي خو ده مبارک داسې نه وکړه شايد فکر يې بلې خواته تللې و يا د کور حال ورته معلوم و چې په کور کې هيڅ نسته ددې څخه وروسته حضرت عمر ﷺ تشريف راوړی دده په راتګ سره هم هغسې حالات پېښ سول، بيا نبي ﷺ تشريف راوړی زه يې وليدم نو مسکی سو زما په حالات او مقصد پوه سو راته وې ويل: راځه زما سره ولاړ سه زه هم ورسره ولاړم نبي ﷺ کورته ننواتی ماهم د ننوتلو اجازه واخيسته او کورته ورننوتم په کور کښې يوه پياله د شېدو پرته وه د رسول ﷺ په خدمت کې يې کښېښوده ده مبارک پوښتنه وکړه چې دا شيدې د کومې خواسوی دي جواب ورکړل سو چې د فلانکي ځای څخه تاسو ته هديه راغلې ده نبي ﷺ ماته وويل اې ابوهريرة ! ته ولاړ سه اهل صفه راوغواړه (اهل صفه د اسلام ميلمانه ګڼل سوی دي چې نه به يې کور درلودئ او نه يې ځای درلودئ او نه به يې د خوراک څه انتظام وو او اهل صفه ځکه ورته ويل کېده چې صفه اصلا ديو سايوان نوم وو دوی تر هغه سايوان لاندې وه نو ځکه ورته اهل صفه ويل کېده) ددغه قصې په وخت کښې ددوی شمېر او يا تنه وو د نبي ﷺ عادت دا وو چې ددوی څخه به يې دوه دوه يا څلور څلور د يو شتمن صحابي ميلمانه کول او خپله به يې هم داسې کول چې کله به صدقه راغله نو ټوله به يې دوی ته ورلېږل او خپله به يې ګډون نه پکښې کاوه او که به ده مبارک ته ديو ځای څخه هديه راغله ده مبارک به هم ګډون پکښې کاوه يعنې ورسره خوړل به يې ابو هريرة ﷺ وايي: کله چې رسول الله ﷺ ماته ددوی درابلنې حکم وکړی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبيعت کي خو مي نه وه خوښه ځکه شيدې ډېري لږ وي فکر مي کاوه که ټوله راسي او شيدې وڅيښي نو اخر واری ماته رارسيږي نو په پياله کي به هيڅ شی نه وي مگر ماته د نبي ﷺ امر و دمنلو پرته بله چاره نه وه زه ولاړم ټوله مي راوسته نبي ﷺ راته وويل: چي دا پياله واخله او په دوی شيدې و چښه مابه يوه ـ يوه ته پياله ورکول هغه به په ښه ماړه نس شيدې چيښلې او پياله به يې بېرته ماته راکول په دغه ډول ټولو شيدې وچيښلې اوماړه سوه بيا نبي ﷺ پياله په لاس کي واخيسته ماته يې وکتل او مسکی سو بيا يې و فرمايل: چي اوس خو زه او ته پاته سوماورته وويل: چي ښېشکه داغسي ده ، ده مبارک راته وويل: واخله وي چښه ما وچيښلې بيا يې راته وويل نوري وچښه ما نوري و چيښلې آخر ماورته وويل: اي دالله ◄ رسوله ◄ ! اوس زه نوري نسم چښلای نبي ﷺ د ټولو څخه وروسته پاته شيدې وچيښلې.

٨- دنبي کريم ﷺ د اصحابو ﷺ څخه ددوو کسانو په باره کښي سوال

د نبي ﷺ په خدمت کي څه کسان موجود وه چي يو سړی مخاخ تېر سو نبي ﷺ پوښتنه وکړه چي تاسو ددې سړی په اړه څه نظر لری ؟ خلګو ورته وويل: اي دالله◄ رسوله ﷺ! دا سړی په عزتمنو خلګو کښي دئ په الله ﷻ قسم کوو که چيري دی د يو چا دنکاح غوښتنه وکړي غوښتنه يې منل کيږي که د چا سپارښت کوي منل کيږي رسول الله ﷺ چي ددوی خبري واورېدې چوپ سو ددې څخه وروسته يو بل ملګری مخامخ تېر سو نبي ﷺ دده په اړه هم پوښتنه وکړه خلګو په جواب کي ورته وويل اي د الله◄ رسوله ﷺ! دا يو غريب مسلمان دئ که چيري د کوزدې غوښتنه وکړي نو څوک خور او لور نه ورکوي که د چاسپارښت کوي نه منل کيږي او که خبري کوي څوک توجه نه ورته کوي نبي ﷺ وفرمايل: که چيري دا ول کس په څېر ټوله دنيا ډکه سي نو دغه دوهم کس تر ټولو بهتر دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چې يوائې نبوي عزت دالله ﷻ په نزد تر سلګونو هغه عزتمنو خلګو بهتر دئ چې په دنيا کې يې خبرې ته په درنه سترګه کتل کيږي او هر څوک يې د خبرو منلو او اوريدلو ته تيار وي خو د الله ﷻ په نزد ددغه انسان هيڅ عزت نسته. حقيقت خبره داده چې دنيا دالله ﷻ دنامه ويونکو له برکته ودانه ده ځکه که په دنيا کې دالله تعالي نوم اخيستونکی نسي پاته قيامت به راسي او ددنيا وجود به ختم سي دا دالله ﷻ د پاک نامه برکت دئ چې ددنيا ټوله نظام ولاړ دئ.

۹- د نبي اکرم ﷺ سره پر محبت کوونکي باندې د مسکنت راتلل

يو صحابي دنبي ﷺ په خدمت کې حاضر سو او وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله! زه ستاسره محبت لرم رسول ﷺ ورته وويل وګوره څه وايې؟ صحابي بيا ورته وويل: چې زما ستاسره محبت دئ نبي ﷺ بيا په دغه ډول جواب ورته ووايه کله چې درې واري د اسوال او جواب وسو نو نبي ﷺ ورته وويل: که چيرې ته په خپله خبره کې رېښتني يې نو مسکنت ته ځان تيار کړه ځکه کوم کسان چې زما سره محبت کوي پر هغو باندې مسکنت داسې په چابکۍ سره راځي لکه اوبه چې دلوړې څخه پر کښته په تيزۍ سره راځي.

فايده: همدا وجه وه چې ټول اصحاب کرام ﷺ به هر وخت په مسکنت او لوږه کې وه همدا ډول لوی محدثين، لوی صوفيان او لوی فقهاءِ کرام زيات يې شتمن نه دي پاته سوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د عنبر په سريه کښې د مسکنت حالت

نبي ﷺ د هجرت په اتم کال د خدای تعالي په مياشت کي د درياب وغاړي ته يو درې سوه کسيز لښکر ولېږئ هم د غه درې سوه کسيز لښکر ته سريه ويل کيږي ([46]) پر دوی باندي يې حضرت ابو عبيده ﷺ آمر کړی نبي ﷺ په يوه کڅوړه کښې د خورما وو يوه توښه ورکړه دوی مبارکان په هغه ځای کښې پنځلس ورځي وا وسېدل د دوی مبارکانو توښه خلاصه سوه حضرت قيس ﷺ پدې قافله کښې موجود و د اوښانو د مالکانو څخه يې اوښان په پيسو واخيسته پدې طمعه چې په مدينه منوره کښې به يې پيسې ورکوي او درې-درې اوښان به يې هره ورځ حلالول خو دريمه ورځ د قافلې آمر د اوښانو د حلالولو څخه منعه وکړه ځکه ده فکر کاوه چې سورلۍ به خلاصې سي او بېرته تګ به ګران سي نو د خلکو څخه يې خپلې ، خپلې خرماوي راټولي کړې د چاسره چې وي بيايې په کڅوړه کښې واچولې او هره ورځ به يې يوه يوه خرما ورکول دوی به ځېښله بيا به يې اوبه پسې چيښلې تر ماښامه پورې يې د غه خوراک و که څه هم دا په ويلو کښې کوچنۍ خبره ده مګر د ځګرې پرمهال چې زياتې توانايۍ ته اړتيا وي په يوه دانه خرما ټوله ورځ تېرول ګران کار دئ او لويه خبره ده. کله چې حضرت جابر ﷺ د نبي ﷺ څخه وروسته خلګو ته دا قصه وکړه نو يو شاګرد پوښتنه وکړه چې صاحبه ! دا يوې خرما به نو څه کار کاوه؟ ده مبارک ورته وويل: ددې يوې خرما قدر هغه وخت معلوم سو چې دا يوه خرما هم نه پيدا کېدل يوازې لوږه وه نور هيڅ نه وه د درختي وچي پاڼې به موښدلې بيا به مو لندې کړې او خوړلې مو

---

[46] : اصلا سريه د مسلمانانو هغه لښکر ته ويل کيږي چې رسول الله ◀ خپله ګډون نه وي پکښې کړی او غزا وهغه لښکر ته ويل کيږي چې خپل رسول الله ◀ ګډون پکښې کړی وي . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجبوري هر څه کوي او د هري سختی وروسته الله ﷻ اساني راولي الله ﷻ ددې تکليفونو وروسته دغه مبارکو اصحابانو ته د درياب څخه يو ماهی راوايستی دغه ماهي ته يې عنبر وايه ددغه ماهي څخه اصحابو ﷺ تر اتلسو ورځو پوري خوراک کاوه او د مديني منوري تر تګ پوري په توښه دانونو کي ددغه ماهي غوښه پرته وه کله چي دوی مديني ته ورسېده او هلته يې نبي ﷺ ته پوره قصه وکړه رسول الله ﷺ ورته وويل: دا دالله ﷻ دلوري يو رزق دئ چي تاسو ته يې رالېږلی دئ.

فايده: په دنياکي تکليفونه تېرول ضروري دي په ځانګړي ډول پر سپېڅلو انسانانو باندي زيات تکليفونه راځي ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: زيات تکليفونه الله ﷻ پر انبياؤ راولي ورپسي پر هغه چا ډېر تکليفونه راولي چي تر ټولو بهتر وي ورپسي يې پر هغه چاراولي چي په پاته کسانو کي بهتر وي. د هر سړی ازموينه د هغه سړی ددينې مرتبې سره برابره کيږي او د هر تکليف وروسته الله ﷻ د خپلي مهربانۍ لمخي اساني راولي. په دې خبره کي هم فکر وکړئ چي زموږ پر مشرانو څومره تکليفونه تېر سوي دي او دا ټول تکليفونه يې ددين لپاره پر ځان تېر کړي دي او ددين د خورولو لپاره يې تېر کړي دي او اوس يې موږ په لوی لاس ضائع کوو دوی مبارکانو به لوږې، تندي پر ځان تېرولې ، پاني به يې خوړلې ويني به يې تويولې او دين به يې نشر کاوه اوس موږ ددوی ګټه هم نسو ساتلای.

KKKKKK

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم باب

د اصحابو کرامو رضي الله عنهم د تقوا په باب بيان کې

د اصحابانو رضي الله عنهم هر عمل او هر عادت ددې وړ دئ چې ثوک يې د ځان لپاره غوره کړي او تابعداري يې وکړي. ولې به نه وي چې الله جل جلاله د خپل نازولي او محبوب رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره دغه ډله غوره او چاڼ کړې د رسول الله ﷺ ارشاد دئ چې فرمايي: زه د انسانانو په بهترين قرن او زمانه کې و لېږل سوم. (47)

له همدې امله دغه زمانه له هره پلوه غوره زمانه وه او د زمانې بهترين خلګ د رسول الله ﷺ په ملګرتيا کې وساتل سوه.

۱- د نبي ﷺ د يوې جنازې څخه بېرته راتګ او د يوې ښځې بلنه

نبي کريم ﷺ يوه ورځ د يوې جنازې څخه راتلی يوې ښځې د ميلمستيا بلنه ورکړه نبي ﷺ د خپلو خادمانو سره دهغې ښځې کو رته تشريف يووړی دده مبارک ومخ ته ډوډۍ کښېښودل

(47) شفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه خلګو وليدل چې د نبي ﷺ خوله ښورې خو تېرېږي نه. نبي ﷺ وفرمايل: داسې معلومېږي چې ددې سېرلې غوښې د مالک بې اجازې اخيستل سوې وي هغې ښځې وويل: يا رسول الله ! ما ددغه سېرلې د رانيولو لپاره سرې لېږلې و خو پيدا نسو بيا مې د همسايه سېرلی واخيستې او پيسې مې ورولېږلې خو د کور مالک نه وو نو د هغه ميرمنې ته مې ورکړې او هغې ميرمنې سېرلی راولېږی رسول الله ﷺ و فرمايل: په دې ډوډۍ بنديان و خوروئ.(48)

فايده: دنبي ﷺ د لوړ شان پر برابر يو مشتبه يا د شک شی هم تر ستوني نه تېرېدی دا څه ليري خبره نه ده ځکه د نبي ﷺ ادنا مريانو ته دا ډول واقعاتي پېښيږي.

۲- د نبي ﷺ د صدقې د يوې خرما د ويرې څخه ټوله شپه ويښتيا

نبي ﷺ يوه شپه ټوله شپه ويښ وو اړخ پر اړخ اوښتی په بيبيانو کې يو چا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! نن خوب نه درځي؟ ده مبارک وويل: نن يوه خرما پرته وه ما راپورته کړه چې ضايع نسي او ومې خوړله اوس فکر راسره پيدا سو چې هسې نه چې هغه خرما د صدقې وه.

فايده: زياته صحيح خبره خو دا وه چې هغه خرما د نبي ﷺ خپله وه مګر څرنګه چې د صدقې خرما وې نبي ﷺ ته راتلې نو ده فکر کاوه چې د صدقې خرما مې نه وي خوړلې ددې شک په وجه ټوله شپه خوب نه ورتلی او دايې ويل چې خداې مه کړه د صدقې خرما مې نه وي خوړلې دا خو د سردار عالم حال و چې د يوې خرما په وجه يې اړخونه بدلول او ټوله شپه خوب نه ورتلی

---

(48) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس يې داوسنی زمانې د غلامانو حال وګوره چې د رشوت، غلا ، سود او نورې پيسې په زړور تيا خوري او په فخر سره ځان د محمد ﷺ په غلامانو کې ګڼي.

۳- د حضرت ابوبکر رضي الله عنه د يو کاهن (فالګر) د خوراک څخه قی وهل

حضرت ابوبکر رضي الله عنه يو غلام درلودی چې ده مبارک ته يې د غُلّه[49] په ډول ګټه ورکول يوه ورځ غلام ده ته د خوراک يو شی راوړی ده مبارک يو څه و خوړی غلام ورته وويل: چې تا به هر ورځ زما څخه پوښتنه کول چې د کومې لارې دې ګټه کړې ده نن دې هيڅ پوښتنه ونه کړه ده مبارک ورته وويل: چې نن ډېر وږی وم د لوږې له امله مې پوښتنه ونه کړه اوس وو ايه چې د کومې لارې دې ګټلې ده غلام ورته وويل: چې د کفر په وخت کې زه پر يو قوم تېرېدم پر هغوی مې منتر ويلي وو دوی زما سره د يو شی وعده کړې وه نن د هغوی کره واده وو زه ورغلم دا ډوډی يې راکړه ابوبکر رضي الله عنه ورته وويل: تاخو زه هلاک کړم ابوبکر رضي الله عنه ددې څخه وروسته په ستوني ګوتې چخ کړې او د قي وهلو کوشش يې وکړی خو لکه څرنګه چې ده هغه ګوله په لوږه خوړلې وه نو قی يې نه کړه چا ورته وويل: چې په اوبو سره قی وهل کيدای سې نو ده مبارک يوه لويه پياله د اوبو راوغوښته اوبه يې وڅښلې بيا يې قي کړې ترداسې اندازې چې د ډوډۍ ګوله يې هم قی کړه يو چا ورته وويل: پر تادې الله ﷻ رحم وکړي ديوې ګولې ډوډۍ لپاره دې دومره تکليفونه پر ځان تېر کړل ده مبارک ورته وويل: که چيرې زما په ساه سره دا ګوله راوتلای ما به را ايستلې وای ځکه ما دنبي ﷺ څخه اوريدلي دي چې کوم بدن چې په حرامو سره وده وکړي نو ددوزخ اور

---

[49] غُلّه دې ته ويل کيږي چې غلام ته ووائي چې ولاړسه روزانه ماته دومره پيسي راکوه نوري که دي وګټي هغه ستا دي دا جائزه معامله ده. (هذا الهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه لپاره غوره دئ. زما سره داوېره وه چي هسي نه چي په دغه ګوله سره زما د بدن يوه برخه وده وکړي.(50)

فايده: د حضرت ابوبکر ﷺ څخه داسي ډېري پيښي راغلي دي ځکه دده په طبعت کي احتياط زيات و چي لږ شک به ورته پيدا سو دستي به يې قي واهه.

هم دا ډول د بخاري شريف په يو روايت کي راغلي دي چي يوه ورځ يو غلام د جاهليت په وخت کي د سحر او جادو يو شی چاته ښودلی و هغه اتفاقاً صحيح سو نو هغه ودغه غلام ته څه پيسي ورکړي غلام په مقرر سوو پيسو کي و حضرت ابوبکر ﷺ ته دغه پيسي ورکړي ابوبکر ﷺ و خوړلي بيا چي دده په نس کي کوم څه وه هغه يې ټول قی کړه. دا لازمي نه ده چي په دغه ډول پيسو کي به د غلامانو پيسي حرامي وي بلکي حرام او حلال دواړو ګمان پر کېده خو حضرت ابوبکر ﷺ د ډېر احتياط له امله د شک مال نه خوښوی.

۴- د حضرت عمر ﷺ د صدقې د شيدو څخه قي

حضرت عمر ﷺ يو وار شيدې و چيښلي د هغو شيدو خوند عجيبه ورته معلوم سو نو کوم ملګري چي شيدې راوړي وي د هغه څخه يې پوښتنه وکړه چي دا څنګه شيدې وي؟ او د کومي خوا څخه راغلي وي؟ هغه سړي وويل: چي په فلانکی ځنګله کي د صدقې اوښان څرېدل زه هلته ولاړم هغو خلګو د اوښانو شيدې ولوشلې ماته يې هم راکړې، حضرت عمر ﷺ په خوله کي ګوتي واچولي او هغه شيدې يې قی کړې. (51)

---

(50) منتخب كنز العمال
(51) مؤ طا امام مالك

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: د اصحابو مبارکانو سره تل دا فکر وو چې د شک په شی سره مو د بدن یوه برخه وده ونه کړي دا خو لاڅه کوي چې ښکاره حرام وي لکه زموږ په زمانه کې چې عام سوي دي.

۵- د حضرت ابوبکر ﷺ د احتياط لمخې باغ وقف کول

ابن سيرين ﷫ فرمايي: کله چې د ابوبکر ﷺ د وفات وخت نژدې سو نو ده مبارک و حضرت عائشې ﷝ ته وويل: کله چې زه خليفه سوم خلګو راته وويل چې که ته په تجارت مشغول سې نو د مسلمانانو په کارو کې به څه نيمګرتيا پيدا سي بايد ته خپله خوارکه د بيت المال څخه واخلې نو له دې وجې زه مجبور سوم چې يو څه واخلم نو اوس دي زما فلانکی باغ په بدله کې ورکړل سي هر کله چې حضرت ابوبکر ﷺ وفات سو نو حضرت عائشې ﷝ و حضرت عمر ﷺ ته سړی ولېږی او د پلار د وصيت مطابق يې باغ ورکړی حضرت عمر ﷺ وفرمايل: ستا پر پلار دې الله ﷻ رحم وکړي ده مبارک غوښتل چې چاته د خولې د خلاصولو وخت ورنه کړي.(52)

فايده: درنو لوستونکو! د فکر کولو خبره ده چې اول خو هغه شی چې ابوبکر ﷺ اخيستی څه شی وو يعني ډېر لږ شی و بيا چې ده مبارک اخيستی د مشورې والاوو په ټينګار يې اخيستي او د مسلمانانو د فايدې په وجه سره و ددې سره، سره خومره چې دده مبارک توان وو بلکې تر هغه لا زيات يې احتياط پکښې کاوه چې د احتياط اندازه يې په دريم باب ښلورمه شمېره کې ونبودل سوه چې بي بي يې د تنګسيا سره ديوه خوږ شی لپاره يو څه پيسې جمعه کړې وې ده مبارک هغه پيسې هم بيت المال ته وسپارلې او په هغه اندازه يې د خپلې عائشې (تنخوا)

(52) (کتاب الاموال)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه کمي کړې د ټولو څخه وروسته يې د ا آخر کار وو چي د اخيستل سوو پيسو بدله يې بېرته بيت المال ته وسپارل.

۶- د حضرت علي بن معبد د کرايې د کور په خاوره سره د خط وچول

علي بن معبد يو محدث دئ، دی مبارک فرمايي: د يو کرايې په کور کي اوسېدم. يوه ورځ مي يو شی وليکی د دغه خط د وچولو اړتيا پيدا سوه د دغه کور د ديوالونه خاورين وه نو فکر مي وکړی چي د دغه ديوال څخه يو څه خاوره را واخلم او خط په وچ کړم بيا مي فکر وکړی چي دا کور خو ما په کرايه نيولی دئ داوسېدو لپاره دئ ددې لپاره خو مي نه دئ نيولی چي خاوره يې استعمال کړم بېرته مي په فکر کي راغله چي په دا لږ خاوره هيڅ نه کيږي پروانه لري لږ شی دئ نو خاوره مي را واخيسته د شپې يو ځوک په خوب کي راغلی او راته وي ويل: چي صبا د قيامت په ورځ به درته معلومه سي چي لږ خاوره يا لږ شی څه پروا لري؟.

فايده: دا خبره چي صبا به معلومه سي ددې ظاهري مطلب دادئ چي د تقوا درجې زياتي وي کا مله درجه يې يقيناً داوه چي د دغه لږ شی څخه هم ځان وساتي که څه هم دومري لږ شی د جائز کيدو په اندازه کي دئ.([53])

۷- د حضرت علي کرم الله وجهه پر يو قبر تېرېدنه

([53]) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمیل ﷺ فرمايي: چي زه يو ځل د حضرت علي ﷺ سره روان وم چي يو ځنګله ته ورسېدو حضرت علي ﷺ يوې هديرې ته مخ کړی او وې ويل: اې د هديرې څښتنانو ! اې پاته سوو خلګو ! اې د وېرې او يوازيوالي خلګو ! څه خبري دي؟ څه حال مو دئ؟ زموږ خبر خو دادئ چي ستاسو وروسته ستاسو مالونه تقسيم سوه ، اولادونه مو يتيمان سوه ، ښځو مو نور مړونه وکړه دا خو زموږ خبر دئ تاسو هم يو څه ووايا ست ،کميل ﷺ وايي چي علي ﷺ ددې څخه وورسته زما لوري ته وکتل او وې ويل: اې کميله ! کچيري دې خلګو ته د خبرو اجازه وای او خبري يې کولای سوای نو دوی به خامخا ويلي وای چي بهترينه توښه تقوا ده دايې وويل بيا په ژړا سو او وې فرمايل: اې کميله ! قبر د عمل صندوق دئ دمرګ په وخت کي به معلوم سي ([54]).

فايده: يعني انسان که ښه کار کوي او که بد کار کوي په دغه قبر کي به ساتل کيږي لکه په صندوق کي چي يو شی ساتل کيږي.

په زياتو حديثونو کي راغلي دي چي ښه عملونه به په يوه ښايسته بڼه جوړ سي په قبر کي به د مړي د زړه خوشاله کولو او محبت کولو لپاره راسي او ددې مړي ډاډګيرنه به کوي او بد عملونه به په يو بد شکل جوړ سي بد بوی به يې وي او مړي به نور په تنګيږي.

په حديث شريف کي راغلي دي چي يو سړی مړ سي نو تر قبر پوري دده سره دري ملګري ځي:

۱- لومړی دده مال وي لکه چي د عربو داسي دود وو چي دمړي سره به يې دده مال وړی.

۲- دوهم هغه کسان دي چي دی تر قبر پوري رسوي.

۳- دريم دده عمل دئ.

([54]) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ملګري يعني مال او دده خپلوان به بېرته ځني راځي او عمل به ورسره پاته وي. نبي ﷺ يوه ورځ اصحابو کرامو ته وفرمايل: چي ستاسو د مال او عمل مثال څه ډول دئ؟ اصحابو کرامو ورته وويل: چي تاسو لارښوونه راته وکړئ رسول الله ﷺ وفرمايل: ددې مثال داسي دئ لکه چي يو څوک درې ورونه لري او مړ کيږي نو دوی راوغواړي او ورته ووايي چي وروره ته پوهيږې چي پر ماڅه تيريږي؟ ته زما څنګه مرسته کولای سې دايو ورور ورته ووايي چي زه به ستا درملنه وکړم او هر ډول خدمت به دي وکړم کله چي ته مړ سي غسل به درکړم کفن به درکړم او پر اوږو به دي تر قبره پوري يوسم او تر مرګ وروسته به دي په ښو يادوم دا ورور د انسان اولاد او قريبان دي، بيا دوهم ورور ورته ووايي چي زما ستا سره تر مرګه پوري اړيکي دي د مرګ څخه وروسته زه ستا هيڅ پروانه لرم، دا ورور مال دئ، بيا دريم ورور راوغواړي پوښتنه ځني وکړي دريم ورو ورته وايي چي زه ستا په قبر کي ملګري يم دوېري په وخت کي به دي زړه خوشاله کوم کله چي ستا سره حساب کيږي د نيکۍ په پله کي به دي کښېنم د نيکۍ پله به دي درنوم، دا ورور عمل دئ. رسول الله ﷺ و اصحابو کرامو ته وفرمايل: اوس نو تاسو وښيا ست چي کوم ورور ښه او ګټور دئ؟ اصحابو کرامو وويل: اې د الله ﷻ رسوله! دغه دريم ورور ګټور دئ هغه لومړني دوه ورونه خو بې ګټې دي.([55])

([55]) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د نبي ﷺ ارشاد چې د خوراک چیښاک حرام وي د هغه دعا نه قبلیږي

د نبي ﷺ ارشاد دئ: چې الله ﷻ خپله پاک دئ پاک مال قبلوي مسلمانانو ته د هغه شی امر کوي کوم چې يې خپلو رسولانو ته کړی دئ. الله ﷻ فرمايي:

☺♦③✺❑⑨☙&❑☙
☎✂❑➔▆↗✍ ↖✍←☙❾❷☙☙✂
☙●◐✺♦⌛☙♒⓿⅄➲☙☙✂ ⌘♊☙✌
☎✂❑➔▆♦☙▫↙☙✂♦❑
❼☙❑❄☙☽ ☎ ☙◐•☙▆◐✿◐
♦♌❑➔▆⍓☺↙➔•✍ ☙⍓☺☙✉
(56) ⇪☙⇨⇧⊲☹➚☙▆♦↘

ژباړه: اې رسولانو! د پاکو شيانو خخه خوراک کوئ نېک عملونه کوئ زه په هغه شيانو خبريم چې تاسو يې کوئ.

دوهم ځای الله ﷻ فرمايي:

☙⍓♑❿③❑☙✺◐♦③
☎✂❑➔▆↗✍ ↓❑☙❑☪☙☙✂
⇪∀⬀❻☛❀☙✂ ❼☙× ☙●☺☙✌
••♦❑ ☙✡⌨☙♒⓿•☙ ⌖☒◐■▆⍓❍
☎✂❑↖➔☙⌛✸☺•✍
☙☠◐♦❑↗➲↗⌘

ژباړه: اې هغه کسانو چې ايمان يې راوړی دئ خوراک کوئ د هغه پاکو شيانو خخه چې موږ په رزق درکړي دي د شيطان د قدمونو پيروي مه کوئ بېشکه شيطان ستاسو ښکاره دښمن دئ.

([56]) سورة مؤمنون الاية (٥١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

🗐 ✁✍✍✌☏✆✉☞✌☜⌛✇✍♉✉

✌☐⊳⑨♦↖ ⇗☠➚▤•✍ ⓘ⟵❍✵☼⊘⊖

(57)✉⇒✍✍⇗ ↘×✓⊘⌨❿✌

نبي ﷺ د يو سړی بيان وکړی چي اوږده، اوږده سفرونه يې کړي وي (د مسافر دعا قبليږي) او دی خواره واره ويښتانو والاوي ، خړو پړو جامو والا (يعني پرېشانه) وي دی دواړه لاسونه الله ﷻ ته پورته کړي او وو ايي: اې الله ! اې الله ! مګر دده خوراک حرام وي چيښاک يې حرام وي جامې يې حرامي وي تل يې حرام خوړلي وي نو دده دعا چيري قبليږي.(58)

فايده: د خلکو سره تل دا فکر وي چي د مسلمان دعا ولي نه قبليږي که دې حديث شريف ته وګورو نو ټول حالات معلوميږي که څه هم الله ﷻ کله، کله په خپل فضل د کافر دعا لا هم قبلوي فاسق خولا څه کوي مګر د پرهيزګاره سړي دعا اصل شی دی ځکه نو د پرهيزګارانو څخه خلګ د دعا هيله کوي. که څوک غواړي چي زما دعا قبوله سي نو د حرامو څخه دې ځان وساتي.

۹-د عمر ؓ د خپلي بي بي منعه د مشکو دتللو څخه

د حضرت عمر ؓ و حضور ته يو ځل د بحرين څخه مشک راغله نو عمر ؓ وويل: څوک دا مشک تلي؟ چي پر مسلمانانو باندي يې وويشو دده بي بي حضرت عـاتکي‎ؓ وويل: چي زه به يې وتلم ده مبارک واوريدل او چوپ سو لږ ساعت وروسته يې بيا وويل: چي څوک به يې وتلي؟ تر څو پر مسلمانانو يې وويشو. دې مبارکي وويل: چي زه به يې وتلم عمر ؓ بيا چوپ سو دريم

---

(57) سورة البقرة الاية (١٦٨)
(58) جمع الفوائد

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځل يې وويل: چې زه دا نه خوښوم چې ته خپل لاسونه د ترازو په پله کې کښېږدې او په مشکو يې ولړې او بيا هغه لړلي لاسونه پر بدن ومورې او ماته په دغه اندازه زياتوب حاصل سي.

فايده: دا د حضرت عمر ﷺ کامل احتياط و او خپل ځان يې د تهمت څخه خلاصوی که نه نو څوک چې تلل کوي د هغه لاسونه به خامخا لړل کيږي ددغه لړ اندازې په روا والي کې هيڅ شک نسته خو بيا هم ده مبارک خپلې بي بي ته دا خوښه نه کړه.

حضرت عمر بن عبدالعزيز چې عمر ثاني هم ورته وايي ده په خپل وخت کې يو ځل مشک تلل نو پوزه يې وتړل او وې ويل چې د مشکو ګټه بوی دئ (يعني زه نه غواړم چې دغه ګټه تر نورو ماته زياته ورسيږي).([59])

فايده: دا داصحابو کرامو، تابعينو (رحمة الله عليهم)، او زموږ د مشرانو اورهبرانو احتياط و.

۱۰- دعمر بن عبدالعزيز د حجاج حاکم لره حاکم نه جوړول

عمر بن عبدالعزيز په خپل وخت کې يو څوک د يو ځای حاکم مقرر کړی يو چا ورته وويل چې دا د حجاج بن يوسف په زمانه کې هم حاکم پاته سوی دئ عمر بن عبدالعزيز دغه سړی ددندې څخه ليرې کړی هغه سړي ورته وويل: چې زه د بر لږ وخت د حجاج په زمانه کې حاکم پاته سوی يم. عمر بن عبدالعزير ورته وويل چې ستا لپاره دومره بدي بس ده چې چې د هغه سره يوه ورځ يا تر ورځې هم کم حاکم پاته سوي يې.([60])

([59]) احياء
([60]) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چي دده سره د پاته کېدو اثر خامخا پاته کيږي. څوک چي د پرهېزګارو خلګو سره اوسيږي نو پراوسيدونکی باندي زوروره اغېز پـه نـه ليدونکي ډول د پرهيزګارو خلګو پرېوزي او څوک چي د بدعملو خلګو سره اوسيږي نو د بدعملو خلګو اثر بـه خامخا پـرده پرېوزي همدا وجه ده چي د بدو خلګو د ناستي څخه منعه پکار ده انسانان لا څه کوي بلکـي د حيوانانو سره په اوسېدو لا اثر پرېوزي.

رسـول الله ﷺ فرمـايي: داوښـانو او اسـونو پـه مالکـانو کـي فخـر او لـويي وي او د بـزو پـه مالکانو کي عاجزي وي. نبي ﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: دنيک سړی سره ناسته د مشـکو پـه څير ده که مشک ورونه رسيږي نو بوی به يې خامخا ورسيږي او د بد سړی سره ناسته د اور د کـورې په څېر ده که د اور بڅرکي ورونه رسيږي نو د دود (لوګي) څخه يې نه خلاصيږي. (61)

پنځم باب

د لمانځه شوق او په لمانځه کي عاجزي

لمونځ په ټولو عبادتو کي اړين او لازم شی دئ د قيامت پـه ورځ بـه هم لـومړی د لمانځه پوښتنه کيږي.

نبي ﷺ فرمايي: د کفر او اسلام تر منځ لمونځ فـرق کوونکی دئ. ددې څخه عـلاوه نـور هـم زيات ارشادات راغلي دي چي زما په يوه بله رساله (فضائل نماز) کي بيان سوي دي.

(61) مجمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

١- د الله ﷻ ارشاد د نفل کونکي په اړه

الله ﷻ فرمايي: څوک چي زما د دوست سره د ښمني کوي و دغه کس ته زما د جنګ اعلان دئ او هيڅوک زما سره نژدې والی نسي کولای تر څو هغه څه ادا نه کړي چي ما فرض کړي دي يعني زما نژدې والی د فرضونو په ادا ينه سره لاسته راتلای سي او د نفلو په وجه بنده ما ته را نژدې کيږي تر داسي بريده چي زه يې خپل محبوب جوړ کړم نو بيا زه د هغه سړی غوږ سم چي اوريدل په کوي او زه د هغه سړی سترګه سم چي ليدل په کوي او د هغه سړی لاس سم چي يو شی په را اخلي او د هغه سړی پښه سم چي تلل په کوي او کوم شي چي زما څخه غواړي هغه به ورکوم او د کوم شی څخه چي پنا غواړي زه به يې ځني ساتم.([62])

فايده: د سترګي، غوږ او نورو غړو جوړېدو څخه مطلب دادئ چي د هغه ليدل، اوريدل او ګرځېدل به زما د خوښی تابع وي او هيڅ خبره به زما د خوښی خلاف نه کوي. هغه کسان څومره نيک مرغه دي چي د فرضو دادايني وروسته د ډېرو نفلو توفيق ور په برخه سي او دا دولت ورپه برخه سي. الله ﷻ دي په خپل فضل سره ما ته او زما دوستانو ته هم ورنصيب کړي.

٢- د نبي کريم ﷺ تو له شپه لمونځ کول

يو سړي د عائشي رضي الله عنها څخه پوښتنه وکړه چي د نبي ﷺ که څه عجيبه خبره تا ليدلي وي نو راته وې وايه. عائشي رضي الله عنها وويل: د نبي ﷺ کومه خبره عجيبه نه وه ؟ بلکي هره خبره يې عجيبه وه يوه شپه راغلی زما سره پرېوتی بيا يې وويل ما پرېږده چي د خپل رب عبادت وکړم دا يې وويل

([62]) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر لمانځه ودرېدئ او ژړا يې شروع کړه تر داسې اندازې چې اوښکې يې پر سينه مباركې راتوى سوې بيا پر ركوع سو په ركوع كې يې هم په دغه ډول ژړل بيا پر سجده سو په سجده كې يې هم په دغه ډول ژړل تر داسې وخته چې بلال ﷺ راغلى او د سهار د لمانځه لپاره يې اواز وكړى ما وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو دومره و ژړل او حال دا چې تاسې د مخكې او وروسته گناهو څخه پاک يې او كه فرضاً هم يې نو الله ﷻ تاسو ته د مغفرت وعده دركړې ده. ده مبارك راته وويل: چې الله ﷻ داسې راسره كړى دي بيا نوزه د الله ﷻ شكر گذار بنده نه سم جوړ؟ بيا يې راته وويل: ما به ولې داسې نه كول او حال دا چې نن پر ما باندې دا آياتونه نازل سوي دي:

⅋☠🕓◆❑🕓⌂☺○○✆👓✂ ⇪📪▫💾⌂⌘ ❼⅋✗ ·♍⅋✆

⇪✍⬂⑩⅄✆👓✂ ⇚✂🕓■💾⅋☞⬃⌘👓✂◆❑ ⇦⅄⬀❻☞❀👓✂◆❑

❼⅋💾🕯❑❄☯❀ ⌨💣🕓♦③✞⌂ ⅋❻👓□&□☸✆👓✂◆❑

([63]) ⇦⇨⅋⇚⇪ ⇚💾🕓♦⌛⬂✆☞❀👓✂

دا خبره په زيات شمېر حديثونو كې راغلې ده چې رسول الله ﷺ به د شپې دومره اوږد لمونځ كاوه چې د ډېرې ولاړې څخه به يې پښې وپړسېدې خلكو به ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته دومره تكليف پر ځان تېروې حال دا چې الله ﷻ ته بخښلې يې ده مبارک به په جواب كې ويل: ايا زه د الله ﷻ شكر گذار بنده جوړ نسم؟ ([64])

۳- د رسول الله ﷺ په څلور ركعتو كې شپږ سپارې ويل

([63]) سورة آل عمران الاية (١٩٠) ، اقامة الحجة
([64]) بخاري

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عوف ﷺ فرمایي: چي زه یوه ورځ د رسول الله ﷺ سره په سفر ولاړم رسول الله ﷺ مسواک وواهه او اودس یې وکړی دلمانځه نیت یې وتړی زه هم په لمانځه کي ورسره شریک سوم نبي ﷺ په یو رکعت کي سورة بقره ولوستی کوم ځای چي به د رحمت آیات راغلی نو رسول الله ﷺ به لږ ساعت ودریدئ او د رحمت د عا به یې غوښتل، کوم ځای چي به د عذاب آیات راغلی نو تر لږ وخته پوري به یې پنا غوښتل د سورة د ختمېدو سره سم یې رکوع وکړه او په رکوع کښې یې (سُبحَانَ ذِي الجَبَرُوت وَالمَلَكُوت وَ العَظمَة) بیا یې په همدغه اندازه اوږده سجده وکړه کله چي دوهم رکعت ته ولاړ سو په دوهم رکعت کي یې سورت آل عمران وو ایه همدا ډول په یو رکعت کي یې یو ـ یو سورت وو ایه چي په څلور رکعتو کښې پاو بالا شپږ سپارې کیږي دا به خومره اوږد لمونځ وچي په هر آیت د رحمت او آیات د عذاب باندي یې تر ډېره ساعته دعا غوښته او بیا یې په دغه پیمانه اوږده رکوع او سجده کول.

حضرت خذیفة ﷺ هم خپله یوه قصه د نبي ﷺ سره د لمونځ کولو رانقله کړې ده او فرمایي: چي رسول الله ﷺ په څلورو رکعتو کښې څلور لوی سورتونه ولوستل یعني د سورت بقره څخه د سورت مائده تر ختمه پوري یې وویل.

فایده: د غه څلور سورتونه چي نبي ﷺ په څلور رکعتو کښې لوستلي دي پاؤ بالا شپږ سپارې کیږي اود نبي ﷺ عادت داو چي قرآنکریم به یې په تجوید او ترتیل سره لو استه (د اصولو سره برابر او په ډېره ارامتیا سره) لکه چي په احادیثو کي راغلي دي. ددې سره رسول الله ﷺ پر هر آیت د رحمت او پر هر آیت د عذاب دریدئ او دعا به یې غوښتل بیا به یې د رکعتو د ولاړې په اندازه اوږده رکوع او سجده کول یعني کله به رسول الله ﷺ په یو رکعت کښې سورت بقره، ال عمران او سورت مائده لو استه چي د غه درې سورتونه نژدې پنځه سپارې کیږي (بیا به یې په دغه اندازه رکوع کول).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه وخت کېداى سي چي چا په لمانځه کښې ارام او د سترګو يوخوالى نصيب سي. نبي ﷺ فرمايي: زما د سترګو يوخوالي په لمانځه کښې دئ. اَللّهُمَّ ارزُقنِي اِتبَاعَهُ.

۴- د حضرت ابوبکر صديق، حضرت ابن زبير، حضرت علي او نورو اصحابو ﷺ د لمونځونو حالات

مجاهد ؒ د حضرت ابوبکر صديق، او حضرت عبدالله بن زبير ﷺ حال را نقل کړى دئ چي کله به دوى پر لمانځه ودرېدل داسي به ښکارېدل لکه يو لرګى چي ښخ کړې يعني هيڅ به نه ښوريده.(65)

علماو ليکلي دي چي حضرت ابن زبير د حضرت ابوبکر ﷺ څخه لمونځ زده کړى دئ او ابوبکر ﷺ د رسول الله ﷺ څخه لمونځ زده کړى دئ يعني په څه ډول چي رسول الله ﷺ لمونځ کاوه په دغه ډول به ابوبکر ﷺ لمونځ کاوه او عبدالله بن زبير ﷺ هم په دغه ډول لمونځ کاوه. ثابت ﷺ وايي چي د عبدالله بن زبير ﷺ لمونځ داسي و لکه يو لرګى چي يو ځاى ښخ کړې. يو څوک وايي چي ابن زبير ﷺ به کله دومره اوږده اوبې حرکته سجده وکړه چي مرغان به راغله دده پر ملا به کښيناسته، کله به يې دومره اوږده رکوع وکړه چي ټوله شپه به ترسهاره په رکوع کښې و او کله به يې دومره اوږده سجده وکړه چي ټوله شپه به تېره سوه کله چي پر حضرت زبير ﷺ باندي جنګ کېدئ نو يو وارى د مسجد پر ديوال ولګېدئ چي د مسجد د ديوال يوه ټوټه يې والوزل او د حضرت زبير ﷺ د ستوني او ږيري ترمنځ هغه وارى تېر سو خوده هيڅ فکر نه وکړى نه وار خطا سو نه يې رکوع او سجده لنډه کړه يوه ورځ يې لمونځ کاوه دده زوى چي هاشم نوميدئ دده

(65) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخنګ ته بيده و دبام څخه يو مار راولوېدئ او دده پر زوی باندي راتاوسو زوی يې چغي کړې دکور خلګ ټوله په چابکی سره راغله شورماشورجوړسو هغه مار يې مړکړی ابن زبير رضي الله عنه په هغه ډول سره په ښه ارامتيا سره لمونځ کاوه کله چي يې سلام وګرځاوه نووېويل چي يوڅه شور او ږغ مي تر غوږ وسو څه شی و؟ بي بي يې ورته وويل چي الله (ﷻ) دي پرتارحم وکړي زوی خو به دي مړسوی وای ته په خبرنه هم نه يې؟ده مبارک ورته وويل ورکه سې که په لمانځه کښي مي بلي خوا ته توجه اوفکرکولای نولمونځ به چيري پاته سوی وای.([66])

حضرت عمر رضي الله عنه چي په اخروخت کي په خنجروو هل سواو ددغه زخمو څخه بيا شهيد سو هروخت به وينه تري بهيدله اوزيات وخت به بې هوښه وخوبياهم دلمانځه لپاره بيداره کېدئ لمونځ به يې کاوه دا به يې ويل چي دهغه چالپاره په اسلام کي هيڅ حصه نسته چي لمونځ پرېږدي.

حضرت عثمان رضي الله عنه به ټوله شپه ويښ واو په يوه رکعت کښي به يې ټوله قرآنکريم ختماوه.

دحضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عادت داسي و چي کله به دلمانځه وخت راغلی نوپر بدن به يې رپيدل راغله اومخ به يې ژړسويو چاپوښتنه څني وکړه چي دا څه خبره ده چي دلمانځه دوخت په راتګ سره دي مخ ژړسي اوبدن دي رپيږي؟ ده مبارک ورته وويل: دادهغه امانت وخت دئ چي الله ﷻ پراسمانو ځمکه اوغرونو باندي نازل کړی دوی يې دپورته کولو څخه ناتوانه سول خوما پورته کړی.

دحضرت خلف بن ايوب رحمه الله څخه يوچا پوښتنه وکړه چي تا په لمانځه کښي مچان نه تنګوي؟ده مبارک په جواب کښي ورته وويل چي بدکاره خلګ حکومت په دورو وهي دی ږغ نه کوي دا تکليفونه پرځان تېروي خو په دې فخرکوي چي زه دحکومت په هرډول وهلو کي نه ښورم

([66]) بدايه وغيره

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني چي زه خوخومره ډېنګ يم زه چي د خپل رب ﷻ وحضورته ولاړيم زه ديوه مچ له امله ونښوربږم.

مسلم بن يسار چي به کله دلمانځه لپاره ودرېدی نو دخپل کور خلګوته به يې وويل چي تاسوماته خبري کوي زه ستاسو په خبرونه پوهېږم يوه ورځ ده مبارک دبصرې په جامع مسجد کي لمونځ کاوه چي دمسجد يوه برخه راچپه سوه خلګو يې له امله وغږستل دباندي سره يوځای سوه شوراوغوغاسوه خودی هيڅ په خبرنه سو.

دحضرت خاتم اصم څخه چا دلمانځه دحالاتو پوښتنه وکړه ده مبارک په جواب کښي ورته وويل: کله چي دلمانځه وخت راسي اودس وکړم او هغه ځای ته ولاړسم چي لمونځ پکښي کوم لږساعت کښېنم چي دبدن په ټولو حصو کښي مي ارامتيا پيدا سي بيا دلمانځه لپاره په داسي ډول ودرېږم چي بيت الله شريفه دخپل نظرو راندي وګڼم ، پل صراط تر پښولاندي جنت راسته طرف ته ، دوزخ چپه طرف ته اودمرګ ملائکه دشا طرفته وګڼم او دا فکر وکړم چي دا مي وروستی لمونځ دئ ددي څخه وروسته په پوره عاجزۍ او کمينۍ سره لمونځ ادا کړم بيا داميد او ويري ترمنځ واوسم چي قبول به سي که يا.(67)

۵- د مهاجر او انصاري چوکيداري او په لمانځه کښي پر انصاري غشي لګېدل

نبي ﷺ د يو غزا څخه تشريف راوړی د شپې يې يو ځای د تېرولو لپاره غوره کړی او بيا يې وويل چي نن شپه به چوکيداري څوک وکړي يو مهاجر صحابي حضرت عمر بن ياسر ؓ او يو انصاري صحابي حضرت عباد بن بشر ؓ وويل چي مونږ دواړه به چوکيداري وکړو نبي ﷺ د هغه غره ولوري ته ولېږل چي د هغه لوري څخه ددښمن دراتلو ويره وه او ورته وي ويل چي تاسي به

(67) احيآء

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر دغه غره باندي چوکيداري وکړي دوی مبارکانو و هغه غره ته تشريف يوړی انصاري و مهاجر ته وويل چي شپه به پر دوو برخو وويشو په يوه برخه کي به ته بيده سي زه به ويښ سم په دوهمه برخه کښې به ته ويښ سي زه به بيده سم ځکه که دواړه ټوله شپه ويښ سو نو کېدلای سي چي پر دواړو باندي د خوب غلبه راسي او دواړه به بيده سو که چيري څه خطر ويښ ملګري ته معلوم سي نو خپل ملګري به کښېنوي د شپې لومړۍ برخه د انصاري ملګري دويښ والي لپاره وټاکل سوه مهاجر بيده سوه انصاري د لمانځه نيت وکړی ددښمن لخوا څخه يو سړی راغلی او يو ثوک يې د ليري څخه ولاړ وليدئ دستي يې په غشي وويشتی انصاري هيڅ نه وښورېدئ بيا يې دوهم غشي وويشتی ورپسي يې په دريم غشي وويشتي هر غشي چي به يې په بدن کي ولګېدئ ده به په لاس د بدن څخه راوايستی او وه به يې غورځوی ددې څخه وروسته يې په ښه ارامتيا سره رکوع او سجده وکړه لمونځ يې پوره کړی بيا يې خپل ملګری راويښ کړی دښمن چي دوی دوه وليدل و تښتېدئ او فکر يې وکړی چي نده معلومه چي دابه څومره ملګري وي دده ملګری چي کله راويښ سونو وي ليدل چي د انصاري د بدن ددرو ځايو څخه وينه بهيږي مهاجر ورته وويل: سبحان الله تا ولي زه په لومړی وخت نه ويښولم ؟ انصاري په جواب کښې ورته وويل: ما په لمانځه کښي سورة کهف شروع کړی و زړه مي نه غوښتل چي د خلاصېدو مخکي رکوع وکړم خو زما سره دا ويره پيدا سوه چي د ډېرو غشو په لګېدو سره مړ نه سم او د نبي ﷺ د حفاظت خدمت چي ماته يې سپارلی و هغه راڅخه پاته نه سي که چيري زما سره دا ويره نه وای نو د سورة د خلاصېدو مخکي به مي رکوع نه وای کړې.([68])

فايده: دا د مبارکو اصحابو کرامو لمونځ و او د لمانځه سره مينه وه چي د غشو د ويشتلو سره او د وينو د بهېدو سره يې هم د لمانځه په خوند کښي فرق نه راتلی زموږ لمانځه ته ګوره چي

([68]) بيهقي ، ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوماشه مو وخوري نو دلمانځه فکر راځخه ولاړ سي او د مچمچۍ او غالبوزي پوښتنه خو مه کوه.

دلته يو مذهبي اختلافي مسئله سته هغه دا چي زمونږ د امام اعظم په اند په وينو تويېدلو سره اودس ماتيږي او د امام شافعي په اند اودس نه ماتيږي کېدلای سي چي د همدې صحابي طريقه همدا وه ، ياکېدلای سي چي تر د غه وخته پوري ددې مسئلې تحقيق نه وسوی ځکه نبي ﷺ په دغه مجلس کي تشريف نه درلودئ يا تر دغه وخته پوري ده ته دا مسئله معلومه نه وه.

۲- د حضرت ابو طلحه رضي الله عنه په لمانځه کښي د فکر راتلو په وجه باغ وقف کول

حضرت ابو طلحه رضي الله عنه يوه ورځ په باغ کښي لمونځ کاوه نو يو مرغه والوتی نو څرنګه چي باغ ډېر ګڼ و او مرغه ته ژر د وتلو لار پيدا نه سوه مرغه به يوې او بلي خوا ته الوتی او د وتلو لار به يې لټول دده مبارک نظر د مرغه په لوري پربواتی او فکر يې د مرغه په لوري بند سو کله چي يې د لمانځه تورو ته فکر راجمعه کړی تېروتی چي کوم رکعت دئ نو ډېر خوابدی سو چي ددې باغ په وجه دا غم راپېښ سو چي په لمانځه کښي تېروتنه راځخه وسوه ژر د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او ټوله قصه يې ورته وکړه او غوښتنه يې ځني وکړه چي ددې باغ په وجه دا مصيبت ماته راپيښ سو نو له همدې امله دغه باغ زه د الله جل جلاله په لاره کښي ورکوم، کوم ځای چي ستازړه غواړي هلته يې ولګوه. همدا ډول يوه بله قصه د حضرت عثمان رضي الله عنه په زمانه کښي هم پېښه سوې ده چي يو انصاري په خپل باغ کښي لمونځ کاوه د خرماوو د پخېدو وخت به په وده وو د خرماوو غونچې ډېري ښې ورته معلومي سوې فکر يې د خرماوو په لوري ولاړی او داځني ورکه سوه چي څو رکعته مي کړي دي نو ډېر غم او خفګان ورته پېښ سو ددې غم په وجه يې دا ټينګه اراده وکړه چي داسي باغ به ځانته ونه ساتم چي په وجه يې ماته دومره لوی غم پيښ سو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ يې راخخه ورک کړی نو د حضرت عثمان ﷺ وحضورته ورغلی او ورته وې ويل: چې دا باغ زه د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم تاسو چې څه په کوی هغسې ورسره وکړی عثمان ﷺ په پنځوس زره خرڅ کړی او پيسې يې پر ديني کارونو ولګولې.[69]

فايده: دا ايماني غيرت دئ چې د لمانځه په ډول يو مهم شي کې چې د بل شي فکر بند سي نو د پنځوسو زرو باغ يودم صدقه کړي. زموږ حضرت شاولي الله په قول جميل نومي کتاب کښې د صوفيانو د نسبت ډولونه ليکلي دي ددې په اړه يې داهم ليکلي دي چې دا نسبت دا الله ﷻ په اطاعت کښې پر نورو باندې مخکې والی او په دې کې د غيرت کولو دئ دوی مبارکانو ته پردې کار باندې غيرت دريږي چې د الله ﷻ په اطاعت کښې يې فکر بلې خواته ولاړ سي.

۷- د حضرت ابن عباس ﷺ د لمانځه په وجه د سترګي علاج نه کول

د حضرت ابن عباس ﷺ په سترګه کې يو وخت اوبه راغلې نو د سترګي علاج کوونکي دده حضورته ورغلی او ورته وې ويل که اجازه وي مونږ به ستا د سترګي علاج وکړو خو تر پنځو ورځو پوري به تاسو احتياط کوی او دمځکې څخه به يو څه پر لوړ ځای يا پر يو لرګي باندې سجده کوئ ده مبارک ورته وويل هيڅکله داسې نسې کېدلای ، زمادې په الله ﷻ قسم وي چې په دې ډول ماته يو رکعت هم دقبلولو وړندئ د نبي ﷺ ارشاد ماته معلوم دئ چې فرمايي: کوم څوک چې قصداً لمونځ پرېږدي هغه به د الله ﷻ سره په داسې ډول ملاقات وکړي چې الله به ځني ناراضه وي.[70]

(69) موطا امام مالک
(70) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: که څه هم شريعت لمونځ په داسې مجبوري کښې جايز کړی دی او په داسې حالاتو کښې که څوک لمونځ قصداً پرېږدي دعذاب تر وعيد لاندي نه راځي خو دا د اصحابو کرامو د لمانځه سره محبت و او دنبي کريمﷺ په ارشاد باندي په لويه پيمانه د عمل کولو اهميت و په همدې وجه حضرت عبدالله بن عباس د سترګي علاج خوښ نه کړی دوی مبارکانو پر يوه لمانځه باندي ټوله دنيا قربانول، نن مونږ د بې حيا يې څخه چې څه غواړو ددې قرباني کوونکو په ځبر کې يې تر خولې باسو هرکله چې سبا ددوی سره مخامخ سو نو دغه پر دين قرباني ورکوونکي به د حشر دميدان د سيل خوند اخلي بيا به حقيقت معلوم سي چې دوی څوک وه او موږ ددوی سره څه سلوک کړی دی.

۸-د صحابه د لمانځه په وخت کښې دستې دوکانونه بندول

حضرت عبد الله بن عمر په بازار کې تشريف درلودی چې د لمانځه د جماعت وخت سو وي ليدل چې فوراً ټولو خپل دوکانونه بند کړل او مسجد ته ننوتل عبد الله بن عمر فرمايي: چې ددې خلکو په اړه دا آيات نازل سوی دی:

••◆❒ ➢❑♦❷◷◘♑♉♗ ⬀☠⚘✍❸♐♑▫◘➔✍ •♦ ➢✌♉⍓⌶⚘❻ ❏♦❑◆◥➚➚⬂⓿♦⌶♉❶♉✍⬂❷⌘✂✍✎★ (71)

د پورتني آيات پوره ترجمه داسې ده: په دغه مسجدونو کې داسې خلک سته چې د الله ﷻ د ذکره څخه يعنې د لمانځه، روژې او زکوة څخه يې رانيول او خرڅول نه مشغول کوي دوی داسې ورځې دنيولو څخه ويرېږي چې د بر زړونه او سترګې به اوړي. (72)

(71) سورة نور الاية (١٨)
(72) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما فرمايي: چي دغه خلک به په خپل کارو بار مشغول وه کله چي به يې اذان واوريدئ نو دستي به يې کار اوبار پرېښودئ او مسجدو ته به ولاړه. نوموړي يو ځای وايي چي قسم په الله ﷻ دا خلک تاجران و مګر ددوی تجارت دوی د الله ﷻ د عبات څخه نه مشغولول. حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه يوه ورځ په بازار کي تشريف درلودئ چي اذان وسوده مبارک وليدل چي خلکو خپل سامانونه پرېښودل او مسجد ته ولاړل ابن مسعود رضي الله عنه وفرمايل: دا هغه خلک دي چي په اړه يې الله ﷻ فرمايي: ❻✍⌶⍓⍝✌⋖ •• ✍➔⍰▫♑⍉❸✍✍☠⬀✌⍉♑◘⊙❷♦◘⋖❐◆••✉♦⓿⬂➚➚⬉♦⌶ ❶⍉✍⬂❷⌘✂✍✎★ (سورة نور).

په يو حديث شريف کي راغلي دي چي رسول الله ﷺ فرمايي: په ورځ د قيامت چي ټوله دنيا الله ﷻ سره يو ځای کړي نو ږغ به وسي چي هغه خلک دي جلا سي چي د غم او خوشالۍ په دواړه وختونو کي يې د الله ﷻ حمد او ثنا ويل، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي بې حسابه او بې کتابه به جنت ته ولاړه سي. بيا به ږغ وسي چي هغه خلک دي جلاسي چي په شپه کي به د خپلو بسترو څخه جلا او سېدل او خپل رب به يې په وېره او مينه سره يادوی، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي او بېله حسابه او کتابه به جنت ته ولاړه سي، بيا به ږغ وسي چي هغه خلک دي جلاسي چي تجارت د الله ﷻ د ذکر څخه نه منعه کول بيا به يوه دريمه کوچنۍ ډله راپورته سي او جنت ته به بېله حسابه ولاړه سي ددې درو ډلو د تللو څخه وروسته به د پاته خلکو سره حساب شروع سي. ([73])

۹- د حضرت خبيب رضي الله عنه د قتل په وخت کي لمونځ کول او د زيد او عاصم رضي الله عنهما قتل

([73]) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد په غزا کې چې کوم کافران وژل سوي وه د خپلوانو يې د بدل هڅه پیاوړې وه چې د خپلو قربیانو بدل واخلي. سلافه چې دوه زامن يې د احد په غزا کې وژل سوي وه پر ځان يې نذر منلی وو چې که د عاصم سر په لاس راغلی نو په کوپړه کې به يې شراب چیښم عاصم ددې زامن وژلي وه او دې اعلان کړی و که هر چا ماته د عاصم سر راوړی زه به سل اوښان انعام ورکوم خالد بن سفيان ددغه کار لپاره يوه غولونکې تګ لاره جوړه کړه او دده مبارک د سر راوړلو کوشش يې کاوه. خالد بن سفيان څو کسان د (عضل) او (قارة) و مديني منورې ته ولېږل دغه کسانو هلته ځان مسلمانان ښکاره کړل د نبي ﷺ څخه يې د څوک کسانو غوښتنه وکړه چې ددوی سره ولاړ سي د تبليغ او وعظ لپاره. په دغه کسانو کې يې د عاصم رضي الله عنه غوښتنه هم وکړه چې دده وعظ پر خلګو ښه لګيږي او د خلګو هم خوښ دئ. نبي ﷺ لس کسان ددوی سره ولېږل په يوه روايت کې راغلي دي چې شپږ کسان يې ددوی سره ولېږل چې په دوی کې عاصم رضي الله عنه هم موجود وو . په لاره کښې بيوونکو خلګو ددوی سره دوعدې مخالفت وکړی او ددوی د مقابلې لپاره يې د ښمن ورته راوغوښتی چې دوه سوه کسان وه په دې کسانو کې سل کسان غشي ويشتونکي وه. په ځينو رواياتو کې راغلي دي چې دغه کسان رسول الله ﷺ د مکې د حال د معلومولو لپاره لېږلي وه چې پر لاري يې د (بنو لحيان) ددوو سو کسانو سره مقابله سوه دغه کوچنۍ ډله چې د لسو ياشپږو کسانو څخه جوړه وه کله چې يې د ا حالات وليدئ نو يو غره ته چې (فدفد) نومېدئ و ختل کافرانو ورته وويل: چې موږ خپله مځکه ستاسو په وينو رنګول نه غواړو بلکي يواځي موږ د مکې د خلګو څخه ستاسو په بدله کي يو څه پيسې او مال غواړو تاسو موږ ته راسی موږ تاسو نه وژنو مسلمانانو ورته وويل: موږ د کافرانو تر لاس لاندې راتلل نه غواړو نو دستي يې د ترکش څخه غشي راواېستل مقابله يې شروع کړه. حضرت عاصم رضي الله عنه په جذبه خپلو ملګرو ته وويل: ستاسو سره دوکه وسوه خو د ويرې خبره نه ده شهادت غنيمت وګڼی ستاسو محبوب ستاسو سره دئ د جنت حورې ستاسو انتظار کوي دد ې خبري په کولو سره يې په پوره

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

توان جګړه پيل کړه کله چې نېزه ماته سوه بيا يې په توره جګړه پيل کړل خو د کافرانو ډله ډېره وه آخر شهيد سو او دعا يې وکړه چې اې الله ﷻ! خپل رسول ◄ ته زموږ د قصې خبر ورکړه دا دعا يې قبوله سوه الله ﷻ په دغه وخت کي رسول الله ﷺ ته خبر ورکړئ. عاصم ؓ خبر و چې سلافه نذر منلی دئ چې زما په کوپړه کي به شراب چيښي نو دعا يې وکړه چې اې الله ﷻ! زما سر ستا په لاره کي پرې کيږي نو زما د سر حفاظت وکړه. الله ﷻ يې دعا قبوله کړه کافرانو چې کله دده د سر د پرې کولو اراده وکړه نو الله ﷻ د شاتو مچمچۍ را ولېږلې او په يوه روايت کي راغلي دي چې د غالبوزو يوه ډله الله ﷻ راولېږل د عاصم ؓ پر بدن باندي د څلورو طرفونو څخه راوګرځېدلې. کافران ونه توانيدل چې دده مبارک سر پرې کړي بيا دوی فکر وکړی چې د شپې به دا کار وکړو د شپې بيا د باران يوه څپه راغله دده مبارک جسد يې يووړی دوی ته په لاس نه ورغلی. په دغه ډول درې يا اوه کسان شهيدان سول درې کسان پاته سوه چې يو حضرت خبيب ؓ وو دوهم زيد بن طارق ؓ وو او دريم عبد الله بن د ثنة ؓ پاته سو ددوی سره کافرانو وعده وکړه چې تاسو راکښته سئ موږ ستاسو سره دوعدې مخالفت نه کوو دوی مبارکان راکښته سوه کافرانو دليند يو تسمې خلاصې کړې ددوی موټې يې ټينګې وتړلې عبدالله بن طارق ؓ وويل چې دا لومړی دوعدې مخالفت دئ زه هيڅکله ستاسو سره نه ځم دهغو شهيدانو پر لاره تلل زما هم خوښ دي کافرانو چې دی هر څومري پوري واهه دی مبارک د ځايه څخه نه ښوربدئ آخر يې شهيد کړی يوازي دوه مبارک اصحابان پاته سوه خبيب ؓ و او بل زيد بن دثنة ؓ و ، زيد بن دثنة ؓ صفوان بن اميه دپنځوسو اوښانو په بدله کي واخيستی چې د خپل پلار اميه په بدل کي يې ووژني حضرت خبيب ؓ جحير بن ابي اهاب د سلو اوښانو په بدله کي واخيستيچي د خپل پلار اهاب په بدله کي يې ووژني ، د بخاري شريف په يوه روايت کي راغلي دي چې خبيب ؓ د حارث بن عامر اولادو رانيوی ځکه ده حارث د بدر په غزاکي وژلي و ، صفوان خپل بندي يعني زيد بن دثنة ؓ ژر د يوه غلام په لاس ورکړی د حرم د باندي يې د وژلو له پاره بوتی دده مبارک د شهادت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر وخت زيات خلک يو ځای سوي وه چې ابو سفيان هم راغلی و دده د شهات پر وخت يې دده ځخه پوښتنه وکړه چې ستا دي په الله ﷻ قسم وي رېښتيا ووايه که ستا پر ځای محمد ﷺ قتل سي ته خلاص سي خوشحاله يې؟ حضرت زيد ﷺ وفرمايل: چې زما دي په الله ﷻ باندي قسم وي چې د محمد ﷺ قتل خو لا څه کوي که په هغه يو ځوز جګ يې او زه په کور کي ارام کښېنم لا يې هم نه خوښوم. قريشو چې د اجواب واورېدی حيران پاته سوه ، ابو سفيان وويل: د محمد ﷺ د ملګرو چې څومره محبت دده سره ما وليدئ مثال مي هيڅ چيري نه و ليدلی ددې ځخه ورسته زيد ﷺ شهيد کړل سو. حضرت خبيب ﷺ تر څه وخته پوري بندي و د جحير مينځه چې بيا وروسته مسلمانه سوه وايي: خبيب ﷺ چې کله زموږ سره په بندکي و موږ وليدل چې د خبيب ﷺ په لاس کي يوه ورځ د سړی د سر په اندازه يوه لويه غونچه د انګورو وه او خوړله يې. په مکه کي دغه وخت انګور بيخي نه وه. نو موږي مينځه زياتوي چې کله دده د مرګ وخت رانژدې سو نو د نظافت لپاره يې يوه چاړه وغوښتل کله چې يې چاړه ورکړه نابره يو ماشوم و خبيب ﷺ ته ورغلی خلګو چې وليدل چې خبيب ﷺ چاړه په لاس کي او ماشوم ورته ولاړ دئ خلک وو ېرېدل چې خبيب ﷺ د غه ماشوم مړ نکړي. خبيب ﷺ دوی ته وويل: ايا ستاسو فکر دئ چې زه به دا ماشوم ووژنم؟ هيڅکله به دا سې و نکړم. ددې ځخه وروسته کافرانو خبيب ﷺ د حرم ځخه وايستی او په رسۍ يې وځړاوه په دغه وخت کي کافرانو پوښتنه ځني وکړه: که دي په زړه کي څه ارمان وي نو ووايه ده مبارک په جواب کي ورته وويل ماته دومره وخت راکړئ چې دوه رکعته لمونځ وکړم ددنيا ځخه د تلو وخت دئ او د الله ﷻ سره ملاقات نژدې دئ کافرانو د ه ته وخت ورکړی ده مبارک دوه رکعته نفل په ډېره ارامتيا سره وکړه او بيا يې وفرمايل: که چيري زما دا فکر نه وای چې ستاسو به دا خيال وي چې زه د مرګ د ويري له وجهي وخت تېروم نو دوه رکعته به مي نور هم کړي وای ددې ځخه وروسته يې په رسۍ و ځړاوی او دعايې وکړه چې اې الله ﷻ! دا سې څوک به وي چې ستا تر رسول ◄ پوري به زما وروستی سلام ورسوي. نبي ﷺ ته دوحيو په واسطه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلام ورسول سو. نبي ﷺ وفرمايل: وعليکم السلام يا خبيب او ملګرو ته يې خبر ورکړی چي خبيب قريشو قتل کړی دئ.

حضرت خبيب ﷺ چي کله په رسۍ باندي و ځړول سو نو څلور کافرانو د څلورو طرفونو څخه پرده باندي د نېزو حمله وکړه او بدن يې ور غلبېل کړی په دغه وخت کي يو چا قسم ورکړی بيا يې پوښتنه څني وکړه چي ته دا خوښوې چي تا پرېږدو او محمد ﷺ قتل کړو؟ ده مبارک په جواب کي ورته وويل والله العظيم زما دا هم نه ده خوښه چي زما د ځان په بدله کي دي په محمد ﷺ يو ځوز ننوزي.(74)

فايده: که څه هم ددې قصو هر لفظ د عبرت دئ خو په دې قصه کي دوه شيان په ځانګړي ډول د درښښت او عبرت قابل دي: لومړي دا چي ددې مبارکو اصحابانو محبت او عشق دومره زيات و چي د نبي ﷺ د يوه لږ تکليف په ليدلو کي هم خپل ځانونه قربانول. که څه هم ددغه کافرانو ورسول الله ﷺ ته لاس نه رسېدئ خو خبيب ﷺ يوائي په خوله هم نه غوښتل چي دا خبره پر ځان ومني چي ګويا دده په بدله کي دي محمد ﷺ ووژل سي. کافرانو تر خپله وسه پوري کوشش کاوه چي هر ډول تکليف نبي ﷺ ته ورسوي که څه هم محض په خوله وي پدې يې هم زړه سړېدئ. دوهم شی د صحابه کرامو ﷺ د لمانځه د درښښت او د لمانځه سره محبت و په دغسي وخت کي خلګ خپل اولادونه، ښځه، قريبان يادوي او د هغوی شکلونه ليدل غواړي پيغام او سلام ورته وايي خو د مبارکو اصحابانو ﷺ سلام دنورو پر ځای و نبي ﷺ ته و او اخري ارمان يې دوه رکعته لمونځ و.

۱۰- د نبي ﷺ سره د جنت د ملګرتيا لپاره د لمانځه مرسته

---

(74) فتح الاسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ربيعه ﷺ فرمايي چې ما دنبي ﷺ په خدمت کې شپه تېرول او د تهجيد په وخت کې به مې ورته داودا سه اوبه او نور د ضرورت وړ شيان لکه مسئله، مسواک او داسې نور ورته ايښودل يوه ورځ نبي ﷺ زما د خدمت څخه ډېر خوشحاله سو اوراته وې ويل: وغواړه څه شي غواړې؟ ماورته وويل اې د الله ﷻ رسوله !په جنت کې ستا ملګرتيا غواړم نبي ﷺ راته وويل نور څه غواړې؟ ما ورته وويل بس دغه يو شی مې بس دئ نبي ﷺ راته وويل د سجدو په ډېر والي سره زما مرسته کوه.([75])

فايده: په پورتنۍ خبره کښې ددې خبرې خبرداری دئ چې يوائې په دعا سره بې فکره کښېناستل نه دي په کار بلکې د عمل اړتيا هم سته او په عباداتو کې تر ټولو بهتره عبادت لمونځ دئ څومره چې د لمانځه ډېروالی وسي سجدې زياتې کيږي.کوم خلک چې په دې هيله ناست دي چې پلانکی پير يا پلانکی بزرګ ماته دعاوې وکړي دا محض دځان تېرايستل دي ځکه الله ﷻ دا دنيا په اسبابو سره چلولې ده که څه هم بې له اسبابو هم پر هر شی باندې قدرت لر ي او د قدرت د ښکاره کولو لپاره کله داسې هم کوي چې بې له اسبابو يو کار ترسره کړي خو عام عادت يې دادئ چې ددنيا کارونه د اسبابو سره تړي. د حيرانتيا خبره داده چې موږ ددنيا په کارونو کې پر تقدير او يوازې ددعا په هيله نه کښېنو بلکې (۵۰) ډوله کوششونه کوو چې څرنګه پيسې پيدا کړو او څنګه يې ډېرې کړو مګر ددين په کارونو کې تقدير او د عا رامنځته کوو په دې کې هيڅ شک نسته چې د سپېڅلو انسانو دعا ډېره ضروري ده خونبي ﷺ دا ارشاد هم فرمايلی دئ چې د سجدو په ډېروالي سره زما مرسته وکړئ.

([75]) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم باب

ایثار، همدردي او د الله ﷻ په لاره کښي مال خرڅول

ایثار و دې ته وایي چي د خپلو اړتیاوو مخکي د نورو اړتیاوي پوره کړې د اصحابو کرامو ﷺ هر عادت هم داسي و چي د خپلي اړتیا ترپوره کولو مخکي يې د بل وړور مسلمان اړتیا پوره کول. دا صحابو کرامو د ټولو عادتونو سره برابر والي خو څه کوي که ددوی مبارکانو دعادتونو څخه یوه برخه د یو چا نصیب سي لو يه نیکبختي ده. ځیني داسي عادتونه په ددوی مبارکانو کي خاص وه که يې ښوک په ځان کي راولي نو ددوی مبارکانو دعادتونو یوه برخه به يې په ځان کي راوستلې وي چي ددغه عادتونو څخه یو هم ایثار دئ الله ﷻ په قرآن شریف کي ددې ایثار ستاینه کړې ده او فرمایي:

♋♍❒⇱❷♎⚐⬃⬩⇱③◆❒
⇱◆✍■❼✁
⬀❑⬩♐◆❒ ⬀☠✗✍⬁❍→▩☼❒🕮
⬀☠✗✍✗▯ ◆♌🕭☒🖅
(76)🗐⮜◘✽🕒🙰✽🕐⍓⌘

ژباړه: دوي د نورو اړتیاوي تر خپلو اړتیاوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

۱- د صحابي د میلمه له خاطره ډیوه مړه کول

(76) سورة حشر الآیة (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو صحابي د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او د خپلي لوږي او ستړی ژوند حال يې ورته بيان کړی. نبي ﷺ خپلو کورونو ته خلک ولېږل تر څو دده لپاره يو شی پيدا کړي ، خو هيڅ شی پيدا نسو بيا نبي ﷺ و اصحابو ﷺ ته وويل: يو څوک سته چي ددغه صحابي ميلمستيا وکړي؟ يو انصاري صحابي وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه به يې ميلمه کړم، نو دغه صحابي يې خپل کورته بوتی او خپلي بي بي ته يې وويل: دا دنبي ﷺ ميلمه دئ، هر څومره عزت چي يې کولای سې، کمی مه پکښي کوه، او هيڅ شی مه پوټه وه ، بي بي ورته وويل: په الله ﷻ دي مي قسم وي چي د ماشومانو لپاره مي يو شی ايښي دئ نور هيڅ په کور کي نسته. صحابي ورته وويل: ماشومانو ته تسلي ورکړه او بيده يې کړه کله چي دوی بيده سوه نو ته ډوډی راواخله بياته دڅراغ دسمولو په بهانه ولاړه سه او څراغ مړ کړه موږ به داغسي ورته کښېنو صحابي به ډوډی وخوري بي بي هم داسي وکړه. صحابي، بي بي او ماشومانو په نهاره شپه تېره کړه او هغه ميلمه صحابي يې موړ کړئ ، الله ﷻ دا آيات نازل کړی:

⏠♍❒⇱❷⚠⚐⬃⬩⇱③◆❒
✁❼■✍◆⇱
⬀❑⬧♒◆❒ ⬀☠⚠&⬀❍→▥☼❒📖
⬀☠⚠&⚠▯ ◆♌🔔☒🖏
⌘☐⌚✿🕒✍✿🕒☐⮘📄(77)

ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

فايده: په دي ډول اصحابو کرامو ته ګڼ شمېر واقعات پېښ سوي دي چي يوه بله واقعه يې هم په لاندي ډوله ده:

(77) سورة حشر الآية (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د روژاتې لپاره خراغ مړ کول

يو صحابي ﷛ په پرله پسې ډول روژې نيولې او د روژه مات لپاره يې هيڅ نه درلوده يو انصاري صحابي حضرت زيد بن ثابت ﷛ ته معلومه سوه چې دغه صحابي په پرلپسې ډول روژې نيسي او د روژمات لپاره شی نه لري نو خپلي بي بي ته يې وويل چې زه نن شپه يو ميلمه راولم چې خوراک شروع سي نو ته د څراغ د سمولو په بهانه څراغ مړ کړه تر هغه وخته پوري چې ميلمه مړيږي او خپله خوراک مه کوه بي بي يې هم داسې وکړه ټول پر سترخان باندې د ميلمه سره ناست وه ګويا ډوډۍ خوري په حقيقت کې دوی ډوډۍ نه خوړل صبا چې کله زيد بن ثابت ﷛ د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلی رسول الله ﷺ ورته وويل: تاسو تېره شپه د ميلمه سره ډېر ښه سلوک وکړی د الله ﷻ ډېر خوښ راغلی.(78)

۳- د يو صحابي په زکوة کښې اوښ ورکول

حضرت ابي بن کعب ﷛ فرمايي: زه يو ځلي نبي ﷺ د زکوة راټولولو لپاره ولېږلم زه يو صحابي ته ورغلم د مال حالات چې مي معلوم کړی نو د اوښ يو بچی پر لازم کېده ماغوښتنه ځني وکړه ده مبارک په جواب کښې راته وويل چې يو کلن جونګی خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپر تيا کار کوي بيا ولاړی يو ګران قيمته اوښه يې راوستل او راته وې ويل چې دا اوښه بوزه

(78) منشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماورته وويل چې دا نسم بېولاى ځکه چې ماته دښه مال اخيستولو حکم ندى سوى که چيرې دا اوښه ورکول غواړې نو نبي ﷺ په سفرکښې دئ اونن په پلانکى ځاى کښې تشريف لري نو ته پخپله ورسه او دده په خدمت کښې يې وړاندې کړه که چيرې رسول ﷺ قبوله کړه زه هيڅ انکار نه کوم او که يې قبوله نکړه زه مغفرت غواړم هغه صحابي دغه اوښه زما سره يو ځاى روانه کړه او دنبي ﷺ حضور ته ورغلو او ورته وې ويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستاسو قاصد زما د زکوة اخيستلو لپاره راغلی و په الله ﷻ دې مې قسم وي چې ماته به تر ننه پورې داسې نيکمرغي نواى چې د الله ﷻ رسول ﷺ زما په مال کښې مداخله کړې واى نو ما خپل ټول مال قاصد ته وړاندې کړى قاصد راته وويل چې ستا په مال کښې يو کلن اوښ زکوة واجب دئ يا رسول الله ﷺ !يو کلن اوښ خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپرتيا کار کوي نو له همدې امله مې ستاسو قاصد ته يو ښه ځوانه اوښه ورکړه خو ستاسو قاصد قبوله نه کړه نو ماخپله راوستل او ستاسو حضور ته حاضر سوم نبي ﷺ ورته وويل ستاسو زکوة هم هغه يو کلن اوښ دئ او پر تاسو هم هغه اندازه واجب دئ که چيرې ته د خپل لورې ښخه زيات اوښه مال ورکوې نو قبول دي يې کړي الله ﷻ دې يې وتاته بدله درکړي صحابي ﷜ وويل داده اوښه حاضره ده ، نبي ﷺ اوښه قبوله کړه او د برکت دُعايې ورته وکړه.

فايده: داد اصحابو کرامو﷢ د زکوة د مال حال و نن ډېر د اسلام دعوه کونکي سته او درسول الله ◄ سره د محبت او مينې دعوه هم کوي د زکوة ښخه زيات مال خو څه کوې بلکې هغه پوره اندازه ورکول هم ورته مرګ دئ نن دلوړې مرتبې خلګ چې زيات شتمن ورته ويل کيږي ددوی په وړاندې د زکوة بيان کول بيخي نسته او کوم کسان چې دميانه مرتبې خلګ دي او خپل ځانونه ديندار هم ګڼي هغه هم زيار باسي چې کوم خيرن مال وخپلوانو ته ورکړې او ياکوم بل ځاى مجبوره سي نو د زکوة نيت پکښې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ او حضرت عمر ﷺ په صدقه کښې مقابله

حضرت عمر ﷺ فرمايي چې يوه ورځ نبي ﷺ د صدقې ورکولو امر وکړی نابېره پدغه وخت کښې زما سره يو څه مال موجود و ماوويل چې نن ورځ خو زما سره نابېره مال سته او زه هيڅ کله په صدقه ورکولو کښې تر حضرت ابوبکر صديق ﷺ زيات سوی نه يم نن به ترې زيات سم دا فکر چې مې وکړی او په خوشحالی سره کور ته ولاړم او هر څه چې په کور کښې وه نيم مې تړوله راوړل نبي ﷺ راته وويل د کور خلګو ته دې يو څه پرېښول ماورته وويل چې نيم مې ور پرېښودل حضرت ابوبکر صديق ﷺ چې په کور کښې څه درلودل هغه يې ټوله راوړل رسول الله ﷺ ورته وويل چې اې ابوبکر صديق ! د کور خلګو ته دې يو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ﷺ ورته وويل: چې د کور د خلګو لپاره مې الله ﷻ او دده درسول ﷺ دنوم برکت او ددوی رضا او خوشحالي پرېښودل حضرت عمر ﷺ فرمايي: ما وويل: زه هيڅ کله د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په خبر نه سم مخته کيدلای.

فايده: په ښو صفتونو او نيکو کارونو کښې سيالي کول يعني يو تربل ځان مخکې کول مستحب دئ په قرآن کريم کښې و دې کارته هڅونه راغلې ده. (دا پېښه دتبوک په غزاء کښې راغلې ده) په دغه وخت کي نبي ﷺ د صدقې راټولو لپاره په ځانګړي ډول داصحابو کرامو هڅونه کړې وه او اصحابو کرامو د خپل توان سره برابر بلکې تر همت او وس زياتي مرستي کړې وې چې بيان يې په دوهمه باب اتمه قصه کښې په لنډ ډول تېرسوی دئ.

جَزَاهُمُ اللّٰهُ عَنَاوَعَن سَائِرَالمُسلِمينَ اَحسَنَ الجَزَا

۵- د اصحابو کرامو ﷺ دنورو په وجه د تندي څخه مړه کېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو جهم بن حذیفه ﷺ فرمايي چي د يرموک په غزاء کښي زه خپل دا کا د زوی په لټه کښي راووتلم چي زموږ سره يې په جنګ کښي ګډون کړی و ، د اوبو يو لوښی اويو جام مي د ځان سره واخيستی فکر مي کاوه چي هغه به تږی وي نو اوبه به په و چيښم نا ببره هغه په يو داسي ځای کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه ماپوښتنه ځني وکړه چي اوبه درته راوړم ؟ هغه په اشاره راته هو وکړه په دغه حالت کښي يو بل ملګري نژدې پروت وو آه يې وکړی زما دا کار زوی چي ددغه صحابي ږغ واوربدئ ماته يې اشاره وکړه چي ده ته اوبه ورورړه ماچي اوبه ور وړې هغه هشام بن ابي العاص ﷺ و زه ور ورسېدم ده ته نژدې يو دريم ملګری د مرګ په حالت کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه آه يې وکړی هشام ﷺ وماته اشاره وکړه چي ده ته اوبه ورورړه زه چي ورغلم د هغه مبارک ساه ختلې وه کله چي زه بيرته هشام ﷺ ته ورغلم د هشام ﷺ ساه هم ختلې وه بيا بېرته د اکا زوی ته ورغلم د اکا زوی مي هم شهيد سوی و.

ᛉ❍⬂⓿⬩ᘐ☎☜✇ ✎👓✵☼☜✆◆❒★✎👓✵☼☜✆
(79) ⮴⮷☜ᛉ⬀ ⧫♌❑⬉➔⮲♉🕓◆❻

فايده: ددې ډول ښخه زيات شمېر قصې په احاديثو کښي ذکر سوی دي دا ځومره نهايي ايثار دئ يعني د بل اړتيا تر خپلي اړتيا مخکي پوره کول دي چي خپل دا کا زوی يې مري ساه يې پر وتووي او تږي وي دی دي بل چاته اوبه ورکوي. په داسي حالت کښي د بل چا وطرف ته پاملرنه کول مشکل کار دئ دا لاځه کوي چه هغه تږي پربږدي ددريم کس د اوبولو لپاره ځي ددغه مړه سوو انسانانو روحونه دي الله ﷻ پخپل فضل او مهرباني سره مشرف کړي چي د مرګ په وخت کښي چي هوښ او حواسو جواب ورکړی دئ بيا هم دنورو ملګرو مرسته کوي اود مرستي په حالت کښي مري.

---

(79) درايـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت حمزة ﷺ کفن

دنبي ﷺ اکا حضرت حمزه ﷺ داحد په غزا کښې شهيد سو او کافرانو ډېرې رحمه کړنه ورسره کړې وه يعني پزه ، غوږونه او داسې نور اندامونه يې څنې پرې کړي وه سينه يې ورڅيرلې وه زړه يې څني را ايستلي و آخيرداچې ډول ـ ډول ظلمونه يې پر کړي وه د جنګ د خلاصېدو سره سم نبي ﷺ او نوراصحابانو د شهيدانو د جسدونو لټون شروع کړی او د کفنونو انتظام يې کاوه په دغه وخت کې يې حضرت حمزه ﷺ په دې بد حالت کښې وليدئ نو ډېر يې زړه درد وکړی په يو پټويې پټ کړی په دغه وخت کې د حضرت حمزه ﷺ سکه خور حضرت صفيه تشريف راوړی چې د خپل ورور حال وويني نبي ﷺ په دې فکرچې دده خوربه دداسې حالت د ليدلو زغم ونلري ځکه دا هم د ښځې ذات ده نو ددې زوی حضرت زبير ﷺ ته يې امر وکړی چې خپله مور دې د حضرت حمزه ﷺ د ليدلو څخه منعه کړه زبير ﷺ مورته وويل چې رسول الله ﷺ د ليدلو څخه منعه کړې ده موريې ورته وويل چې ما اورېدلي دي چې زما د ورور پزه ، غوږونه او داسې نور اندامونه پرې کړل سوي دي نو دا د الله ﷻ په لارکې کومه لويه خبره نه ده مونږ په دې کار راضي يو د الله ﷻ څخه د ثواب هيله لرو او انشاء الله صبربه وکړم حضرت زبير ﷺ نبي ﷺ ته ورغلی د مور خبري يې ورته وکړې نبي ﷺ چې دهغې جواب واورېدئ نو د ليدو لو اجازه يې ورکړه دا راغله خپل ورور يې وليدئ اِنالِله يې وويل او دده لپاره يې استغفار او دعا وويل. په يو بل روايت کې راغلي دي چې د احد په غزا کې چې کوم ځای مړي پراته وه نو يوه ښځه په چابکۍ سره راتله نبي ﷺ وفرمايل چې وګورئ هغه ښځه منعه کړئ حضرت زبير ﷺ فرمايي: ماوپېژندل چې زما مورده زه په تلوار د منعه کولو لپاره ورمخکې سوم خوهغه ډېره زوره وره وه زه يې په سوک ووهلم او را ته يې وويل چې ليرې سه ما ورته وويل چې نبي ﷺ منعه کړې ده نو دا دستي ودرېده ددې څخه وروسته يې دوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټوان راوا يستـه او وې وويـل چې ماد خپـل وررور د کفـن لپـاره راوړي دي اوزه يې د وفـات څخه خبره سوې يم په دغه پټوانو کښې کفن ورکړئ مور. هغه پټووان راوا خيسـته چې حضرت حمزه ﷺ ته کفن پکښې ورکـړو پـه دغـه وخت کې يو بـل انصـاري صحابي ددهٔ وڅنګ تـه پـروت و چې کافرانو هم د حمزه ﷺ په څېر ظلم ورسره کړی وا و شـهيد کړی يې وو نوم يې حضرت سـهيل ﷺ وو نو مونږ ته پردې خبره شرم ودريدئ چې حمزه ﷺ تـه پـه دوو جامو کښې کفـن ورکـوو او انصـاري يو کفن هم نلري نوله همدې امله دوا ړو لپاره يوه يوه جامه وټاکل سوه خويوه جامـه (پټو) لـوی و او بل کوچنی و نو مونږ هيسکه وا چوله ددې لپاره چې هره جامه د هرچا په نامـه راووتـل هغـه تـه بـه يې ورکوو کله چې مو هيسـکه تـر سـره کـړه لويـه جامـه د حضرت سـهيل ﷺ پـه برخـه سوه او لنډه جامه د حضرت حمزه ﷺ په برخه سوه چې ددهٔ مبارک تـر قـد کـوچنۍ وه پښې چې بـه مـو ورپټـې کړې سر به يې لوڅ سو او سر چې به مو ورپټ کړی پښې به يې لـوڅې سوې نبي ﷺ و فرمايـل چې سر ورپټ کړئ پر پښو يې پاڼې او داسې نور شيان ورواچوئ.([80])

د ابـن سـعد ﷺ پـه روايـت کې راغلـي دي چې حضـرت صـفيې ﷺ چې کلـه دوې جـامې راخيسـتې وې او دخپـل وررور د جسـد پـه لټـه کې وه چې وڅنـګ تـه يې د وررور پـه څېـر يـو بـل انصاري هم وليـدئ نو يـو يـو پټـو يې دواړو تـه کفـن ورکړی د حضرت حمزه ﷺ پټو لوی وو. دا روايت مختصر دئ او د خميس کتاب روايت تفصيلي دئ.

فايده: دا ددواړو جهانو د پاچا د اکا کفـن و هغـه هم پـدې ډول چې يـوه ښځـه د خپـل وررور لپاره دوې جامې راوړې دوی دا هم نه خوښوې چې ده ته دې دواړې جـامې ورکفـن کـړې او يـو بـل انصاري دې بې کفنه پاته سي نو بيا هغه دوې جامې يـوه ـ يـوه ددوی پـه منـځ کې وېشـې او لنـډه جامه و هغه چاته رسيږي چې ددواړو جهانو د پاچا اکا دئ څوک چې د مسکينانو ملاتړ کوي او د

([80]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

عدل دعوه کوي که چيري په خپلو دعوو کي رينښتني وي نو ددي پاکو انسانو تابعداري دي وکړي ،چي يو ازي په وينا سره نه بلکي په عمل سره يې هم وښودل ، موږ چي ددې پاکو هستو دتابعدارۍ دعوه کوو دا زموږ لپاره دشرم خبره ده .

۷- د سيرلي سره ګر ځېدل او بيا بېرته راتلل

حضرت ابن عمر فرمايي چي يو صحابي ته يو چا سېرلی په تحفه کښي ورکړی هغه فکر وکړی چي زما فلانکی ملګری تر ماډېري اړتيا وي لري د اولادو او بچيانو څښتن دئ او د هغه د کور خلک ډېر محتاجه دي نو دستي يې دهغه ملګري وکورته ورولېږی هغه بيا وبل ملګري ته ولېږی لنډه دا چي اوو کورونو ته ولېږل سو آخر بېرته د هغه صحابي وکور ته راغلی چي لومړي ورته تحفه سوی و([81]).

فايده: ددې ډول قصو څخه معلوميږي چي دوی هم ډېر اړ وه خو هر يوه به د خپلي اړتياتر پوره کولو مخکي دنورو اړتياوي پوره کولې.

۸- حضرت عمر ددايي توب لپاره د خپلي بي بي ببول

امير المومنين حضرت عمر چي دخپل خلافت په زمانه کښي يې ډېر واري د شپې د چوکيدارۍ په ډول د ښار ساتنه هم کول يوه ورځ په يوه ډګر باندي تېر سو چي دوړيو يوه خيمه يې وليدل چي پخوا دلته نه وه ولاړه نو نژدې ورغلی کله چي ورنژدې سو نو يو ملګری هلته ناست

(81) در منثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ او د خیمې څخه د څګېروي اواز راځي حضرت عمرﷺ سلام ورته وواېه او د هغه ملګري سره کښېناستی او پوښتنه یې ځني وکړه چي ته څوک یې؟ هغه سړي په جواب کي ورته وویل چي زه مسافر یم د ځنګله او سېدونکی یم امیر المومنین ته خپلي اړتیاوي وړاندي کوم او د مرستي غوښتلو لپاره راغلی یم بیا ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چي د خیمې څخه ښځګه اواز راوزي؟ هغه سړي ورته وویل چي څه سړیه خپل کار دي کوه نوري پوښتني مه کوه خو ده مبارک ټینګار وکړی چي خامخا به وایې چي داد څه شي تکلیف دئ هغه سړي ورته وویل چي ښځه مي پر اولاد مریضه ده دردونه ورته پیدا سوي دي ده مبارک ورته وویل چي بله کومه ښځه نسته ؟ هغه سړي ورته وویل چي هیڅوک نسته دی مبارک ددې ځای څخه راروان سو کورته یې تشریف یووړی او خپلي بي بي حضرت ام الکلثوم ته یې وویل چي د یو ډېر ثواب شی ستا لپاره راغلی دئ هغې پوښتنه وکړه چي څه شي دئ؟ ده مبارک ورته وویل چي د ځنګله دیو اوسېدونکي یوه ښوزله ښځه یواځي ده پر اولاد باندي مریضه ده ، بي بي وویل: چي دا خومره نیکمرغي ده زه تیاره یم که ستا اجازه وي زه به ورسم. ولي به دانه وه تیاره ځکه دا هم د حضرت فاطمې لور وه حضرت عمرﷺ ورته وویل کوم شیان چي د ولادت په وخت کي پکارېږي لکه تیل، ټوکران او داسي نور هغه هم درسره واخله او یو څه غوړي او داني هم درسره واخله ام الکلثوم د غه دضرورت شیان واخیسته او روانه سوه حضرت عمرﷺ وروسته پسي تلی تر داسي وخته پوري چي بي بي خیمې ته ننوته او عمرﷺ د خیمې دباندي د هغه صحرایي سړي سره کښېناستی اوریې بل کړی کتهو یې باندي کړه یو څه داني یې وایشولې بیا یې غوړي وروا چول په دغه وخت کي هغه ښځه دزیږد څخه فارغه سوه دخیمې دننه بي بي ناره کړه چي یا امیر المؤمنین ! خپل دوست ته مبارکي ورکړه چي هلک پیدا سو هغه سړی چي د امیر المؤمنین لفظ واورېدئ نو ووېرېدئ امیرالمؤمنین وویل: د ویري خبره نه ده وروسته یې هغه کتهو د خیمې سره کښېښودهاو بي بي ته یې وویل: دغه کتغ هغې ښځي ته ورکړه چي وې خوري. بي بي هم ښځي ته خوراک ورکړی هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړی بيا يې کتو د باندي راوايسته اميرالمؤمنين و هغه سړی ته وويل: واخله دغه پاته شيان ته وخوره ټوله شپه دي په نهاره تېره کړې ده ددې څخه وروسته يې بې بې د خپل ځان سره بوته او سړي ته يې وويل: چې صبا راسه ستا لپاره به انتظام وسي. (82)

فايده: زموږ د زماني پاچا نه ، رئيس نه بلکې د يوه کوچنی حيثيت لرونکي شتمن سړی داسي سته چې د مسافر لپاره دي خپله بې بې د شپې څنګله ته بوزي ؟او په خپله دي په نغري کي اور بلوي بيادي پخول کوي؟ شتمن سړی خو پرېږده يو ديندار ه سړي هم داسي کړي دي؟ يو څه فکر کول پکاردي د چا نوم چې موږ اخلو د چاپه اړه چې موږ د برکت هره خبره کوو ايا ددوی په شان موږ هم يو څه کړي دي؟

۹- د حضرت ابو طلحة ﷺ باغ وقف کول

حضرت انس ﷺ فرمايي: د مديني په انصارو کي ابو طلحة ﷺ تر ټولو زيات شتمن و او تر ټولو دلوی باغ څښتن و دده مبارک يو باغ وو چې (بيرحآء) نومېده دده ډېر خوښ و مسجد نبو ي ته هم نژدې و او خوږې اوبه هم پکښي زياتي وې نبي ﷺ به زيات وخت هغه باغ ته ورتلی او اوبه به يې چيښلي.

کله چې دا آيات نازل سو:

🗐✍✹☹⍓❍ ▪❸✍♑⍓♑♋♐✃ ☎✃❑⇗♑♋♐❑✡♦✍ ♊♦♑

♐♦✌♦❒ 🗐 ♒♍❑♌⌛♎♦↑✌ ♐●☺♎✌ ☎✃❑→☽♎▦☪➔✍

(82) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✎ᘛ✁ ❑♌⌧✉⬩▫ 🕮↗⬄⌀☒★ ♊♎✌ ☎✁❑➔☽♎▦☪➔✍
(⁸³) ⬰⌀⌘⬀ ⌀⚐⑩⌧⬛⧫⭳⌚♎❍⌧✍

ژباړه: هيڅکله به تاسو دنېکۍ کاملي درجې ته نه ورسېږي تر څو هغه مال نفقه نه کړي چي تاسو ته ډېر خوښ وي.

ابوطلحة ﷺ چي دغه آيات واورېدئ د رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ماته تر ټولو زيات بير حآء خوښ دئ او د الله ﷻ فرمان دئ چي تاسو به تر ټولو ښه مال د الله ﷻ په لاره کي خرڅوئ او س زه خپل دغه باغ د الله ﷻ په لاره کي خرڅوم څنګه چي يې تاسو مناسبه بو لئ په هغه ډول يې خرڅ کړه نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او ورته وې ويل: زه دا مناسبه بولم چي د خپلو قريبانو په منځ کي يې وويشې ابو طلحة ﷺ هغه باغ د خپلو قريبانو په منځ کي وويشی تو له يې د الله ﷻ په لاره کي مصرف کړی.(⁸⁴)

فايده: موږ ته تر ټولو خوښ مال يعني خپل ښه جايداد کله په يو وعظ يا د قرآنکريم د يو آيات په لوستلو يا اورېدلو سره خيراتوو ؟ که د خيراتولو فکر هم راته پيدا سي نو دغه کار هغه وخت کوو چي موږ د ژوند څخه نا اميده سوي يو يا د قريبانو څخه خوابدي سوي يو د هغوی د محرومه کولو په موخه د خيراتولو فکر راسره پيدا سي او کلونه په دې فکر کي يو چي يو داسي شی پيدا سي چي زما په ژوند کي په کار راسي وروسته چي هر څه کيږي پروا نه کوي. که نوم ښودنه پکښې وي لکه دواده يا کوزدې مجلسونو جوړول نو دداسي کار لپاره چي د پيسو مصرف کيږي نو که په سود او قرض راته پيدا سي هم مخ نه ګرځوو.

(⁸³) سورة آل عمران الاية (٩٢)
(⁸⁴) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ و خپل خادم ته خبر ورکول

حضرت ابوذ غفاري ﷺ يو مشهور صحابي دئ چي د اسلام راوړلو قصه يې په لومړی باب پنځم شمېره کي تېره سوه نوموړی د لويو زاهدانو څخه و. ده مبارک خپله هم مال او شتمني نه سره جمعه کول او نه يې داخوښېدل چي بل څوک يې جمعه کړي زيات وخت به د شتمنو خلکو سره په جنګ اخته و په همدې وجه د حضرت عثمان بن عفان ﷺ په حکم په زبدة نومي ځای کي اوسېده چي په ځنګله کي ډېر کمزوری ځای و د حضرت ابوذر ﷺ سره په ځنګله کي اوښان وه يو کمزوری ځرونکي يې درلودئ ده مبارک به يې احوال پوښتی ، يوه ورځ د بنو سليم قوم يو سړی ده مبارک ته راغلی او ورته وې ويل: اې ابوذره ﷺ! زه غواړم چي ستا خدمت وکړم او ستا د فيوضاتو څخه ځان برخمن کړم حضرت ابوذر ﷺ ورته وويل: زه هغه څوک خوښوم چي زما خبره مني که ته زما خبره منې نو په شوق اومېنه سره اوسه که يې نه منې نو ستا اړتيا نسته. سليمي صاحب وايي چي ما ورته وويل: اې ابوذره ﷺ! کوم شی ستاسو پکار دئ چي په هغه کي زه ستاسو اطاعت وکړم ؟ ابوذر ﷺ وويل: زه چي کوم مال د الله ﷻ د رضا لپاره خرڅوم نو ترټولو ښه مال به ورکوې. دغه نوی خادم وايي : ما دده خبره قبوله کړه. خادم وايي: نابېره يوه ورځ ابوذر ﷺ ته چا وويل: چي پر اوبو باندي ځني خلک اوسېږي چي زيات ضرورتمن دي خوراک ته اړ دي ده مبارک ماته وويل: چي يو اوښ راوله زه هم ولاړم ډېر ښه اوښ چي د سورلۍ لپاره زيات فرمانبردار و د وعدې مطابق مې د بېولو اراده وکړه بيا مې فکر وکړی چي غريبان خو يې غوښې خوري نو دا ښه طاقتور د سورلۍ اوښ ولي ورولم نو تر هغه مې يوه درجه کم اوښه وکټه دده مبارک حضور ته مې وروستل داسې اوښه وه چي تر پاته ټولو اوښانو غوره وه يوازې تر هغه اوښ کمزورې وه چي ما ويلې وه چي دا ډېره ښه د سورلۍ اوښ دئ کېدلای سي دده اوملګرو د سورلۍ لپاره يو وخت پکارسي ابوذر ﷺ راته وويل : اې خادمه ! تا خيانت وکړی زه دستي يوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوم دستي ولاړم هغه ښه اوښ مي ابوذر ﷺ او نورو ملګرو ته راوستی چي اول مي پري ايښي و ابوذر ﷺ و ناستو کسانو ته وويل: په تاسو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ د رضا لپاره کارو کړي ؟ دوه کسان ولاړ سوه او وي ويل چي موږ يې کوو. ابو ذر ﷺ ورته وويل: دا اوښ حلال کړئ ټوټې - ټوټې يې کړئ بيا هغه ټول کورونه وشمېرئ چي پر اوبو باندي ودان دي د ابوذر ﷺ يعني زما کور هم يو ددوی څخه حساب کړئ او په ټولو کورونو باندي غوښي ووېشی زما کورته هم دومره اندازه غوښه ورکړئ لکه و هغه نورو کوروته چي يې ورکوئ دوی هم داسي وکړل غوښي يې تقسيم کړي خادم وايي: وروسته يې زه راوغوښتم او راته وي ويل: زما هغه وصيت د ښه مال خرڅول دي په قصده پرې ايښی و او که درڅخه هېر سوی و که در څخه هېر سوی وي نو معذوره يې. ماورته وويل: چي هېر سوی مي نه و ماهم لومړی هغه اوښ راروان کړی وروسته مي فکر وکړی چي دا اوښ تاسو ته زيات په کار راځي ابوذر ﷺ وويل: يوازې ماته په کار راځي ما ورته وويل: هو ! يوازې تاسو ته په کار راځي او ستاسو د ضرورت لپاره مي پرې ايښي و ده مبارک راته وويل: زه د خپل ضرورت وخت درښيم؟ زما ضرورت هغه ورځ ده چي زه يوازې په قبر کي وغورځول سوم دغه ورځ زما دضرورت او احتياج ورځ ده په مال کښي درې برخه لرونکي سته لومړي برخه لرونکی تقدير دئ چي د مال په بېولو کي د هيچا انتظار نه کوي ښه او بد دواړه بيايي ، دوهم برخه لرونکی ستا وارث دئ چي ستا د مړيني وروسته ستا مال اخلي او دريم برخه لرونکی ته په خپله يې نو څومره چي دي په توان وي او کېدلای سي نو په درو برخه لرونکي کي عاجزه مه جوړېږه ځکه الله ﷻ فرمايي:

[Quranic verse rendered in symbol font]

(c) ketabton.com: The Digital Library

✍➔☪▦ᘎ☽➔❑✂☎ ✌ᘎ♊ ★⊠⊘⇔↗🕮 ▫⬩✉⊘♌□ ✂☙✎⅄
(85) ⮈⊘✠⊘⮳ ⊘⚐⑩⊘■⬧⭹◷ᘎ❍⊘🖃

ژباړه: هیڅکله به تاسو دنېکۍ کاملې درجې ته نه ورسېږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

نو له همدې امله د خپل ځان لپاره تر ټولو ښه مال مخکې ولېږه. هغه مال چې ستا تر ټولو خوښ وي تر څو ستا لپاره جمعه سي.

فایده: په درو برخه لرونکو کې تر ټولو دعاجزانه جوړېدو مطلب دادئ چې څومره دې په توان وي د آخرت په زخیره کې یو شی جمعه کړه داسې نه چې مقدر غالب سي او هغه مال ستا څخه ضائع سي یا ته مړ سي مال دې د نورو په لاس کښېوزې بیا دې څوک پوښتنه نه کوي د کورنۍ غړي او ښځه به دې یو لږ وخت درپسې وژاړي بیا دې نه یادوي داسې ډېر خلک سته چې په مړي پسې خیرات هم نه کوي.

په یوه حدیث شریف کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمایي: انسان تل دا وایي چي زما مال، زما مال ، حال دادئ چي دده مال هغه دئ چي ده وخوړی او ختم یې کړی یا یې واغوستی او زوړ یې کړی او یا یې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی د ځان لپاره یې خزانه کړی ددې نه پرته نور چې دی هر څه مال یو ځای کړی وي هغه د نورو لپاره یو ځای کړي دئ.

په یو حدیث شریف کي راغلي دي چي نبي ﷺ پوښتنه وکړه چي په تاسو کي څوک سته چي تر خپل مال یې د وارث مال خوښ وي؟ اصحابو وویل: یا رسول الله ﷺ! داسې څوک به نه وي چي د نورو مال یې تر خپل مال خوښ وي. (یعني داسې څوک نسته) نبي ﷺ وفرمایل: خپل مال یوازې هغه دئ چي سړی یې خپله وخوري او کوم مال چي پاته سو هغه د وارثانو مال دئ. (86)

---

(85) سورة آل عمران الایة (٩٢)
(86) مشکوة

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د حضرت جعفر ﷺ قصه

حضرت جعفر ﷺ د نبي ﷺ د اکا زوی و او د حضرت علي کرم الله وجهه سکه ورور و. لومړی خو ددوی کورنۍ په سخا، بهادري او شجاعت کې نوموتې کورنۍ وه مګر د حضرت جعفر ﷺ د مسکینانو سره خاصه رابطه او علاقه وه او زیاته ناسته یې ورسره کول کله چې د کافرانو څخه تنګ سو نو لومړی یې حبشې ته هجرت وکړی حبشې ته چې کافران پسې ورغلل نو ده خپله صفایي او پاکوالی نجاشي پاچا ته وړاندي کړی چې قصه یې د اول باب په لسم شمېره کي تېره سوه د حبشې څخه یې بیا ومدینې منورې ته هجرت وکړی او د موته په غزا کي شهید سو چې قصه به یې دراتلونکي باب په پای کي راسي دده مبارک دوفات سره رسول الله ﷺ دده کور ته تشریف یووړی تر څو دده دکورنۍ سره غم رازي وکړي او تسلي ورکړي دده زامن عبدالله، عوان او محمد یې راوغوښتل پر سرو یې لاس ورتېر کړی د برکت دعا یې ورته وکړه د حضرت جعفر ﷺ په ټول اولادو کي دده اثر (اغیزه) وه خو په عبد الله نومي زوی کي یې د سخاوت صفت زیات و له همدې امله ده ته د قطب السخاء لقب ورکول سوی دئ یعني د سخاء ستوری د اوو کالو په عمر یې د نبي ﷺ سره بیعت وکړی. یو چا عبد الله بن جعفر ﷺ و حضرت علي ﷺ ته د سپاربنت لپاره بوتی دده په سپاربنت د هغه سړی کار وسو نو هغه سړی دده لپاره څلوښت زره روپۍ د نذراني په ډول را واستولې ده مبارک بېرته ورواستولې او ورته وې ویل: موږ خپله نیکي نه خرڅوو یو بل چا هم درې زره روپۍ د نذراني ورته راوړې ده په ناستو خلګو ووېشلې خپله یې نه کړې قبولي یو وخت یو تاجر بازار ته شکره راوړې وه په بازار کي هیڅ خرڅه نه سوه د هغه تاجر سره ډېر فکر او غم و عبد الله بن جعفر ﷺ خپلو کار کوونکو ته وویل: تاسو ددغه تاجر څخه شکره (بوره) رانیسئ او په خلګو یې مفته (وړیا) وویشئ. د شپې چې به ددوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

قو م ته میلمه راغلی نو دده په کور کې به یې خوراک او چیښاک کاوه او هر ډول اړتیاوې به یې ده پوره کولې.(87)

حضرت زبیر ﷺ په یو جنګ کې ګډون کړی و یوه ورځ یې خپل زوی عبدالله راوغوښتی او وصیت یې ورته وکړی په وصیت کې یې ورته وویل: فکر کوم چې زه به نن شهید سم ته زما پور ادا کړه او فلانکی اوفلانکی کار وکړه دا وصیتونه یې زوی ته وکړه په همدغه ورځ شهید سو زوی چې یې د پور حساب وکړی نو پر ده باندې دوویشت لکه روپۍ باندې وې هغه هم په دې ډول وې چې خلګو ده ته په امانت مالونه ایښودل ځکه دی په امانت دارۍ کې زیات مشهور وکله چې به خلګو مال ورته راوړی ده به ورته وویل چې زما سره خو ځای نسته ستا مال یې پر ما قرض دا خبره به یې ورته وکړه مال به یې ځني واخیستي دستې به یې صدقه کړی. دا یې هم وزوی ته ویلي وه که څه مشکل درته پېښ سو نو زما مولا ته وایه عبد الله وایي: چې زه په دې نه سوم پوه چې د مولا څخه یې مقصد څوک دئ نو ماپوښتنه ځني وکړه چې ستامولا څوک دئ؟ ده مبارک راته وویل: زما مولا الله ﷻ دئ. آخر دا چې حضرت عبد الله ﷺ دده مبارک ټول قرضونه اداکړه، عبد الله بن زبیر ﷺ فرمایي: کله چې ماته مشکل دیوه قرض په ادا کولو کې پیښ سو نو ما به وویل: یا د زبیر مولا ! فلانی کار نه کیږي هغه کار به دستې وسو عبد الله بن زبیر ﷺ فرمایي: یوه ورځ ما وعبد الله بن جعفر ﷺ ته وویل: چې زما دپلار لس لکهه روپۍ د قرضونو په سر لیک کې ستاسو پر ذمه دئ ده مبارک راته وویل کومه ورځ چې دې خوښه وي په هغه ورځ راسه چې پیسې درکړم عبد اللهAA وایي زه ددې خبرې کولو وروسته پوه سوم چې ما غلطي کړې وه په حقیقت کې دده قرض زما د پلار پر ذمه و نو زه بېرته ورغلم و عبد الله بن جعفر ته مې وویل چې زه غلط سوی وم ستاسو زما پر پلار باندې قرض دئ ده مبارک راته وویل: ما ور وبخښلی

(87) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ ماورته وویل: بخښنه نه غواړم ده مبارک راته وویل: ښه دئ، هره ورځ چې درته اسانه وي په هغه ورځ یې راکړه ماورته وویل: ددې پیسو په بدله کې مځکه زما شخه واخله ماته د غنیمت په مال کښې ډېره مځکه راغلې ده ، ده مبارک راته وویل: ښه دئ، مایوه کمزورې مځکه چې اوبه او نور داړتیا شیان یې هم نه درلوده ورمې کړه ده دستي را شخه قبوله کړه غلام ته یې امر وکړې چې په دغه مځکه کې د لمانځه مسئله اواره کړه غلام په هغه مځکه کې د لمانځه مسئله اوراه کړه عبد الله بن جعفر رضي الله عنه پر هغه ځای دوه راکعته نفل وکړه او ډېره اوږده سجده یې وکړه د لمانځه شخه چې فارغه سو غلام ته یې وویل : دا ځای وکنده غلام چې هغه ځای وکندی دستي یوه چینه د اوبو راپورته سوه چې جوش یې واهه.(88)

فایده: داصحابو مبارکانو دغه کارونه وه چې ددې باب په قصو کې لیکل سوي دي یا په نورو قصو کې لیکل سوي دي دا ددوی لپاره څه لویه خبره نه وه بلکې دا ددوی عام عادتونه وه.

اوم باب

بهادري، زړه ورتوب او دمرګ ارزو

د مرګ د شوق لازمي نتیجه بهادري ده څوک چې تر خپل سر تیر سي نو بیا هر څه کولای سي وبره، فکر کول، د ځان د ساتنې لارې چارې لټول ، مال او شتمني ټوله دژوند لپاره دي کله چې دمرګ شوق پیدا سي دمال محبت پاته کیږي ددښمن وېره لمنځه ځي. ارمان چې ددې مبارکو انسانانو په برکت ماته هم دادولت را نصیب سوی وای.

---

(88) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابن جحش او حضرت سعد ﷺ دعا

حضرت عبد الله بن جحش ﷺ د احد په غزا کي و حضرت سعد بن ابي وقاص ﷺ ته وويل: اې سعد ! راسه چي په ګډه دعا وکړو په ما او تا کي دي هر يو د خپل ضرورت دعا وکړي هغه بل به امين وايي ځکه داسي دعا قبلېدو ته زياته نژدې ده دواړه مبارکان يو کونج ته ولاړل او هر يوه دعا وکړه لومړی حضرت سعد ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ ! صبا وماته په جنګ کي يو لوی بهادر انسان په مقابله کي راولې چي پر ما زورروره حمله وکړي او زه هم زورروره حمله پرې وکړم بيا ماته فتحه (بری) رانصيب کړې او هغه ستا د رضا لپاره ووژنم او غنيمت يې ماته حاصل کړې. حضرت عبد الله بن جحش ﷺ آمين پرې وايه وروسته حضرت عبد الله بن جحش ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ ! صبا وماته يو لوی بهادر په مقابله راولې چي پر ما سخته حمله وکړي او زه هم سخته حمله باندي وکړم او بيا ماستا په لاره کي شهيد کړي بيا پزه او غوږونه راځخه پرې کړي کله چي قيامت سې ته پوښتنه راځخه وکړې چي اې عبد الله ! ستا غوږونه او پزه ولې پرې سوي دي ؟ زه درته ووايم چي يا الله ﷻ ! ستا او ستا د رسول ﷺ په لاره کي پرې سوي دي حضرت سعد ﷺ پرې آمين ووايه. دوهمه ورځ جنګ شروع سو ددوی دعاوي په هغه ډول قبولي سوي لکه دوی چي کړي وې. (89)

سعد ﷺ وايي: د عبد الله بن جحش ﷺ دعا زما تر دعا غوره وه ما د احد د غزا په ميدان کي مابنام وليدل چي د جحش ﷺ غوږونه او پزه په يو تار پيودل سوي وه. هم دا ډول دده توره هم

---

(89) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته سوې وه بيا رسول ﷺ يو ښاخ ورکړی چې دده په لاس کې توره جوړه سوه تر ډېره وخته پورې هم داسې وه بيا په دوه سوه ديناره خرڅه سوه. (90) دينار د سرو زرو د يوې سيکې نوم دئ.

فايده: په دې قصه کې د يوې خوا لوی کمال بهادرې او زړور توب دئ چې د يوه بهادر دښمن د مقابلې ارزوه ده دبلې خوا لوی کمال د خپل محبوب سره مينه او عشق دئ چې په لاره کې يې د ځان ټوک، ټوک کولو هيله ده په آخر کې چې پوښتنه ځنې وسې چې داولې ؟ دی ورته ووايې چې داستا لپاره.

رهيگا کوئی توتيغ ستم کې يادرگارون مين ۞ مری لاشی لاشو کې تکری دفن کرناکرسو مزارون مين

ژباړه: چيرې خو به دظلم دتورې څخه يوه ټوټه د نښې په ډول پاته سي زما د وجود ټوټې په سلو قبرونو کې ښخې کړئ.

٢- داحد په غزا کې د حضرت علي ﷺ بهادرې

د احد په غزا کې مسلمانانو ته يو څه ماته وه چې لوی لامل يې د نبي ﷺ د يوه امر نه پر ځای کول وه چې بيان يې د اول باب په دوهمه قصه کې سوی دئ په دغه وخت کې مسلمانان د څلورو طرفونو څخه د کافرانو په منځ کې راغلل په همدې وجه ډېر مسلمانان شهيدان سوه يو څه و تښتېده نبي ﷺ هم د کافرانو د يوې ډلې په منځ کې راغلی کافرانو دا اوازه خپره کړې وه چې نبي ﷺ شهيد سو په دغه وجه هم ډېر مسلمانان و تښتېدل حضرت علي ﷺ فرمايي: کله چې کافرانو مسلمانان راګير کړه او نبي ﷺ زما د سترګو څخه پټ سو نو لومړی ما د رسول الله ﷺ لټون

(90) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژوندو کې وکړی نه مې کړی پيدا بيا مې په شهيدانو کې ولټوی هلته مې هم نه کړی پيدا نوما په خپل زړه کې وويل چې دا خو شوني نه ده چې رسول الله ﷺ دې د جنګ د ميدان څخه تښتېدلې وي داسې معلومېږي چې الله ﷻ زموږ د عملونو له امله ناراضه سوی وي او خپل رسول ﷺ يې اسمانو ته پورته کړي وي نو د علاج لپاره بله لاره نسته بې له دې چې د کافرانو په ډله ورګډ سم ترڅو شهيد سم ما خپله توره راواخيسته حمله مې وکړه تر داسې اندازې چې کافران د منځ څخه و يوې خواته سوه زما پر رسول الله ﷺ باندې سترګې ولګېدې زه ډېر خوشحاله سوم او پوه سوم چې الله ﷻ د ملائکو په واسطه د خپل محبوب حفاظت کړی دئ نو ولاړم د رسول الله ﷺ سره ودرېدم کافران ډلې ډلې راتلل پر رسول الله ﷺ يې حملې کولې نبي ﷺ و فرمايل: اې علي ! دا ډله منعه کړه زه هم د هغې ډلې مقابلې ته ورغلم يواځې مې د هغې ډلې مقابله وکړه او ځينې مې ځني مړه کړه بيا يوه بله ډله پر نبي ﷺ د حملې په نيت رامخکې سوه رسول الله ﷺ زما و طرفته اشاره وکړه زه بيا ددوی مقابلې ته ورمخکې سوم ددوی مقابله مې وکړه. ددې څخه وروسته جبرائيل عليه السلام راغلی د حضرت علي رضی الله عنه د بهادرۍ او مرستې ستاينه يې وکړه رسول الله ﷺ وفرمايل: اِنهُ مِني وَ اَنَا مِنهُ يعني زه دده څخه يم دی زما څخه دئ. نبي ﷺ پدغه خبره سره په خپل منځ کې پوره يوالي ته اشاره وکړه جبرائيل عليه السلام وويل: وَاَنَا مِنكُمَا يعني زه ستاسو ددواړو څخه يم.[91]

فايده: يواځې سړی چې د يوې ډلې سره مقابله کوي اوبيا نبي ﷺ پيدا کوي ببرته د شهادت په نيت د کافرانو په ډله ورننوځي داکه د يوې خوا درسول الله ﷺ سره زياته مينه او عشق څرګندوي خو د بلې خوا کامل او پوره دلاوري او زړورتوب دئ.

([91]) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- حضرت حنظلة ﷜ شهادت

حضرت حنظلة ﷜ په لومړي وخت کې داحد په غزا کې ګډون نه وکړی وایې: چې ده واده کړی و دشپې د بي بي سره یو ځای سوی و سهاریې د غسل تیاري کول د غسل لپاره ناست و سر یې مینځی چي نا ببره د مسلمانانو د ماتي رغ یې تر غوږ سو ددې اواز غم یې نه درلودی دستي ولاړ سو توره یې وا خیسته د جنګ میدان ته یې ځان ورساوه پر کافرانو یې حملې شروع کړې او برابر پر مخ روان و چي په دغه حالت کې شهید سو ځرنګه چي شهید که جنوب نه وي نو بېله غسله په قبر کي ښخیږي نو اصحاب﷡ خو دده په جنابت نه وه خبر نو دده سره یې هم داسي معامله وکړه خو نبي ﷺ ولیدئ چي ده مبارک ته ملائکي غسل ورکوي نبي ﷺ واصحابو کرامو ته دده د غسل بیان وکړی ابوسعید ساعدي ﷜ فرمایې: ماچي دنبي ﷺ فرمان واوریدئ نو زه ولاړم حنظلة مي وکاتی د حنظلة تر سر اوبه څڅېدې نبي ﷺ چي کله داحد د غزا څخه راغلی او خبر نه یې وکړل ورته معلومه سوه چي حنظلة د غسل پرته و غزا ته تللي و.([92])

فایده: داهم کامله بهادري ده ځکه بهادر سړي ته په خپله اراده کي ځنډ کول ګران کار دئ نوله همدې امله ده مبارک دومره انتظار هم نه سو کولای چي غسل وکړي.

۴- د حضرت عمرو بن جموح ﷜ د شهادت ارزو

حضرت عمر بن جموح ﷜ په پښه ګوډ وو ځلور زامن یې درلوده زیات یې د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضرول او په غزاو کي یې ګډون کاوه. د احد په غزا کي دده سره هم دا فکر پیدا سو

([92]) ایضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کاشکې زه هم په غزا کې ګډون وکړم خلګو ورته وويل: چې ته معذور يې د ګډوالې لـه املـه ستا لپاره تلل ګران کار دئ ده مبارک ورته وويل: دا څومره بده ده چې زما زامن جنت تـه ولاړ سي او زه دې پاته سم. بي بي يې هم د پيغور په ډول دده دتيارولو لپاره ورته وويـل: زه ويـنم چې تـه د جنګ څخه راتښـتـېدلی يې او بېرتـه راغلی يې عمـروبن جمـوح ﷺ چې دا واوريـدل وسـله يـې واخيسـتل د قبلې پر لـوري روان سو او دادعـا يـې وويـل: : اَللّهُـمَ لَـا تُرَدِنـي اِلـي اَهلِي ژبـاړه: اې خدايه ! مابېرته خپل کور ته مه راولې دستي راغلی د نبي ﷺ په خدمت کي حاضر سو د خپل حال بيان يې ورته ووايه چې دی خپل قوم د غـزا څخه منعـه کـړی و او دڅان شـوق يـې هـم ورتـه ووايـه اووې ويل: يار رسول الله ﷺ ! زه اميد لرم چې په دې ګوډه پښـه پـه جنت کـې وګـرځم رسـول الله ﷺ ورته وويل: الله ﷻ ته معذوره کړې يې نو ستـا پـه نـه تلـو کـې څـه تـاوان دئ ده مبـارک بيـا دخپلـې مينې اوشوق څرګندونه ورته وکړه نو رسـول الله ﷺ اجـازه ورکـړه. ابـو طلحة ﷺ وايـي: مـاعمروبن جموح ﷺ په جنګ کې وليدئ چې سينه يې ايستلې وه نيغ روان و او دايې ويـل: قسـم پـه الله ﷻ زه د جنت شوقي يم دده يو ځوی هم پـه ده پسـې روان و دواړه جنګيـدل آخـر دواړه شـهيدان سـوه دده بي بي دخپل مېړه او زوی جسدونه پر اوښ واچول ددفن کولو لپاره يې مـدينې منـورې تـه راوړل خو اوښ کښېناستی هر څه چې يې په وکړه اوښ نه ولاړېدئ چې وي به واهه اوښ به بېرتـه د احد پر لوري مخ کړی بي بي يې ونبي ﷺ تـه بيـان وکـړی نبـي ﷺ ورتـه وويـل: دا اوښ تـه امـر سـوی دئ عمرو بن جموح ﷺ چې د کورڅخه وتی څه خوبه يې نه وي ويلي دې ورته وويل: عمـروبن جمـوح ﷺ چې د کور څخه وتی مخ يې وقبلې ته کړی دادعـا يـې وويـل: اَللّهُـمَ لَـا تُرَدِنـي اِلـي اَهلِي. نبـي ﷺ ورتـه وفرمايل: په همدغه وجه اوښ نه ځي.([93])

([93]) قـرة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دداسي چانوم د جنت شوق دئ او هم د الله ﷻ او د هغه د رسول الله ﷺ سره رينښتني محبت دئ ځکه اصحاب ديوه ځای څخه بل ځای ته ورسيدل خو دی مبارک د مرګ څخه وروسته په هغه ډول دئ. ډېر کوشش يې وکړی چي ددې ځای څخه يې يوسي خو اوښ نه تلی يا به کښېناستی او يا به بېرته د احد پر لوري روان سو.

۵- د حضرت مصعب بن عمير ﷺ شهادت

حضرت مصعب بن عمير ﷺ د اسلام دراوړلو څخه مخکي په ډېر ناز پالل کېده دډېرو شتمنو هلکانو څخه و پلار به دده لپاره يوه جوړه کالي په دوسوه اخيسته بيا به يې په دده باندي اغوسته د نوي عمر ځوان و په ډېر ناز او نعمتو کښې لوی سوی و. د اسلام په پيل کي د کورنۍ د خلکو څخه په پټه مسلمان سو دی هم په دغه حالت کي اوسېده چي يو چاد ده کورته خبر ورکړی چي مصعب AA مسلمان سوی دئ کورنۍ چي يې خبره سوه دی يې بندي کړی او وې تړی ځو ورځي تېري سوې يو وخت يې موقع پيدا کړه وتښتېدئ کومو خلګو چي حبشې ته هجرت کاوه ده هم هجرت ورسره وکړی د هغه ځای څخه چي راغلی نو مديني منورې ته يې هجرت وکړی د پرهيزګارۍ او مسکنت ژوند يې تېراوه ، په تنګ حالت کي يې ژوند تېرواه. يوه ورځ رسول الله ◄ تېرېدئ مصعب ﷺ يوازي په يوه پټو کي و هغه هم داسي پټو و چي ځای پر ځای به شکېدلی و او ځای پر ځای به د ټوکر ياد ځرمني پنه ورکړل سوې وه نبي ﷺ دده داوسنی حالت او تېر حالت بيان وکړی سترګي مبارکي يې د اوښکو ډکي سوې.

داحد په غزاکي د مهاجرو مجاهدينو بيرغ ده مبارک نيولی و يو کافر ديوې خوا راغلی دی مبارک يې پر هغه لاس ووا هه چي بيرغ يې په نيولی و ددې لپاره چي بيرغ ولويږي او مسلمانانو ته خپله ماته ښه ښکاره معلومه سي ده مبارک دستي په بل لاس بيرغ ونيوی کافر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا بل لاس پـه توره وواهـه ده مبارک بیرغ پـه ځیگر کې ښخ کړی یعني پـه منډوانو یې ونیـوی مځکې ته یې نه پرېښودئ کافر دی مبارک په غشي وویشـتـی دی شهید سو بل صحابي راغلی بیرغ یې پورته کړی هر کله چي یې دی ښخوی نو دده سره یو ازي یو پټو ورسره و چي سر به یې په پټ کړی پښې به یې ښکاره سوې چي پښې به یې ورپټې کړې سربه یې ښکاره سو رسول الله ﷺ امر وکړی چي د سر خوا یې ورپټه کړی پر پښو باندي یې پاڼې ورواچوی.([94])

فایده: داد هغه نازولي آخري ژوند دی چي په ناز ـ ناز سره لوی سوی و او یوه جوړه کالي یې په دوسوه درهمه اخیستل او اغوستل به یې نن دده مبارک یو کفن هم نه پیدا کیږي او دایې مېړانه وه چي په خپل ژوند یې بیرغ و مځکې ته نه پرېښودئ لاسونه یې دواړه پرې سوه خو بیا یې هم بیرغ مځکې تـه نـه پرېښـودئ. ډېر پـه نـاز لـوی سـوي و خـو د هغـو خلگـو ایمانونه دومره مضبوط سوي وه چي د ایمان د مینې له وجې به یې د ځان سره هیڅ شی نه پرېښـودئ پیسـې، ارام او شوق به یې هیڅ و ځان ته نه پرېښودئ او خپل ځان یې د ایمان په خوارۍ کې لګاوی.

۲- د قادسیې په جنګ کې د حضرت سعد ﷺ خط

دعراق په جنګ کې د حضرت عمر ﷺ اراده وه چي په جنګ کې ګډون وکړي خو دخاصـو او عامو ډلو سره یې په دې کار کې تر څو ورځو پوري مشوره کېدله چي د عمر ﷺ پاتېدل به ښه وي اوکه به په جنګ کې تلل ښه وي دعامو خلګو داخوښه وه چي حضرت عمر ﷺ په جنګ کې ګډون وکړي او دخاصو خلګو داخوښه وه چي عمر ﷺ ګډون نه پکښې وکړي او پـه مدینـه کې پاتـه سـي دلښکرو انتظام وکړي. دمشورې په خبرو کې د سعد بن ابي وقـاص ﷺ نـوم واخیسـتل سـو ټولـو

([94]) قـرة - اصابـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ کړې او وې ويل: که سعد ولاړسي نو بيا عمر ﷺ ته اړتيا نسته حضرت سعد ﷺ مشهور بهادر وو د عربو په زمريانو کې شمېرل کېدئ لنډه دا چې سعد ﷺ و تاکل سو او ولېږل سو کله چې په قادسيه کې د حملې لپاره ورسېدئ نود کسرا پاچا دده دمقابلې لپاره رستم خان را واستوئ چې مشهور پهلوان و پر رستم خان باندې وېرې غلبه کړې وه او پوره کوشش يې کاوه چې پاته سي پاچا ته يې وېره نه ښکاره کوله په ښکاره به يې دا ويل چې مادلې پرېږده زه به دلته ستاسره په لښکر لېږلو ،صلاح او مشورو کولو کې ستاسره مرسته کوم خو پاچا چې نوم يې (يزدجرد) و ونه منل آخر د مجبورې څخه په جنګ کې شريک سو.(95)

حضرت سعد ﷺ چې کله روانېدئ حضرت عمر ﷺ ده ته وصيت وکړې چې د الفاظو لنډه ترجمه يې داده: اې سعده ! په دې خبره خطانه وزې چې ته درسول الله ﷺ ماما بلل کېدې او دهغه صحابي وې الله ﷻ بدې په بدې نه مينځې بلکې بدې په نيکې مينځې د الله ﷻ او د بندګانو تر منځ هيڅ خپلوې نسته بلکې الله ﷻ ته يوازې بندګې قبوله ده د الله ﷻ په نزد باعزته او بې عزته ټوله يو برابر دې ټول د الله ﷻ بندګان دې او الله ﷻ د ټولو رب دئ د الله ﷻ نعمتونه په بندګۍ سره لاسته راځې په هر کار کې و هغه شي ته ګوره چې د نبي ﷺ طريقه وه په هم هغه شي باندې عمل کوه زما دا نصيحت ياد ساته ته ديوه لوی کار لپاره لېږل سوې يې چې خلاصون يې يوازې د الله تعالي په تابع دارې کې لګېدلای سي د خپل ځان او ملګرو سپېځلې عادتونه جوړوه د الله تعالي څخه وېره اختيار وه د الله ﷻ څخه وېره په دوو خبرو کې يو ځای کېدای سي لومړې د الله ﷻ په اطاعت کښې ، دوهم دګناه څخه په ځان ساتلو کې ، د الله ﷻ اطاعت چې د چاپه برخه سي ددنيا څخه به يې کرکه کيږې او د آخرت سره به مينه لرې.(96)

(95) اشهر
(96) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ځخه وورسته حضرت سعد ﷜ په ډېره خوشحالی سره لښکر تیارکړی او د جنګ پر لوري روان سو دده د خوشحالي کیفیت دهغه خط ځخه معلومیږي چي ده رستم ته لیږلی دئ ده مبارک په خپل خط کي لیکل دي: فَاِن مَعِيَ قَوم يُحِبونَ المَوتَ كَمَا يُحِبونَ الا عَاجِمَ الخَمرَ) ژباړه : بېشکه زما سره داسي قوم ملګری دی چي د مرګ سره داسي مینه لري لکه عجم چي یې د شرابو سره لري.(97)

فایده: د شرابو د مینه لرونکو ځخه که پوښتنه وسي چي په شراب چیښلو کي ځومره خوند دئ؟ (نو هغه ته خامخا معلومیږي چي تر ټولو خوږو خوند ور دئ) ځوک چي د مرګ سره په دغه پیمانه مینه لري نو کامیابي ولي دداسي چاپلونه نه موچوي؟

٧- د حضرت وهب بن قابوس ﷜ شهادت د احد په غزاء کي

حضرت وهب بن قابوس ﷜ یو صحابي دي چي یو وخت مسلمان سو په صحراء کښي په یو کور کښي اوسېدئ بزې یې ځرولې یو وخت یې د وراره سره بزې په یوه پړی وتړلې او د مدیني منورې پر لوري روان سو کله چي مدیني منورې ته ورسېدئ پوه سو چي محمد ﷺ د احد غزاء ته تللی دئ بزې یې هلته پرېښودې د محمد ﷺ ملاقات ته ورغلی په دغه وخت کي د کافرانو یوه ډله راغله رسول الله ﷺ و فرمایل: ځوک دغه ډله خواره واره کولای سي چي زما سره به په جنت کي ملګری وي حضرت وهب ﷜ په ډېر زور سره توره وچلول کافران یې ټوله خواره واره کړل دوهم او دریم ځل بیا داسي پېښه وسوه رسول الله ﷺ وده مبارک ته د جنت زیری ورکړی ده چي دا واورېدل توره یې واخیستل د کافرانو په یوه ګڼه ډله ورننوتی او شهید سو.

(97) تفسیر عزیزي اول ټوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت سعد بن ابي و قاص ﷛ فرمايي: ما د وهب ﷛ په څېر بهادري او شجاعت د هيچا ندی ليدلی دده د شهادت څخه وروسته ما رسول الله ﷺ وليدئ چې دده د سر لوري ته ولاړ و او دايي ويل: الله ﷻ دې ستا څخه راضي سي زه ستا څخه راضي يم ددې څخه وروسته رسول الله ﷺ دی په خپلو مبارکو لاسونو سره ښخ کړی سره ددې چې په دغه غزاء کي رسول الله ﷺ هم ځني راضي سوي و حضرت عمر ﷛ فرمايي زما د هيچا په نيکو کارونو غبته [98] نه وه سوې لکه د وهب په نيکو کارونو چې مې وسوه زما زړه غواړي چې د الله ﷻ څخه دده په څېر عمل نامه واخلم. [99]

فايده: په ده باندي د حضرت عمر ﷜ غبته کېدل د يو خاص کار له امله و ، هغه داچې خپل ځان ته يې په ځان نه وه و يلي (يعني تر خپل سر تير و) که نه نو حضرت عمر ﷛ او د نورو صحابه کرامو ﷢ نيک کارونه تر دغه هم زيات وه.

٨- د بير معونه جنګ

---

(98) غبطه ودې ته وايي چې يوڅوک يوه ځانګرتيا ولري بل کس چې يې ويني نو دافکر ورته پيدا سي چې کاشکي ماهم دغه ځانګرتيا درلوداى . حسد دې ته ويل کيږي چې يوڅوک يوه ځانګرتيا ولري بل کس فکر وکړی چې کاشکي دغه ځانګرتيا ده نه درلوداى بلکي ما درلوداى غبطه روا ده اوحسد ناروا دی ژباړن.

(99) اصابه – قره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بير معونه يو مشهور جنګ دئ چې د اصحابانو او پاکسيزه لوی جماعت په پوره ډول پکښې شهيد سوی دئ چې دوی ته قرآء (قاريان) ويل کيږي ځکه چې دوی ټوله د قرآنکريم حافظان وه زيات شمېر يې انصار وه پرته ديو څو کسانو څخه چې مهاجرين وو ددوی د نبي ﷺ سره ډېره مينه وه ځکه چې دوی د شپې زياته برخه په ذکر او تلاوت تېرول او دورځې به يې د نبي ﷺ د بيبيانو دکورونو ، اړتيا وي لګه لرګي، اوبه او داسي نور پوره کولې. دغه سپېځلې ډله د نجد يو اوسيدونکي د بني عامر د قوم يو سړي چې نوم يې عامر بن مالک و او کنيه نوم يې ابوبراء و د خپل ځان سره يې تر خپل سيوري لاندي دتبليغ او وعظ په نامه ببولې وه که څه هم نبي ﷺ دوی ته ويلي وه چې زما سره داوېره ده چې اصحابو ﷺ ته کوم تاوان ونه رسيږي خو دغه سړي ډېره تسلي ورکړې وه نبي ﷺ دغه اويا اصحاب ﷺ ورسره کړه او يو خط يې د عامر بن طفيل په نامه چې دبني عامر رئيس و وليکی په خط کښې د اسلام بلنه ليکل سوې وه. دوی مبارکان د مديني منورې څخه رخصت سوه کله چې بيرته معونه ته ورسېده هلته تم سوه ددوی دوو ملګرو هر يو حضرت عمر بن امية ﷺ او حضرت منذر بن عمر ﷺ دخپلو ملګرو ټولو اوښان دڅرولو لپاره پر غاړه واخيستل او حضرت حرام ﷺ ددوو ملګرو سره يو ځای وعامر بن طفيل ته ورغلل ددې لپاره چې د رسول الله ﷺ خط وروړي هلته چې نژدې سوه حضرت حرام ﷺ و خپلو ملګرو ته وويل: تاسو دلې ودرېږئ زه به ورسم کچيري يې زما سره دوکه وکړه نو تاسو ولاړ سئ ځکه ددرو تر مړه کېدو نو د يوه مرګ بهتر دئ. عامر بن طفيل د عامر بن مالک وراره و هغه عامر چې مسلمانان يې راوستلي وه عامر بن طفيل دمسلمانانو سره سخته دښمني درلوده حرام ﷺ چې د رسول الله ﷺ خط ورکړی عامر بن طفيل مخکي تر دې چې خط ولولي حرام ﷺ يې په نېزه داسي وواهه چې نېزه پوري ووري ترې ووتل حرام ﷺ وويل: (فُزتُ وَرَبِّ الكَعبَةِ) يعني د کعبې په رب قسم کوم چې زه کامياب سوم ددې وينا څخه وروسته شهيد سو عامر بن طفيل په دې هم بسنه ونه کړه چې قاصد وژل په هيڅ قوم کي روا کار نه دئ او نه يې دې ته کتل چې دغه حضرات زما اکا په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنا کې راوستلې دې بلکې خپل قوم يې راجمعه کړی ددې لپاره چې دا ټول اصحابان ووژني او يو هم ژوندی پرې نه ږدې خو دده قوم په دې وجه چې عامر بن مالک دغه اصحابان په خپله پناه کې راوستلې دي د اصحابانو ووژلو ته تيار نسوه خو عامر بن طفيل د شاوخوا څخه خلک راجمعه کړه يوه لويه ډله يې تياره کړه پر مسلمانانو باندې يې حمله وکړه مسلمانانو هم مقابله وسره شروع کړه اخر مسلمانانو به ترکومه پورې ددوی سره مقابله کولای چې د څلور خواوو څخه کافرانو حمله پرې وکړې وه اودوی يې په منځ کې محاصره سوې وه ؟ د کعب بن زيد ؓ پرته چې کافرانو مړ بللی وو نورټول اصحابان ؓ شهيدان سوه. حضرت منذر ؓ او حضرت عمر بن امية ؓ چې اوښان يې څرول د اسمان وخواته يې وکتل وې ليدل چې مردار خواره مرغان الوتل دواړو وويل چې خامخا يو څه پېښنه سوې ده نو بېرته د خپلو ملګرو و خواته راغلل کله چې راورسېدل وې ليدل چې ملګري يې ټوله شهيدان سوې دي او شاوخوا په توره سمبال سواره پرې راګرځي دوی دواړو چې دا حالت وليدی نو په خپلو منځو کې يې مشوره وکړه حضرت عمر بن امية ؓ وويل: راځه چې بېرته ولاړ سو رسول الله ﷺ خبر کړو خو منذر ؓ وويل رسول الله ﷺ خو به هغسې هم خبر سي زما زړه نه کيږي چې شهادت پرېږدم او ددې ځای څخه ولاړ سم چې ملګري مې بيده پراته دي درځه چې د خپل ملګرو سره يو ځای سو نو دواړو و ميدان ته ورودانګل حضرت منذر ؓ شهيد سو او حضرت امية ؓ ونيول سو. څرنګه چې د عامرمور د يوه غلام ازادول په يو کار کې نذر اېښی و نو عامر په هغه وجه عمربن امية ؓ ازاد کړی.[100]

په دغه مبارکو انسانانو کې د حضرت ابوبکر ؓ غلام عامر بن فهيره هم و دده مبارک قاتل جبار بن سلمي وايي: ماچې کله عامر بن فهيره په نيزه وواهی ده وويل: (وَ اللهِ فُزتُ) يعني په الله ﷻ مې دې قسم وي چې زه کامياب سوم ددې څخه وروسته ماوليدی چې دده جسد و

(100) اسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسماني طرف ته پورته سو زه ډېر حيران سوم ددې څخه وروسته ما د خلګو څخه وپوښتل: چې دغه سړی ما په نيزه وواهی دستي مې سو خو بيا هم دی وايي چې په الله ﷻ قسم چې زه کامياب سوم دده کاميابي نوپه څشي کي ده؟ خلګو راته وويل: دده کاميابي په جنت کي ده پدې وجه زه مسلمان سوم.([101])

فايده: دا هغه خلګ دي چې اسلام په دوی فخر کوي نو پر ځای خبره ده چې وويل سي: بېشکه دوی د مرګ سره دعجمو تر ميني د شرابو زياته مينه درلوده ولي به دوی ته مرګ خوښ نه و چې دوی په دنيا کي داسي کارونه کړي وه چې د الله ﷻ په نزد ددوی کاميابي يقيني وه نو دوی چې به مړه کېده کاميابه کېده.

۹- د حضرت عمير ﷺ وينا چې خرما خوړل اوږد ژوند دئ

د بدر په غزا کي رسول الله ﷺ په يوه خيمه کي تشريف درلودئ چې اصحابانو ته يې اشاره وکړه يعني ورته وې ويل: ولاړ سئ داسي جنت ته ورمخکي سئ چې پلنوالی يې تر اسمانو او مځکو زيات دئ او دمتقيانو لپاره جوړ دئ يو صحابي حضرت عمير بن الحمام AA چې دا خبره واورېدل وې ويل: واه، واه، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پر کومه خبره دي واه واه وويل ده مبارک ورته وويل: چې زه به هم غواړم چې ددغه خلګو څخه سم چې جنت ته ځي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته هم ددغه خلګو څخه يې بيا يې د خرما کڅوړه راواخيستل او خرماوي يې خوړلې بيا يې وويل زه چې دغه خرماوي خورم چې زما په لاس کي دي دا هم ډېر وخت دئ او

([101]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاصوم يې نو زه دومره انتظار نه سم کولای خرما وي يې وغورځولې توره يې واخيستل د کافرانو په يوه ګڼه ډله ور ننوتی تر هغه وخته پوري وجنګېدی تر څو شهيد سو.[102]

فايده: په حقيقت کي هم دا خلک د جنت وړ وو او په جنت يې ټينګ يقين و زموږ که يقين ټينګ سي نو ټولي خبري به سمي سي.

۱۰- د حضرت عمر ﷺ هجرت

د حضرت عمر ﷺ به څه بيان کوې هر سړی دده په بهادري خبر دئ او دده په مېړانه اقرار کوي د اسلام په شروع کي چي مسلمانان په کمزوري حالت کي وو نبي ﷺ په خپله د اسلام د قوت لپاره دده د مسلمانېدو دعا وکړه او د رسول الله ﷺ هغه دعا قبوله سوه حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ فرمايي: موږ د عمر ﷺ تر مسلمانېدو تر وخته پوري و کعبې ته نژدې په ښکاره لمونځ نه سوای کولای ، حضرت علي ﷺ فرمايي: په لومړی وخت کي به مسلمانانو په پټه هجرت کاوه يو ـ يو به تلې خو کله چي عمر ﷺ د هجرت اراده وکړه نو توره يې په غاړه کړه لېندۍ يې په لاس کي واخيسته او ډېر غشي يې هم د ځان سره واخيسته لومړی مسجد ته ولاړی په ښه ارامۍ سره يې طواف وکړی بيا يې په ښه ارامۍ سره لمونځ وکړی وروسته د کافرانو مجلسو ته ورغلی او ورته وې ويل: د چاچي زړه غواړي چي موريې پر وژاړي ، ښځه يې کونډه سي او اولادونه يې يتيمان سي هغه دي د مکې دباندي راووزي او زما مقابله دي وکړي دا وينا يې جلا ـ جلا ډلو ته وکړه بيا يې تشريف يووړی په هيچا کي دومره همت نه سو پيدا چي دده مقابلي ته وروزي.[103]

---

(102) طبقات ابن سعد

(103) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د موته د غزا قصه

رسول الله ﷺ و مختلفو پاچهانو ته د اسلام د بلنې ليکونه واستول چې په هغو کې يې يو د حضرت حارث بن عمير ازدي ﷺ په لاس د بصرا پاچا ته وليږی حارث بن عمير ﷺ چې کله و موته ته ورسېدئ د قيصر د حاکمانو څخه يو کس چې شرحبيل غساني نومېدئ دغه مبارک قاصد وواژی او حال دا چې د قاصد وژل د ټولو قومونو په اصطلاح کې يو ناروا کار بلل کېدئ پر نبي ﷺ باندې دا خبره ګرانه پرېوتل نو درې زره کسيزه لښکر يې تيار کړی حضرت زيد بن حارثة ﷺ يې ور امير کړی بيا يې ورته وفرمايل: که زيد بن حارثه ﷺ شهيد سي نو بيا د ي جعفر بن ابي طالب ﷺ امير سي که دی هم شهيد سي نو بيا دي عبدالله بن رواحة ﷺ امير سي که دی هم شهيد سي بيانو د مسلمانانو چې هر څوک زړه غوښتی هغه دي امير کړي يوه يهودي دا خبري واورېدې او وې ويل: د اکسان به خامخا شهيدان کيږي ځکه د لومړنيو انبياؤ ددغه ډول خبرو څخه مطلب هم داسې و رسول الله ﷺ يو سپين بيرغ جوړ کړې حضرت زيد ﷺ ته يې ورکړی بيا رسول الله ﷺ اوددوی ديوې ډلې سره ددوی درخصتولو په اراده د ښار د باندې راووتی د ښار دباندې چې مجاهدين رخصتېدل پاته خلګو دعا ورته کوله چې الله ﷻ دې تاسو کامياب کړې او په خير او سلامتيا سره مو رب تعالې ﷻ بېرته راوله او الله ﷻ دې تاسو د هر ډول بدی څخه و ساتې حضرت عبد الله رواحة ﷺ ددوی په جواب کې درې بيتونه وويل چې مطلب يې داسې و: زه د خپل رب څخه دګناهونو بخښنه غواړم او يوه داسې توره وي چې په هغې سره زما د وينو داري رواني سي او يا په يوه داسې نېزه ووهل سم چې زما تر کولمو او اينې ووزي خيرې يې کړي کله چې څوک زما و قبر ته تيريږي نو ووايي: الله ﷻ دې تالاربنود او کامیابه کړي ريشتيا هم ته لمر او کامياب وې ددې څخه وروسته دوی مبارکان روان سوه شرحبيل ته هم ددوی د روانېدو

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر وروررسېدئ د شرحبيل سره سل زره فوج تيار سو د مقابلې لپاره ، کله چې دوی مخکې ولاړل نو ورته معلومه سوه چې دروم پاچا هرقل هم د سلو زرو فوجيانو سره مقابلې ته راروان دئ ددې خبر په اورېدو سره اصحابان فکر من سوه چې ددې دومره لوی طاقت مقابله شروع کړې او که رسول الله ﷺ ته خبرورکړې په دغه حال کې عبد الله بن رواحة﷛ په لوړ اواز وويل: اې خلګو ! تاسو د کومې خبرې څخه وېرېږئ ؟ تاسو د کوم مقصد لپاره راوتلې ياست ؟ ستاسو مقصد شهيد کېدل دي موږ هيڅ کله د قوت او د سړو د ډېروالي په زور نه يو جنګېدلي بلکې موږ يوازې د هغه دين په زور جنګېدلي يو چې د هغه دين په وجه الله ﷻ موږ ته عزت راکړی دئ. مخ په وړاندې ځئ ددوو کاميابيو څخه به يوه خامخا لاسته راوړئ يا به بريالېتوب وي او يا به شهادت وي مسلمانانو چې داخبره واورېده ميړانه يې وکړه پر مخ روان سوه آن تر دې چې موته نومې ځای ته ورسېده او جنګ شروع سو حضرت زيد ﷛ بيرغ په لاس کې واخيستې ميدان د جنګ ته ورغلی زورور جنګ شروع سو د د شرحبيل ورور ووژل سو او ملګرې يې و تښتېدل خپله شرحبيل هم و تښتېدئ يه يوه کلا کې پټ سو و هرقل ته يې د مرستې لپاره سړی ولېږی هر قل دوسوه زره فوجيان راولېږل جنګ په زيات زور سره شروع کېدئ چې زيد ﷛ شهيد سو دستې حضرت جعفر﷛ بيرغ په لاس کې واخيستې دخپل آس پښې يې په خپله پرې کړې چې بيرته تګ يې د زړه څخه ووزې يو څو اشعار يې وويل چې مطلب يې دادئ: اې خلګو ! جنت څومره ښه شی دئ او جنت ته نژدې کېدل څومره ښکلی دئ او د جنت اوبه څومره يخې دي. دروم پر خلګو عذاب راغلی ماته په کار ده چې هغه ووژنم ، دا شعرونه يې وويل د آس پښې يې پخپله پرې کړې چې بېرته تلل يې د زړه څخه ووزې توره يې واخيستله کافرانو راسته لاس څنې پرې کړی بيايې بيرغ په چپه لاس کې ونيوی کافرانو چپه لاس څنې پرې کړی ده مبارک بيرغ په موټانو کې ټينګ کړی په خوله يې کلک ونيوی يو سړی د شا دخوا څخه ورغلی د شا دخوايې دوې ټوټې کړی ، دی مبارک غوزار سو دستې شهيد سو. عبد الله بن عمر ﷛ فرمايې: موږ چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله شهیدان را ټولول دي چې مو راپورته کړي په بدن کي يې (۹۰) زخمونه وه. حضرت جعفر ﷜ چي شهید سو خلګو عبد الله بن رواحة ﷜ ته اواز وکړی ده په دغه وخت کي د جنګ په یو طرف کي د غوښي یو ټوټه خوړله ځکه ددرو ورځو څخه یې هیڅ شی نه و خوړلی ده چي اواز واورېدئ دستي راپورته سو او وې ویل: حضرت جعفر ﷜ شهید سوی دئ ته په دنیا اخته یې دستي راغلی بیرغ یې راپورته کړی سخت جنګ یې شروع کړی ګوته یې زخمي سوه په وځړېده ده مبارک د اځړېدلې ګوته په پښه ونیول لاس یې راکش کړی ګوته یې پرې سوه لیري یې و غورځوله په سخت جنګ او خفګان کي فکر من سو چي نه د مقابلې توان سته او نه همت.سته. لږ وخت ددې فکر تېرسوي و چي خپل زړه ته یې وویل: اې زړه ! اوس د څشي شوق او مینه درته پاته ده؟ چي ته یې له خطره وېرېږې د بي بي شوق غواړې؟ هغه په درې طلاقه طلاقه ده.،د غلامانو شوق غواړې؟ هغه ټول ازاد دي د باغ او پیسو شوق غواړې؟ هغه ټوله د الله ﷻ په لاره کي صدقه دي ددې څخه وروسته یې یو څو اشعار وويل چي ترجمه یې داسي ده. اې زړګیه ! ته به ورکښته کېږې. په خوشحالي ورکښته کېږې که په خوابدی ورکښته کېږې ستا د ارام ژوند یوه زمانه تېره سوه. فکر وکړه ته د يو ځاځکي نطفي څخه پیدا يې کافران ګوره پر مسلمانانو په ډاډه زړه راروان دي تاته څه پېښه سوه چي جنت نه خوښوې که شهید نه سې نو آخر خو هم مرې په دغه وخت کي د آس څخه راکښته سو د اکا زوی یې یوه ټوټه غوښي ورته ونیولې چي وې خوره ! ملا به دې سیده سي د څو ورځو څخه دې شی نه دی خوړلی ده د اکا دزوی څخه هغه ټوټه غوښه واخیستله دیو طرف څخه د حملې اواز راغلی ده هغه ټوته غوښه وغورځول او سخت وجنګېدی ترشهید کېدو پوري يې توره وچلول.(104)

(104) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دا داصحابو کرامو د ژوند یوه نمونه ده ددوی مبارکانو هر قصه ددنیاد فاني کېدو او د آخرت سره دمینې سبق ورکوي. د اصحابانو کرامو ﷺ څخه به څه پوښتنه کوې چې په تابعینو کې داسې خلک ختلي دي چې په یوه په قصه سره یې دغه باب ختموو چې د هغه رنګ بل ډول دئ ددښمن مقابله خو تاسو ولیده اوس یې د حکومت په وړاندې د لاورې هم ووینئ:

۱۲- د سعید بن جبیر او حجاج بن یوسف خبرې اترې

نبي ﷺ فرمایي: اَفضَل الجَهَادِ کَلِمَةُ حَق عِندَ السلطَانٍ جَائِرٍ

ژباړه: بهترین جهاد د ظالم پاچا په وړاندې د حق خبره کول دي.

د حجاج بن یوسف ظلم او تېرې په ټوله دنیا کې مشهور دئ که څه هم د هغې زمانې ظالم پاچا په ظلم سره ددین د خورولو کار هم کاوه خو دعادل او دیندار پاچا په پرتله به دی بد ګڼل کېدئ او په دغه وجه به خلک دده څخه بېزاره وه.

سعید بن جبیر داابن الاشعث سره یو ځای سو د حجاج مقابله یې شروع کړه حجاج د عبد المالک بن مروان له خوا حاکم و او سعید بن جبیر مشهور تابعي و او دلویو علماؤ څخه و دحکومت دده سره دښمني درلودل په ځانګړې ډول حجاج دده سره زیاته دښمني درلوده لکه څرنګه چې مبارک تابعي دحجاج سره مقابله شروع کړې وه او هغه ونه کړای سوای چې دی ونیسي نو خامخا یې دښمني ورسره کول د ماتې وروسته و مکې ته په پټه ولاړی حکومت مکې ته نوی حاکم ولېږی زوړ حاکم یې راوغوښتی نوی حاکم چې ورغلی خطبه یې وویل او په آخر کې یې د عبد المالک بن مروان دافرمان خلګو ته واوروی چې هر چا چې و سعید بن جبیر ته پناه ورکړه خیر یې نسته وروسته حاکم د خپل ځان لخوا ورته وویل د هر چا په کور کې که دی پیدا سو نو هغه به وژل کیږي. یو ازې دده کورنۍ نه بلکې د همسایه ګانو کورونه به یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغورځوم لنډه داچي دمکي حاکم په ډېر تکليف سره نوموړي تابعي ونيوی او حجاج ته يې ولیږی حجاج ته د خپل درد (غصې) او وژلو موقع په لاس ورغله خپل مخ ته يې راوغوښتی او پوښتني يې ځني وکړې:

حجاج: ستا نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما نوم سعيد دئ.

حجاج: ستا د پلار نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما د پلار نوم جبير دئ. (سعيد معني نيک بخته او جبير معني اصلاح سوی) که څه هم په نومونو کي خو معني مقصود نه وي خو حجاج ته دغه ښه معني والا نوم هم خوند نه ورکوی نو پدې وجه يې ده ته وويل: ته شقي بن کسيريې (شقي معني بدبخته او کسير معني مات سوی)

سعيد: زما مور زما نوم تر تا ښه پېژندی.

حجاج: ته هم بدبخته يې او ستا مور هم بدبخته ده.

سعيد: په غيبو باندي ستا څخه علاوه يو بل ذات خبر دئ (يعني علام الغيوب الله ﷻ دئ)

حجاج: ګوره زه اوس تاوژنم.

سعيد: نو زما مور زما نوم صحيح ايښی دئ.

حجاج: اوس زه تا دژوند په بدله کي دوزخ ته لېږم.

سعيد: که ماته معلوم وای چي دوزخ ستا په لاس کي دئ نو ته به مي معبود جوړکړی وای.

حجاج: د نبي ﷺ په هکله ستا څه عقيده ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید هغه درحمت نبي و، د الله ﷻ رسول و او په هدایت ښودلو سره ټولي دنیا ته لیږل سوی و.

حجاج: د خلفاو په هکله ستا څه نظر دئ؟

سعید زه د هغوی محافظ یم هر څوک د خپل عمل زموار دئ.

حجاج: زه هغوی ته ښه وایم که بد؟

سعید په کوم څه چي زه نه یم خبر د هغه په هکله زه هیڅ نسم ویلای ماته یوازي خپل حال معلوم دئ.

حجاج: په دوی کي تاته تر ټولو خوښ څوک دئ؟

سعد ماته تر ټولو خوښ زماد ښتن تعالي ﷻ راضي کوونکي دئ. په ځینو کتابو کي ددې جواب پرځای داسي توري راغلي دي: دهغوي ځیني حالات پر ځینو باندي تر جیح ورکوي.

حجاج: د ټولو څخه زیات د مالک راضي کونکی څوک دئ؟

سعید دغه کس و هغه چاته معلوم دئ چي د زړه پر ښکاره او پر پټ رازونو باندي علم لري.

حجاج: حضرت علي ﷺ به په جنت کي وي که به په دوزخ کي؟

سعید زه ددې څخه کم یم چي په پټو حالاتو باندي خبر درکړم.

حجاج: ته زما سره د ریشتیا ویلو اراده نه کوې؟

سعید ما درواغ نه دي ویلي.

حجاج: ته ولي نه خاندي؟

سعید د خندا خبره نه ده سوې چي زه وخاندم او هغه څوک به څنګه خاندي چي د خاورو څخه جوړ وي قیامت ته یې تلل وي شپه او ورځ په فتنو کي اوسي.

حجاج: زه خو خاندم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد ﷺ الله ﷻ موږ په مختلفو طريقو پيدا کړي يو.

حجاج: زه خو تاوژنم.

سعيد ﷺ زما د مرګ سبب پيدا کونکی د خپل کار څخه فارغ سوی دئ.

حجاج: زه و الله ﷻ ته تر تا ډېر خوښ يم.

سعيد ﷺ په الله ﷻ هغه څوک د لاوري نه سي کولاي چي تر څو خپله مرتبه معلومه نه کړي په غيبو يوازي الله ﷻ خبر دئ وبس.

حجاج: زه به ولي دلاوري نه کوم زه د ټولني د پاچا سره يم او ته د باغيانو د ډلي سره يې.

سعيد ﷺ زه د ټولني څخه جلا نه يم او نه فتنه خوښوم څه چي په تقدير کي دي هيڅوک يې نه سي بدلولای.

حجاج: کوم شيان چي موږ دا مير المؤمنين لپاره جمعه کوو ته يې په اړه څه نظر لرې؟

سعيد ﷺ زه نه يم خبر چي تاسو څه شي جمعه کوی؟

حجاج: سره زر، سپين زر، ټوکران او داسي نور ، بيا يې دا شيان را وغوښتل او د سعيد په مخکي يې کښېښودل.

سعيد ﷺ دا ښه شيان دي چي د خپلو شرطونو مطابق وي.

حجاج: شرطونه څشي دي؟

سعيد ﷺ شرطونه دادي چي په دغه سره داسي شيان واخلې چي د قيامت په ورځ امن پيدا کړي که نه نو د شيدې ورکونکي به تی روه دونکی هېر کړي او حمل به وغورځي او سړي ته به د ښه عمل څخه پرته بل هيڅ شی کار نسي کولای.

حجاج: موږ چي دا شيان يو ځای کړي دي دا ښه شيان دي.

سعيد ﷺ ددې شيانو ښه والي تاته معلوميږي.

حجاج: ته په دې شيانو کي يو شی ځانته خوښوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید زه یوازې هغه شي خوښوم چې الله ﷻ یې خوښوي.

حجاج: ستا دپاره دې هلاکت وي.

سعید هلاکت دې هغه چاله وي چې د جنت څخه لیرې سوی وي او دوزخ ته داخل سوی وي.

حجاج: ونبیه زه تا په کومه طریقه ووژنم ؟

سعید: کومه طریقه چې دځان لپاره خوښوې.

حجاج: ایا زه تا معاف کړم؟

سعید معافي د الله ﷻ په نزد ده ستا معافي هیڅ شی نه ده.

حجاج: جلاد ته امر وکړی چې سعید ووژني، سعید چې یې دباندې راوایستی سعید وخندل حجاج ته خبر ورکړل سو چې سعید وخندل حجاج راوغوښتی پوښتنه یې څني وکړه چې ولې دې وخندل؟

سعید ستا په زړورتیا باندې چې پر الله ﷻ یې لرې او دالله پر صبر باندې چې ستا په وړاندې یې لرې.

حجاج: زه هغه خوښ وژنم چې د مسلمانانو په ټولنه کې بیلتون رامنځته کوي بیا یې جلاد ته وویل: دده سر زما په مخکې پرې کړه.

سعید وویل: زه دوه رکعته لمونځ کوم لمونځ یې وکړی او دا کلماتې یې وویل:

❽♉♎♁⅄✁♉♐ “❻♐♍♑⇳♉◆❒ →❍⇳♍▪♉◆❒ ❼♐❑❄♐♑

♇←⬀❻☞❀♋✁◆❒ ⇳♰◷◆❑◷⌧☺○○♐♋✁ ♦❷⬩➲⬩▫

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

❍⍓☪⍓♉☪⍓⍓ ☎ ❒◆✌🖉 📖❒☼◆ 🏳 ✌♉⇗♌
✃⍓⍓🌫☺←⌑⇧❸⊗🖅♉✓▫♌⇗♉♉⇖ (105)

ژباړه : ما خپل مخ د هغه ذات ولوري ته واړوی چي اسمانونه او مځکي يې پيدا كړي دي په داسي حال كي چي دباطل څخه وحق ته ميل كونكى يم زه د مشركانو څخه نه يم.

حجاج وويل: دده مخ د قبلي څخه واړوئ د نصاراوو و قبلي ته يې كړئ ځكه هغو هم په دين كي تفريق كاوه او اختلاف يې رامنځته كوی. ژر دده مبارک مخ واړول سو. سعيد ﷺ وويل:

❒◆🖉★ ✃⍓⍓➝▫☼❒⌖⇧❷⌘🖅⬈ ❒◆✃⍓⍓➝▫☼❒⬄⇘❷⌘☹⮌ 🗐
📨🖊➔❒◆🕮♑✃☎ ▫♦✞♦☠▪ ❒◆♉⇧❍←
✃⍓⍓🖉★ 🗐 ☽♉♍▪ ✃⍓⍓🖉⅄ ❒◆🕔♋⇖⬈⬈⇘◆🖬♉⑩🏳♉ ⇗♉⇗⇗⇖ (106) اَلكافِي بِالسرآئر

ژباړه: الله ﷻ لره ختيځ اولويديځ دئ هري خواته چي مخ واړوي هم هلته خدای ﷻ سته بېشكه الله ﷻ پراخي راوستونكى اوزيات عالم دئ. الله ﷻ كافي دی په پټو رازو كي يعني په پټو احوالو خبر دئ.

حجاج وويل: پرې مخ يې واړوئ موږ په ظاهر باندي د عمل كولو زمه وار يو.

ســـــــعيد ﷺ وويـــــــــل: 🖂✌♉❁⬃🙵❒⍓⌘⍓🖬■☽⇘✡❒🕔▤⬈☠⬁

❒◆▫♉❸🙵❒⍓☼←➔♉⓿⑨←🖅⬈☠⬁ ❒◆✌♉❁⬃🙵❒⍓
✞⬆③⇘❷⌘♉⬉▤⬈☠⬁🖎♦⍓❻◆❒🕔 📖⬆⌘⬃❷◆❽▤ ⇗♉♉⇖ (107)

(105) سورة آل عمران الاية (٧٩)
(106) سورة بقرة الاية (١١٥)
(107) سورة طه الاية (٥٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: موږ ددې مځکې څخه پيدا کړي يا ست بېرته مو دې مځکې ته ورولو او بيا مو ددې مځکې څخه راباسو.

حجاج وويل: وي وژنئ ! سعيد ﷺ وويل: زه تا ددې خبرې شاهد جوړوم چې زه وايم. لا اله الا الله و اشهد ان محمد عبده ورسوله.

ته دغه کلمه په ياد ساته کله چې زه ستاسره د قيامت په ورځ يو ځاى سم بيا به يې بدله درڅخه اخلم. ددې څخه وروسته شهيد سو. (انا لله و انا اليه راجعون)

دده په شهادت دده د بدن څخه زياته وينه ولاړه حجاج ورته حيران سو د خپل طبيب څخه يې پوښتنه وکړه چې ولي دومره وينه ځني ولاړه؟ طبيب ورته وويل: دده زړه ډېر ارام و په زړه کي يې د مرګ هيڅ وېره نه وه نو وينه يې پر خپل نورمال حالت باندې وه نو ځکه ډېر وينه ځني ولاړه. د اسي نه لکه نور خلګ چې تر مرګ مخکي يې تو له وينه دوېرې څخه وچه سي. (108)

فايده: ددې قصې په سوال او جواب کي نور کتابونو زيادت او کمى کړى دئ نورو بيا ځني نور سوالونه او جوابونه رانقل کړي دي زموږ مقصد يوازي نمونه ښودل دي نو له دې امله مو په دغه اندازه بسنه وکړه.

ددې ډول څخه د تابعينو زياتي قصې راغلي دي (چې ددوى پر بهادرې باندې ښودنه کوي) امام اعظم ﷺ ، امام مالک ﷺ، امام احمد بن حنبل ﷺ او داسې نورو مبارکو انسانانو د حق وينا په وجه ډېرې سختۍ تيرې کړي دي خو حق يې د لاسه نه دئ ورکړى.

اتم باب

(108) علماء سلف کتاب الامامة و السياسة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د علم شوق او په علم کښې بوختيا

څرنګه چي ددين اصل دتوحيد کلمة (لا اله الا الله محمدر سول الله) د ټولو کمالاتو بنسټ ده ددې کلمې پرته هيڅ سپېڅلي کار د قبول وړنه دئ په همدې وجه اصحابانو خصوصا د اسلام په لومړيو وختو خپل ټول قوت د همدې کلمې په خپرولو کې مصرفوى ، د کافرانو سره به يې جهاد په پوره زور سره کاوه دوى مبارکا ن دعلم لاسته راوړلو ته فارغ او متوجه نه وو ددې دومره بو ختيا و سره ـ سره ددوى دعلم سره دومره شوق او مينه وه (دومره علم يې لاسته راوړى) چي نن څوارلس سوه کاله وروسته د قرآن او حديث د علومو د بقا ذريعه ده، دا يو څرګند حقيقت دئ ددې مبارکو انسانانو چي د وخت په تيرېدو سره څه فراغت تر لاسته کړى او د مسلمانانو ډله هم يو څه لو سوه نو لاندينى آيات کريمه نازل سو:

♦♌❑⇖☪♎✌⬀⬧←☺⬂♑♐☞✁ ✍♍♈⌧✍ ☞♦✌♦❒ ✉

♦❷⌧▦♦☼ ⬧⬧⬀❑■◘⬧▫ 🗐 ☪❑⅄▫✎☞⬧🗎 ☎✁❐⇖❷♎▦✡◆⑩♎♑

∢❑⌧▦✗✶✎☞⬧☪ ⬀☠⬃&⬃☸♎♓✌ ⌨❑⬧♈⬀❷♎▫ ⬀♏✍⬈✍ ♊♎✌

⬗♊③♎♏☞✎☞✁ ❼♎× ☎✁❑←♑⊙☽⌧▦♦✌◆⑩♎♏♐

✁⬧❶♎☽ ⬄⚐←♑♦✌⬀❑⬧♈ ☎✁❒↓❻⬀⓿✡⇖⑩♎♐◆❒

⬄⚐←♑❋◘⍓➔⬧♐ ⬀☠✗&⬀❸⬧♐♎☽ ☎✁☑❑⇖➔⍓♉◆❻

([109]) ⬗⬘⌘⌘⬀ ✍♍❒↓❻⌧⓿⬂♦⬧⑥

([109]) سورة التوبة الاية (١٢٢) ، بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نه ښايي مومنانو لره چي ټوله دي ووزي که چيري داسي نه وي ددوی د هر ډلي څخه دي يوه کوچنۍ ډله ځي ددي لپاره چي پوهه په دين کښي حاصله کړي او کله چي بېرته قوم ته راسي نو خپل قوم دي دالله ﷻ د عذاب څخه ووېروي.

حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنه فرمايي: کوم عاموالي چي ددغه آياتو څخه: ✁☞❒↖❷⍉▦☼✁☎⌘⇖▦☒✍▫☸✍❐◆⚐⍉☽♦✍♦☪☎(110) او د ——

⍉☽♦·✍♦☪▦⍉❷↖❒✁☎③↖➔☐⓿℮✑✉⇗⌛➔☠⇗

↖◆⓿☒✁✉◷✍🕮❐🐵⍉⑩☺✞✍ (111) هغه پدي آيات سره ❒◆👌◆✍

✉☒🔔♍➾✁✍🐵⬂☺←♦⬀✌⍉☪↖❒♌◆🐵⍉⑩◆✡▦⍉❷↖❒✁☎

📄•✍✎▫⅄❒☪ منسوخ سو. اصحابان رضي الله عنهم په پيل کي د شمېر له مخي لږ وه دوی اړ وه چي ددوی دغه کوچنۍ ډله ددين ټول کارونه سرته ورسوي خو کله چي د تابعينو په زمانه کښي اسلام تر لېرو ځايونو پوري خپور سو نو د مسلمانانو يو لويه ډله رامنځته سوه د اصحابو رضي الله عنهم په خبر لږ والی له مينځه ولاړی الله ﷻ ددين دهري څانګي لپاره خلک پيدا کړه. دحديثو لپاره خپله ډله پيدا سوه چي په پوره پاملرنه سره به يې د حديثو منظمول او خپرول کول، د فقهاؤ بېله ډله جوړه سوه، د صوفيانو، قاريانو، مجاهدينو او داسي نورو لپاره ډلي جوړي سوي. مطلب دا چي ددين دهري شعبې لپاره مستقل سمبالونکي پيدا سول په هغه وخت کښي داشی ضروري وو چي په يوه شعبه کښي دي ځان کمال ته ورسوي ځکه چي ددين په ټولو شعبو کښي ځان کمال ته رسول ګران کارو داصفت الله ﷻ و انبياؤ(عليهم السلام) ته ورکړی و خصوصا و سيد الانبياء ﷺ ته يي ورکړي و نو له همدي امله به پدي باب کښي د اصحابانو ترڅنګ دنورو مبارکو انسانانو

(110) سورة التوبة الاية (٤١)
(111) سورة التوبة الاية (٣٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

قصې هم ذکر سي ترڅو معلومه سي چې دوی مبارکانو په څومره سختيو کې دعلم سره شوق دلوردئ.

۱- د فتوا ورکونکي ډلي سرليک

که څه هم اصحابان د اعلاء کلمة الله لپاره د جهاد په کولو سره مشغول وه خو بيا هم ددغه بوختيا سره ـ سره په علم هم بوخت وه او ددې علم خپرول او رسول هم ددوی دنده وه په دوی کې يوه ډله دفتوي لپاره خاصه سوې وه چې د نبي ﷺ په زمانه کې يې هم د فتوي کار کاوه نومونه يې په لاندي ډول دي: حضرت ابوبکر ﷺ، حضرت عمر ﷺ، حضرت عثمان ﷺ، حضرت عبدالرحمان بن عوف ﷺ، حضرت علي ﷺ، حضرت ابی بن کعب ﷺ، حضرت عبدالله بن مسعود ﷺ، حضرت معاذ بن حبل ﷺ، حضرت عمار بن ياسر ﷺ، حضرت خذيفة AA ، حضرت سلمان فارسي ﷺ، حضرت زيد بن ثابت ﷺ، حضرت ابو موسي ﷺ او حضرت ابودردا ﷺ (112)

فايده: دا ددغه مبارکو انسانانو د کامل او بشپړ علم خبره وه چې د نبي ﷺ په موجوديت کي دوی د فتوي ورکولو کارکا وه.

۲ د حضرت ابو بکر ﷺ د حديثو د مجموعې سوځل

(112) تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي: زما پلار حضرت ابوبکر رضي الله عنه د پنځوسوو حديثونو يوه مجموعه تياره کړې وه يوه شپه ما وليدئ چې زما پلار ډېر ناارامه دئ پر ځاى باندي اړخ پر اړخ اوړي ما چې وليدئ ډېره خوابدې سوم پوښتنه مې ځني وکړه چې څه تکليف لرې او که دې څه دفکر وړ خبره اورېدلې ده ؟لنډه دا چې ټوله شپه کت پر کت اوښتى سهار يې راته وويل: هغه زما د حديثو مجموعه چې ما ستا سره ايښې وه هغه راوړه ما چې راوړه ده مبارک وسوځل ما پوښتنه ځني وکړه چې ولې دې وسوځل؟ ده مبارک راته وويل: زما سره ويره وه چې صبا به زه مړ سم او د احديثونه به مې تر شا پاته سي حال دا چې په دې حديثونو کې داسې څه موجود دي چې د ځان څخه جو سوي دي په هغه وخت کې به مامعتبر روايتونه ګڼلي و خو وروسته راته معلومه سوه چې معتبر روايتونه نه دي او څه ګړ بړ پکښې دئ چې بيابه يې مسئوليت زما د غاړې وي ځکه زماد خوا خلګو ته ورپاته دي. (113)

فايده: حضرت ابوبکر رضي الله عنه چې د پنځوسوو حديثونو يوه رساله جمعه کړې وه داد ده پوره علم او د علم سره محبت و او داچې ده سوځل دادده مبارک پوره احتياط و. داد مخورو اصحابانو رضي الله عنهم د حديثونو په هکله احتياط و همدا وجه ده چې د مخورو اصحابانو رضي الله عنهم څخه ډېر کم حديثونه روايت سوي دي ددې کار څخه زموږ لپاره سبق اخيستل په کار دي په ځانګړې ډول هغه کسانو ته چې پر منبرانو ناست وي او حديثونه رانقلوي چې د حضرت ابوبکر رضي الله عنه د احتياط دغه حال وو. حال دا چې اصحابان رضي الله عنهم فرمايي چې ابوبکر رضي الله عنه په موږ ټولو کې لوى عالم و ددې تر څنګ د رسول الله ﷺ د وفات وروسته د بيعت خبره پېښه سوه نو ابوبکر رضي الله عنه په خپل تقرير کې هيڅ داسې حديث يا آيات نه دى پرې ايښى چې د انصارو په فضليت کې راغلي و ددې خبرې څخه

(113) تذكرة الحفاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومېږي چي ابوبکر ﷺ په ټولو حديثونو کي او په ټوله قرآن کي پوره معلومات درلودئ خو بيا هم دده څخه ډېر لږ روايتونه نقل سوي دي هم دا سبب دئ چي امام اعظم ډېر لږ روايتونه را نقل کړي دي.

۳- د حضرت مصعب ﷺ تبليغ او د نبي ﷺ تعليم ښودل

مصعب بن عمير ﷺ چي قصه يې په اوم باب پنځمه شمېره کي تېره سوه نبي ﷺ دی مبارک دمنی ددرې دهغه مسلمانانو سره دتبليغ او ديني تعليم ښودلو لپاره ليږلي و کوم چي د منې په دره کي تر ټولو مخکي مسلمانان سوی وه. په مدينه منوره کي به دی هروخت په تعليم او تبليغ کولو مشغول و. خلکو ته به يې قرآنکريم ښودئ او ددين خبري به يې ورته ښودې. د اسعد بن زرارة ﷺ سره اوسېدئ د مقري په نامه مشهور سوی دئ. سعد بن معاذ او اسيد بن حضير چي دواړه سرداران وه په دې خبره ناراضه وه سعد واسيد ته وويل: چي ته اسعد ته ورسه او ورته ووايه چي موږ اورېدلي دي چي تا يو ځوک مسافر پيدا کړی دئ د ځان سره دي کښېنولی دئ او زموږ ناپوه خلګ تېر باسي. اسيد چي اسعد ﷺ ته راغلی نو په سختۍ سره يې خبري ورسره وکړې اسعد ﷺ ورته وويل: ته راسه د هغه خبري واوره که دي خوښي سوې نو قبولي يې کړه که دي خوښي نه سوې نو بيا که يې منعه کړې پروانه لري اسيد ورته وويل: دا ښه د انصاف خبره ده حضرت مصعب ﷺ و اسيد ته د اسلام صفتونه واورول او د قرآنکريم آياتونه يې ورته تېر کړل اسيد چي دده خبري واورېدې نو وې ويل: دا څومري ښې خبري دي دا څومره ښه کلام دئ اسيد زياته کړه: اې مصعبه ﷺ ! تاسو چي څوک په خپل دين کي داخلوی نو څنګه يې داخلوی؟ مصعب ﷺ ورته وويل: غسل وکړه د شهادت کلمة ووايه. اسيد ﷺ دغه ټول کارونه وکړه او مسلمان سو د مسلمانېدو سره سم ولاړی سعد يې هم راوستی هغه هم دده خبري واورېدې مسلمان سو بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل قوم بنو الا شهل ته ولاړې او هغوته يې وويل: زه ستاسو په نظر څنګه سړی يم هغو ورته وويل: ته زموږ په نظر ډېر غوره او بهتر سړی يې پردې خبره باندې سعد ﷺ ورته وويل: ستاسو د نارينوو او ښځو سره زما خبرې تر هغه وخته پورې حرامې دي تر څو چې تاسو مسلمانيږی او په محمد ﷺ باندې ايمان راوړی ده مبارک په دې خبره سره د بنو الاشهل قوم ټوله نارينه او ښځينه مسلمانان سوه او حضرت مصعب ﷺ دوی ته په تعليم ورکولو باندې مشغول سو.([114])

فايده: د اصحابانو ﷺ دا عمومي قاعده وه چې کله به څوک مسلمان سو نود مسلمانېدو سره سم به دی يو مستقل تبليغ کوونکيو او کومه خبره چې به د اسلام ده ته ورسېده نو ده به دستي نورو ته رسول او خورول به يې دا دده د ژوند يوه وظيفه وه په دغه وظيفه کې د پيسو، تجارت، دنده او کوم بل دنيوي مسلک نه و.

۴- د حضرت ابي بن کعب ﷺ تعليم

حضرت ابي بن کعب ﷺ يو مشهور صحابي دئ، د مشهورو قاريانو څخه دئ او د اسلام راوړلو مخکې يې ليک او لوست زده و په عربو کې د ليکلو دود نه وو خو د اسلام څخه وروسته د ليکلو دود عام سو دی مبارک د لومړی وخت څخه په ليک دود پوهه و دی مبارک به د رسول الله ﷺ په حضور کې حاضرېدئ او وحي به يې ليکلې. د قرآنکريم لوی ماهر و، نوموړی د هغه کسانو څخه و چې د نبي ﷺ په ژوند کښې يې قرآن ياد کړی و نبي ﷺ دده په اړه فرمايي: زما د امت لوی قاري ابي بن کعب دئ ده مبارک په پابندۍ سره په اتوشپو کښې د تهجد په لمانځه کښې قرآنکريم ختماوی نبي ﷺ يوه ورځ ورته وفرمايل: الله ﷻ ماته فرمايلي دي چې زه و تاته قرآنکريم

([114]) تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

واوروم ده مبارک ورته وویل اې دالله ﷻ رسوله ! الله ﷻ زما نوم واخیستی ؟نبي ﷺ ورته وفرمایل: هو ، ستانوم یې واخیستی ده مبارک چې دا خبره واورېدل د ډېري خوشحالۍ څخه په ژړا شو. شعر

ذکر میرا مجه سی بهتر هی کی اس محفل می هی

یعني زما یادونه تر ما بهتره ده چې په دغه مجلس کي کیږي.

جندب بن عبد الله ﷺ فرمایي: زه مدینې منورې ته دعلم حاصلولو لپاره حاضر سوم په نبوي مسجد کښې د حدیثو لوستونکي کښې شمېر مبارکان ناست وو د شاگردانو ټولۍ په جلا ـ جلا ډول استاذانو ته ناستي وې زه په دې حلقو کي تېر سوم یو سړی د مسافر په ډول ناست و چې دوې جامې یې په تن وې حدیث یې نورو ته ښودل ماد خلکو څخه وپوښتل: دا کوم بزرگ دئ؟ دوی راته وویل: دا د مسلمانانو سردار ابي بن کعب ﷺ دئ ، زه هم دده مبارک ددرس په ټولۍ کي کښېناستم کله چې د حدیثو څخه فارغه سو کور ته تلی زه په پسې سوم کله چې دی کورته ورسېدئ و مي لیدئ چې کوربې ډېر زوړ ، خراب او د کمزوري سامان لرونکی و او ډېر د عاجزۍ او زهد ژوند یې و.(115)

حضرت ابی بن کعب ﷺ فرمایي: یوه ورځ نبي ﷺ زما څخه امتحان واخیستی چې د قرآنکریم لوی آیات کوم دئ؟(د برکت په لحاظ) ما ورته وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ ښه پوهیږي نبي ﷺ دوهم ځل پوښتنه راڅخه وکړه ما داب له وجي په هغه ډول جواب ورکړی دریم ځل یې بیا راڅخه وپوښتل نوما په جواب کي ورته وویل: د آیة الکرسي آیات دئ. نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او راته وې ویل: الله ﷻ دي تاته ستا علم مبارک کړي.

(115) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوځلي نبي ﷺ لمونځ ورکاوی یو آیات ځني پاتـه سو ابي بن کعب ﷺ فتحه ورکړه (د لمانځه د فراغت څخه وروسته) نبي ﷺ و پوښتل چي دافتحه چا راکړه؟ ابي بن کعب ﷺ و فرمایل: دا زه وم. نبي ﷺ وفرمایل: زما هم دا ګمان و چي تا به ښودلی وي.(116)

فایده: دا د ابي بن کعب ﷺ علم او قرآن سره مینه او محبت و او دده مبارک خاص خدمتونه وه، ده مبارک د نبي ﷺ سره په هره غزا کي ګډون کړی و د نبي ﷺ هیڅ داسي جهاد نه و چي ده ګډون نه وي پکښي کړی.

۵- د حضرت خذیفة ﷺ د فتنو د پېژندني اهتمام

حضرت خذیفة ﷺ د نومتو اصحابو څخه دئ دده مبارک لقب صاحب السر (راز ساتونکی) و نبي ﷺ د منافقینو او فتنو علم ده ته ښودلی دئ. ویل سوي دي: یو ځلي نبي ﷺ ده مبارک ته تر قیامته پوري راتلونکي فتنې ټولي په شمار سره وښودلې. نبي ﷺ هیڅ داسي فتنه نه ده پرې ایښې چي په هغه کي دي درې سوه کسان شریک وي مګر ده ته یې د هغې فتنې حال او د لاربښود نوم، د پلار او مور نوم او د هغه د قوم نوم یې په څرګند ډول ښودلي دئ. حضرت خذیفة ﷺ فرمایي: خلګو به د نبي ﷺ څخه د خیر د خبرو پوښتنه کول خو ما به د بدیو د خبرو پوښتنه کول ددې لپاره چي ځانونه ځني وساتو، ما یوه ورځ د نبي ﷺ څخه و پوښتل: اې د الله ﷻ رسوله ! دغه برکتونه چي ستا په وجه موږ ځني برخمن یو ایا ددې څخه وروسته یوه بدي هم راتلونکې ده؟ نبي ﷺ راته وفرمایل: هو، بدي راځي، ما ورته وویل: ددې بدۍ وروسته بیا نیکي راځي؟

(116) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ راته وويل: اې حذيفة ﷜! د الله ﷻ کلام وايه او په معناوو کې يې فکر کوه او د احکامو تابعداري يې کوه (دې مبارک وايي: زه فکر اخيستې وم) وه مې ويل: ددې بدۍ وروسته به نيکي راځي؟ نبيﷺ و فرمايل: هو، نيکي راځي خو زړونه به داسې نه وي لکه لومړي چې وه. مابيا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ددې نيکۍ وروسته به بيا بدي وي؟ نبيﷺ راته وويل: داسې خلک به پيدا سي چې نور به گمراه کوي او ددوزخ لوري ته به يې بيايي ما ورته وويل: که زه په دغه زمانه کې موجود وم نو څه به کوم؟ نبيﷺ راته وويل: که چيرې په دغه وخت کې دمسلمانانو يوه متحده ډله وه او يو پاچا يې درلودئ نو ددوی سره واوسه که نه وو ټولې ډلې پرېږده په يو کونج کې جلا کښېنه او يا ديوې درختې په بيخ کې کښېنه او هم دلته تر مرګه پورې واوسه.

څرنګه چې رسول الله ﷺ و ده ته د ټولو منافقانو حال ښو دلې و نوله همدې امله به حضرت عمر ﷛ دده څخه پوښتنه کول چې زما په حاکمانو کې خو څوک منافق نسته؟ حضرت عمر ﷛ به هغه حاکم ددندې څخه ليرې کوی چې غالباً به يې په خپل فراست (الهي پوهه) سره پېژندلې وای. کله چې به څوک مړسو نو عمر ﷛ به څېړنه کول چې حذيفة ﷛ يې په جنازه کې ګډون کوی که يا؟ که به حذيفة ﷜ په جنازه کې و نو عمر ﷛ به يې هم په لمانځه کولو کې ګډون کاوه که به يې ګډون نه وکړی نو عمر ﷛ به هم نه ورتلې. کله چې حضرت حذيفة ﷛ وفات کېدئ نو په ډېره نا ارامۍ سره يې ژړل خلکو پوښتنه ځني وکړه (چې ولې ژاړې؟) ده مبارک په جواب کې ورته وويل: ددنيا په پاته کېدو باندې نه ژړام بلکې مرګ خو زما خوښ دئ مګر زه پردې ژاړم چې زه به د الله ﷻ په رضاکې روان يم او که به ناراضي کې روان يم ددې څخه وروسته يې وويل: دا زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژوند وروستی ساعت دئ اي الله ﷻ ! تاته معلومه ده چي زه ستا سره مينه لرم نو پدي وجه سره په خپل ملاقات سره ماته برکت را کړي.(117)

۲_د حضرت ابو هريرة ﷛ د حديثونو يادول

حضرت ابـو هريرة ﷛ يو نومـوتي او د درنښـت وړ صـحابي دئ او دومـره ډېـر حديثونـه ده مبارک را نقل کړي دي چي دده په خبر بل صحابي نه دي نقل کړي دده مبارک وعلم ته خلک حيران وه ځکه دی په او وم کال د هجرت را غلی او مسلمان سو په يو ولسم کال د هجرت نبي ﷺ وفات سوی دئ په دومره لږ وخت کي چي څلور کاله کېږي ده څنګه دومره ډېر حديثونه ياد کړل؟ددې خبري وجه خپله حضرت ابـو هريرة ﷛ ښـودلې ده فرمـايلي يـې دي چي خلـک وايـي ابو هريرة ﷛ ډېر روايتونه را نقل کړي دي حال دا چي زما مهاجر ورونو تجارت کاوه ، بازار ته تلل او را تلل او زما انصارو ورڼو د کښت او کروندي کار کاوه دوی ټولـه پـه کـار ونو بوخت وه (ماهيڅ بوختيا نه درلوده) حضرت ابو هريرة ﷛ د اصحاب صفه د مسکينا نو څخه يو مسکين و د نبي ﷺ په خدمت کي به چي يو څه د خوراک لپاره ورکړل سوه په هغه به يې صبر کاوه پروت به و په دا سي ټينبو کي به دی مبارک موجود و چي نور اصحابان به نه وه موجود دا سي شيان به يې ياد ول چي هغوی به نسوای يادولای.

ابو هريرة ﷛ فرمايلي دي: ما يوورځ نبي ﷺ ته د خپلي حافظې شکايت وکړی رسول الله ﷺ راته وويل ته خپل پټو هوار کړه ما چي پټو هوار کړی نبي ﷺ په دواړو لاسونو په پټوکي ديوشي

---

(117) ابـو داؤد – اسد الـغـابـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشاره وکړه بیایې راته وویل: داپتهو ځان سره یوځای کړه ماهم هغه پتهو په خپله سینه پورې ونیوی ددې څخه وروسته بیاهیڅ شی زما څخه نه سو هېر.(118)

فایده: اصحاب صفه وهغه کسانو ته ویل کېږي چې دنبيﷺ په خانقاه کې به او سېدل ددوی مبارکانو دخوراک لپاره څه خاص انتظام نه و.دومرې به وو ایو چې دوی دنبيﷺ مېلمانه وه دکوم ځای څخه چې به څه هدیه یاصدقه راتله په هغه به ددوی ګوزاره وه حضرت ابوهریرة ﷛ هم په دې خلګوکې و ډېروختونه به پردوی باندې په نهاره تېرېدل ځنې وخت به دلوږې له امله دلیونتوب په څېرحالت کې سوه لکه چې دد ریم باب په دریمه او اومه قصه کې تېرسوه ددې دومره ستړیاووسره ـــ سره بیاهم ده مبارک حدیثونه یادول دادده شغل وچې له برکته یې ده ترټولوزیات حدیثونه ښودلي دي.

ابن جوزي ﷫ په (تلقیح) نومې کتاب کې لیکلي دي چې ابوهریرة ﷛ پنځه زره درې سوه څلوراو یا(۵۳۷۴)حدیثونه رانقل کړې دي.

یوه ورځ ابوهریرة ﷛ دجنازې اړوند یوحدیث بیان کړی چې دنبيﷺ ارشاددئ: څوک چې دجنازې لمونځ اداکړي بېرته راسي یوقیراط ثواب ورکول کېږي او څوک چې دمړي په ښخولوکې شریک سي دوه قیراطه ثواب ورکول کېږي اودیوه قیراط ثواب د احد ترغره زیات دئ حضرت عبدالله بن عمر ﷠ ته په دې حدیث کې یوڅه شک پیدا سو اوورته وې ویل: اې ابوهریرة ﷛ ! په فکر سره خبرې کوه ده مبارک ته درد(غصه) ورغله دستي وعائشې ﷞ ته ورغلی اوورته وې ویل:زه تاته قسم درکوم چې دغه دقیراط حدیث تادنبيﷺ څخه اورېدلی دئ؟ عائشې ﷞ وفرمایل: هو ،اورېدلی مې دئ ، ابوهریرة ﷛ وفرمایل:زمالپاره خونه په باغ کې ددرختو اېښودلو څه کارو او نه په بازار کې دمال خرڅولو څه کارو زه به دنبيﷺ په دربارکي

(118) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروت وم يوازي دا کار مي درلو دئ چي ديادولو څه خبره په لاس راسي او يا څه خوراک راکړل سي.

حضرت عبدالله بن عمر وويل: ښېشکه ته ترموږ دنبيﷺ په حضورکي زيات حاضر وې او په حديثونو زيات پوهه يې.([119])

ددې سره سره ابوهريرة فرمايي: زه هره ورځ دولس زره واره استغفار وايم. دده سره يو تار و چي زرغوټي ورکړل سوي وې (دتسبوح په څېر)دشپې به تر هغه وخته پوري نه بيده کېدئ ترڅو چي دغه غوټي به يې په سبحان الله نه وي پوري کړي.([120])

۷ ـ دمسيلمة کذاب وژل او دقرآن جمعه کول

دنبيﷺ دوفات څخه وروسته دمسيلمة کذاب پر خلګو باندي اثر پر زياتېدو سو(ده د نبيﷺ په ژوندکي دنبوت دعوه کړې وه)څرنګه چي په عربوکي ددين څخه اوښتل په زورسره شروع سوه نو له وجهي يې دی نورهم طاقتور سو.حضرت ابوبکر دده سره جنګ وکړی الله

(119) مسند احمد
(120) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام ته برلاسى ورکړى او مسيلمة ووژل سو مګر په دې جنګ کې د اصحابانو يوه لويه ډله هم شهيدان سوه خصوصا د قرآنکريم د حافظانو يوه ډله هم شهيدان سوه.

حضرت عمر ﷠ د ابوبکر ﷠ حضور ته ورغلى او ورته وې ويل: په دې جنګ کې قاريان ډېر شهيدان سوه که چيرې په دغه ډول په يوه ياد وو جنګو کې نور حافظان هم شهيدان سي نو د قرآنکريم ډېرو برخو د ضائع کېدو ويره ده نو دا قرآنکريم په يو ځاى کې وليکه چې وساتل سي حضرت ابوبکر ﷠ ورته ويل: ته څنګه په يوه داسې کار کې دلاورې کوې چې نبي ﷺ نه دئ کړى. حضرت عمر ﷠ پر دغه خبره باندې ټينګار کوى او دا ړتيا څرګندونه يې کول په آخر کې د حضرت ابوبکر ﷠ نظر هم ورسره برابر سو نو حضرت زيد بن ثابت ﷠ يې راوغوښتى (چې قصه يې په يو ولسم باب اتلسم شمېره کې راروانه ده) زيد ﷠ فرمايي: زه د حضرت ابوبکر ﷠ و حضور ته ورغلم چې عمر ﷠ هم تشريف درلودئ حضرت ابوبکر ﷠ خپلې خبرې او د عمر ﷠ ټولې خبرې را ته بيان کړې وروسته يې وفرمايل: (اې زيده ﷠!) ته ځوان او د عقل څښتن يې پر تا باندې هيڅ ډول بدګمانى نسته د دې ټولو خبرو سره ته د نبي ﷺ په زمانه کې د وحيو ليکونکى پاته سوى يې نو لدې وجهې دغه کار هم ته وکړه د خلګو څخه قرآنکريم را جمعه کړه او يو ځاى يې نقل کړه حضرت زيد بن ثابت ﷠ فرمايي: په الله ﷻ قسم کوم که ابوبکر ﷠ ماته امر کړى واى چې فلانى غرونړوه او ودې خوا ته يې رابدل کړه ماته به تر دغه کار آسانه واى. ماورته وويل: تاسو څنګه داسې کار کوى چې نبي ﷺ نه دى کړى دوى مبارکانو به زه وپوهولم. (يعني قناعت به يې راکړئ) په يو حديث کې راغلي دي چې حضرت ابوبکر ﷠ وزيد ﷠ ته وفرمايل: که ته د عمر ﷠ ملګرتيا وکړې نوزه به هم د دغه کار حکم درکړم او که يې نه کوې نوزه هم د دغه کار اراده نه کوم زيد بن ثابت ﷠ فرمايي: چې ډېرو خبرو وروسته الله ﷻ زما سينه ودې لوري ته خلاصه کړه چې قرآنکريم دې يو ځاى جمعه کړل سي نوما هم د امر په عملي کولو کې د خلګو څخه قرآنکريم

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

راجمعه کړئ چې جلا ،جلا ليکل سوي واو هغه قرآنکريم مي هم راجمعه کړی چې د اصحابانو په سينو کي ساتل سوی و د ټولو لټه مي وکړه او سره يوځای مي کړی.([121])

فايده:ددې قصې څخه لومړی دا معلوميږي چې دوی مبارکان دنبيﷺ دتابعداری دومره پابنده وه چې دغره بدلول ورته اسانه کار و تر داسي کار چې نبيﷺ نه ووکړی.ددې دومري اخلاص په نتيجه کي اللهﷻ ديوه داسي کتاب جمعه کېدل چې ددين بنسټ دئ ددوی په عملنامو کي ايښي دئ. بيا حضرت زيد AA دقرآنکريم په جمعه کولو کي دومري احتياط کاوه چي هيڅ آيات به يې دليکلو پرته نه اخيستي (بلکي داسي آيات به يې په ليکلي ډول اخيستي) چي دنبيﷺ په زمانه کي به ليکل سوی و دغه آيات به يې دنورو سره يوځای کوی بيا به يې دحافظانو دلوستلو سره کاتی (چي ليکلي آيات اوديادسوي آيات خوفرق نسته) څرنګه چي قرآنکريم په جلا ـ جلا ځايونو کښي ليکل سوی وپه همد غه وجه يې په پيدا کولو کي څه سټريا او زحمت ومګرټوله قرآنکريم پيدا سو .ابي بن کعب AA چي نبيﷺ په خپله دقرآنکريم زيات پوه ورته ويلي و دقرآنکريم په جمعه کولو کي يې دزيدبن ثابت AA مر سته کول.په داسي زحمتونو سره قرآنکريم دغه مبارکوانسانانو ترټولو لومړی جمعه کړی.

٨- دحضرت ابن مسعود AA دحديث په روايت کي احتياط

حضرت عبدالله بن مسعود AA دنوموتو اصحابانو څخه دئ ، دهغه اصحابانو دډلي څخه دئ چي فتوي ورکونکي وه او داسلام په پيل کي مسلمانان سوی وه اودحبشې هجرت يې هم کړی و په ټولو غزاوو کي يې دنبيﷺ سره ګډون کړی و دخاص خد مت په وجه دصاحب النعل

([121]) دُر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(څپلوو الا) ، صاحب الوسادة(بالبنت والا) صحاب المطهرة(داوداسه ابو والا)لقبونه ورکړې سوي دي ځکه دنبيﷺ زيات خدمتونه ده ته سپارل سوي وه رسول اللهﷺ دده په اړه داهم فرمايلي دي: دمشورې پرته که مي څوک اميرټاکی نوعبدالله بن مسعود به امير ټاکم . نبيﷺ ده مبا رک ته فرما يلي وه چي تاته هروخت دراتلو اجازه ده په بل ځای کي رسول اللهﷺ فرمايلي دي: څوک که غواړي چي په هغه ډول قرآنکريم ولولي چي نازل سوی دئ نودعبدالله بن مسعود ﭫ په طريقه دي يې ولولي نبيﷺ فرمايلي دي: ابن مسعود ﭫ چي کوم حديثونه بيان کړي هغه رښتيا بولی ابوموسی اشعريﭫ فرمايلي دي: موږچي کله ديمن څخه راغلو نو تر ډېره وخته پوري مو ابن مسعود ﭫ داهل بيتو څخه ګڼی ځکه درسول اللهﷺ په کورکي دده او دمور تګ اوراتګ دومره زيات و لکه دوی چي يې دکور خلک وي.(122)

خوددې تولوسره سره ابوعمرو شيبانيﭫ فرمايلي دي چي زه دابن مسعود ﭫ سره يو کال واوسېدم ما هيڅ کله دی نه وليدئ چي ديوې خبرې نسبت دي يې رسول اللهﷺ ته کړي وي که به يې نسبت رسول اللهﷺ ته کوی نو پرېدن به يې رپېدل راغله. عمر بن ميمونﭫ وايي چي زه تر يوکاله پوري دهر ي پنجشنبې په ورځ ابن مسعود ﭫ ته ورتللم ماهيڅ کله دده څخه داسې خبره وانه ورېدل چي ده يې و رسول اللهﷺ ته نسبت کړې وي يوازې يوه ورځ يې حديث بيانوی پرژبه يې راغلل چي نبيﷺ وفرمايل نو بدن يې ورپېدئ په سترګو کي يې اوښکي راغلې رګونه يې وپړسېدل او دايې وويل انشاءالله هم داسې به يې ويلي يا به يې دې ته نژدې ويلي وي او يا به په دغه ډول و ، يابه ددې وينا څخه يو څه کم او يا به يې يو څه زيات فرمايلي وي.(123)

فايده: دادصحابانومبارکانوﭫ دحديثونو په اړه احتياط وځکه رسول اللهﷺ فرمايلي دي : څوک چي پر ما باندې درواغ ووايي نو خپل ځای دې په اوردوزخ کي تيارکړي. دوی مبارکان

(122) بخاري
(123) مقدمه او جزمسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ويرې څخه چې دروا غ پررسول اللهﷺ را څخه ونه ويل سي نوهر ه مسئله به يې درسول اللهﷺ دوينا او حالاتو سره برابره بيانول خودا به يې نه ويل چې دا درسول اللهﷺ وينا ده ځکه دوی مبارکان وېرېدل چې داسي نه چي پر رسول اللهﷺ باندي درواغ وويل سي ددوی په وړاندي که مورخيل ځانونه پرتله کړو نو بې شمېره بې څېړني حديثونه بيانوو يوه ذره هم نه وېرېږو حال دا چي دنبيﷺ ولوري ته دخبري دنسبت کولو اورانقلولو کاريوه لويه ذمواري ده.حنفي فقه هم زياته دعبدالله بن مسعود ﷠ دويناوو څخه اخيستل سوې ده.

۹-وحضرت ابودرداء ﷠ ته ديوه حديث لپاره دمديني څخه ودمشق ته ورتلل

کثيربن قيس وايي چي زه ددمشق په مسجد کي دابودرداء ﷠ سره ناست وم چي يو سړی ابودرداء ﷠ ته راغلی او ورته وې ويل چي زه دمدينې څخه ديوه حديث لپاره راغلی يم مااورېدلي دي چي تا هغه حديث درسول اللهﷺ څخه اورېدلی دی ابودرداء ﷠ پوښتنه ځني وکړه چي دتجارت خودي څه کار نه و؟ هغه سړي ورته وويل:يا ، بيا ابودرداء ﷠ تري وپوښتل:بل څه مقصد خودي نه و؟ سړي ورته وويل :يا ،يوازي دحديث دزده کړي لپاره راغلی يم ابودرداء ﷠ ورته وويل: ما درسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک دعلم لاسته راوړلو لپاره ځي اللهﷻ دهغه کس لپاره دجنت لاره اسانه کوي ،ملائکي خپل وزرونه دعلم دزده کونکي دخوښۍ په موخه غوړوي او دطالب العلم لپاره دآسمان اوځمکي اوسېدونکي دمغفرت غوښتنه کوي تردا سي بريده چي ماهيان په اوبو کښې طالب العلم ته دمغفرت غوښتنه کوي. دعالم ارزښت پرعبادت کونکي باندي داسي دئ لکه دسپوږمئ ارزښت پرستوروباندي . علماء دانبياآؤ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارثان دي ، انبيآء خپل وارثان دمال او شتمنۍ نه جوړوي بلکې خپلو وارثانو ته علم پرېږدي.څوک چې علم لاسته راوړي هغه لوی دولت لاسته راوړی.([124])

فايده: حضرت ابودرداء رضي الله عنه په هغه اصحابانو کې دئ چې په فقه کښې پوهېدئ او دته حکيم الامت (دامت پوه) ويل سوي دي .ده مبارک فرمايلي دي: ما دنبيﷺ دنبوت په وخت کې تجارت کاوه دمسلمانېدو وروسته مې وغوښتل چې تجارت او عبادت دواړه وکړم خو دواړه نه سره کېده نو تجارت مې پرېښودئ او س مې زړه داسې دئ: که چيرې دمسجد په دروازه کې مې دکان وي يو لمونځ هم نه راڅخه قضا کېږي ، دورځې څلوېښت ديناره وګټم او بيا يې صد قه کړم لامې هم تجارت نه خوښيږي .يو چا پوښتنه څنې وکړه:چې ولې دې داسې تجارت نه خوښيږي چې لمونځ هم نه درڅخه قضا کېږي او هره ورځ دومره ګټه هم کوې بيا يې د الله ﷻ په لاره کې خرڅوې؟ ده مبارک په جواب کې ورته وويل: حساب خوغواړي. ابودرداء رضي الله عنه دا هم فرمايلي دي چې زه دمرګ سره مينه لرم ددې لپاره چې دخپل بادار سره ملاقات وکړم ، دمسکنت سره مينه لرم دعاجزۍ لپاره ، او دناروغۍ سره مينه لرم ددې لپاره چې ګناه مې ومينځل سي.([125])

په پورتنۍ قصه کې (تاسو وليدل) چې يو صحابي ديوه حديث لپاره دومره لوی سفر کړي و ددوی مبارکانو لپاره دحديثونو په لاسته راوړلو کې سفر څه ګران کارنه و ديوه حديث داورېدلو اوزده کولو لپاره ډېرلرې سفرکول دوی مبارکانو ته اسانه و . شعبي رحمه الله يو مشهور محدث دئ دکوفې او سيدونکی دئ يوه ورځ يې خپل شاګرد ته يو حديث وايه او بيا يې ورته وويل واخله دا حديث دي په خپل کور کې مفت (وړيا)په لاس درغلی که نه نو ددغه يوه حديث لپاره به دې هم مدينې منورې ته سفرکاوه ځکه په لومړيو کې دحديثونو خزانه مدينه منوره وه. دعلم سره مينه لرونکو حضراتو دعلم لاسته راوړلو لپاره ډېر لوی او اوږده سفرونه کړي دي

([124]) ابن ماجة

([125]) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد بن المسيب يو نوموتي تابعي دئ ، دی مبارک فرمايي: زه ديوه حديث شريف لپاره څو ورځې او شپې پياده(پلي) تللی يم امام الائمه امام بخاري په سنه ۱۹۴هـ کې پيدا سوی دئ په سنه ۲۰۵هـ کې يعنې ديوولسو کالو په عمريې د حديثو د علم لوستل شروع کړي دي. عبدالله بن مبارک ټول کتابونه په کوچنوالي ياد کړل کوم حديثونه چې په خپل ښار کې لاسته ورتلل هغه يې زده کول بيايې په ســـنه ۲۱۲هـ کې سفرپيل کړی دده مبارک پلار وفات سوی و دی يتيم و په سفر کې يې مور ورسره ملګرې وه. د سفر د پيل څخه وروسته يې بلخ ، بغداد ، مکې مکرمې ، بصرې ، کوفې ، شام ، عسقلان ، حمص او دمشق ښارونو ته سفرونه وکړل او هر ځای چې به د حديثو زخيره لاس ته ورتله په لاس يې راوړل په داسې کشرتوب کې د حديثو استاذ سو چې پرمخ يې ډيرې ويښتنه نه وې دی مبارک وايي: زه د اتلس کالو وم چې ما د اصحابانو او تابعينو د فيصلو نومی کتاب جوړ کړی. حاشد او دده يو ملګري وايي چې موږ به د امام بخاري سره يو ځای استاذ ته ورتلو ما او ملګري به ليکل کول خو امام بخاري به داغسې چوپ ناست و يو وخت موږ ورته وويل: ته خو داغسې وخت تېروې؟ ده جواب رانه کړی موږ په تکرار سره دغه سوال څنې وکړی ده مبارک راته وويل: زه مو ډېر تنګ کړم راوړی تاسو څه ليکلي دي موږ خپله ليکنه راوړه چې شا وخوا پنځلس زره (۱۵۰۰۰) حديثه کېدل ده مبارک دغه ټوله حديثونه په ياد راته وويل موږ ېيخي ورته حيران سو.

۱۰- د حضرت ابن عباس و يو انصاري ته ورتلل

حضرت عبد الله بن عباس فرمايي: مايو انصاري ته وويل: نبي ﷺ خو وفات سو تر اوسه پورې د اصحابانو يوه لويه ډله موجوده ده راځه ددوی څخه په پوښتنو مسئلې يادې کړو انصاري راته وويل: ددومره ډېرو اصحابانو په شتون کې به تاته خلګ د مسئلې پوښتلو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي؟ لنډه دا چي هغه انصاري همت نه وکړی خوزه د مسئلو په زده کړه پسي روان سوم کله چي به زه خبرسوم چي فلاني صحابي فلانی حديث د رسول الله ﷺ څخه اورېدلی دئ زه به ورتلم او ښېړنه به مي څني کوله. ماته دمسائلو ډېره لويه زخيره د انصارو څخه لاسته راغله ځينو خلګو ته به ورغلم نومعلومه به سوه چي بيده دئ نو خپل پتو به مي په دربند کي کښېښود دئ هلته به کښېناستم که څه هم د باد او دوړو له امله به خاوري زما پر خوله او بدن باندي باد پېدلې خو مابه انتظار کاوه کله چي به هغه راکښېناستی نو کومه خبره به چي مابه ځني زده کول هغه به مي ځني وپوښتل هغه سړي به راته وويل: ته دنبي ﷺ د اکا زوی يې تاولي دومره تکليف ايستلی دئ؟ زه به درغلی وای مابه ورته وويل: زه د علم حاصلونکي يم او دعلم حاصلونکی دراتلو مستحق وي. ځينو اصحابانو ﷺ به زما څخه پوښتنه وکړه چي د څه وخت څخه ناست يې؟ مابه ورته وويل ډېر وخت څخه ناست يم. هغه سړي به راته وويل: تابد کول ولي دي خبر نه راکوئ؟ مابه ورته وويل: زما زړه نه غوښتل چي تاسو زما په وجه د خپلو اړتياو د خلاصېدو مخکي راسی آخر داسي وخت راغلی چي خلګ به ماته راجمعه سول ددي لپاره چي علم راڅخه زده کړي. بيا هغه انصاري صاحب وويل: افسوس دغه هلک ترموږ ډېر هو ښيار و.(126)

فايده: دا هغه شی دی چي په وجه يې عبد الله بن عباس ﷺ ته يې د(حبر الامة) او د (بحر العلم) لقبونه ورکړي دي. کله چي دی مبارک وفات کېدی نو په طائف کي يې تشريف درلودئ د جنازې لمونځ حضرت محمد ﷺ ورکړی چي د حضرت علي کرم الله وجهه زوی و اووې فرمايل: نن ددې امت امام رباني رخصت سو. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ فرمايي: د قرآنکريم د آياتونو د شان نزول په پېژندلو کي عبد الله بن عباس ﷺ تر ټولو ممتازو حضرت عمر ﷺ به ده ته د علماؤ په خاص صف کي ځای ورکاوه داټوله دده دقرباني نتيجه وه که نه نو دی چي د خپلي

126) دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحبزادګۍ په ګمان او سېدی (یعني دا چي زه د رسول اللهﷺ د اکا زوی یم) چیرې دې لوی مقام ته رسېدای سوای په خپله د آقای نامدار حضرت رسول اکرمﷺ ارشاد دئ چي فرمایي: د کوم چا څخه چي علم حاصلوی د هغه په مخ کي عاجزي کوئ په بخاري شریف کي د مجاهد ﷬ څخه نقل سوی دئ: چي څوک په علم او زده کړه کي شرم یا کبر کوي علم لاسته نه سي را وړلای حضرت علي ﷛ فرمایي: څوک چي ما ته یو حرف را وښیي هغه زما بادار دئ دده خوښه ده چي ما ازادوي که مي غلاموي.

یحیي بن کثیر ﷬ فرمایي: علم په ارامتیا او استراحت سره نه حاصلیږي. امام شافعي ﷬ فرمایي: څوک چي د میني پرته او یا په بې پروایۍ سره علم حاصل کړي د غه کس نه سي کامیاب کېدلای څوک که علم په عاجزۍ او دا ړتیا په ډول لاسته را وړي کامیابه کېدای سي.

یحیي بن مغیره ﷬ یو لوی محدث دئ ، دی مبارک فرمایي: موږ به د استاذ څخه داسي و یرېدو لکه څوک چي د پاچا څخه و یریږي: امام بخاري ﷬ دده په اړه وایي: ده مبارک به د محدثینو دومره احترام کاوه چي ما دبل چا دومره احترام نه دئ لیدلی. امام ابو یوسف ﷬ فرمایي: ما د مشرانو څخه اورېدلي دي چي څوک د استاذ احترام نه کوي هغه نه سي کامیابه کېدای. په پورتنۍ قصه کي د عبد الله بن عباس ﷠ د یوې خوا د استاذانو احترام او د هغوی په وړاندي عاجزي معلومیږي د بلي خوا دده مبارک د علم سره مینه او شوق معلومیږي د چا څخه چي به یو حدیث وو دی به په خبرسو دستي به ورتلی هغه حدیث به یې زده کوی که هر څومره تکلیف او زحمت پکښې وای. اصلي خبره دا ده چي څو تکلیف پر ځان نه یوسي علم خوځه کوي بلکي یو کوچنی شی هم لاسته نه سي را وړای دا یو مشهور متل دئ چي وایي: (مَن طَلَبَ العُلی سَهَرَ اللیَالِي)

یعني څوک که لوړي مرتبې غواړي نو شپې به روڼوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

متفرقي علمي کارنامې

حارث بن يزيد ، ابن شبرمة ، قعقاع او مغيره څلور اصحابان وه دوی مبارکانو به د ماخستن تر لمانځه وروسته يو علمي بحث شروع کړی د سهار تر اذانه پوري به يو هم نه جلا کيدئ. ليث بن سعد ﷺ فرمايي: امام زهري به د ماخستن د لمانځه څخه وروسته په اودا سه باندي د حديثونو سلسله شروع کړه د سهار تر اذانه به يې ورسول. (127)

(دارمي) دراوردي وايي: امام ابو حنيفة او امام مالک ماوليدل چي د ماخستن تر لمانځه وروسته يې په يوه مسئله کي بحث شروع کړی پر سهار سو او هلته يې د سهار لمونځ وکړی هغه هم داسي مسئله وه چي ملامتول نه وه پکښي.(128)

ابن فرات بغدادي چي کله وفات سو اتلس ۱۸ صندوقه کتابونه ځني پاته سوه چي په دغه کتابو کي يې اکثره په خپل قلم ليکلي وه ستره خبره لاداده چي د محدثينو په آند د نقل په صحت اوښه والي کي دده ليکل سوی ښه دليل دئ. ابن جوزي يو نوموتی محدث دئ دده مبارک پلار دده په دري کلنی کي وفات سو ده مبارک ديتيم والي په حالت وده وکړه. مګر د تکليف ايستلو يې دا حال و چي د جمعي د لمانځه پر ته به بل چيري د کور څخه ليري نه تلی يوه ورځ يې پر منبر وويل: ماپه دغه خپلو ګوتو دوه زره (۲۰۰۰) جلده ليکلي دي په دې کي تر دوه نيم سوه (۲۵۰) کتابونو زيات دده خپل وه. څلور برخي ليکل روزانه دده عادت و . د درس يې دا سي حالت وچي په يو وخت کي دده شاګردان سل زره اټکل سوي دي. اميران ، پاچاهان او وزيران به دده د درس په مجلس کي حاضره وه.

(127) دارمي
(128) مقدمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن جوزي رحمه الله فرمايي: سلو زرو ۱۰۰۰۰۰ کسانو زمالاس نيوی کړي دئ او شل زره زما په لاس مسلمانان سوي دي .ددې سره چې د شيعه گانو زور و ده مبارک ډېر تکليفونه پرځان تېر کړي دي.([129])

ده مبارک د حديثو دليکلو په وخت کي قلمونه تراشل هغه تراش سوی پسپل يا هغه براده يې سره يوځای کول کله چي وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چي په دغه تراشنو (برادې) سره زما دغسل اوبه تودې کړی ده مبارک دومره قلمان استعمال کړي وه چي يوازي تراشني يې دومره زياتي وې چي دده مبارک دمړيني وروسته يې دده دغسل اوبه په تودې کړې يوځه تراشني لاپاته سوې.

يحيي بن معين رحمه الله يو نوموتي استاذ دئ ، دی مبارک وايي : ماپه خپلو لاسونو لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

ابن جرير طبري رحمه الله يو مشهور مؤرخ دئ ،دی مبارک داصحابانو او تابعينو په حالاتو ښه خبر دئ ترڅلويښتو کالو پوري يې هره ورځ څلوېښت پاني ليکل عادت وو دده مبارک دوفات وروسته دده شاگردانو حساب وکړی څومره پاني چي ده په ژوندکي ليکلي وې دبالغ کېدو څخه تر وفات پوري يې ټولي پاني جمعه کړې بيايې دده پرژوند ووېشلې نو پر ورځ باندي څوارلس پاني راووتې. دده دتاريخ طبري نومي کتاب مشهوره دئ په عمومي ډول تر گوتو کيدای سي کله چي ده دتصنيف اراده وکړه نو دخلگوڅخه يې وپوښتل چي دټول عالم تاريخ ليکل به تاسو خوشحاله کړي ؟ خلگو پوښتنه څني وکړه چي اندازه به يې څومره وي ؟ ده په جواب کي ورته وويل: چي تقريبا ديرش زره پاني به راسي خلگو ورته وويل: ددې کتاب دپوره کېدو مخکي به عمرونه ختم وي يعني موږ به مړه سو بيا به بشپړسي ده ورته وويل : انالله ، همتونه ټيټ سوه

([129]) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څخه وروسته يې کتاب رالنډ کړی تقريبا درې زره پاڼې سو په همدغه ډول دده تفسير چې يادونه يې وسوه په عمومي ډول لاسته راتلای سي.

دارقطني ﷺ دحديثو يو مشهور مؤلف دئ دحديثو دزده کړې لپاره يې بغداد ،بصرې ، کوفې ، واسط ، مصر اوشام ته سفرونه کړي دي يوه ورځ داستاذ په مجلس کي ناست وو استاذ حديث لوستی ده يوشی دکتاب څخه نقل کاوه يوه ملګري يې نيوکه باندي وکړه چي ته بلې خواته متوجه يې ده ورته وويل: زما او ستا په توجه کي فرق دئ ته راوښايه چي استاذ تراوسه پوري څومره حديثونه وويل ملګري يې په فکر کي ډوب سو ده ورته وويل: استاذ اتلس ۱۸ حديثونه وويل لومړی داو دوهم داوو په دغه ترتيب يې ټول حديثونه سره دسنده ورته وويل.

حافظ اثرم ﷺ يو محدث دئ ، ده مبارک دحديثو په يادولو کي زيات تمرين کاوه يو ځلې يې حج ته تشريف يوړی هلته حرم ته دخراسان څخه دوه لوی دحديثو عالمان راغلي وه او په حرم شريف کي يې په جلا ـ جلا ډول درس ورکاوه وهر يوه ته د زده کونکو يوه لويه ډله ناسته وه دی مبارک د دواړو په منځ کي کښېناستی او د دواړو څخه يې په يوه وخت کي حديثونه وليکل.

عبدالله بن مبارک ﷺ يو مشهور محدث دئ دده مبارک په علم حاصلولو کي زحمتونه زيات مشهوره دي ده مبارک په خپله فرمايلي دي: چي ما دڅلور زرو استادانو څخه حديث زده کړي دي

.

علي بن حسن ﷺ وايي: يوه شپه سخت يخ وو زه او ابن مبارک دماخستن دلمانځه کولو وروسته دمسجد څخه راتلو چي په دروازه کي ديوه حديث په اړه زما او د ده په منځ کي خبري شروع سوې مابه څه ويل ده به هم يو څه ويل په همدغه ځای کي په ولاړې ولاړ وو چي دسهار اذان وسو.

حميدي ﷺ يو مشهور محدث دئ نوموړی هغه کس دئ چي دبخاري او مسلم حديثونه يې يو ځای کړي دي ټوله شپه به يې ليکل کول دګرمې په وخت کي چي به ډېر تنګ سو نو يوه تالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پياله) به يې داوبو څخه ډکه کړه په هغه کې به کښېناستی ليکل به يې کول. د ټولو خلګو څخه به جلا اوسېدئ او شاعر هم و چې دده يو شعر په دې ډول دئ:

لِقَآءَ الناسِ لَيسَ يُفيدُ شَيئًا   سِوَي الهَذَيَان مَن قِيلٍ وَقَالٍ

فَاقلل مَن لَقَاءِ الناسِ الَا   لَاَخذِ العِلمَ اَو اِصلاح حَالِ

ژباړه: د خلګو په ملاقات کې هيڅ ګټه نسته د بې ځايه خبرو پرته نو د خلګو ملاقات لږ کړئ ماسوا ددې څخه چې د استاذ څخه د علم حاصلولو لپاره خبري وکړئ يا د نفس د اصلاح لپاره د شيخ سره ملاقات وکړئ.

امام طبرانيؒ يو مشهور محدث دئ ډېر کتابونه يې ليکلي دي يو چا دده د کتابونو د ډېروالی وليدئ نو يو ښتنه يې څني وکړه چې څنګه دي ليکلي دي ؟ دده مبارک ورته وويل: ديرش کاله مې شپه او ورځ پر بوريا) چټايي تېرکړي دي. ابو العباس شيرازيؒ وايي: ما د طبرانيؒ څخه درې سوه زره ۳۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

امام ابو حنيفةؒ په ناسخ او منسوخ حديثونو کې زياته څېړنه کول کوفه چې په دغه زمانه کې د علم کور ورته ويل کېده هرڅومره محدثين چې پکښې وه دده مبارک د ټولو حديثونو جمعه کړې وه کله چې به ددباندې څخه يو محدث راغلی نو دده به شاګردانو ته امر وکړی: چې که دده سره يو داسې حديث وي چې زموږ سره نه وي نو څېړنه يې وکړی .امام ابو حنيفةؒ چې به کله په يو علمي مجلس کې ديوې مسئلې څېړنه کول په دغه مجلس کې به په حديثو او فقه پوه خلګ په زيات شمېر ناست وه نو کله به پر دغه مسئله يوه مياشت خبرې وسوې وروسته چې به فيصله وسوه نو هغه به دده مذهب وګرځول سو او وه به ليکل سوه

د امام ترمذيؒ د نامه څخه به څوک ناخبره وي (يعني هرسړی يې پېژني)د حديثو زيات يادول دده خصوصي ځانګړتيا وه او د حافظې په توان کې مشهوره و يو وخت دده څخه محدثينو امتحان واخيستی څلوېښت داسې حديثونه يې بيان کړه چې مشهوره نه و امام ترمذيؒ دستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیان کړه .امام ترمذي رحمه الله فرمايي: ما يوه ورځ دمکې مکرمې په لاره کښې داستاذ څخه دوه حديثونه نقل کړه نابيره دهغه استاذ سره مې ملاقات وسو که څه هم هغه حديثونه ما نقل کړي وه خو مي غوښتل چي داستاذ څخه يې په خپله واورم نو د استاذ څخه مي دويلو غوښتنه وکړه استاذ حديثونه ويل شروع کړه نابيره داستاذ سترګي زما په لاس کي پر هغه کاغذ ولګېدې چي ماهغه دوه حديثونه پکښي ليکلي وه استاذ چي کاغذ وليدی نو دواړه حديثونه يې وليدل ناراضه سو او ماته يې وويل: ته نه شرميږي چي حديثونه دي زده دي او درسره دي بيايي په ماهم وايي ماورته وويل: استاذه ! داحديثونه ماستا څخه پرلاري واورېدل ته چي هر حديث وو ايي زما دستي په يادوي داستاذ باور نه وسو نو راته وې ويل : ښه ته هغه حديثونه ووايه چي ما ويلي وي ، ما ټوله حديثونه ورته وويل بيا استاذ راته وويل دا حديثونه به ستا دپخوا څخه ياد وه ماورته وويل: استاذه ! ته اوس نوي حديثونه ووايه زه به يې دستي درته ووايم استاذ نوي حديثونه وويل ما دستي په ياد ورته وويل يوه غلطي مي نه وکړل. دا دپخوانيو محدثينو اوعلماو زحمتونه وه چي دعلم په لاسته راوړولو او خورولو کي يې ګالل چي دهغه ټولو شمېرل هم ګران کار دئ.

قرطمة رحمه الله يو محدث دئ چي زيات مشهور نه دئ دده يو شاګرد داؤد رحمه الله وايي: خلګو به دابوحاتم رحمه الله او داسي نورو دحافظې بيان کاوه خو ما چي دقرطمة رحمه الله حافظه ليدلې ده بل مي هيڅ چيري دومره حافظه نه ده ليدلې زه يوه ورځ قرطمة رحمه الله ته ورغلم ده راته وويل: په دغه کتابو کي چي دي هريو زړه غواړي را وايې خله زه يې په ياد درته وايم ما کتاب الاشربة راپورته کړی ده مبارک ددغه کتاب هر باب دسر څخه تر پايه پوري ټوله ووايه په دغه ترتيب يې ټوله کتاب په ياد تېرکړی.

ابوذرعة رحمه الله وايي: داامام احمدبن حنبل رحمه الله لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ياد وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسحاق بن راهويه﷬وايي: ما سل زره حديثونه جمعه کړي دي او دديرشو زرو ډېر زما په ياد دي. خفاف﷬وايي: اسحاق﷬موږ ته يوولس زره حديثونه په ياد وليکل او بيا يې هغه ټولـه په ليکل سوي ترتيب په ياد وويل يو حرف يې نه پکښې کم کړی دی او نه يې پکښې زيات کړی دی.

ابو سعد اصبهاني بغدادي﷬ دابو نصر بغدادي﷬ دحديثو دزدکړي لپاره دشپاړسو کالو په عمر بغداد ته روان سو پر لاري يې دده دوفات خبر واورېدئ بې اختياره يې وژړل او په چغو يې وويل: چي ددې استاذ دحديثو سند به بيا دچا څخه ترلاسه کوم. دا هغه وخت کېدای سي چي ديوچا ديو شی سره مينه وي. دده مبارک مسلم شريف ټولـه په ياد و او په ياد به يې طالبانو ته ليکی. يوولس حجه يې کړي وه کله چي به خوراک ته کښېناستی نو سترګي به يې داوښکو څخه ډکي سوې. ابو عمرضرير﷬چي پيدا اسو ړوند و خو دحديثو په حافظانو کي شمېرل کيږي. په علم فقه ، تاريخ او علم ميراث کي يې پوره مهارت درلودئ.

دابو الحسين اصبهاني﷬ بخاري او مسلم دواړه ياد وه بخاري خويې داسي ياد و چي چابه دکوم حديث سند وو ايه ده دستي دهغه حديث متن ورته وايه. شيخ تقي الدين بعلبکي ﷬ په څلورو مياشتو کي مسلم ياد کړی او دجمع بين الصحيحين حافظ و ،دکرامت څښتن و ، بزرګ و او دقرآنکريم حافظ و. سورة الانعام يې په يوه ورځ په ياد کړی.

ابن السني﷬دامام نسائي﷬ مشهور شاګرد دئ دژوند تر پايه پوري په حديثو کي مشغول و. زوی يې وايي: زما پلار ليکل کول آخريې قلم او مشوانۍ کښېښوده لاسونه يې په دعا پورته کړه په دغه حالت کي مړسو. علامه ساجي﷬ په کوچنيوالي کي دفقه علم لاسته راوړی. بيا په حديثو مشغول و. په هرات کي لس کاله و اوسېدئ د دغه وخت په اوږدو کي يې شپږ واره ترمذي په خپل لاس وليکی دابن منده﷬څخه يې غرائب شعبه ، زده کاوه ابن منده﷬

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه حالت کې د ماخستن تر لمانځه وروسته وفات سو . د استاذ علمي مينه د شاګرد تر علمي مينې د درنښت وړده ځکه د ژوند تر آخري پوري يې درس کاوه .

دابو عمر خفاف سل زره حديثونه په ژبه ياد و. د امام بخاري استاذ عاصم بن علي چې کله بغداد ته ورسېدئ نو د شاګردانو دومره باندي ګڼه سوه چې زيات وخت به د شاګردانو شمېر سلوزرو ته ورسېدئ يوه ورځ د شاګردانو اندازه معلومه کړل سوه نو يوسل اوشل زره شاګردان وه. ځني و ختونه به د حديثو ځني الفاظ ځوواره تکرار بدل. دده يو شاګرد وايي چې يو وار (حدثنا ابو الليث) لفظ څوارلس واره تکرار سو ښکاره خبره ده چې څوک يوسل او پنځويشت زرو ته اواز رسوي نو خامخا به ځني الفاظ تکرار يږي.

ابو مسلم بصري چې کله بغداد ته ورسېدئ نو په يو لوی ميدان کي د درس لپاره کښېناستی اوو نفرو به په ولاړه و نورو ته دليکلو لپاره ويل کول لکه د اختر تکبيرونه چې ويل کيږي د درس څخه وروسته مشوانۍ وشمېرل سوې څلويښت زره وي او هغه کسان چې ليکل يې نه کول بلکي يوازي يې اوريدل کول د هغو شمېر تر ليکونکو زيات وو.

د فريابي په مجلس کي په دغه ډول دري سوه ليکوالان ولاړوه د شاګردانو د شمېر ډېروالي د دغه ليکوالانو څخه معلوميږي چې څومره به زيات وه چي يوازې فتحه ورکونکي دري سوه دي. په دغسي ستړياو تېرولو سره د دغه پاک دين علم ترنن پوري ژوندی دئ.

امام بخاري وايي: د شپږ وسوو زرو حديثونو څخه مي د بخاري د حديثونو انتخاب وکړی چي اوه زره دوه سوه پنځه اويا (۷۲۷۵) حديثونه دي او دده مبارک چي به هر حديث ليکی نو دوه رکعته نفل به يې کول بيا به يې حديث ليکی کله چي بغداد ته ورسېدئ نو محدثينو دده څخه امتحان واخيستی په دې ډول چي لس کسان وګمارل سو دغه کسانو ته يې لس، لس حديثونه انتخاب کړل بيا يې الفاظ وربدل کړل بيا يې دده څخه پوښتنه وکړه په غلط ډول به يې حديث ورته ووايه بيا يې ورته وويل زه نه يم خبر چي حديث څه ډول دئ په دغه ډول لسو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ځني وکړه ده مبارک په ترتیب سره لومړی و لومړی پوښتوونکي ته وویل: تا دا سوال وکړی حدیث دي په دې ډول ووایه دا غلط دئ اصل یې داسې دئ. بیا یې دوهم ته ووایه بیا یې دریم ته ووایه په دغه ترتیب یې لسو کسانو ته جواب ووایه او هر سړي ته به یې هغه الفاظ هم ویل چې هغه به اول غلط ویلي وه په دغه ډول یې سل حدیثونه دوی ته وویل.

امام مسلم د خوارلسو کالو په عمر د حدیثو زده کړه شروع کړه او د ژوند ترپایه پورې په دغه حدیثو مشغول و. دی مبارک فرمایي: ما د مسلم شریف د پاره د درو سوو زرو حدیثونو څخه حدیثونه انتخاب کړه او مسلم شریف مې ځني ولیکی چې دوولس زره حدیثه پکښې دي.

امام داود فرمایي: ما پنځه سوه زره حدیثونه اوربدلي دي په دغه ټولو کې مې څلورزره اته سوه حدیثونه انتخاب کړه او سنن ابي داود کتاب مې ځني جوړ کړی.

یوسف مزي یو مشهور محدث دئ ، د اسماء رجال (د حدیث د نقل کونکو د نومانو) امام دئ اول یې په خپل ښار کې فقه او حدیث زده کړل بیا یې مکې مکرمې ، مدینې منورې ، حلب ، حمات ، بعلبک او داسې نورو ځایونو ته سفرونه وکړل. ډیر کتابونه یې په خپل قلم سره لیکلي دي. تهذیب الکمال یې په دوه سوه ټوکه کې لیکلي دئ او کتاب الاطراف یې تر اتیاوو جلدو زیات دئ . دده مبارک عادت دا و چې زیات وخت به چوپ و د خلګو سره یې خبرې کمې کولې زیات وخت به په کتاب مشغول و ، د حسد کونکو له وجهې دښمني ورته پېښه سوه خو ده د هیچا څخه بدله نه واخیسته . ددې مبارکانو حالات او قصې بېخي ډېرې دي د ټولو لیکل لوی ، لوی کتابونه هم نسي کولای خو دلته مې دوې درې قصې د نمونې په ډول ددې لپاره راوړې چې دا د حدیثو علم چې دیارلس سوه کاله وروسته داسې پیاوړی دئ ، ددې لپاره څومره تکلیفونه ایستل سوي دي او په څومره قربانۍ سره ساتل سوی دي او کوم خلګ چې د علم لاسته راوړلو دعوې کوي او ځانته طالب العلمان وایي هغه ددې علم لپاره څومره خوارۍ تېره وي آیا په هغه ډول دي که یا ؟ او که صرف وخت تېرول دی ؟ او که چېرې موږ په

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

آرامی ، استراحت ، عيش او عشرت ژوند غواړو او د دنيا په کارنو کي مشغول اوسو او دا مو فکر وي چې د نبيﷺ د دين او حديثو حفاظت کوونکي يو نو دا د (اين خيال است ومحال است وجنون) پرته بل شی نه دئ.

(يعني دا داسي يو فکر دئ چي شونی نه دئ اوليونتوب دئ)([130])

نــهم بـــاب

دنبيﷺ فرمانبرداري ، حکم منل او دا کتل چي د نبيﷺ منشاء مبارکه څه ده؟

که څه هم د اصحابانو هر کار دنبيﷺ په تابعداري کي و او دتېرو قصو څخه هم دا خبره معلومېږي خو دلته يو څو قصي بيانوو چي مورډ خپلو حالاتو سره په دې باب سره په خصوصي ډول مقابله وکړو او وګورو چي موږ د اللهﷻ او دهغه د رسولﷺ فرمانبرداري ترکومي اندازي پوري کړې ده ، کوم چي زموږ خلک په دې هيله دي چي هغه ترقي اونصرت به موږ ته راسي لکه دوی مبارکانو ته چي راغلې وه زموږ خلک رښتيا ددې هيله لري نو په هغه ډول دې ژوند اختيار کړي لکه دوی چي وکړی او دنياته يې وښودئ.

١- دحضرت عبدالله بن عمرو بن العاصAA پتهو سوځل

([130]) نـومـوړی بـيـت پـه پـوره ډول داسي دی . هم خدا خواهی هم دنـيـا خواهی هم بـنـون ـــــ اين خيال است ومحال است وجنون .
ژبـاړه : هم خدای غواړی هم دنـيـا غواړي هم زامـن غوړي دا يـوازي خيـال دی امکان نـه لـري اولـيـونـتـوب دی پـه پـورتـه مـوضوع کي شيخ وفـرمـايـل : چي څوك داسي پـه عيش اوعشرت کي علـم لاستـه راوړل غواړي دا داسي دی لـکـه څوك چي خدای ، دنـيـا اوزامـن ټـولـه غواړي لـکـه هغه چي لـيـونـتـوب دی پـه داسي ډول علـم لاستـه راوړل هم لـيـونـتـوب دی . ژبـاړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص‌AA فرمايي: چې موږ يو وار د نبيﷺ سره په سفر کې وو زه دنبيﷺ حضور ته ورغلم پر ما باندې يو پټو و چې په کسم (ژړ ډوله رنګ) باندې لړ رنګ سوی و نبيﷺ چې پټو وليدئ نو ماته يې وويل: دا دې څه شی پر ځان اچولی دئ ؟ ما دنبيﷺ ددې پوښتنې څخه دده مبارک د ناخوښۍ اثرات معلوم کړل دستې کورته ولاړم په کور کې ښځو په نغري کې اور بل کړی و ما پټو په اور کې واچوی. دوهمه ورځ چې راغلم نبيﷺ راته وويل: هغه پټو دې څه کړئ ما ورته قصه وکړه ده مبارک راته وويل: ولې دې وښځو ته نه ورکاوئ د ښځو لپاره خو يې پروا نه کول.([131])

فايـــده: که څه هم دپټو سوځولو اړتيا خونه‌وه خو د چا په زړه کې چې د چا دناخوښۍ او ناراضۍ ګذارسوی وي هغه ددې هم نه وي جوګه چې لږ فکر وکړي چې آيا ددې پټو لپاره يوه بله لاره هم سته که يوازې له منځه وړل دي. البته زما په ډول نالايقه چاته به‌نو خدای خبر ثومره فکرونه ورلوېدلي وای چې دنبيﷺ ناراضي ثومره اندازه‌ده او پوښتنه به‌مې کړې وای چې بله لاره هم لري داجازې لپاره که يا ؟نبيﷺ خو پوښتنه کړې‌ده منعه خويې نه‌ده کړې او داسې نور.

۲- د يو انصاري خپله ودانۍ نړول

نبيﷺ يوه ورځ د کور دباندې تشريف وړی و چې وې ليدل يو ګنبده لوړه جوړه سوې ده دملګرو څخه يې پوښتنه وکړه چې دا څه شی دئ ؟ملګرو ورته‌وويل: دا فلانې سړې ګنبده

([131]) ابـوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړه کړې ده نبيﷺ چوپ سو . يو بل وخت هغه انصاري د نبيﷺ و حضور ته ورغلی نبيﷺ ته يې سلام وواية نبيﷺ مخ ځني واړوی انصاري فکر وکړی چي ښايي دنبيﷺ نه وي فکر سوی بيا يې سلام ورته وواية نبيﷺ بيا هم جواب نه ورته وواية انصاري ددې زغم نه سوای کولای دستي يې د ناستو اصحابانو ﷺ څخه پوښتنه وکړه او خبره يې وکړه چي ولي زه د نبيﷺ په نظر نه ورځم ؟ اصحابانو ﷺ ورته وويل: نن نبيﷺ دباندي تللی و ستا ګنبده يې وليده بيا يې پوښتنه وکړه چي دا دچا ده ؟ انصاري چې دا واورېدل دستي ولاړی هغه ګنبده يې ونړول داسي يې د مځکي سره سمه کړه چي هيڅ نښان يې نسو پاته او بيا يې داهم ونه کړه چي راغلی وای او نبيﷺ ته يې ويلي وای چي ستا د ناخوښۍ له وجي مي ګنبده ونړول ، نابېره نبيﷺ په خپله هلته تېرېدئ نو وي ليدل چي ګنبده نسته پوښتنه يې وکړه ، اصحابانو ﷺ ورته وويل : څو ورځي مخکي چي تاسو دده څخه مخ اړولی و ده زموږ څخه پوښتنه وکړه ، موږ ورته وويل : نبيﷺ ستا ګنبده ليدلې ده دی ولاړی هغه ګنبده يې بيخي ونړول. نبيﷺ وفرمايل هره آبادي د سړي لپاره عذاب دئ مګر هغه آبادي نه چي دسختي اړتيا او مجبوری لپاره وي.(132)

فـايده: دا دپوره مينې خبري دي ، دوی مبارکانو داهم نه سوای زغملای چي درسول اللهﷺ مخ مبارک غمجن ووينې تر خپل ځان يې رسول اللهﷺ ګران بللی ، دغه مبارک صحابي خپله ګنبده ونړوله بيا يې داهم نه کول چي د نړېدو وروسته راغلی وای او رسول اللهﷺ ته يې ويلي وای چي ستا د خوشحالی په موخه مي ګنبده ونړول بلکي نبيﷺ چي کله په پېښېدونکي ډول هلته ولاړی په خپله يې وليدل. نبيﷺ ته پر آبادۍ باندي پيسي مصرفول په خصوصي ډول ناخوښه کارو په ډېرو احاديثو کي ددې بيان راغلی دئ. په خپله د نبيﷺ د بيبيانو خوني دخرما د ښاخونو کوډلي وې او د دروازو پردې يې د کونيو څخه جوړې وې

(132) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې د پردې سرې نظر دننه ولاړ نسي. يو ځل نبيﷺ يو ځاى په سفر تللى وو ام سلمي ته يو څه مال په لاس ورغلى نو دې مبارکي خپله خونه د خرما وو د لښتو پر ځاى په اومو خښتو جوړه کړه نبيﷺ چې کله وليده نو دې ته يې وويل: دادې څه کړي دي؟ دې مبارکي ورته وويل : په هغه خونه کې د بې پردګۍ شک و ، نبيﷺ وفرمايل: بدترين شى پر تعمير باندې پيسې خرڅول دي. عبدالله بن عمر فرمايي : يوه ورځ ما او زما مور د خپل کور ديوال سماوى چې ډېر خراب سوى و نبيﷺ چې وليدئ نو راته وې فرمايل: مرګ ددې ديوال ترنړېدو ډېر نژدې دئ.([133])

۳- د اصحابانو سَرَه پټوان راکښته کول

حضرت رافع فرمايي: يوه ورځ موږ د نبيﷺ سره په سفر کې و او زموږ په اوښانو کې پټوان پراته وه چې په دغه پټوانو کې سور رنګه تارونه وو نبيﷺ وفرمايل: زه پوهيږم چې دغه سوروالى پر تاسو غالبه کيږي نبيﷺ چې دا ارشاد وفرمايه موږ په داسې وېره کې وغورزېدو چې اوښان يوې خوا اوبلې خواته وتښتېدل او موږ دستي د اوښانو څخه پټوان راکښته کړه.([134])

فـــايده: اصحابانو مبارکانو ته په ژوندکي داسې پېښنو اهميت نه درلودئ البته زموږ د ژوند په لحاظ سره وداسې پېښنو ته حيرانتيا کيږي ځکه د اصحابو کرامو عام ژوند هم داسي و ، د حديبې صلح چې په لومړى باب دريمه قصه کي يې بيان وسو په دغه صلح کي عروة بن مسعود د کافرانو لخوا و مسلمانانو ته قاصد راغلى و ده د مسلمانانو ژوند په غور سره ترنظر تېر کړى کله چې مکې ته ولاړى و کافرانو ته يې وويل: زه و لويو ـ لويو پاچاهانو ته د

([133]) ابـو داؤد

([134]) ابـو داؤد

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاصد په توګه تللی یم لکه د فارس ،روم او حبشي پاچاهانو سره چي مي لیدلي دي ماد هیڅ پاچا په دربار کي د درباریانو دومره درنښت نه دئ لیدلی چي خپل پاچا ته یې ورکوي لکه د محمدﷺ ملګري چي محمدﷺ ته تعظیم کوي.هیڅکله دده بلغم ومځکي ته نه پرېږدي بلکي هر یوه ته چي په لاس ورسي دستي یې پر مخ او بدن مږي ، کله چي دیﷺ د یو شی امر کوي نو ټول ملګري یې تلوار کوي چي هغه کار وکړي . کله چي هغه اودس کوي نو داوداسه د اوبو اخیستلو لپاره ټوله تلوار کوي چي پر بدن یې ومږي د تلوار بنه یې داسي وي چي ګویا دوی به په خپلو منځو کي جګړه کوي.او کله چي هغه خبري کوي نو ټوله چوپ سي هیڅوک دده د درنښت له وجهي دده لوري ته پورته نه ګوري.(135)

۴- دحضرت وائل ﷺ د ذباب په لفظ سره ویښته پریکول

وائل بن حجر ﷺ فرمایي: زه یوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلم زماد سرو ویښتان ډېر غټ سوي وه کله چي زه ورته مخامخ سوم نو نبيﷺ راته وویل: ذباب،ذباب . مافکر وکړی چي دايي لکه چي زماد سر دوبښتانو په اړه وویل نو زه دستي ولاړم د سر ویښتان مي وکښل کله چي په دوهمه ورځ درسول اللهﷺ حضور ته ورغلم رسول اللهﷺ راته وفرمایل: ماتا ته نه وه ویلي مګر ښه دي وکړه (چي دسر ویښتان دي لري کړه).(136)

فــــایده: ذباب دسپیره په معني دئ او دبېکاره په معني هم دئ دادنبيﷺ په اشارو باندي د اصحابو دقرباني خبره وه چي دمنشاء پېژندلو وروسته که هغه غلط پوه سوی وي بیا هم په عمل کولو کي به یې ځنډ نه راوستی. دلته نبيﷺ ورته وویل:چي تاته مي نه و ویلي خو دده

---

(135) بخاري شریف
(136) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه خبره دخپل ځان په اړه بلل په دې وجه څه شونتیا وه چي ځنډ راغلی وای ، د اسلام په پیل کي په لمانځه کي خبري کول روا وې بیا وروسته منعه سوي حضرت عبدالله بن مسعود ﷛ یوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلی رسول اللهﷺ په لمانځه کولو اخته و ده مبارک دعادت سره سم سلام ورته ووایه څرنګه چي په لمانځه کي خبري منعه سوي وې نو نبيﷺ جواب ورنکړی. دی مبارک فرمايي: د نبيﷺ په جواب نه راکولو سره نوي اوزړي خبري را پرزړه سوې په بیلو فکرونو کي ډوب سوم کله به مي فکر کاوه چي پر فلانۍ خبره به ناراضه سوی وي کله به مي فکر کاوه چي فلانۍ خبره پېښه سوې ده پرهغه به ناراضه سوی وي کله چي نبيﷺ سلام وګرزاوه نو راته وې ویل چي په لمانځه کي خبري کول منعه سوي دي نو په دې وجه مي د سلام جواب درنه کړی د نبيﷺ ددې خبري په کولو سره په ما کي ساه وچلېده.

۵ - د حضرت سهیل بن حنظلیة ﷛ عادت اود خریم ﷛ ویښته پرېکول

په دمشق کي سهیل بن حنظلیة ﷛ نومي صحابي اوسېدئ یوازي ژوند يي تېروی ډېر کم به يي دخلګو سره ګډون کاوه هیچیري به نه تلی تړوله ورځ به په مسجد کي په لمانځه یا تسبوح مشغول و او یا به يي وظیفه کول ومسجد ته دتللو پروخت د حضرت ابو درداء ﷛ سره مخ سو چي مشهور صحابي دئ ابودرداء ﷛ ورته وویل: په تلو کي د خیر یوڅه خبري کوه زموږ لپاره فایده ده تاته څه تاوان نسته نو سهیل ﷛ به دنبيﷺ د زماني څه واقعاتي او حدیثونه ورته وویل ، یوه ورځ سهیل ﷛ پر لاري روان و ابودرداء ﷛ د عادت مطابق خواست ورته وکړی چي یوه د خیر خبره راته وکړه بیا ولاړ سه ده مبارک ورته وویل: یوه ورځ نبيﷺ وفرمایل: چي خریم اسدي ﷛ ښه سړی دئ که چیري دا دوي خبري نه وای پکښي یو داچي د سر وېښتان يي لوی دي دوهم دا چي لنګ تر بجلکو کښته کوي کله چي خریم ته د نبيﷺ دا ارشاد ورسېدئ نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستې يې چاړه راواخيسته د سر وېښتان يې تر غوږو کښته پرېکړل او لنګ يې تر نيمې پنډۍ پورې پورته ترل شروع کړل.(137)

فايـــده: په ځينو روايتو کې راغلي دي چې نبيﷺ خپله و خريم ته ارشاد وکړی او خريمؓ قسم وکړی چې دادواړه به د اوس څخه نه وي په هرصورت په دواړو روايتو کې شک نسته، کېدلای سي چې وده ته يې خپله ارشاد فرمايلي وي او دده په نه موجوديت کې دي يې هم ارشاد فرمايلي وي چې اوربدونکی تللی وي او هغه ته يې خبر رسوليوي.

۷- د حضرت ابن عمرؓ د خپل زوی سره خبري نه کول

حضرت عبدالله بن عمرؓ يو ځلي وويل: نبي ◄ فرمايلي دي چې ښځو ته و مسجد ته د تللو اجازه ورکوئ دابن عمرؓ يو زوی وويل: چې موږ اجازه نسو ورکولای ځکه دوی وموږ ته بهانه جوړوي او دآزادۍ او فساد لاره خلاصوي. حضرت عبدالله بن عمرؓ ډېر ناراضه سو او زوی ته يې بد او رد وويل او ورته وې ويل چې زه د نبيﷺ ارشاد درته وايم ته وايي چې اجازه نسو ورکولای ددې څخه وروسته يې د تل لپاره دخپل زوی سره خبري پرېښودې.(138)

فايده: دده مبارک دزوی د اجازې نه ورکول له دې وجهې څخه و چې ښځې فساد ته بهانه جوړوي (دخپلې زمانې دښځو حال يې ليدلی و) په همدې وجه حضرت عائشهؓ په خپله فرمايي: که چېري نبيﷺ د اوسنيو ښځو حالت ليدلی وای نو ښځو ته به يې و مسجد ته د تللو اجازه نه وای ورکړې او حال دا چې د عائشېؓ زمانه د نبيﷺ څخه ليري نه وه خو ابن عمروؓ دا نسوای زغملای چې دی دې د نبيﷺ ارشاد ووايي او څوک دې يو څه شک پکښې پيدا کړي

(137) ابـو داؤد
(138) مـسلم ، ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازې پر دې خبره چې هغه د نبيﷺ د ارشاد څخه انکار وکړي تول عمر يې د خپل زوی سره خبرې نه وکړې . مبارکو اصحابانو تـه پـه دې کې د هر تکليفونه راغلل د يوې خوا د نبيﷺ د ارشاد اهميت و چې دوی خپل ځان باله او د ښځو اجازه پکښې امر سوې وه او د بلې خوا د فتنو او فساد بيره وه نو دوی مبارکانو ته هم د ښځو اجازه مشکل کار سو او بندول يې هم مشکل کار سو . حضرت عاتکة چې څو واري يې نکاح سوې وه او د حضرت عمر AA سره يې هم نکاح سوې وه دا به مسجد ته تلل د حضرت عمر AA پر طبيعت ښه نه لګېده يو چا ورتـه وويـل چې تـه مسجد ته ځې د حضرت عمر AA نه خوښيږي دې ورته وويل چې دده نه خوښيږي نو منعه دې وکړي . د حضرت عمر AA تـر وفات وروسته دې د حضرت زبير AA سره نکاح وکړه د حضرت زبير AA نه خوښېده چې دا مسجد ته ځي خو ددې دلاورې يې نسوای کولای چې منع دې يې کړي (ځکه د رسول اللهﷺ د اجازې ارشاد و) يو وار زبير AA د شپې د ماخستن دلمانځه پـر وخت پر لارې ورته کښيناستی کله چې دا تېره سوه نو وې ځوروله ده ته خو جائزه وه ځکه مېړه يې و دې د تيارې له امله ونه پېژندی چې دا څوک دئ ددې څخه وروسته دې ومسجد تـه تلل پرېښـودل، حضرت زبير AA پوښتنه ځني وکړه چې مسجد ته تلل دې ولـې پرېښـودل ؟ دې ورتـه وويـل : اوس هغه زمانه نه سوه پاته کوم چې درسول اللهﷺ زمانه وه .

۷-د حضرت ابن عمر څخه پوښتنه چې د لمانځه قصر په قران کې نسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت ابن عمرﷺ څخه چا پوښتنه وکړه چې د کورني سړي د لمانځه بيان خو په قرآن کې سته د ويرې د لمانځه بيان سته او د مسافر دلمانځه بيان په قرآن کې نسته ؟ ابن عمرﷺ و فرمايل: واوره ! اللهﷻ نبيﷺ جوړ کړی بيا يې راولېږی موږ نه پوهېدو هيڅ مونه پېژندل اوس نو موږ چې هغه مبارک په څه ډول په کولو ليدلی دئ هم غسې به کوو.(139)

فايـــده: مقصد دادئ چې د هري مسئلې وضاحت په قرآن کريم کې لازمي نه دئ بلکې د عمل لپاره د نبيﷺ څخه تائيدول بسه کوئ. پخپله نبيﷺ فرمايلي دي: ماته قرآنکريم راکړل سوی دئ او ددې برابر نور حکمونه راکړل سوي دي ډېر ژر هغه زمانه راتلونکې ده چې د مړې ګيډې خلک به پر خپلو ګديانو ناست وي او وايي به چې بس قرآنکريم ټينګ ونيسئ کوم احکام چې په قرآن کې دي په هغه عمل وکړئ.(140)

۸- د حضرت ابن مغفلﷺ د خذف په وجه خبري پرېښودل

حضرت ابن مغفلﷺ يوه ورځ يوه ځوان وراره وليدئ چې ډبري يې غورځولې لوبې يې په کولې نو ده ورته وويل: اې وراره ! دا کار مکوه ځکه د نبيﷺ ارشاد دی: چې دا کار نه ښکار دئ او نه دښمن ته څه تاوان په رسيږي نابېره به پر يو چا ومښلي د هغه به يا سترګه وچوي او يا به يې غاښ مات سي. وراره چې يې کم عمره و دا کار يې نه پرېښودی بلکې چې اکا به يې وليدي نو بيا به يې ډبري ويشتل شروع کړه اکا يې ورته وويل: زه د نبيﷺ ارشاد تاته وايم ته دغه کار نه پرېږدې په اللهﷻ دي مې قسم وي چې بيا به هيڅکله ستا سره خبري نه وکړم په يوه بله قصه کې

(139) شفـاء
(140) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي دي چې ده ورته وویل: په الله ﷻ قسم کوم چې زه به ستا په جنازه کې ګډون نه کوم او نه به ستا د ناروغۍ پوښتني ته درځم.(141)

فایده: خذف دې ته وایي چې پر بټه ګوته کوچنۍ ډبره کښېږدي بیا یې غورځوي په کوچنیانو کې عموماً د دا ډول لوبو مرض وي دا داسې ډبرې غورځول دي چې ښکار نه پرې کیږي که نابېره د چا پر سترګه ومښلي نو هغه به زخمي کړي حضرت عبدالله بن مغفل ﷜ دا نسوای زغملای چې د رسول الله ﷺ د ارشاد وروسته دي هغه کوچنی بیا هم دغه کار کوي. مونږ هره ورځ د نبي ﷺ څومره ارشادات اورو او بیا د هغه څومره اهتمام کوو هر سړی خپله د خپل ځان په اړه پرېکړه کولای سي.(جالبه خو لا داده چې مونږ خپل اولادونه دهغه کارونو څخه نه منعه کوو چې رسول الله ﷺ یې منعه کړې ده بلکې مونږ خپل ماشومان په داسې کارونو امر کوو چې درسول الله ﷺ مخالفت پکښې وي دمثال په ډول ښکنځل په کوو اوداسې نور دضرر رسولو کارونه په کوو او هم هغه توکي ورته په خپل لاس برابروو چې نبوي منعه پرې راغلې ده لکه ډبرو غورځولو ځیني ربړي الات، پلاستکي توپکان اوداسې نور.)

۹- د حضرت حکیم بن حزام ﷜ د سوال نه کولو ژمنه

حضرت حکیم بن حزام ﷜ یوه ورځ د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او یو شی یې ځني وغوښتی نبي ﷺ ورکړی بیا یې په بله موقع کښې یو څه ځني وغوښتل نبي ﷺ بیا ورکړه دریم واري یې بیا یو څه ځني وغوښته نبي ﷺ ورکړه او ورته وي وفرمایل: اې حکیمه! مال داسې دئ لکه شین باغ خو قاعده یې داده چې که چیري د زړه په شتمنۍ سره راسي نو په دې مال کې

(141) ابن ماجه ، دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

برکت دئ او که په طمعه او دوکې سره لاسته راسي نو بیا برکت نسته پکښې بیا داسې کیږي (لکه د غوايي د لوږي ناروغي) چې هر وخت خوراک کوي خو نه مړیږي.حضرت ابن حزم ﷛ وویل : اې د الله رسوله ! ستا څخه به وروسته زه هیڅوک نه تنګوم . وروسته بیا د حضرت ابوبکر صدیق ﷛ په خلافت کې ابوبکر ﷛ و ابن حزام ﷛ ته د بیت المال څخه د یوشی د ورکړې اراده وکړه خو ده انکار وکړی وروسته بیا حضرت عمر ﷛ پخپل خلافت کې دیو شي د ورکړې اراده وکړه او ټینګار یې وکړی خو ده انکار وکړی.([142])

فایــده: همدا وجه ده چې نن سبا زموږ په مالو کې برکت نسته چې په چل او طمعه سره لاسته راغلي دي.

۱۰- د حضرت خذیفة ﷛ د جاسوسۍ (مخبرۍ) لپاره تلل

حضرت خذیفة ﷛ فرمایي: چې د خندق په غزا کې د مکې کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د کافرانو نوري ډیري ډلي وې چې پر موږ باندي راختلي وې او د حملې لپاره تیاري وې او دلته په مدینه منوره کې د بني قریظوو یهودیان وه چې هر وخت د دوی څخه دا ویره وه چې دوی مدینه منوره خالي وویني او زموږ اهل او عیال بیخي را ختم کړي موږ د مدینې دباندي د جنګ په سلسله کې پراته وو منافقانو به د کور د یوازیوالي او خالي والي په بهانه د نبيﷺ څخه اجازه غوښته او بیرته به کورو ته راتلل نبيﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په دغه بهیر کې یوه شپه دومره سخته سیلۍ (باد ، دوړې) راغلي چې نه ددې څخه مخکې راغلي وې او نه وروسته او تیاره دومره زیاته وه چې د یو سړی لیدل خو څه کوې خپل

([142]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس نه ليدل کېده ، با د دومره سخت و چې بوربهاري يې د برق په څېر و منافقان خپلو کورو ته ببرته تلل زموږ دري سوه کسيزه ډله په دغه ځاى کي وه نبي ﷺ د هر يوه پوښتنه کوله او دهري خوا څېرنه يې کول په دغه لړ کې نبي ﷺ زما خواته تېربدئ زما سره نه د دښمن څخه د حفاظت وسله وه اونه د يخ دمخنيوي لپاره څه جامه وه يو کوچنی پټو را سره و چې ما اغوستی و پر پوندو باندي پر مځکه پوري مبنتي ناست وم نبي ﷺ پوښتنه وکړه چې څوک يې ؟ ما ورته وويل: خذيفة يم ، زه د يخ له امله ولاړېداى نسم او د شرم له وجي په مځکه پوري پيوست سوم نبي ﷺ راته وويل: ولاړ سه و دربره د دښمنانو ټولګيو ته ولاړ سه او دهغوی حال راوړه چې څه کېږي ؟ زه په دغه وخت کي د بيري او يخنۍ له وجهي تر ټولو په بد حالت کې وم خو د رسول الله ﷺ د امر منلو لپاره ولاړ سوم دستي روان سوم کله چې زه روان سوم نو نبي ﷺ داسي دعا وکړه:

اللهم احفظه من يديه و من خلفه و عن يمينه وعن شماله ومن فوقه ومن تحته.

ژباړه: اي الله ! دده ساتنه دمخ دلوري او د شا د لوري څخه وکړې د راسته او چپه لوري څخه يې (ساتنه وکړې) د لوړي او لاندي خوا څخه يې (ساتنه وکړې) .خذيفة ﷺ وايي نبي ﷺ چي دا دعا وکړه زما څخه بيره او يخني بيخي ولاړل او پر هر قدم ماته معلومېده چې ګويا زه په ګرمۍ کې را روان يم او زما د روانېدو په وخت کي نبي ﷺ دا هم راته وويل: چې په پټه خوله ولاړ سه هيڅ حرکت مه کوه محض وګوره چې څه کيږي ، زه چې هلته ورسېدم نو و مي ليدل چې اور بليږي خلګ ځانونه ورته تودوي يو سړی مي وليدی چې پر اور لاس تودوي بيايي پر تشي مږي هري خواته ناري دي چې ببرته ولاړ سئ (يعني درځئ کوروته) هر سړی د خپل قوم وخلګو ته د ببرته تلو ناري وهي د دوی پر خيمو باندي د څلورو طرفو څخه با د ډبري اوروي ، خيمي يې شکيږي، آسونه او نور حيوانات يې هلاکيږي . ابو سفيان چې د ټولو قومونو لکه سردار داسي جوړ سوی و پر اور يې ځان تو داوی په زړه کي مي راغله چي له منځه يې يوسم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي مې د ترکش څخه غشي راوکښی خو د نبيﷺ ارشاد را په ياد سو چې حرکت ونه کړې وګوره راسه ! بېرته مې غشي وترکش ته واچوی دوی ته يو څه شک پيدا سو اووې ويل: په تاسو کې يو څوک جاسوس سته هر يو دي خپل ملګري تر لاس ونيسي ما هم ژر يو سړی تر لاس ونيوی او پوښتنه مې ځني وکړه چې ته څوک يې؟ هغه راته وويل: سبحان الله ته ما نه پېژنې زه فلانکی يم زه د هغه ځای څخه بېرته را روان سوم کله چې نيمي لارې ته راورسېدم تقريباً شل سواره د شاله خوا راپسې راغله چې لنګوټې يې تړلې وې او راته وې ويل: چې ته خپل آقا ته ووايه چې اللهﷻ د دښمنانو چاره وکړه ته بې غمه اوسه زه چې کله بېرته راورسېدم نبيﷺ يو کوچنی پټو پر سرکړی و لمونځ يې کاوه د نبيﷺ مبارک عادت داو چې کله به د ويري څه خبره پېښه سوه ده مبارک به د لمانځه و لوري ته توجه کول ، کله چې رسول اللهﷺ د لمانځه څخه فارغه سو ما خپل د حال ټوله قصه ورته بيان کړه کومه چې مې ليدلې وه نبيﷺ چې د جاسوسی قصه واورېده نو غاښونه مبارک يې (د خندا څخه) و ځلېدل ، نبيﷺ زه د خپلو پښو مبارکو سره پرې ايستلم او د خپل پټو يوه برخه يې پر ما واچول ما خپله سينه د رسول اللهﷺ د تلو مبارکو سره ومښلول.(143)

فايـــده: دا د دوی مبارکانو برخه وه او دا د دوی لپاره مناسبه وه چې په دومره سختو تکليفونو کې د رسول اللهﷺ امر منل د خپل بدن ، مال ، ځان او تر ټولو ورته خوښ و.اللهﷻ دي د استحقاق او اهليت پرته ما ناپاکه ته هم د دوی د اتباع يوه برخه را نصيب کړي.

(143) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم باب

دښځو ديني جذبه

حقيقت دا دئ چې که چېرې په ښځو کې د دين جذبه پيدا سي نو په اولادو کې ددې اثر وجود لازمي دئ او حال دا چې زموږ په ټولنه کې ددې پر خلاف اولادونه په لومړيو وختو کې په يوه داسې چاپيريال کې ساتل کيږي چې پر اولادو باندې د دين خلاف اثر پرېوزي يا لږ تر لږه ودين ته نه پاملرنه پکښې پيدا سي کله چې يوماشوم د پيل څخه د دين په خلاف چاپير يال کې وساتل سي نو نتيجه يې هغه نتيجه ده چې ښکاره ده.

١- د بي بي فاطمې تسبيحات

حضرت علي يوه ورځ خپل يو شاګرد ته وويل: چې زه د ځان او د بي بي فاطمې قصه درته وکړم چې د نبيﷺ نازولې لوروه؟ شاګرد ورته وويل: بيخي يې راته وکړه علي ورته وويل: بي بي فاطمې په خپلو لاسونو مېچن چلول تر داسې اندازې پورې چې په لاسو کې يې تڼاکې پيدا سوې پخپله به يې اوبه راوړلې چې د سلواغو د رسۍ نښې به يې په سينه کې معلومې سوې دکور ټول کارونه لکه جارو او داسې نور به يې پخپله کول تر داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازي پوري چي کالي به يې خيرن سوه. يو وار نبيﷺ ته څه غلامان او مينځي راغلې ما وفاطميﷺ ته وويل چي ته هم ورسه دنبيﷺ څخه يو خادم وغواړه چي د کور په کارو کي مرسته درسره وکړي دا مبارکه دنبيﷺ و حضور ته ورغله هلته چي ورغله ګنه ګونه وه ددې مبارکي په طبيعت کي شرم او حيا ډېره وه نو د شرم له وجهي وپلار ته د نورو مخکي ورتلل شرم او حيا ورته وګڼل سوه نو بېرته راغله دوهمه ورځ نبيﷺ پخپله زموږ کورته تشريف راوړی او وي ويل: اې فاطميﷺ ! پرون ته راغلې وې څه کار دي و؟ فاطميﷺ د شرم له وجهي چوپ سوه. عليﷺ وايي ما وويل: چي اې د اللهﷻ رسوله ! دا په داسي حالت کي ده چي د ميچني له وجهي يې په لاسو کي تڼاکي پيدا سوي دي د اوبو راوړلو له وجهي يې په سينه کي درسی نښې معلوميږي د کور په کارو کي دومره بوخته ده چي هره ورځ يې کالي خيرن وي نو ما ورته وويل: چي رسول اللهﷺ ته څه غلامان او مينځياني راغلي دي ته هم ورسه يو خادم ځني راوله چي مرسته درسره وکړي ددغه لپاره درغلې وه. په ځينو رواياتو کي راغلي دي چي بي بي فاطميﷺ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه او عليﷺ د څرمني يوه بستره لرو دشپې پکښې بيديږو او د ورځي بيا اوښ ته دانه او واښه پکښې ايږدو. رسول اللهﷺ ورته وويل: لوري !صبر کوه د حضرت موسيﷺ او دهغه د بي بي تر لسو کالو پوري يوه بستره وه هغه هم د موسيﷺ چپنه وه دشپې به پر بيدېدل ، ته تقوي حاصله کړه د اللهﷻ څخه ووېرېږه او دخپل څښتن تعاليﷻ رضاء لاسته راوړه د کور خدمت کوه کله چي بيدېږې درودېرش واره سبحان الله وايه ، درودېرش واره الحمدالله وايه او څلوردېرش واره الله اکبر وايه دغه تسبيح تر خادم ښه دي بي بي فاطميﷺ وويل: زه د اللهﷻ او د هغه د رسولﷺ څخه راضي يم.([144])

([144]) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایـــده: یعني کوم څه چي د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ زما لپاره خوښ وي او د دوی پکښې رضا وي زه په راضي یم ماته په خوشالۍ قبول دي. دا د دواړو جهانو دسردار د لور ژوند و. زموږ خلک چي دوې پیسې پیدا کړي نو دکور کارونه خو څه کوي خپل کار هم نسي کولای په تشناب کي د اوبو ګډوه بل څوک ورته ایږدي یوازي په پورتنۍ واقعه کښې د بیدیدو دوخت دذکر بیان سوی دئ. په نورو حدیثونو کي تر هر لمانځه وروسته پورتنۍ دري کلمې درودبرش واره ویل ښودل سوي دي او یو وار لاندینۍ کلمې ویل هم راغلي دي: لا اله الا الله وحده لا شریک له، له الملک وله الحمد و هو علي کل شئ قدیر.

۲- د حضرت عائشې صدقه

د حضرت عائشې و حضور ته دوې لوی، لوی ګونۍ دپیسو ډکي راوړل سوې چي تر سلو زرو درهمو زیاتي پکښې وي حضرت عائشې څو لوښي را وغوښتل او هغه یې په ډک کړل وېشل یې شروع کړل تر ماښامه پوري یې ټولي خیرات کړې یو درهم یې لا هم نه پرېښودئ خپله یې روژه وه و مینځې ته یې وویل چي د روژمات لپاره یوشی راوړه مینځې یوه ډوډۍ او څه د زیتون تیل ورته راوړه او ورته وې ویل: څومره به ښه وای چي نن مو د یوه درهم غوښې را غوښتي وای او په غوښو مو نن روژه ماته کړې وای دې مبارکي ورته وویل: اوس نو په پیغور څه کیږي هغه وخت به دې را په یاد کړي وای چي پیسې مي وېشلې ما به را غوښتي وای.(145)

(145) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايـــده: د حضـرت عائشـېﷺ وحضـورتـه بـه دغـه ډول نـذرانې د اميـر معاويـةﷺ ، عبدالله بن زبيرﷺ اوداسي نورو حضراتو لخوا وړاندي کېدې ځکه دغه زمانه د فتوحاتو زمانه وه دنيوي فراخي وه پـه کـورو کنبـي بـه د غلـو پـه څېر د اشـرفيو زخېرې وې ددې ټولـو اسانتياوو سره، سره دې مبارکې ډېر ساده او کمزورۍ ژوند تېراوی آن تر دې چې د روژه مات لپاره به هم د خدمتګار د يادولو اړتياوه تر سلو زرو درهمو پورې يې پيسې خيرات کړې دا يې هم په فکرکي نه راغله چې زما روژه ده د غوښو راغوښتل غواړي پـه اوس وخت کـې داسي پيښې دومره لـيرې سـوي دي چې پـه خپلـه ددې واقعـاتو پـه ريشـتيا کېدو کې لا شک پيدا کيږي خو د کومو کسانو چې دهغې زمانې ژوند تر نظر تېرکړی وي پر داسي واقعاتو او نـورو په سوونو واقعاتو باندي هيڅ حيرانتيا نه کوي . په خپله د حضرت عائشېﷺ ډېري واقعـاتي نژدې ، نژدې دي يو واريې روژه وه پـه کـور کـې يې د يـوې ډوډۍ پرتـه بـل هـيڅ نـه وه يـو فقير راغلی سوال يې وکړی دې مبارکي و خادمې ته وويل چې هغه يوه ډوډۍ ورکړه خـادمي ورتـه وويل چې د روژه مات لپاره په کور کې هيڅ شی نسته دې مبـارکي ورتـه وويـل پـروا نـه کـوي تـه هغه ډوډۍ ورکړه خادمي هغه ډوډۍ ورکړه.(146)

يو واري يې په کور کې مار مړکړی په خوب کـې يـو چا ورتـه وويـل چې مسلمان دې مړ کړی دئ دې ورته وويل چې مسلمان و نو د نبيﷺ د بيبيانو کور ته به نه راتلی هغـه ورتـه وويـل چې په پرده کې راغلی و په دې خبره سره ډېره ووېرېده راوينبـه سـوه دولـس زره درهمـه يعنـي د يوه انسان دويني تويولو سره برابر يې خيرات کړل.

عـروةﷺ فرمـايي: مـا يـوه ورځ وليـده چي اويـا زره درهمـه يـې خيـرات کـړل او خپلـه يـې قميص پيني درلودې.(147)

(146) مـوطا
(147) طبقـات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د حضرت ابن زبير AA د عائشې منعه کول د صدقې څخه او ددې خوابدتيا

حضرت عبدالله ابن زبير AA د حضرت عائشې خوريی و دې مبارکې دده سره مينه درلوده ګويا خوريی والی يې ورسره پاللې و عبدالله بن زبير AA په دې ډېر پريشانه و چې عائشة پر خپل ځان دومره تکليفونه تېروي او هر څه چې يې کورته راځي خيراتوي يې يو ځل يې وويل چې د خاله لاس به څنګه ددې کار څخه بندوم حضرت عائشې ته دا خبر ورسېدئ نو ډېره خوابدې سوه چې دی زما لاس د خيرات څخه بندوي نود نذر په ډول يې قسم وکړی چې دده سره به خبري نه کوي حضرت عبدالله بن زبير AA د خپلې خاله په خوابدتيا سره ډېر په تکليف سو نو ډېر خلګ يې ورته واسطه کړه چې دده سره خوشاله سي خو هغې به د قسم عذر کاوه آخر عبدالله بن زبير AA ډېر زړه تنګی سو نو دنبيﷺ د ماما خيلو څخه يې دوه کسان د سپارښت لپاره د ځان سره بوتلل دعائشې کورته ورغلل دوی مبارکانو د دننه تلو لپاره اجازه واخيسته دننه ورغلل دی هم په پټه ورسره ولاړی د پردې شاته کښېناستل بي بي عائشة د پردې بلې خواته ناسته وه خبري شروع سوې ، دی د پردې دننه خواته ورغلی لاس يې په غاړه کې وروا چوی ډېر يې وژړل او خوشامندی يې کولې هغه دوو مبارکانو هم د سپارښت خبري کولې او دمسلمانانو دخبرو نه کولو په اړه چې رسول اللهﷺ د منعې کوم حديثونه وه هغه يې ورته ويل او دنبيﷺ چې کوم حديثونه د پخلا کېدو په اړه راغلي وه هغه يې ورته بيانول ،حضرت عائشې چې درسول اللهﷺ حديثونه واورېدل نو هغه عذابونو ته يې طاقت ونسو چې دمسلمان دخبرو نه کولو په اړه رسول اللهﷺ فرمايلي وو نو په ژړا سوه دی يې معاف کړی خبري يې ور سره شروع کړې خو ددغه قسم په فديه کې يې په واروار غلامان ازاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړل آن تردي چې څلوېښت غلامان يې آزاد کړل کله چې به د غه قسم پـه يـادورغلی نـو دومـره بـه يې وژړل چې پوړنی به يې په اوښکو لوند کړی.(148).

فايـــده: مورِ دسهار څخه تر ماښامه پوري څومره قسمونه پـه يـوه سـاه اخلـو بيـا يـې څومره پروا کوو ؟ددې جواب پخپله په فکر وهلو کي دئ. دکوم چا سره چې د اللهﷻ دنامه عزت وي او هغـه د اللهﷻ پـه نامـه قسـم وکـړي بيـا تـرې و پوښـتې چې پـه نـه وفـا يـې پـر زړه څه تيريږي؟ همدا وجه وه چې عائشېؓ ته به قسم په ياد ورغلی ډير به يې ژړل.

۴- د حضرت عائشېؓ داللهﷻ څخه د ويري حالت

د رسول اللهﷺ چې دعائشېؓ سره څومره محبت و د چا څخه پټ نه دئ آن تردې چې چا به د نبيﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ستاسو دچا سره ډير محبت دئ ؟رسول اللهﷺ بـه و فرمايـل چې دعائشـېؓ سـره ددې سـره ، سـره دا مبارکـه پـه مسـئلو دومـره خبـرداره وه چې لـوی ، لـوی اصحابان به د مسئلې دخبرلو لپاره ددې حضور ته ورتلل . جبرائيـلؑ بـه دې تـه سلام وايـه . رسول اللهﷺ تـه پـه جنـت کې ددې د بي بي کېدو زيری ورکـړل سـوی دئ. منافقـانو چې پـردې تهمت ولګاوی په قرآنکريم کي ددې دبرائت آياتونه نازل سوه.په خپله عائشةؓ فرمايي: پـه مـا کي لس داسي خصوصيات سته چې بله بي بي يې نلري . ابن سعد رحمه الله په تفصيل سره رانقل کړي دي.

ددې مبارکي دسخا حالت د پورتنيو قصو څخه معلوم سو خو ددې سره ، سره ددې د اللهﷻ د ويري څخه داسي حالت و چې ويل به يې : کاشکي زه درختـه وای چې د اللهﷻ تسـبيح

---

(148) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مي ويلای او په آخرت کي زما څخه مطالبه نه وای ، کاشکي زه ډبره وای ، کاشکي زه لوټه وای ، کاشکي زه نه وای پيدا سوي ، کاشکي زه د درختي پاڼه وای، کاشکي زه وابښه وای.(149)

فايـــده: د الله ﷻ څخه د ويري بيان په ورته ډول په دريم باب ، پنځمه قصه کي هم تېر سوي دئ د دوی مبارکانو دا عمومي حالت و د الله ﷻ څخه ويره د دوی يوه برخه وه.

۵- د حضرت ام سلمة رضي الله عنها د خاوند دعا او هجرت

ام المؤمنين حضرت ام سلمي رضي الله عنها د نبي ﷺ څخه مخکي د ابو سلمة رضي الله عنه په نکاح وه دوی دواړو په خپل منځ کي دومره محبت درلودئ چي د دې قصي څخه يې اندازه معلوميږي يوه ورځ ام سلمي رضي الله عنها و ابو سلمة رضي الله عنه ته وويل چي ما اورېدلي دي چي مېړه او ماينه دواړه جنتيان وي او ښځه چي د بل مېړه سره نکاح نه وکړي الله ﷻ په جنت کي د غه ښځه وهغه سړي ته په نکاح ورکوي نو راسه د دې لپاره چي ما او تا ژمنه وکړو چي په موږ کي هر يو مخکي مړ سو د بل چا سره به نکاح نه کوي.ابو سلمة رضي الله عنه وويل: چي ته به زما خبره ومني؟ام سلمة رضي الله عنها وويل چي زه مشوره کوم د دې لپاره چي ستا خبره ومنم. ابو سلمة رضي الله عنه وويل چي زما تر مرګ وروسته ته نکاح وکړه ، بيا يې دعا وکړه چي اې خدايه !زما څخه وروسته ام سلمة رضي الله عنها ته تر ما غوره خاوند ورنصيب کړې چي نه دا تنګوي او نه يې په عذابوي . دوی دواړه يعني ښځه او خاوند د اسلام په شروع کي و حبشي ته يو ځای مهاجر سوه د حبشي د هجرت وروسته يې بيا مديني منورې ته هجرت وکړی چي خپله ام سلمة رضي الله عنها يې قصه په تفصيل سره داسي بيانوي: ام سلمة رضي الله عنها وايي: کله چي ابو سلمة رضي الله عنه د هجرت اراده وکړه نو اوښ يې تيار کړی زه او زما زوی

(149) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلمة يې پر سپاره کړو ابوسلمة د اوښ مهار کشاوی زما پلرګنی بنو مغيره چې موږ وليدو نو ابوسلمةﷺ ته يې وويل چې ته دخپل ځان اختيار لرې آزادیې موږ خپله نجلۍ ستا سره نه پرېږدو چې ته يې ښار په ښار ګرځوې دستي يې د ابو سلمةﷺ د لاس څخه د اوښ مهار کش کړی زه يې په زوره راکښته کړم زما خسرګنۍ بنو الاسد خبر سوه چې د ابو سلمة خپلوان وه هغوی چې دا حالت وليدی نو زما د پلرګنۍ سره په جنګ اخته سوه او ورته وې ويل چې تاسو ابوسلمة ته نجلۍ په لاس نه ورکوی نو تاسو هم دخپلي نجلۍ اختيار لری مګر زموږ هلک سلمة په لاس نه درکوو (چې ددوی مبارکانو زوی و) دا مبارکه وايي چې زما خسرګنۍ هلک را څخه وګرزوی زه يې دپلرګنۍ په لاس ورکړم په دغه حالت کي موږ درې سره پر درې لاري سو ابوسلمةﷺ مدينې ته ولاړی زه د پلرګنۍ سره پاته سوم او زوی مي د نيکه کور ته ورسېدئ زه به هره ورځ ميدان ته راتلم تر ما ښامه پوري به مي ژړل پوره يو کال مي وژړل چې نه زه خاوند ته ورتلای سوم او نه ماته زوی راکول کېدئ يوه ورځ زما د اکا زوی پرما زړه وسو خپلو خلګو ته يې وويل: تاسو ولي پردې مسکينې رحم نکوی دمېړه څخه مو جلا کړې ده د زوی څخه مو جلا کړې ده دا ولي نه پرېږدی چې خپل مېړه ته ولاړه سي؟ لنډه دا چې زما دا کا زوی په خبرو دوی راضي کړه دوی ماته اجازه راکړه چې که مېړه ته ځې نو ولاړه سه. بنوالاسد(زما دخاوند قريبانو) چې داحال وليدئ نو هغوی هم زما زوی را سره کړی ما يو اوښ تيار کړی او زوی مي په غېږ کې ونيوی يوازې مدينې ته روانه سوم درې څلور ميله تللې وم چې په تنعيم کي مي عثمان بن طلحة وليدی ده زما څخه پوښتنه وکړه چې يوازې چېرې ځې؟ ما ورته وويل چې پخپل خاوند پسې مدينې ته ځم بيايې راته وويل ستا سره بل څوک سته ؟ ما ورته وويل: د اللهﷻ پرته بل څوک نسته را سره نو ده د اوښ مهار ونيوی مخکي روان سو. په اللهﷻ قسم کوم چې ما تر عثمان بن طلحة شريف سړی نه و ليدلی. کله چې به زه کښته کېدم نو اوښ به يې چوک کړی دی به خپله د يوې درختي شاته جلا کښېناستی کله چې به د سپرېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت سو نو اوښ به يې نژدې ماته چوک کړی زه به پر سپره سوم بيا به ده د اوښ مهار ونيوی روان به سو پر دغه ترتيب مدينې ته ورسېدو کله چې قبا ته ورسېدو نو عثمان راته وويل: ستا خاوند دلته دئ تر دغه وخته پوري ابوسلمة ﷺ په قبا کې اوسېدئ عثمان بن طلحة زه مدينې ته ورسولم دی بېرته مکې ته ولاړی دا مبارکه بيا وايي په الله ﷻ قسم کوم چې ما دعثمان بن طلحة په څېر شريف او کريم سړی نه دی ليدلی. پدې کال کې چې ما څومره زحمتونه تېر سوي دي ښايي پرهيچا نه وي تېر سوي.(150)

فايــــده: دا پر الله ﷻ باندي د توکل خبره وه چې يوازي يې د هجرت اراده وکړه الله ﷻ په خپل فضل سره ددې د سفر دسامان انتظام وکړی او ددې مرسته يې وکړه څوک چې پر الله ﷻ باندي توکل کوي الله ﷻ د هغه مرسته کوي د بندګانو زړونه د الله ﷻ په قدرت کې دي دښځې لپاره چې هجرت فرض وي يوازي هم سفر کولای سي که څه هم محرم نه وي ورسره هم دا وجه ده چې ددې پر سفر باندي شرعي نيوکه نسته.

۲- دحضرت ام زياد ﷺ د يو څو ښځو سره دخيبر په جنګ کې ګډون

د رسول الله ﷺ په زمانه کې نارينوو د جهاد مينه او محبت درلودئ چې په زيات شمېر سره يې قصې راغلي دي خو د جهاد دګډون په شوق کې ښځې هم تر دوی نه وي پاته تل به يې د

(150) اسد الغابة . کومه ښځه چې دوهمه نکاح وکړي په اړه يې دوه حديثه راغلي دي په يوه حديث کې راغلي دي چې دوهم مېړه ته به جنت کې ورکول کيږي په دوهم حديث کې راغلي دي چې ښځې ته اختيار ورکول کيږي دکوم مېړه سره چې اوسېدل غواړي دهغه سره به اوسيږي. پدې خبره کې هم اختلاف سته چې په جنت کې به يوه سړی ته څومره بيبياني ورکول کيږي . هذا الهامش من الشيخ ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهاد سره مينه درلوده کله چي به موقع په لاس ورغله نو ځان به يې رساوه ، حضرت ام زياد فرمايي: موږ شپږ ښځي په جهاد کي د شريکېدو لپاره رواني سو نبيﷺ چي خبر سو نو موږ يې راوغوښتلو او په مخ مبارک کي يې د درد(غصي) نښي ښکارېدي راته وي فرمايل : تاسو د چا په اجازه راغلي ياست ؟موږ ورته وويل: اي د اللهﷻ رسوله ! زموږ وړي وريښل زده دي او په جهاد کي اړتيا ورته پېښيږي او دواوي هم زموږ سره دي که نور هيڅ نه وي نو د مجاهدينو سره خو په غشو ورکولو کي مرسته کولای سو ،که څوک زخمي سي نو د هغه درملنه خو کولای سو ، د اوبو لوښي موښي ډکولای سو ،د چيښلو لپاره خو اوبه برابر ولای سو.([151])

فايده: اللهﷻ په هغه وخت کي په ښځو کي داسي دلاوري پيدا کړې وه چي دنن سبا سړي يې نه لري ، ګورئ دغه مبارکي اصحابياني د خپل شوق له مخي د جهاد ډګر ته رسېدلي وې او ثومره کارونه يې دځانو لپاره په خپله وټاکل ، حضرت ام سليم سره ددې چي عبدالله بن طلحه يې په نس وو يعني حامله وه دحنين په غزا کي يې ګډون وکړی او يوه چاړه يې د ځان سره ساتلې وه رسول اللهﷺ پوښتنه ځني وکړه چي دادي دڅه لپاره ساتلې ده ؟دې ورته وويل: که کوم کافر ماته نژدې کېدئ نو زه به يې په دغه چاړه ووهم تردې مخکي د احد په غزا کي هم شريکه سوې وه د زخميانو او ناروغانو دارو درمل به يې کاوه حضرت انس فرمايي: ما حضرت ام سليم او عائشة وليدې چي د اوبو لوښي يې په چابکی سره ډکول او راوړل يې زخميان يې اوبول کله چي به لوښي خالي سوه بيا به تللې.

۷- د ام الحرام د البحر په غزا کي د شرکت خواهش

([151]) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ام حرام دانس AA خاله وه نبيﷺ به د هغي کورته زيات تشريف وړی او کله ـ کله به يې د غرمې آرام هم ددې په کور کې کاوه يوه ورځ نبيﷺ ددې په کور کې آرام کاوه په مسکا راپورته سو ، ام حرام پوښتنه څني وکړه چې زما مور او پلار دې تر تا قربان سي پر څه شي مسکی سوې؟ ده مبارک وفرمايل: زما د امت څه خلګ ماته وښودل سوه چې د درياب پر څنډه د جنګ په اراده داسي پر آسانو سپاره دي لکه پاچهان چې پر تختو ناست وي ام حرام وويل: اې د اللهﷻ رسوله ! ماته هم دعا وکړه چې اللهﷻ مې په دوی کې شامله کړي ، نبيﷺ وفرمايل: ته به هم په دوی کې شامله سې له دې څخه وروسته بيا نبيﷺ آرام وکړی ، بيا راپورته سو مسکی ام حرام دمسکا سبب څني وپوښتی نبيﷺ په هغه ډول جواب ورکړ دې بيا ورته وويل : اې د اللهﷻ رسوله ! ماته دعا وکړه چې زه هم د دوی په ډله کې داخله سم نبيﷺ ورته وويل: ته به په لومړی ډله کې يې

د حضرت عثمان AA په خلافت کې امير معاويه د شام حاکم و پر جزائر قبرص باندي يې د حملې کولو اجازه وغوښته حضرت عثمان AA اجازه ورکړه ، امير معاويه يو لښکر تيار کړی او حمله يې وکړه په دغه لښکر کې ام حرام او ددې مېړه دواړه موجود وه د بېرته راتګ پر وخت ام حرام پر يوه غاتره سپره وه چې هغه غاتره و توريده دا مبارکه څني ايله سوه مغزی يې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاوروته وسپارل سوه.(152)

فايده: داد جهاد سره مينه وه چې په هره غزا کې به يې ګډون شوق کاوه خو لکه څرنګه چې د ام الحرام په دوهم جنګ کې ګډون په تقدير کې نه و ليکلی نو ځکه يې ګډون نه وکړی او رسول اللهﷺ هم دعا نه وه ورته کړه.

(152) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د حضرت ام سليمﷺ دزوی د مرګ سره ، دخپل مېړه سره يو ځای والی

حضرت ام سليمﷺ د حضرت انس AA مور وه کله چي د انس AA پلار وفات سو نو د انس AA د پالني په موخه يې تر څه وخته پوري نکاح نه وکړه څو ورځي وروسته يې د ابو طلحة AA سره نکاح وکړه د ابو طلحة AA څخه يې يو زوی ابو عمير پيدا سو نبيﷺ چي به کله د دوی کورته تشريف يو وړی نو د ابو عمير سره به يې خوشطبعي کول. ناببره ابوعمير وفات سو ام سليمﷺ ښه پاک ولمبوی کفن يې ورکړي پر يو کټ يې پرې ايستی د ابو طلحة AA روژه وه د خوراک شيان يې ورته برابر کړه او خپله يې ځان ښه ښايسته کړی خوشبويي يې ولګول ماښام چي يې خاوند راغلی ډوډۍ يې وخوړله او دخپل زوی پوښتنه يې وکړه دي ورته وويل: چي هغه خو اوس آرام دئ بيخي ښه سوی دئ نو خاوند يې ډاډه سو دشپې يې د خپلي ميرمني سره يو ځای والی وکړی کله چي سهار سو ام سليمﷺ و ابو طلحة AA ته وويل: که څوک تاته څه پيسي په قرض درکړي او بيا يې بېرته غواړي نو بېرته يې ورکول په کار دي او که نه ؟ابو طلحة AA ورته وويل: ورکول يې په کار دي د ځان سره دساتلو هيڅ حق نه لري دهغه شی دی بېرته يې غواړي. وروسته ام سليمﷺ ورته وويل: ستا زوی چي اللهﷻ تاته امانت درکړی و بېرته يې واخيست په دي خبره سره ابوطلحة AA غمجن سو او ورته وي ويل: تا ولي زه نه خبرولم . سهار درسول اللهﷺ حضور ته ورغلی او ټوله قصه يې ورته وکړه نبيﷺ ورته دعا وکړه او وي فرمايل چي ښايي اللهﷻ په دغه شپه کي برکت واچوي. يو انصاري وايي چي ما دنبيﷺ دهغي دعا برکت وليدی دهغي شپي دحمل څخه عبدالله بن طلحةﷺ پيدا سو چي دده بيا نهه اولادونه وسوه ټولو قرآن کريم ولوستی.([153])

([153]) بخاري - فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ډېر دصبر خبره ده چې خپل زوی يې مړ سي او په دغه ډول دې يې وزغمي چې خاوند يې هم په پوه نسي ځکه چې د خاوند يې روژه وه که چېرې خبر سي نو د خوراک څخه به ووزي.

۹- د حضرت ام حبيبې ﷺ خپل پلار پر بستره نه کښېنول

ام المومنين حضرت ام حبيبة ﷺ د نبي ﷺ څخه مخکې د عبدالله بن جحش په نکاح کښې وه دوی دواړه يعني مېړه او مايښه يو ځای مسلمانان سوي وه او د حبشې هجرت يې هم يو ځای کړی و کله چې حبشې ته ولاړل نو مېړه يې د اسلام څخه واوښتی مرتد سو دکفر په حالت کې مړ سو دې مبارکې د کونډتوب وخت په حبشه کې تېر کړی نبي ﷺ د نکاح پيغام ورواستوی او دحبشې د پاچا په معرفت نکاح وسوه چې ددې باب په پای کې به دبيبيانو په بيان کې راسي ، د نکاح څخه وروسته يې مديني منورې ته تشريف راوړی د حديبې د روغې جوړې په وخت کې ددې پلار ابو سفيان مديني منورې ته راغلی چې د نبي ﷺ سره د روغې جوړې د ټينګوالي لپاره خبرې وکړي ، د لور دملاقات لپاره کورته ورغلی کله چې دی ورغلی ددې په کور کې بستره غوړېدلې وه ابوسفيان پر کښېناستی حضرت ام حبيبې ﷺ هغه بستره ژر راټوله کړه پلار يې حيران سو چې ددې پر ځای چې بستره را هواره کړي ، هواره کړې بستره يې ټوله کړه پوښتنه يې ځنې وکړه چې زه په دې بستره نه ارزېدم چې راسه ټوله دې کړه او که يې زه ور نه وم؟ ام حبيبې ﷺ ورته وويل: دا د الله ﷻ د پاک نبي ﷺ بستره ده او ته ناپاکه مشرک يې زه تا څنګه پردې بستره کښېنوم ، پلار يې ډير ورته په درد (غصه) سو او ورته وې ويل: چې له ما څخه د جلاکېدو وروسته په ډيرو بدو عادتونو اخته سوې يې خو د ام حبيبې ﷺ په زړه کې چې د رسول

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷺ کوم درنښت و دهغې په وجه يې دانسواى زغملاى چي يو ناپاک مشرک دې يې پر بستره کښېني که يې پلار وي يا بل څوک وي.

يوه ورځ يې د نبيﷺ څخه د ثابت د دوولسو رکعتونو فضيلت واورېدى نو تل به يې په پابندۍ سره کول.

ددې پلار چي اوس يې قصه تېره سوه وروسته مسلمان سو کله چي وفات سو نو لوريې دريمه ورځ خوشبويي را وغوښتل او استعمال يې کړه او وې ويل چي زما و خوشبويي ته اړتيا نه وه او نه مې شوق ورته کېدئ خو ما د نبيﷺ څخه اورېدلي دي چي ښځي ته د مېړه پرته جائز نه ده چي پر بل چا باندي تر درو ورځو زيات غم وکړي يوازي به پر مېړه باندي څلور مياشتي او لس ورځي غم کوي زه له دې وجهي خوشبويي استعمالوم چي غم ونه ګڼل سي. کله چي يې د وفات وخت را ورسېدئ نو حضرت عائشة ﷺ يې را وغوښتله او ورته وې ويل چي زما او ستا د بنوالي ژوند و او دبنو تر منځ خامخايو څه راځي نو اللهﷻ دې ماته بخښنه وکړي او ته يې هم راته وکړه حضرت عائشې ﷺ ورته وويل: اللهﷻ دې تاته ټول شيان درو بخښي او معافي دې درته وکړي ، دې چي دا واورېدل نو ورته وې ويل: تا ماته ډېره خوشحالي راوبخښل اللهﷻ دې تاته هم خوشحالي درکړي او اللهﷻ دې تر او تازه و لره وروسته يې ام سلمې ﷺ ته هم سړى ور ولېږى.(154)

فايده: دبنو په منځ کي داسي اړيکي وي چي يوه دبلي درنګ ليدل هم نه غواړي خو دې ته دا معلومه وه چي د دنيا اړيکي پر همدې ځاى خلاصيږي او د آخرت بارونه به مې پر سر پاته سي. ددې چي د نبيﷺ سره څومره محبت و او د نبيﷺ چي څومره درنښت ددې سره و په پورته قصه کي د بسترې څخه معلوم سو.

(154) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت زینبؓ د افک په معامله کي پاکوالی او صدقه

ام المومنین حضرت زینب بنت جحشؓ په قرابت کي د نبيﷺ دخاله لور وه دا سلام په پیل کي مسلمانه سوې وه په اول کي ددې نکاح د حضرت زید AA سره سوې وه نومړي د نبيﷺ ازاد سوی غلام و او نبيﷺ په زوی سره هم نیولی و په همدې وجه ورته زید بن محمدﷺ ویل کېږي.

د زید AA د زینبؓ سره جوړوالی نه راغلی نو زید AA طلاق ورکړی نبيﷺ پدې موخه چي د کفر دوخت دا دود مات کړي چي کوم څوک به په زوي والي سره نیول سوی و هغه دسکه زوی په څېر و د ماینې سره به یې نکاح نه کول (یعني لکه چي دمړور سره نکاح نه ده روا دکفر په وخت دنیول سوي زوی دمېرمني سره هم نکاح روا نه وه داچي دغه رواج مات سي) نو نبيﷺ و زینبؓ ته د نکاح پیغام ورواستوی زینبؓ ورته وویل: زه د خپل خدايﷻ سره مشوره کوم دستي یې اودس تازه کړی دلمانځه نیت یې وکړی او وې ویل: چي د اللهﷻ د مشورې پرته زه کار نه کوم ، ددې ددغه پاک نیت برکت و چي اللهﷻ پخپله دنبيﷺ نکاح دزینبؓ سره وکړه او دا آیات نازل سو:

✍□✍⇗✽♉✱✎ ✍⑨⇙③□✍ ✍✍✽✍⬧♎ ✍●☺■✍⬧▫

♦♌❑➚▤♦③ ⬧⬧ ⬀❼⬧▯♉✍ ✍□♑⬧▤◷□✡⇳♉□❒□✍ ✁ॐ❷⬧⬖♦❒

☑❼♉⨯ ✍●♦❷□❍ ♦⨯✓♉⬖♉✎⇙⬧⇐☺⬂✍✍✁ ❼■✍♦⇖

✁⬧❶♉☽ ⬀☠♉♑✍★✎✍♦⓿♉⇖⇙⑩❒📖 ➯●◷♦❒⬂✍❒📖

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

🙰♍🕭⌧🖅◆❏ 🗐 ✂ॐ❷•⬭◆❏ ❍♊⬃&⬀❁🕱🙖 ☎✂⬀❏•🙵•🕭
(155) ⬂⌘🙵⬀ ☪•❏⬉➔⬂▦♦🙖★✐🙵✂⬉❷⬂🙖❏🕮

ژباړه: نو کله چې زید خپله اړتیا له هغې(زینب) څخه پوره کړه (جوړوالی یې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زینب) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چې پر مومنانو باندې تنګي را نسي په ښځو کې د زوی نیول سوي (یعني دنیول سوي زوی دښځي سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او دالله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

کله چې زینب ته ددې آیات د نازلېدو زیری ورکړل سو نو دې زیري کونکي ته هغه کالي ورکړه کوم چې یې اچولي وه او پخپله پرسجده پرېوته او دوې میاشتي روژه یې نذر کړه.

دحضرت زینب دا ویاړ په برخه و چې نکاح یې په آسمان کي وسوه او په قرآن کي نازله سوه او دنورو بیبیانو نکاحي د دوی د خپلوانو لخوا سوي وي دا د عائشې مقابلې ته راغله ځکه پر نبي ﷺ باندې د عائشې ترټولو د محبوبیت ناز و او ددې دآسمان دنکاح ناز وو . ددې سره ـ سره چې کله پر عائشې باندې د تور لګولو قصه پېښه سوه نو نبي ﷺ د نورو تر څنګ ددې څخه هم پوښتنه وکړه دې په جواب کي ورته وویل چې زه په عائشه کي د نیکۍ پرته بله بدي نه وینم دا ریښتني دینداره ده .(دادې مبارکي دبني په وړاندې دریزوو)کنه نو همدغه پر بن باندې د تور لګولو وخت و او ددې وخت و چې دمېړه د نظر څخه یې وغورځوي او نازبینه هم وه (ځکه د بني خو هغه بن بیخي نه خوښیږي چې پر مېړه ګرانه وي) ددې سره یې د زړه له کومې د عائشې صفایي وکړه.

حضرت زینب ډېره بزرګه وه ډېري روژې یې نیولې او ډېر نفلونه یې هم کول پخپلو لاسو به یې زیار ایستي څه چې به په لاس ورغلل خیراتول به یې ، د رسول الله ﷺ د وفات په

---

(155) سورة الاحزاب الاية (۳۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي بيبيانو پوښتنه وکړه چي ستاسو سره به لومړی کومه بي بي ملاقات کوي رسول اللهﷺ وفرمايل: د چا چي لاسونه اوږده وي دوی مبارکانو لرګي راواخيستل د لاسو اندازه کول يي شروع کړل وروسته معلومه سوه چي د لاسو د اوږدوالي څخه مقصد ډېر خيرات او ورکړه ده ځکه تر ټولو مخکي زينب وفات سوه .

حضرت عمر چي کله د نبيﷺ بيبيانو ته تنخوا مقرره کړه او دې ته يي ددې برخه دوولس زره درهمه ور ولېږل دې فکر وکړی چي دا د ټولو بيبيانو دي نو وې ويل چي د وېش لپاره نوري بيبياني ور دي قاصد ورته وويل: داپيسې يوازي ستا دي او دټول کال لپاره دي دې په حيرانتيا سره وويل: سبحان الله دستي يي پر مخ يوه زړه ټوټه ټوکر واچوی ددې لپاره چي دا مال نه ووينې بيا يي وويل چي د خوني په کونج کي يې واچوه او يو ټوکر يي پرې واچوی بيا يې برزه ته وويل: (د قصې نکل کوونکې دئ) ددې مال څخه يو موټ فلاني ته ورکړه او يو موټ فلاني ته ورکړه لنده دا چي په قريبانو او مسکينانو يي يو ـ يو موټ ووېشی آخر لږ پيسې پاته سوې نو برزه يي هم غوښتنه وکړه دې مبارکي ورته وويل: کومي پيسې چي تر ټوکر لاندي پاته سوي دي هغه ته واخله برزه وايي: ما پاته پيسې واخيستې او حساب مي کړې خلور اتيا درهمه وي ددې څخه وروسته يي دعا وکړه چي اې الله! راتلونکی کال ماته داسي پيسې مه راکوې ځکه په راتلو کي يې فتنه ده ، ددې دعا قبوله سوه د راتلونکي کال مخکي دا وفات سوه کله چي حضرت عمر ته خبر ورغلی چي دې مبارکي هغه ټولي پيسې خيرات کړې نو دوولس زره نوري يې ورواستولې دې هغه هم خيرات کړې. سره ددې چي مسلمانانو ډېري فتوحاتي کړي وي او ډېري لاسته راوړني يې درلودې خو ددې څخه د وفات په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې هیڅ مال نسو پاته یوازې هغه کور ورته پاته سو چې دا پکښې اوسېده ددې دېرې صدقې له امله ددې لقب ماءوی المساکین و یعني د مسکینانو تم ځای.[156]

یوه ښځه وایې چې زه د حضرت زینبې په کور کې وم موږ د کالو په رنګولو اخته وو نبيﷺ تشریف راوړی موږ چې یې ولیدو بېرته ولاړی د زینبې دا فکر سو چې نبيﷺ ته جامې رنګول خوښ نه سوه نو دستي یې هغه رنګ سوي جامې بېرته پرېولې رنګ یې ځنې بوتیدو هم ځل نبيﷺ تشریف راوړی هغه د رنګ اثر نه و نو خوني ته یې تشریف یووړی.[157]

۱۱- د حضرت خنساءې د خپلو ځلورو زامنو سره په جنګ کې ګډون

حضرت خنسآءې یوه مشهوره شاعره وه د خپل قوم د څو کسانو سره یو ځای مدینې ته راغله مسلمانه سوه. ابن اثیر وایي: د علماؤ پر دې اتفاق دئ چې په ښځو کې تر دې چا ښه شعر ونه ندې ویلي نه مخکې اونه وروسته. د حضرت عمر په خلافت کې په سنه ۱۲ هـ کښې د قادسیې جنګ وسو په دغه جنګ کې دا د خپلو ځلورو زامنو سره شریکه سوه د جنګ یوه ورځ مخکې یې خپلو زامنو ته نصیحت وکړی د جهاد جذبه یې پکښې پیدا کړه او ورته وې ویل: اې زما زامنو! تاسو پخپله خوښه مسلمانان سوی یاست پخپله خوښه مو هجرت کړی دئ په هغه ذات دې مې قسم وي چې دده څخه ماسوا بل څوک د عبادت نسته لکه څرنګه چې تاسو دمورد یوه نس څخه پیدا سوی یاست په همدغه ډول د یوه پلار څخه پیدا سوي یاست ما ستاسو د پلار سره خیانت ندئ کړی نه مې ستاسو ماماګان شرمولي دي او نه مې ستاسو پر عزت څه خال پیدا کړی دی. تاسو ته معلومه ده چې د کافرانو سره جهاد کول څومره ثواب لري

(156) طبقات
(157) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷻزيات ثوابونه پکښي ايښي دي دا هم ياد ساتی چي په آخرت کي تل ژوند کول د دنيا تر ژوند ډېر بهتر دئ ځکه اللهﷻ فرمايي :

☎✃❑⇖✡♦✌✃◆⇗ ♒◻⇦♉♕⅄✐♋✃ ♋⍓♑⑩③❒🕯❈🕛♦③
☎✃❒⇖❷♑📭♋❁🕒◆❒ ☎✃❒🡐❸🖙♍⇕🕒♋✃
⅄✐♋✃ ☎✃❑→☽☐✍♋✃◆❒ ☎✃❑⇗➲♑📭✃◆❻◆❒
(¹⁵⁸) ⮈✂🖙🖙⇗♒♍❑←⬩♑◙⬂▦➔✍⬀☠⇗▤✦◙⍓➔⬩♍

ژباړه: اې هغه کسانو ! چي ايمان يې راوړی دئ صبر وکړئ پر تکليفونو باندي صبر وکړئ (د کافرانو سره پر جنګ باندي) (د کافرانو وجنګ ته) تيار و اوسئ د اللهﷻ څخه وويرېږئ ښايي چي تاسو خلاص سئ.(¹⁵⁹)

نو په همدې وجه کله چي تاسو سهار په سلامتيا سره را کښېناستاست نو په ډېر فکر سره د کافرانو دمقابلې په جنګ کي شريک سئ د کافرانو په مقابله کي د اللهﷻ څخه مرسته وغواړئ په جنګ کي مخکي ځئ کله چي تاسو ووينئ چي جنګ تېز سو لمبې يې پورته سوې نو تاسو هغه تيزو لمبو ته ورننوځئ د کافرانو د سردار سره مقابله وکړئ انشاء الله په جنت کي به په عزت سره کامياب واوسيږئ. هم داسې وسوه کله چي سبا جنګ په تېزۍ سره شروع سو نو څلور زامن يې نوبت پرنوبت مخکي کېده او دمور نصيحت يې په شعرو کي وايه چي دخلګو شوق اوجذبه په زياته سي آخر به شهيد کېدئ بيا به بل مخکي سو شهيد به سو لنډه داچي څلور زامن يې ټوله شهيد سوه کله چي يې مور ته خبر ورغلی چي څلور زامن دي ټوله شهيدان

(¹⁵⁸) سورة آل عمران الاية (٢٠٠)
(¹⁵⁹) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه دې وويل: الله ﷻ لره دې شکر وي چې د دوی په شهادت سره يې ماته عزت را کړی د الله ﷻ ښخه هيله لرم چې زه هم په هغه سايه کې واوسم چې د الله ﷻ د رحمت سايه پر دوی خلوروده.(160)

فايده:داسې ميندې هم وې چې خپلو ځوانانو زامنو ته يې په تيز جنګ کې د ورننوتلو هڅونه ورکول او کله چې شهيدان سوه نو د الله ﷻ شکر يې ادا کړی.

۱۲- د حضرت صفيې ﷺ په يواځې سر ديهودي وژل

حضرت صفية ﷺ د نبي ﷺ عمه وه او د حمزة ﷺ خور وه د احد په غزا کې يې ګډون کړی و په دغه غزا کې چې مسلمانانو شکست وخوړی نو کله چې به يو مسلمان تښتېدی دې به پر مخ په نيزه وهی او بيرته به يې د جنګ لوري ته استوی ، د خندق په غزا کې رسول الله ﷺ ټولې ښځې په يوه کلا کې بندي کړې حسان بن ثابت ﷺ يې باندې محافظ کړی و يهوديانو دا موقع ګټه وبلل او يوې ډلې يې پر ښځو د حملې اراده وکړه ځکه دوی اصلي دښمنان وه نو يو يهودي د حال معلومولو لپاره راغلی صفيې ﷺ دليري ښخه وليدئ حضرت حسان ﷺ ته يې وويل چې د کلا ښخه د باندې ورووزه هغه يهودي مړ کړه احسان ﷺ کمزوري سپين ږيری و دلاوري يې ونه کړه نو دې خپله د يوې خيمې موږی را واخيستی د باندې ور ووته هغه يهودي يې په يوازې سر مړ کړی دا چې هغه يهودی نامحرم و نو د يهودي سامان يې نه را واخيستی د سر او پښو ښخه ئي شيان نه وايستل راغله و حضرت حسان ﷺ ته يې وويل چې هغه يهودي ما مړ کړی ته ورسه سامان يې راوړه او سر يې هم ورپرې کړه ده بيا د کمزورۍ له وجهې دلاوري ونه کړه دا په خپله ور ووته سامان يې ځنې راوړی او سر يې ځنې پرې کړی رايې وړی پر ديوال باندې يې د

(160) اسد الغابة

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

یهودیانو پر یوې تولې باندې وروغورزوي یهودیانو چې سر ولیدی وې ویل چې محمدﷺ خپلې ښځې یوازې نه پرېږدي خامخا محافظین ور پرېږدي او په کلا کې دننه موجود دي.[161]

فایده:حضرت صفیة د هجرت په شلم کال د درواویا کلو په عمر وفات سوې ده او دخندق غزا د هجرت په پنځم کال کې سوې ده نو په دغه وخت کې ددې عمر (۵۸) کاله کېږي په اوس وخت کې زموږ ښځو ته په دومره عمر کې د کور کار لا ورته ګران وي پر یوازې سر سړی قتلول خو لا ایسته پرېږده په داسې حال کې چې یوې خواته ښځې وې او بلې خواته د یهودیانو نارینوو ډله وه .

۱۳- د حضرت اسماء د ښځو د ثواب په هکله پوښتنه

حضرت اسمآء بنت یزید یوه صحابیه وه د نبيﷺ وحضور ته ورغلل او ورته وې ویل: اې د الله رسوله ! زما مور او پلار دې تر تا قربان سي زه د مسلمانانو ښځود استازې په توګه راغلې یم تاسو الله دنارینوو او ښځو دواړو لپاره پیغمبر لېږلی یې موږ ښځې پر الله او پر تاسو ایمان لرو موږ په کورو کې ګیرېو نارینوو موږ په کورو کې ښخې کړې یو د نارینوو خواهشات زموږ څخه پوره کېږي د دوی اولادونه موږ په نس وړو ددې ټولو خبرو سره ـ سره نارینه تر موږ په دیني کارو کې مخکې دي ، د جمعې لمونځ کوي ، لمونځ په جماعت کوي ، دناروغانو پوښتنه کوي ، په جنازو کې ګډون کوي ، دحج پسې بل حج کوي او تردې ټولو زیات جهاد کوي ، کله چې دوی حج ، عمرې او جهاد ته ځي نو موږ ښځې د دوی د مالو حفاظت کوو ، جامې ور جوړوو او اولادونه یې ور پالو ایا موږ د دوی سره په ثواب کې شریکې نه یو؟

(161) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبيﷺ چې ددې خبرې واورېدې اصحابو ته متوجه سو ورته وې ويل: آيا تاسو د دين په اړه تر دې ښځې ښه سوال کوونکی ليدلی دئ؟ اصحابو ورته وويل: اې د اللهﷻ رسوله ◄! موږ هم فکر نه کاوه چې ښځې دې هم داسې سوال کولای سي رسول اللهﷺ د اسمآء ▲ و لوري ته متوجه سو او ورته وې ويل: اې اسماء! ښه يې واوره او ځان په پوه کړه او هغه ښځو ته يې وښيه چې ته يې رالېږلې يې چې دښځې د خپل مېړه سره ښه سلوک، د مېړه خوښي لاسته راوړل او په امر يې عمل کول د هغه دټولو ثوابونو سره برابر دئ اسماء ▲ چې دا خبره واورېدل ډېره خوشحاله سوه او بېرته ولاړل.(162)

فايده: دښځو د خپلو مړو سره ښه سلوک کول او د دوی اطاعت کول ډېر قيمتي شی دئ خو ښځې په ناخبره دي. اصحابانو يوه ورځ رسولﷺ ته وويل: عجم خلګو خپلو پاچهانو او سردارانو ته سجده کوي ته تر دوی ډېر حقدار يې موږ به تاته سجده کوو نبيﷺ منع وکړه او ورته وې ويل: که چيرې د اللهﷻ پرته بل چاته سجده روا وای نو ښځو ته به يې امر کړی وای چې خپلو مړو ته سجده وکړي بيا نبيﷺ وفرمايل: په هغه ذات دې مې قسم وي چې زما روح يې په قدرت کې دئ چې ښځه به تر هغه وخته د خپل خدای حق ادا نه کړي تر څو د مېړه حق يې نه وي ادا کړي، په يو حديث کې راغلي دي چې که يوه ښځه په داسې حال کې مړه سوه چې مېړه يې ځني راضي و جنت ته به ځي، په يوه حديث کې راغلي دي چې که چيرې يوه ښځه د خپل مېړه څخه نا راضه سي او ولاړه سي جلا شپه تېره کړي ملائکې لعنت باندي وايي، په يوه حديث کې راغلي دي چې د دوو کسانو لمونځ چې تر سر پورته سي د قبوليت لپاره آسمان ته نه ځي يو غلام چې د بادار څخه تښتېدلی وي دوهمه ښځه چې مېړه ځني ناراضه وي.

(162) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴ - د حضرت ام عمارﷺ اسلام او په جنګ کي ګډون

حضرت ام عمارﷺ يوه انصاري صحابيه ده چي د اسلام په پيل کي مسلمانه سوې ده او په بيعةالعقبة کي يې ګډون کړی دی دعقبة معني دَرَه ده نبيﷺ په اول کي خلګ په پټه مسلمانانول ځکه کافرانو دغه مسلمانانو ته بيا ډير تکليفونه ورکول دمديني ځخه خلګ د حج په زمانه کي راتلل د مني په غره کي يوه دره وه په دغه دره کي په پټه مسلمانانېدل . د هجرت وروسته چي کله د جنګونو سلسله پيل سوه نو دا په زياتو جنګونو کي شريکه سوې ده خصوصاً د احد ،حديبة ، خيبر ، عمرةالقضاء ، حنين او ديمامة په جنګونو کي يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي دا خپله قصه کوي چي د احد په غزا کي ما لوښي د اوبو ډک کړي وه احد ته روانه سوم ددې لپاره چي ورسم مسلمانان د نژدې ځخه ووينم چي څه حال يې دئ که تږي وه اوبه به ورکړم او که څوک زخمي و دوا به ورکړم په دغه وخت کي ددې عمر دروخلويښت کاله وو اوددې دوه زامن او مېړه هم په دغه غزا کي وه دا وايي په اول کي مسلمانانو فتحه تر لاسه کړه وروسته د کافرانو برلاسی ښکاره سوه ما رسول اللهﷺ ته نژدې ځان ورسوی کوم کافر چي به درسول اللهﷺ و خواته تلی هغه به مي منع کوی په اول کي ددې سره ډال نه وو ورسره وروسته بيا ورکړل سو چي د کافرانو حملې به يې په منعه کولې يو ټوکر يې تر ملا تړلي و د رښکيو (زړوټوکرانو) ځخه ډک و کله چي به څوک زخمي سو نو دستي به يې يو ټوکر راواخيستی وبه يې سوځی او هغه زخم به يې په ډک کړی خپله هم زخمي سوه دوولس يا ديارلس ځايه زخمي سوه په دغه زخمو کي يو زخم ډيرزيات و . ام سعيدﷺ وايي : ما ددې پر اوږو يو ژور زخم وليدئ ما پوښتنه ځني وکړه چي دا زخم څنګه جوړ سوی دئ؟ دې راته وويل: د احد په غزا کي کله چي خلګ لالهانده يوې او بلې خواته ګرځېدل نو ابن قيمة را مخکي سو او وې ويل : محمدﷺ چيري دئ؟ماته يې يو څوک راوښياست که نن ژوندی ولاړی نو بيا زما خلاصون نسته. مصعب بن عمير AA او څو کسان يې

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومخته ورغلل په هغو کسانو کې زه هم وم ابن قیمة زما پر اوږه ګذار وکړی ما هم څو ګذارونه پر وکړه خو هغه دوې زغرې اغوستې وې هیڅ تاثیر یې پر ونه کړی. دغه زخم داسې سخت زخم و چې په ټوکرانو سره مې علاج وکړې خو علاج یې نه و سو. کله چې رسول اللهﷺ د حمراء الاسد دجنګ اعلان وکړی ام عمار[redacted] هم ملا وتړله خو لکه څرنګه چې زخم یې ډېر تازه و په دغه وجه یې شرکت نه وکړی ، رسول اللهﷺ چې کله دغزا څخه راغلی نو لومړی یې ددې حال معلوم کړی کله چې خبر سو چې دا ښه ده نو ډیر خوشاله سو ددې څخه علاوه نور زخمونه هم ددې پر بدن داحد په غزا کې جوړ سوي وه ، ام عمار[redacted] فرمايي چې په اصل کې دوی سپاره وه موږ پلي (پیاده) وو که چیرې دوی یعني کافران هم پیاده وای نو اصلي مقابله به معلومه سوې وای ، کله چې به پر آس یو څوک سپور راغلی نو دهغه حملې به ما په ډال منعه کولې خو کله چې به هغه بلې خواته روان سو نو ما به دهغه دآس پښه پرېکړه آس به غوزار سو سپور به هم راپرېوتی کله چې به هغه راپرېوتی نونبيﷺ به زما زوی ته ناره وکړه زوی به مې راغلی زما مرسته به یې وکړه په دواړو به مو مړ کړی ددې زوی عبدالله بن زید ﷺ فرمايي : زما چپه مټ زخمي سو وینه یې نه دربدل نبيﷺ وفرمایل چې پردغه مټ پټۍ وتړه زما مور راغله دملا څخه یې رښکۍ را وایستل او پټۍ یې را وتړل بیا یې راته وویل : ځه ولاړسه دکافرانو سره مقابله وکړه نبيﷺ داپېښه ولیدل او وې فرمایل: اې ام عمار ! دا ستا په ډول څوک همت لري؟(یعني هیڅوک دومره همت نه لري چې خپل زخمي زوی دي جنګ ته استوي). نبيﷺ په دغه حالت کې دې او ددې کورنۍ ته څو ـ څو واره دعاوې وکړې او ستاینه یې وکړه ام عمار[redacted] فرمايي یو وار یو کافر راغلی نبيﷺ وفرمایل : اې ام عمار ! دا هغه سړی دئ چې ستا زوی یې زخمي کړی دئ دا وايي ما حمله پرې وکړه پر پنډۍ مې وواهه هغه زخمي سو دستي کښېناستی بیا زموږ څو خلګ ورمخته سوه هغه مو مړ کړی نبيﷺ مسکی سو او راته وې ویل : د خپل زوی بدله دې واخیستل. دا وايي: کله چې نبيﷺ موږ ته دعاوې کولې ما ورته وویل: اې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ ته دعا وکړه چې الله ﷻ مو ستا سره په جنت کې يو ځای کړي کله چې نبي ﷺ دغه دعا ورته وکړل دې ورته وويل: چې اوس نو زه هيڅ پروانه کوم هر څومره تکليفونه چې په دنيا کې پر ما تېر سي.د احد د غزا څخه علاوه دا په نورو غزاوو کې هم شريکه سوې ده کارنامې يې معلومې سوې دي.د نبي کريم ﷺ د وفات وروسته د اسلام څخه اوښتل زيات سوه او په يمامة کې سخت جنګ وسو دا په دغه سخت جنګ کې هم شريکه سوه په دغه غزا کې ددې يو لاس پرې سوی دئ او يوولس زخمونه يې پر بدن باندي جوړ سوي دي ددغه زخمو په حالت کې مدينې منورې ته ورسېده.(163)

فايده: دا د يوې ښځې د کارنامو حال دئ چې د احد په غزا کې يې عمر دروځلوېښت کاله و او د يمامة په غزا کې يې عمر دوپنځوس کاله وبيايې هم دا سې په جنګو کې ګډون کاوه دي ته نو کرامت ويل کيږي.

۱۵ - د حضرت ام حکيم ﷺ اسلام او په جنګ کې ګډون

ام حکيم بنت حارث د عکرمة بن ابي جهل بي بي وه او د احد په غزا کې يې د کافرانو د لوري څخه ګډون کړی و کله چې مکة مکرمه فتحه سوه نو مسلمانه سوه د خپل خاوند سره يې زياته مينه وه خو هغه د خپل پلار ابو جهل د اثر له وجهي نه و مسلمان سوی کله چې مکة فتحه سوه نو خاوند يې يمن ته وتښتېدئ دي د رسول الله ﷺ څخه د خپل مېړه د پاره امن وغوښتی بيا خپله يمن ته ولاړه او مېړه يې په ډېر تکليف راضي کړی چې ستا لپاره مې د نبي ﷺ

(163) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمن کي امن غوښتی دئ ته د رسول اللهﷺ د توري څخه پناه پیدا کولای سې نو هغه مدینې منورې ته ورسره راغلی مسلمان سو دواړو په خوشحالیژوند تېراوه.

وروسته د حضرت ابو بکر ﭬ په خلافت کي د روم جنګ وسو عکرمة ﭬ ګډون پکښې وکړی دغه ښځه هم ورسره وه ، عکرمة ﭬ په دغه غزا کي شهید سو ، بیا ددغه بي بي سره حضرت خالد بن سعید ﭬ نکاح وکړه ده مبارک په دې سفر کي په مرج الصفر نومي ځای کي د یو ځای کېدو غوښتنه وکړه دې ورته وویل: او س لا هم د دښمن وېره ده یو څه صبر وکړه ده ورته وویل: زه په دغه جګړه کي خپل شهادت په سترګو وینم نو په یوه خیمه کي یوځای والی وکړی سهار د ولیمې انتظام کېدئ چي د رومیانو فوځیان راپورته سوه سخت جنګ شروع سو حضرت خالد بن سعید ﭬ شهید سو ام حکیم ﭬ هغه خیمه راوا خیستله چي شپه یې پکښې تېره کړې وه خپل ټول سامان یې پکښې وپیچی خپله یې د کافرانو مقابله شروع کړه اووه کسان یې په یوازي سر ووژل.([164])

فایده: زموږ ښځې وګوره د یوې خوا خو په داسې حالت کي نکاح ته نه تیارېږي که تیاري هم سي نو په داسې ناڅاپه مرګ سره ترډېرو ورځو پورې ژاړي جهاد کول خو لا څه کوي دې مبارکي د ژړا پر ځای جهاد شروع کړی او اوه کسان یې په ښځینه لاس ووژل.

۱۲ - د حضرت سمية ام عمار ﭬ شـــهادت

سمية بنت خیاط ﭬ د حضرت عمار ﭬ مور وه چي قصه یې د اول باب په اوومه شمېره کي تېره سوې ده دې هم د خپل خاوند او زوی په څېر د اسلام لپاره ډول ، ډول تکلیفونه تېر

([164]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي دي خو د اسلام ميني چي ددې په زړه کي کوم کور جوړ کړی و له وجهي يې ددې په زړه کي يوه ذره فرق هم نه راتلی دا به يې د ګرمی په سخت وخت پر ډېرو پرې ايستل د او سپني تودي زغري به يې په واغوستلې بيا به يې ودرول ددوبي په ګرمي کي چي اوسپنه ډيره تودېږي دا به په ډېر سخت تکليف کي وه نبيﷺ چي به کله د دوی وخواته تېرېدئ نو د صبر نصيحت به يې ورته کاوه او دجنت وعده به يې ورکول يوځلي بي بي سميةؓ ولاړه وه ابوجهل په ډېر درد او غصه سره دا مبارکه په نېزه په شرمګاه کي ووهل اودهغه زخم څخه وفات سوه. د اسلام په خاطر دا تر ټولو لومړی شهيده ده.(165)

فايده: د ښځو دومره صبر زغم او همت د غبتي ورډئ يعني (دا چي کاشکي زه هم داسي وای) خو اصلي خبره داده چي د چا په زړه کي چي کوم شی کور جوړ کړي بيا د هيڅ شي پروا نه کوي او هر څه ورته اسانه کيږي ، اوس هم داسي په لس ګونو قصې راځي چي خلګ خپل ځانونه قربانوي مګر که ځان قربانول داللهﷻ په لاره کي وي ، ددين لپاره وي او دهغه ژوند لپاره وي چي ترمرګ وروسته راځي نو د کاميابی سبب ګرځي اوکه دنيوي مقصد پکښې وي نو دنيا خو يې ولاړه آخرت يې هم برباد سو.

۱۷- د حضرت اسماء بنت ابوبکرؓ ژوند او تنګ لاسي

حضرت اسماءؓ د ابوبکر ؓ لوروه ، د حضرت عبدالله بن زبير ؓ موروه او د حضرت عائشيؓ ميرېزی خوروه او مشهوره صحابيه بي بي ده د اسلام په پيل کي مسلمانه سوې ده ويل سوي دي چي د ا دلسو نارينوو څخه وروسته مسلمانه سوې ده او د هجرت څخه اوويشت

(165) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاله مخکي پيدا سوې ده کله چي حضرت محمدﷺ او حضرت ابوبکر ﷜ و مدينې منورې ته هجرت وکړی نو زيد ﷜ او داسي نوريي ولېږل ددې لپاره چې د دوی اهل او عيال راولي دهغې خوا د دوی سره حضرت اسماء﷞ هم راغله کله چي قباء ته راورسېده نو عبدالله بن زبير ﷜ پيدا سو د هجرت وروسته دا لومړی پيدا ابنت دئ. ددغه زمانې فقر، مسکنت مشهور و خو ننګ، همت زړه ورتيا او جفا کشي يې هم بې ساري وه، په بخاري شريف کي د اسماء بنت ابي بکر﷞ د ژوند حالات په خپله ددې څخه نقل سوي دي چې داوايي: کله چي زما نکاح د زبير ﷜ سره وسوه، دده سره نه مال وو، نه جايداد وواو نه غلام و يو اوښ يې درلودئ چي اوبه به يې پرې راوړلې او يو آس يې درلودی، ما به هم داوښ لپاره واښه راوړل، خرما خستکي به مي ورته راوړلې ميدولي به مي د دانو په ډول به مي په خوړلي. ما به پخپله اوبه راوړلي د اوبو ځلواغه چي به وشکېده په خپله به مي ګنډله او هم به مي د آس خدمت په خپله کوی، واښه او دانې به مي ورکولې او دکور ټول کار او خدمت به مي کاوه مګر ډوډۍ پخول مې ښه نه وه زده نو اوړه به مي واغښل د همسايه انصارو کور ته به مې وروړل د همسايه د کور ډېره ريشتني مخلصه ښځه وه زما ډوډۍ به يې را پخه کړه. رسول اللهﷺ په مدينه کي وزبير ﷜ ته يوه ټوټه ځمکه ورکړه چي نژدې دوه ميله ليري وه ما به دهغه ځای څخه پر خپل سر د خرماوو هډوکي راوړل زه يوه ورځ په دغه ډول چي بار مي پر سر و نبيﷺ په مخه راغلی چي پر اوښ را روان و او يوه ډله انصار هم ورسره وه نبيﷺ چي زه وليدم نوآس يې ودراوه او اوښ ته يې د چوکېدو اشاره وکړه ددې لپاره چې زه پر سپره سم زه د خلګو په مخکي پر اوښ باندي په سپرېدو شرمېدمه او دامي هم په فکر کي وه چي زبير ﷜ ډېر غيرتمن دئ کېدای سي دده پر طبيعت ګرانه پرېوزي، نبيﷺ ته زما حال معلوم سو چي دا شرمېږي نو بيرته کورته روان سو او زه چي خپل کورته چي ورسېدم و زبير ﷜ ته مي قصه وکړه چې زه شرمېدم هم او ستا دغيرت فکر مي هم کاوه، زبير ﷜ وويل: قسم په الله﷯ چي ستا پر سر د هډوکو راوړل ماته تر دغه هم ګران دي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مګر مجبوري وه مسلمانان زيات وخت په جهاد او نورو د دين په کارو اخته وه نو له دې امله زيات د کور کارونه ښځو کول) دا مبارکه وايي ددې څخه وروسته زما پلار ابوبکر ﷺ يو غلام راواستوی چې نبيﷺ ده ته ورکړی و هغه غلام د آس خدمت کاوه زه د آس د خدمت څخه ډېره ستړې وم غلام چې راغلې زه د اسې سوم لکه د لوی بند څخه چې خلاصه سوم.(166)

فايده: د عربو دا رواج و او اوس يې هم دا رواج دئ چې د خرما وو هډوکي ميده کړي بيا يې ميچن کړي وروسته يې په حيواناتو د دانې په ډول خوري .

۱۸- د حضرت ابوبکر ﷺ د هجرت په وخت کې د اسماء ﷺ خپل نيکه ته تسلي ورکول

حضرت ابوبکر ﷺ چې کله د هجرت اراده وکړه نو فکر يې کاوه چې ښايي پر لارې د ډېرو تکليفونو سره مخ سو او نبيﷺ هم ورسره و نو څه پيسې چې ورسره وې ټولې يې د ځان سره واخيستې (چې نژدې پنځه يا شپږ زره درهمه کېدې)ددې څخه وروسته د حضرت ابوبکر ﷺ پلار ابوقحافه چې په سترګو ړوند و او تر دغه وخته پورې لا مسلمان سوی هم نه و خپلې لمسۍ ته د تسلي لپاره راغلی او ورته وې ويل افسوس چې ابوبکر ﷺ په خپل تګ سره تاسو ته تکليف ورساوی او ښايي خپل ټول مال يې هم وړي وي دا بيا بل تکليف دئ، اسماء ﷺ وايي چې ما ورته وويل : يا ، نيکه ! زما پلار ډېر مال پرې ايښی دئ دا خبره مې ورته وکړه دستي مې کوچنۍ، کوچنۍ ډبرې را ټولې کړې او په يوه ټوکره کې مې غوټه کړې او په هغه تاخچه کې مې کښېښودې چې پيسې به ايښودل کېدې نيکه چې لاس پر وګرځاوه ورته معلومه سوه چې تاخچه د پيسو ډکه ده نو وې ويل دا يې ښه کړي دي ستاسو به ګوزاره په وسې اسماء ﷺ وايي

(166) بخاري -فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسم په خدایﷻ زما پلار يوه پيسه هم نه وه پرې ايښې خو ما د خپل نيکه د تسلي لپاره او ددې لپاره چې غمجن نسي دغه چم مې ورته وکړی.(167)

فايده:داد همت او صبر خبره ده که نه نو تر نيکه به دغه نجونو زيات غم کاوه او هرڅومره شکايتونه چې يې نيکه ته په دغه وخت کې کړي وای صحيح و ځکه ظاهري اسره يې په دغه نيکه وه په دغه وخت کې چې نيکه ودې ته متوجه کړې چې د يوې خوا د پلار جلا والی دئ او دبلې خوا د مال نيستي ده ددې سره ،سره دمکې او سيدونکي د دوی سره چندانې اړيکي هم نه لرلې او اکثره يې دښمنان وه ځکه دوی مسلمانان وه خو اللهﷻ دغه مبارکو انسانانو هر يوه ته جلا جلا نارينه و که ښځينه وو يوه ـ يوه ځانګړتيا ورکړې وه چې د انسان غبته پرې کېږي يعنې دا چې کاشکي ما هم داسي ځانګړتيا درلودای ، حضرت ابوبکر ﷺ په اول کې زيات مالدار و او لوی تاجرو خو اسلام ته د راتلو وروسته يې د اللهﷻ په لاره کې دومره پيسې خرڅي کړي چې دتبوک په غزا کې يې ټوله مال راوړی او ورېې کړي لکه د شپږم باب په ثلورمه قصه کې يې چې بيان په تفصيل سره وسو په همدا وجه رسول اللهﷺ فرمايي: ماته دهيڅا مال دومره فايده نه ده رسولې لکه دابوبکر ﷺ مال چې فايده را رسولې ده ما دهر چا د احسانونو بدله ورکړې ده خو دابوبکر ﷺ د احسانونو بدله به اللهﷻ ورکوي.

۱۹- د حضرت اسماء ﷺ سخاوت

حضرت اسماء ﷺ ډېره سخي وه په اول کې به يې صدقه په ټاکلې اندازه ورکول يعنې په تول او ترازو يا په پيمانه به يې خيرات کاوه خو کله چې رسول اللهﷺ ورته وويل: پيسو ته

---

(167) مسند احمد

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوټه مه ورکوه ، تړل مکوه او حساب مه کوه څومره چې دي توان وي صدقه ورکوه بيا يې زيات خيراتونه کول خپلو لوڼو او دکور ښځو ته به يې داسې نصيحت کاوه: کله چې د الله ﷻ په لاره کې صدقه کول غواړئ نو ددې انتظار مه کوئ چې پيسې به زياتې سي بيا به صدقه ورکړم که مو دا انتظار کاوه هيڅکله پيسې نه زياتيږي ځکه اړتياوې هم ورسره ډيريږي او که مو بېله انتظاره پيسې مصرفولې نو ستاسو په پيسو کې به هيڅ کمی رانسي.(168)

فايده: ددې مبارکو انسانانو لاسونه چې په پيسو کې څومرې تنګ وه په دغه پيمانه د دوی لاسونه په صدقه ورکولو کې پراخ او لوی وه.(عجيبه داده چې د رسول الله ﷺ په زمانه کې هيچا د مسکنت شکايت نه کاوه) او اوس ټول خلک د مسکنت څخه شکايت کوي سره ددې چې هيڅ به اوس داسې ډله پيدا نه کړی چې په نسو پورې يې ډبرې تړلې وي ياپې څو ورځې په نهاره تېرې کړې وي .

۲۰- د نبي ﷺ د لور حضرت زينب رضي الله عنها هجرت او وفات

د دواړو جهانو د سردار حضرت محمد ﷺ لور زينب رضي الله عنها د نبوت لس کاله مخکې پيدا سوې ده يعني هغه وخت چې نبي کريم ﷺ دېرش کلن و او د خپلې خاله د زوی ابو العاص بن ربيع سره يې نکاح وسوه کله چې نبي ﷺ هجرت کاوه نو دا نه ورسره ولاړه ددې خاوند د کافرانو له لوري د بدر په غزا کې راغلی و بيا ونيول سو دمکې خلکو چې کله د خپلو بنديانو لپاره فديې راواستولې نو دې مبارکې هم د خپل خاوند لپاره فديه راواستول په هغه فديه کې اميل و چې خديجې رضي الله عنها و دې ته د واده په وخت کې ورکړی و نبي ﷺ چې اميل وليدی نو بي بي خديجة رضي الله عنها ور

(168) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ياد سوه او دسترګو څخه يې اوښکې راغلې ، د اصحابو په مشوره دا پرېکړه وسوه چې ابوالعاص دې د فديې پرته آزاد سي په دې شرط چې دی مکې ته ولاړ سي نو زينب دې مدينې ته راولېږي ، دوه کسان د زينبې د راوستلو لپاره ورسره کړل سوه يعنې هلته چې ورسيږي نو دغه دوه مسلمانان به د مکې دباندې تم سي ، ابوالعاص به دوی ته دامبارکه په لاس ورکړي زينب خپل ليور کنانة پر اوښ سپره او روانه سوه . د مکې کافران چې په دې پېښه خبر سوه نو اور پر بل سو دستي يې يوه ډله دمقابلې لپاره ولېږل چې په هغو کې يو بن اسود و چې دخديجې د تربره زوی وو په همدې لحاظ د زينبې د وروړ په درجه کې و او يوبل نفر ورسره و. پرحضرت زينب باندې يې د نېزې واری وکړی دا مبارکه د اوښ څخه راولوېده ، څرنګه چې ماشوم يې په نس و نو هغه ماشوم يې هم ضايع سو اکثره وايي چې دغه حمله کونکی جبار و کنانة د دوی سره د غشو مقابله شروع کړه ابو سفيان ورته وويل د محمد ﷺ لور چې په دومره ښکاره ډول مدينې ته ځي دا خو موږ نه سو زغملای نو داسي وکړه چې اوس بېرته ولاړ سئ بل واري په پټه ولاړ سئ کنانة ورسره خوښه کړه د زينبې دغه زخم ترڅو کاله پوري و او ددغه زخم څخه ناجوړه سوه او په اتم کال د هجرت وفات سوه

(رضي الله عنها و ارضاها)

نبي ﷺ فرمايي: زينب زما تر ټولو ښه لور وه ځکه زما په مينه کې يې ډېر تکليفونه وزغمل دښځېدو په وخت کي نبي ﷺ خپله ددې وقبرته کښته سو دايې ښخه کړه نبي ﷺ چې کله وقبرته کښته سو نو ډېر غمجن و کله چې راپورته سو نومخ يې ډېر روښانه (خوشاله) و اصحابانو پوښتنه ځني وکړه (چې يا رسول الله ◄ !ولې دي مخ مبارک خوشاله دئ؟)ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارک ورته وويل: چې زه د زينبې ﷺ د ناتوانۍ په فکر کې وم نو دعا مې وکړه چې الله ﷻ دې څخه تکليف او د قبر تنګوالی ليرې کړې الله ﷻ دعا قبوله کړه.(169)

فايده: د نبي ﷺ لور د دين په خاطر دومره تکليفونه تېر کړل چې آخر يې ساه پکښې ورکړل بيا هم د قبر د پراخوالي لپاره د نبي ﷺ د دعا اړتيا ورته پيدا سوه نو زموږ به څه حال وي؟ په همدې وجه د قبر د پراخوالي لپاره زياتې دعاوې پکار دي ځکه نبي ﷺ به زيات وختونه د تعليم په منځ کې د قبر د عذاب څخه پناه غوښتله.

اللهم احفظنا بمنک و کرمک و فضلک.

۲۱ – د حضرت ربيع بنت معوذ ﷺ ديني غيرت

ربيع بنت معوذ ﷺ يوه انصاري صحابية وه په زياتو غزاوو کې د نبي ﷺ سره ملګرې وه د زخميانو درملنه به يې کول او د وژل سوو شهيدانو جسدونه به يې را پورته کول د نبي ﷺ د هجرت مخکې مسلمانه سوې وه او د هجرت وروسته واده سوه ددې د واده په ورځ نبي ﷺ ددې وکور ته تشريف يووړی هلته نجونو هغه شعرونه ويل چې د اسلامي کارنامو او اسلامي مشرانو بيان پکښې سوی و چې د بدر په غزا کې شهيدان سوي وه په دوی کې يوه نجلۍ دا مصرع ويل: وَفِينَا نَبِي يَعلَمُ مَا فِي غَد . يعني په موږ کې يو نبي دئ چې د سبا په حال خبر دئ. نبي ﷺ د دغه شعر څخه منع کړه چې د سبا په حال خو يوازې الله ﷻ خبر دئ د ربيع ﷺ پلار معوذ په هغو کسانو کې وچې ابو جهل يې وواژه يوه ورځ يوه ښځه چې اسماء نومېده ديو څو ښځو سره يو ځای د ربيع کور ته ورغلل دې عطر خرخول نو د ربيع څخه يې د معرفي کېدو غوښتنه وکړه

(169) خميس ، اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د ښځو چي همداسي دود دئ ربيع﷜ خپل ځان ورته معرفي کړی يعني خپل او د پلار نوم يي وروښودل هغي ښځي چي د معوذ نوم واورېدئ نو ورته وي ويل : د خپل سردار د قاتل معوذلور يي؟(ځرنګه چي ابو جهل د عربو سردار ګڼل کېدی نو له همدي وجهي دغي ښځي ورته وويل چي دخپل سردار د قاتل لور يي) ربيع﷜ چي ددې سوال واورېدئ ډېر درد(غصه) ورغله او ورته وې ويل زه د خپل غلام د قاتل لور يم (دربيع﷜ زړه نه منله چي ابو جهل دي ددې دپلار سردار ونومول سي.) اسماء چي ددې خبره واورېده چي ابو جهل ته يې د غلام نسبت وکړی درد(غصه) ورغله ورته وې ويل زما عطر خرڅول پر تا باندي حرام دي ربيع﷜ ورته وويل پر ما باندي هم حرام دئ چي ستا څخه عطر واخلم ما په هيڅ عطرو کي دومره بد بويي نه وه ليدلي لکه ستا په عطرو کښي چي سته.(170)

فايده: ربيع﷜ فرمايي: چي د بدبويي لفظ مي ددې د سوځولو لپاره ووايه دا ددې مبارکي غيرت نه منل چي د دين ددښمن په اړه دي د سردار لفظ واوري. په نن زمانه کښي د دين د لويو دښمنانو لپاره د سردار تر لفظ لوړ الفاظ استعماليږي که يې څوک منعه کړي نو خلک تنګ نظره ورته وايي او حال دا چي نبي ﷺ فرمايي: تاسو منافق ته سردار مه وايا ست که چيري هغه ستاسو سردار سو نو تاسو خپل رب ناراضه کړئ (171).

معلومات

دنبي اکرم ﷺ بيبياني او اولادونه

(170) اسد الغابة
(171) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل آقا او د دواړو جهانو سردار نبي اکرمﷺ د بيبيانو او اولادو حالات معلومول يو لوی شوق دئ او هر مسلمان ته په کار دئ چې د دوی په اړه يو لنډ معلومات پـه لاس راوړي او په لنډ دول يې وليکي ځکه تفصيلي حالات ليکل يې لوی لوی کتابونه غواړي دنبي اکرمﷺ د نکاحو شمېر چې د محدیثنو او مؤرخينو پرې اتفاق دئ د يوولسو بيبييانو سره دئ تر دغه شمېر په زياتو بيبييانو کښې اختلاف سته او پر دې خبره هم اتفاق دئ چې د نبيﷺ لومړی نکاح د بي بي خديجې سره سوې ده خديجة کونډه وه کله چې نبي ◆ نکاح ورسره کول دده مبارک عمر (۲۵) کالـه و او ددې مبارکې عمر (۴۰) کالـه و د نبيﷺ اولادونه دابراهيم څخه پرته نور ټول ددې څخه پيدا سوي دي چې بيان به يې وروسته راسي .

۱- د حضرت خديجې حالات

د حضرت خديجې لومړی نکاح د ورقة بن نوفل سره پـه پلان کښې وه خود نکاح نصيب نه و سوی وروسته بيا د دوو نورو کسانو سره ددې نکاح سوې ده دا چې پـه دې دوو کسانو کښې به يې اول دچا سره نکاح کړې وي پدې کې اختلاف دئ زيات تاريخ پوهان پـه دې آند دي چې اول يې دعتيق بن عائذ سره نکاح سوې وه چې دده څخه يې يوه لور پيدا سوې وه چې نوم يې هنده وه کله چې غټه سوله نو مسلمانه سوه او د اولادو خاونده سوله. ځينو ليکلي دي چې د عتيق څخه يې يو زوی پيدا سو چې نوم يې عبدالله يا عبدالمناف و د عتيق څخه وروسته يې بيا نکاح د ابوهالة سره سوې ده د ابو هالة څخه يې دوه اولادونه سوي دي چې يو يې هند نوميده اوبل يې هالة نوميده ځينو ويلي دي چې هند هلک و او هالـة نجلۍ وه ځينو بيا ويلي دي چې دواړه هلکان وه خو هند د حضرت علي کرم الله وجهـه تر خلافت پـوري ژوندی و کله چې ابو هالة وفات سو بيا يې د حضرت رسول اکرمﷺ سره نکاح وکړه پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کبنې ددې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ سره په نکاح کبنې (۲۵) کاله پاته سوه دنبوت پر لسم کال د روژې په مياشت کې د (۶۵) کالو په عمر وفات سوه د نبيﷺ ددې سره زياته مينه وه ددې په ژوند يې د هيڅ بلې ښځې سره نکاح ونکړه تر اسلام مخکې ددې لقب طاهره وپه همدې وجه ددې اولادونه د نور ځبنتنان دي او بنو طاهره ورته ويل کيږي ددې مبارکي فضائل (مناقب)د حديثو په کتابو کښې زيات راغلي دي ددې دوفات څخه وروسته نبيﷺ پخپله ددې و قبر ته ورکښته سو او په خپلو مبارکو لاسونو يې ښخه کړه تر دغه وخته پورې دجنازې د لمانځه حکم نه و راغلی وروسته بيا نبيﷺ د حضرت عائشې او سودې سره نکاحي کړې دي پدې خبره کښې هم اختلاف دئ چې لومړى يې د چا سره نکاح وکړه ځينو تاريخ پوهانو ليکلي دي چې اول يې د عائشې سره نکاح وکړه ځينو ويلي دي چې لومړى يې د سودې سره نکاح وکړه او وروسته يې دعائشې سره نکاح وکړه.

۲- دحضرت سودې حالات

حضرت سوده هم کونډه وه ددې دپلار نوم زمعه بن قيص و ددې اوله نکاح د خپل داکا د زوى سکران بن عمرو سره سوې ده دواړه مسلمانان سول او حبشې ته يې هجرت وکړى سکران په حبشه کښې وفات سو ځينو ليکلي دي چې مکې ته راغلى بيا وفات سو دده دوفات وروسته د نبوت په لسم کال چې کله خديجة وفات سوه څو ورځې وروسته دنبي اکرمﷺ ددې سره نکاح وسوه ددې سره واده د حضرت عائشې تر واده د ټولو په آند مخکې سوى دئ دنبيﷺ مبارک عادت دا و چې په زيات وخت به په لمانځه کې مشغول و يو ځلې نبيﷺ ته دې وويل چې ماښام تا دومره اوږده رکوع وکړه چې زه پر دې وبيريدلم چې د پزې څخه به مې وينې ولاړې سې (دې به د نبيﷺ وروسته په نبيﷺ پسې لمونځ کاوه ځرنګه چې دا دبدن څخه درنه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له امله به يې تکليف ور پېښ سوی وي) يو ځلي نبيﷺ دده د طلاق اراده وکړه دې مبارکي ورته وويل چي اې د اللهﷻ رسوله! زه د مېړه خواهش نلرم خو دا مي خوښه ده چي په جنت کي ستا په بيبيانو کښي داخله يم نو تاسي وماته طلاق مه راکوئ زه د خپلي شپې نوبت و حضرت عائشيؓ ته ورکوم په همدې وجه به دده د شپې واری د حضرت عائشيؓ په برخه کښي راتلی په (۵۴) يا (۵۵) هجري کال کښي وفات سوې ده ځينو ليکلي دي چي د حضرت عمر ۸۸ په خلافت کښي وفات سوه ددې ځخه علاوه يوه بله ښځه د سودې په نامه هم سته چي د قريشو د قوم ځخه ده دهغې سره هم نبيﷺ د نکاح کولو اراده وکړه دې ورته وويله چي زما تر ټولو دنيا ته خوښ يي خو زما پنځه يا شپږ اولادونه دي ماته دا خبره ګرانه ده چي هغه ستا سرته ولاړ وي ژاړي او چيغي وهي نبيﷺ ددې خبره خوښه کړل او ددې ستاينه يې وکړل او د نکاح اراده يې پرېښوده.

۳- د حضرت عائشيؓ حالات

د حضرت عائشيؓ سره په مکة مکرمة کښي د نبوت پر لسم کال د کوچني اختر په مياشت کښي رسول اللهﷺ نکاح وکړه په دغه وخت کي ددې عمر شپږ کاله و د نبيﷺ په بيبيانو کي يوا ځي دا پيغله وه نوري ټولي کونډياني وې چي نکاح يې ورسره وکړل د نبوت څلور کاله وروسته دا پيدا سوې ده د هجرت په وخت کښي ددې عمر نهه (۹) کاله و د (۱۸) کالو په عمر يې د حضرت محمدﷺ سره مخه ښه وکړه يعني نبيﷺ ځيني وفات سو په (۵۷) هجري کال کښي د روژې پر اوولسمه دسې شنبې په شپه د (۶۶) کالو په عمر وفات سوه دې مبارکي وصيت وکړی چي ما په عمومي هديره کښي د نورو بيبيانو سره ښخه کړی داغسي هم وسوه په بقيع (نومي هديره) کښي دفن سوه، په عربو کښي دا خبره زياته مشهوره وه چي د کوچني اختر په مياشت کښي نکاح بې برکته وي حضرت عائشةؓ فرمايي: زما نکاح د نبيﷺ سره هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچني اختر په میاشت کښي وسوه او واده مي هم د نبيﷺ سره د کوچني اختر په میاشت کښي وسو دنبيﷺ په بيبيانو کښي چې تر ما زياته برخمنه وه بي بي خديجة﵂وه. دخديجې تروفات وروسته خولة﵂ دحکيم لور دنبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل چي اې د اللهﷻ رسوله ! تاسو نکاح نکوئ؟ نبيﷺ وفرمايل دچا سره ؟ دې ورته وويل پيغله هم سته او کونډه هم سته نبيﷺ ورته وويل چي څوک دي؟دې ورته وويل چې پيغله ستاسو دډېر دوست حضرت ابوبکر صديق AA لور عائشه ده اوکونډه سوده بنت زمعه ده،نبيﷺ وويل نبه خبره ده وې کړئ داددې ځايه څخه د ابوبکرصديق AA کورته ولاړه او دحضرت عائشې﵂ مور ام رومان﵂ ته يې وويل چي زه د يو لوی خير او برکت سره راغلې يم هغې پوښتنه وکړه چي څنګه برکت دئ؟ دې ورته وويل چي نبيﷺ زه د عائشې سره د نکاح کولو لپاره رالېږلې يم ، ام رومان﵂ ورته وويل چي عائشه﵂ خو دنبيﷺ وربره ده د هغه سره څنګه نکاح کېدلای سي خو بيا هم نبه دئ چي ابوبکر AA راسي حضرت ابوبکر AA په دغه وخت کښي په کور کي نه و تر راتګ وروسته دې دغه بيان ورته وکړی هغه هم دغه جواب ورکړی چي دا خو دنبيﷺ وربره ده دنبيﷺ سره نکاح څنګه کېدای سي خولة﵂ ولاړه نبيﷺ ته يې قصه وکړل نبيﷺ ورته وويل چي ابوبکر AA خو زما د اسلام ورور دئ دهغه دلور سره زما نکاح جائز ده خولة﵂ راغله و ابوبکر AA ته يې د نبيﷺ وينا واورول دڅه وخت وروسته ابوبکرصديق AA وويل: نبيﷺ را وغواړه نبيﷺ دابوبکر صديق AA کور ته تشريف يووړی نکاح وسوه هجرت چي وسو څو مياشتي وروسته ابوبکر AA و نبيﷺ ته وويل چي تاسو خپله بي بي يعني عائشة﵂ ولي نه و دوئ؟ نبيﷺ د سامان د نه برابرېدو عذر ورته وکړی حضرت ابوبکر صديق AA د نذراني يوڅه پېسي وراندي کړې چي په دغه پېسو سره د واده تياري وسوه د هجرت وروسته دکوچنی اختر دمياشتي په لومړی يا دوهمه ورځ د څاښت په وخت کې د ابوبکر AA په کور کي واده وسو دغه درې نکاحي د نبيﷺ دهجرت مخکي سوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ددې شخه وروسته خومره نکاحي چي سوي دي تر هجرت وروسته سوي دي د حضرت عائشې شخه وروسته د حضرت عمر AA د لور حفصې سره نکاح وسوه.

۴- د حضرت حفصې حالات

حضرت حفصة پنځه کاله مخکي تر نبوت په مکة کې پيدا سوې ده لومړی نکاح يې په مکة کي د خنيس بن حذافة AA سره سوې ده دی هم زوړ مسلمان و لومړی يې حبشي ته هجرت وکړی بيا يې مديني منورې ته هجرت وکړی دبدر په غزا کي يې ګډون کړی دی په دغه غزا يا داحد په غزا کي زخمي سو چي ددغه زخمه شخه جوړ نسو په دوهم يا دريم کال د هجرت وفات سو .حضرت حفصې هم دخپل خاوند سره حبشې هجرت کړی و بيا مديني ته راغلي وه کله چي کونډه سوه نو حضرت عمر AA لومړی د حضرت ابوبکر AA شخه غوښتنه وکړه ددې لپاره چې دده دلور حفصې سره نکاح وکړي حضرت ابوبکر AA چوپ سو کله چي د حضرت عثمان AA بي بي حضرت رقيه وفات سوه نو حضرت عمر AA و حضرت عثمان AA ته دخپلي لور حفصې دنکاح يادونه وکړه عثمان AA په جواب کي ورته وويل: زه في الحال دنکاح اراده نه لرم. حضرت عمر AA و نبيﷺ ته شکايت وکړی چي دوی زما د لور سره نکاح نه کوي، نبيﷺ وفرمايل: زه د حفصې لپاره تر عثمان بهترسړی درښيم او د عثمان لپاره تر حفصې بهتره ميرمن ښيم وروسته نبيﷺ په دوهم يا دريم کال د هجرت پخپله د حفصې سره نکاح وکړه او عثمان AA ته يې خپله لور ام کلثوم په نکاح ورکړه.

د حفصې په لومړی خاوند کي د تاريخ پوهانو اختلاف دئ ځيني وايي چي د بدر په غزا کي زخمي سو او دهغه زخم شخه شهيد سو او ځيني وايي چي د احد په غزا کي زخمي سو دبدر غزا په دوهم کال د هجرت وه او داحد غزا په دريم کال د هجرت وه په همدې وجه ددې مبارکي د

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکاح په نېټه کې هم اختلاف سته حضرت ابوبکر AA فرمايي:ماته چې کله عمر AA د حفصې﵂ دنکاح وويل نو زه له دې وجهې چوپ سوم چې نبيﷺ ددې د نکاح بيان ماته کړی و، قبلولای مې ځکه نسوه چې نبيﷺ يې د نکاح اراده درلوده او انکار مې ځکه نسو کولای چې د نبيﷺ راز مې نسو ښکاره کولای(ځکه که مې انکار کړی وای عمر AA دليل راخخه غوښتی درواغ مې نسوای ورته ويلای خامخا به مې رشتيا ورته ويلای) که چېرې نبيﷺ د حفصې﵂ د نکاح اراده نه درلودای نو خامخا به ما نکاح ور سره کړې وای. حضرت عمر AA وايي ما ته د عثمان AA تر انکار دابوبکر AA انکار ډېر غموونکی و. حضرت حفصة﵂ ډېره عابده وه زيات وخت به د شپې وينېده وه عبادت به يې کاوه او زيات وخت به يې روژې نيولې ، نبيﷺ يو وخت په يوه وجه دې ته طلاق ورکړی او پر دغه خبره باندې د عمر AA خوابدتيا پکاروه نو حضرت جبرئيل﵇ تشريف راوړی او وې ويل: چې اللهﷻ فرمايي چې حفصې﵂ ته بېرته رجوع وکړه دا به د شپې زيات وخت بيداره وه (عبادت به يې کوی) او زيات وخت به يې د ورځې روژې وې . د عمر AA لحاظ هم پکښې منظور و په همدغه وجه نبيﷺ بېرته رجوع ورته وکړه ، په پنځه ثلوېښتم هجري کال د جمادي الاولي (ددريمې خور) په مياشت کې د دروشپېتو کالو په عمر وفات سوه ځينو ليکلي دي چې په يو ثلوېښتم هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب﵂ سره نکاح وکړه.

۵- د حضرت زينب بنت خزيمة﵂ حالات

حضرت زينب﵂ د خزيمة لوروه ددې مبارکې په لومړۍ نکاح کې اختلاف دئ ځينو ليکلي دي چې لومړۍ نکاح يې د عبدالله بن جحش سره سوې ده چې د احد په غزا کې شهيد سو قصه يې په اووم باب اوله شمېره کې تېره سوه وروسته يې دنبيﷺ سره نکاح وسوه ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلي دي چې لومړۍ نکاح یې د طفیل بن حارث سره وسوه بیا ده طلاق ورکړی د طلاق وروسته دده ورور عبیده بن حارث په نکاح کړه عبیده بن حارث ﷜ د بدر په غزا کې شهید سو وروسته نبي ﷺ نکاح د هجرت یو دېرش میاشتي وروسته په دریم هجري کال د روژې په میاشت کې ور سره وکړه، اته میاشتي د نبي ﷺ په نکاح کې وه وروسته په څلورم هجري کال د دوهمي خور په میاشت کې وفات سوه . د نبي ﷺ په بیبیانو کې حضرت زینب او حضرت خدیجة ﵄ د نبي ﷺ په ژوند کې وفات سوي دي نوري ټولي نهه سره دده مبارک تر وفات وروسته وفات سوي دي حضرت زینب ﵂ ډېره سخي وه په همدغه وجه د اسلام مخکي ددې نوم ام المساکین و یعني د مسکینانو مور، بیا نبي ﷺ ددې نوم ام سلمة کښېښودئ. ددې د نکاح وروسته د نبي ﷺ نکاح د حضرت ام سلمة ﵂ سره وسوه.

۲- د حضرت ام سلمې ﵂ حالات

حضرت ام سلمة ﵂ د ابو امیة لوروه ددې مبارکې لومړۍ نکاح خپل د اکا د زوی ابو سلمة ﵁ سره سوې ده چې اصلي نوم یې عبد الله بن عبد الاسد و، ام سلمة ﵂ او خپل خاوند په اول کې مسلمانان سوي دي وروسته د کافرانو دلاسه تنګ سوه حبشې ته یې هجرت وکړی د حبشې څخه بیا مدینې ته راغلل په حبشه کې یې یو زوی وسو چې سلمة نومېدئ چې قصه یې د دغه باب په پنځمه شمېره کې په تفصیل سره تېره سوه په مدینه کې چې او وسېدل یو هلک د عمر په نامه یې پیدا سو او دوې لوڼې یې د دره او زینب په نامه پیدا سوې ابو سلمة ﵁ د لسو نارینوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثخه وروسته مسلمان سوی دئ د احد او بدر په غزاوو کي يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي زخمي سو ددغه زخم ثخه يې ډېر تکليفونه پرځان تېر کړل وروسته د صفري په مياشت کي د څلورم کال دهجرت و يوې سريې ته ولاړی (سريه معنی د کافرانو سره کوچنی جنګ چي رسول الله ◄ پکښي ګډون نه وي کړی) دهغې خوا د راتګ پر وخت يې زخم تازه سو ددغه زخم ثخه په څلورم کال دهجرت د څلورمي خور (جمادي الثاني) په مياشت کي شهيد سو . حضرت ام سلمة[redacted] په دغه وخت کي حامله وه يعني عيال داره وه زينب يې په نس وه.کله چي پيدا سوه نو عده يې پوره سوه ، حضرت ابوبکر صديق ᴬᴬ و دې ته د نکاح خواهش وکړی دې عذر ورته وو ايه وروسته رسول الله ﷺ د نکاح غوښتنه ځني وکړه دې مبارکي ورته وويل: يو خو زما سره زوی سته او بل زما په طبيعت کي غيرت سته زما هيڅوک قريب نسته (يعني داچي زما غيرت نه قبلوي چي د قريبانو پرته پر خپل سر نکاح وکړم) رسول الله ﷺ ورته وويل: ستا د زوی خو الله ﷻ ساتونکی دئ او غيرت به ولاړ سي ستا د قريبانو ثخه به هيڅوک دا نسب نا خوښه نه کړي چي تا نکاح ور سره کړې ده دې مبارکي خپل زوی سلمة ته وويل چي زما نکاح د نبي ﷺ سره را وتړه ، په څلورم کال دهجرت د کوچني اختر د مياشتي په آخره ددې نکاح د نبي ﷺ سره وسوه ځينو دوهم او ځينو دريم کال ليکلي دئ. ام سلمة[redacted] فرمايي:ما دنبي ﷺ ثخه اورېدلي دي چي چاته مصيبت ورسيږي اولاندي دعا ووايي الله ﷻ به دهغه سوي تاوان غوره بدله ورکړي: اللهم اجرني في مصيبتي واخلفني خيرا منها . ژباړه: اې الله ﷻ !ماته د غم مزدوري راکړې اودغم په بدل کي غوره بدله راکړې.ام سلمة[redacted] وايي:کله چي ابو سلمة ᴬᴬ وفات سو نوما دغه دعا ويل او فکر به مې کاوه چي تر ابو سلمة ᴬᴬ به نو بهتر څوک وي الله ﷻ زما نکاح د رسول الله ﷺ سره راوکړه. ددې د ښايست ډېر نوم تللی ووعائشة[redacted] وايي ما ددې ډېر تعريف اورېدلی و نو کله چي ددې نکاح وسوه نوزه په يوه بهانه په پټه ، پټه ولاړم ورته ومي کتل کله چي مي وليدل نوتر هغه ډېره ښائسته وه چي ما يې تعريف اورېدلی و بيا ما حفصې[redacted] ته ددې بيان وکړ يحفصې[redacted]

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته وويل: يا دومره نه ده ښائسته لکه نوم چي يې تللي دئ د رسولﷺ په ښيبيانو کې تر ټولو وروسته په (۵۹) هجري کال او يا په (۶۲) هجري کي وفات سوه په دغه وخت کي يې عمر ثلور اتيا کاله و چي په دغه لحاظ نهه (۹) کاله مخکي تر نبوت پيدا سوې ده ثرنګه چي ددې نکاح تر زينب بنت خزيمة تر وفات وروسته وسوه نو ځکه دا د زينب بن خزيمة په خونه کې اوسېده ، دا چې هلته ورغلل په خونه کې په يوه ټوکره کې لړ اوربشې غوټه دې يوه ميچن پرته ده دې مبارکې هغه اوربشي ميده کړې پخې يې کړې غوړي يې وروا چول د ماليدې په څير يې يو شی څني جوړ کړی په اوله ورځ يې نبيﷺ ته د خوراک لپاره کښېښودئ ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب بنت جحش سره نکاح وکړه.

۷- د حضرت زينب بنت جحش حالات

داد نبيﷺ د عمة لور وه لومړی نکاح يې د زيد بن حارث سره سوې وه چي نبيﷺ په زوی والي سره نيولی و وروسته ده طلاقه کړه بيا اللهﷻ پخپله ددې نکاح درسول اللهﷺ سره وکړه چي قصه يې په سورة احزاب کي بيان سوې ده دغه وخت ددې عمر پنځه دېرش کاله و ،دمشهوري وينا مطابق ددې نکاح دمياني په مياشت کې سوې ده ځينو يې کال دهجرت دريم کال ښودليدئ خو صحيح خبره داده چي پنځم هجري کال و پدغه حساب نو داد نبوت اولس کاله مخکي پيدا سوې ده دې په دې وجه فخر کاوه چې دټولو ښيبيانو نکاحي د هغو خپلوانو کړې دي او زما نکاح اللهﷻ کړې ده ،کله چي حضرت زيد دې ته طلاق ورکړې نبيﷺ دې ته د نکاح پيغام ولېږی، دې په جواب کي ورته وويل زه ترهغه پوري فيصله نکوم تر څو زه د خپل خدای ﷻ سره مشوره ونکړم ، دا يې وويل اودس يې تازه کړی دوه رکعته نفل يې وکړ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې داسې دعا وکړه: اې الله که ته زما نکاح ستا د پيغمبر سره کول غواړې او زه د هغه قابله يم نو زما نکاح د رسول الله ﷺ سره وکړې دې چې دا خبره وکړه الله ﷻ دا آيات نازل کړی:

☐&⬀❁♉♓ ⑨⬃③◻♒ ▤✽⬧♎ ●☺■▣⬥▫
♦♌❑↗▤♦③ •• ⬀❼⬧♉ ◻♑⬧▤⬧◻✡⇳♉❑❒◻♒ ✃ॐ❷⬧⬤♦❒
☑❼♈× ●♦❷◻❍ ♦×✓♉☪♉✍⬀⬧⇦☺⬂ ❼■✍♦⇖
✃⬧❶♈☽ ⬀☠♈♑⬧★✎♦⓿♉⇖⬃⑩❒🕮 ⬧●🕓♦❒⬂♒❒🕮
♏♍♎☒✍♦❒ ▤ ✃ॐ❷⬧⬤♦❒ ❍♊⬋&⬃❁♉ ☎✃⬀❑•⬧🔔
(172) ⬘⬗⬀ ☪⬧❑⇖➔⬂▦♦★✎✃⇖❷⬂❒🕮

ژباړه: نو کله چې زيد خپله اړتيا له هغې(زينب) څخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه(زينب) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چې پر مومنانو باندې تنګي را نسي په ښځو کې د زوی نيول سوي (يعني د نيول سوي زوی د ښځې سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او د الله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

دغه آيات چې نازل سو نبي ﷺ دې ته زېری ور واستوی، دا چې خبره سوه د خوشحالۍ څخه پر سجده پرېوته ، نبي ﷺ ددې د نکاح وليمه (د واده ډوډۍ) په لوړ شان وکړه يوه بزه يې حلاله کړه د غوښو او ډوډۍ ميلمستيا يې وکړه ټولو خلګو ته يې په ماړه نس ډوډۍ ورکړه يوه ډله چې به فارغه سوه نو بلې ډلې ته به يې بلنه ورکړه ، زينب ډېره سخي وه او پخپله به يې خواري کښله چې يو شی به ئې زيات سو هغه به يې خيراتوی، ددې په باره کې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: چې زما سره به تر وفات وروسته لومړی بې بې هغه څوک وي چې لاسونه يې اوږده وي ، بيبيانو يوه لښته راوخيستله ظاهري اوږدوالی يې مراد کړی خپل لاسونه يې اندازه کړه په ټولو

(172) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي د سودېؓ لاسونه اوږده وه دنبيﷺ تروفات وروسته چې دستي دا وفات سوه نو معلومه سوه چي دلاسو داوږدوالي څخه ظاهري اوږدوالی نه دئ مراد بلکي سخا تري مراد ده دي مبارکي ډيري روژي هم نيولې د هجرت په شلم کال د پنځوسو کالو په عمر وفات سوه دجنازي لمونځ حضرت عمرAA ورکړی.ددي قصه په هم دغه باب کي په لسمه شمبره کي تېره سوه. ددې څخه وروسته نبيﷺ د جويريېؓ بنت الحارث بن ابي ضرار سره نکاح وسوه.

۸- د حضرت جويرية بنت الحارثؓ حالات

داد مريسيع په غزا کي په بنديانو کي راغلې وه د غنيمت د مال د وېش پر مهال و حضرت ثابت بن قيسAA ته په برخه ورغلل دبندي کېدو مخکي د مسافع بن صفوان په نکاح کښې وه حضرت ثابتAA دا په نهه اوقيو سرو زرو په بدله کې مکاتبة کړه ، مکاتبة دې ته ويل کېږي چي بادار وخپل غلام ته ووايي چي ته ماته دومره پېسې راوګټه يا يې راپيدا کړه زه به تا آزاد کړم. يوه اوقيه څلوېښت درهمه ده او يو درهم درې نيمي انې کيږي([173]) په اوسنی حساب د نو (۹) اوقيو قيمت اته اويا درهمه او دولس آني کيږي ، که چيري درهم څلور انې سي نو نوي (۹۰) درهمه کيږي.

دا مبارکه د نبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل: اې د اللهﷻ رسوله ◄ !زه د خپل قوم د سردار حارث لور يم ماته چي کوم مشکل پېښ دی و تاسي ته معلوم دئ اوس زه په دومري پېسو باندي مکاتبه سوې يم دغه پيسې زما د توان څخه وتلي دي اوس ستاسي په اميد راغلې

([173]) په حقيقت کي درهم د يوې زړې سکې نوم دی چې درې ماشي سپين زر کيږي د شيخ په زمانه کي نو درهم درې نيمي آني کېدی ، آنه يو پاکستانی اوهندی واحد دی چي هره آنه (۱۵) پېسې کيږي او سل پېسي يوه پاکستانۍ ياهندی روپي کيږي . دشيخ (رحمة الله عليه په زمانه کي يودرهم درې نيمي آنې کيده اوس يوه اوقية زياتي پيسې کيږي .) .ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

يم نبيﷺ ورته وويل زه به تاته ډېره ښه لاره دروښيم هغه دا چي پيسې به درکړم آزاده به دي کړم او نکاح به در سره وکړم ، رښتيا هم تر دې ښه لاره نه وه دې هم په خوشحالۍ سره قبوله کړه د مشهوري وينا له مخي په پنځم هجري کال يې نکاح وسوه ځينو شپږم هجري کال ښودلی دئ اصحابو کرامو رضي الله عنهم چي کله واورېدل چي په بنوالمصطلق د نبيﷺ خسرګنۍ سوه نو دوی هم ددې خپلوۍ په درنښت خپل خپل غلامان آزاد کړل ويل سوي دي چي د يوې حضرت جويريې رضي الله عنها له وجهي سل کورنۍ آزادي سوې چي نژدې اووه سوه نارينه پکښې شامل وه دنبيﷺ په تولو نکاحو کښې دا ډول مصلحتونه موجوده.

حضرت جويرية رضي الله عنها ډېره ښايسته وه په مخ کښې يې ملاحت ((نمکي والي)) موجود و ويل سوي دي چي چا به ورته وکتل نو نه به تري ولاړېدئ، حضرت جويريې رضي الله عنها ددې جنګ څخه مخکي يو خوب ليدلی و چي د يثرب څخه يوه سپوږمۍ را روانه وه او زما په غېږ کښې را ولوېده دا وايي چي زه کله بندي سوم نوماته دخپل خوب د ختلو اميد پيدا سو دغه وخت ددې عمر شل(۲۰) کاله ؤ دمخکني قول مطابق دا مبارکه په پنځوسم(۵۰) هجري کال په لومړی خور کښې د(۲۵) کالو په عمر په مدينه منوره کښې وفات سوه په ځينو رواياتو کښې ددې وفات په(۵۶) هجري کال کښې د (۷۰) کالو په عمر ليکل سوي دئ.

۹- د حضرت اُم حبيبې رضي الله عنها حالات

دا مبارکه د ابوسفيان لور ده ددې په نامه کي اختلاف دئ ډېرو مرمله ددې نوم ښودلی دئ او ځينو بيا هند ښودلی دئ ددې اوله نکاح په مکة مکرمه کښې د عبدالله بن جحش سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوې ده دا او ددې خاوند په اوله کښې مسلمانان سوي دي دوی دواړه د کافرانو د تکلیفونو له امله خپل وطن پرېښودئ حبشې ته يې هجرت وکړی هلته چې ورسېدل مېړه يې پر اسلام پاته نسو بلکه نصراني سو دې هم په دغه شپه کښې خپل خاوند په خوب کښې په ډېر بد شکل وليدئ سهار ورته معلومه سوه چې دی نصراني سوی دئ پردې چې په يوازې والي کښې کوم حالت تېر سوي دئ هغه يو اخې و الله ﷻ ته معلوم دئ خو الله ﷻ ودې ته دا بدل ورکړی چې د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله نبي ﷺ د حبشې پاچاه ته پيغام ولېږی چې د ام حبيبې رضي الله عنها نکاح زما سره وکړه نجاشي ابرهه نومې ښځه ودې ته د خبر لپاره ولېږل ، دې په خوشحالی کښې خپل دواړه بنګړي چې په لاسو يې وه ، د پښو پازيبونه ، ګوتمۍ ، کړې او داسې نور شيان ورکړل نجاشي ددې نکاح وکړه او د خپل طرفه څخه يې څلور سوه ديناره مهر ادا کړی ډېر شيان يې ورکړل کوم خلګ چې د نکاح په مجلس کښې ناست وه هغوی ته يې د خوراک تر څنګ پيسې هم ورکړې د ډېرو تاريخ پوهانو په آند دغه نکاح په اووم هجري کال کښې سوې ده ځينو بيا شپږم کال ښودلی دئ د خميس ليکوال ليکي: چې ددې نکاح په شپږم کال کښې وسوه او واده يې په اووم کال وسو کله چې دا مدينې ته را ورسېده نجاشي پاچا ډېرې خوشبوياني ، سامانونه او داسې نور شيان ورکړي وه دنکاح وروسته يې د نبي ﷺ حضور ته ولېږل ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چې ددې نکاح ددې پلار وتړل مګر د حديثو څخه نه معلومېږي او بل دا چې دا خبره ځکه صحيح نده چې ددې پلار تر دغه وخته پورې مسلمان سوی نه و تر دې قصې وروسته مسلمان سو ددې يوه قصه هم ددې باب په (۹) شمېره کښې تېره سوې ده. ددې په وفات کښې ډېر اختلاف دئ ډېرو خلګو (۴۴) سنه ښودلې ده او ددې څخه علاوه (۴۲) هجري سنه ، (۵۰) هجري سنه ، (۵۵) هجري سنه او داسې نورې سنې هم ښودل سوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ - د حضرت صفيې ﷞ حالات

حضرت صفية ﷞ د حیي لور ده د حضرت موسي ﷤ د ورور حضرت هارون ﷤ د اولادې څخه ده اول د سلام بن مشکم په نکاح کښې وه وروسته بیا د کنانة بن ابي حقیق په نکاح کښې راغله دده سره یې په داسي وخت کښې نکاح وسوه چې جنګ شروع سوی وا و ددې خاوند وژل سوی و ،د خیبر د جنګ څخه وروسته د حیه کلبي ﷥ نومي صحابي د نبي ﷺ څخه یوه مینځه وغوښته نبي ﷺ صفية ورکړه . څرنګه چې په مدینه منوره کي دوې لوی قبیلې یعني بنو قریظه او بنو نضیر مخ په وده وې دا دیو سردار لور وه په دغه وجه ډیرو خلګو وویل چې ددې مینځیتوب ډیرو خلګو ته ناخوښه دئ که نبي ﷺ دا په نکاح واخلي نو د ډیرو خلګو د زړه تسلي به وسي ، په دغه وجه نبي ﷺ و دحیة ﷥ ته ډیر شی په بدله کي ورکړی دا یې ځني واخیسته آزاده یې کړه او په نکاح یې واخیسته او د خیبر څخه د راتګ پر مهال په یو کور کښې ددې واده وسو سهار نبي ﷺ و اصحابو ته وویل: د چا سره چې کوم د خوراک شیان دي هغه راوړی اصحابانو چې جلا جلا د خوراک شیان درلوده لکه خرماوي ، پنیر ،غوړي او داسي نور هغه یې راوړه دخرمني پر یو ستر خوان باندي یې کښېښوده په ګډه یې وخوړل دا ولیمه وه (یعني د واده ډوډۍ وه).په ځینو روایتو کي راغلي دي چې نبي ﷺ ودې ته اختیار ورکړی او ورته وې ویل : که ته په خپل قوم او هیواد کي اوسېدل غواړې نو آزاده یې ولاړه سه او که زما سره په نکاح کي اوسېدل غواړې نو دلته اوسه دې ورته وویل : چې اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زه چې د شرک په حال کي وم ما ستا خواهش درلودئ اوس چې مسلمانه سوم څنګه ولاړه سم ، ددې څخه مراد غالباً هغه خوب و چې دې د مسلمانېدو څخه مخکي لیدلی و دې مبارکي خپل خوب وخپل مېړه کنانة

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ويلي و چې ديثرب ښځه د سپوږمۍ يوه ټوټه زما په غيږ کې ولوېده مېږه يې يوه ټينګه چپلاخه داسې په زور ووهل چې په سترګو کې يې نښې معلومې سوې او ورته وې ويل چې ته د يثرب د پاچا سره نکاح کول غواړې؟. يو وار يې لمر په خوب ليدلی و چې ددې په سينه کې راغلی و دغه خوب يې هم خپل خاوند ته بيان کړي و هغه ورته ويلي وه چې ته غواړې د يثرب د پاچا په نکاح کې راسې؟ چا ويلي دي چې دې خوب ليدلی و چې د سپوږمۍ يوه ټوټه يې په سينه کې راغلې وه دغه خوب يې خپل پلار ته بيان کړی و پلار يې هم يوه ټينګه چپلاخه پر مخ وهلې وه او ورته ويلي يې وه چې ته غواړې چې ديثرب پاچا ته ولاړه سې (دغه دوه درې ډوله روايتونه راغلي دي دا چې کوم يو به صحيح وي)ممکنه ده چې دغه خوب يې مېړه او پلار دواړو ته ويلي وي او يا يې سپوږمۍ دوه واره ليدلې وي. د صحيح قول مطابق دا مبارکه د روژې په مياشت په سنه (۵۰) هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. دا وايي چې زه کله د نبيﷺ په نکاح کښې راغلم نو زما عمر اولس کاله لا نه و.

١١- د حضرت ميمونيؓحالات

حضرت ميمونةؓ د حارث بن حزن لور وه او اصلي نوم يې بره وو نبيﷺ ددې نوم بدل کړی ميمونه نوم يې باندې کښېښودئ لومړی د ابو رحم بن عبد العزي په نکاح کښې وه د ډېر تاريخ پوهانو هم دا وينا ده چې نوموړی کس ددې لومړی خاوند و ځينو بيا ليکلي دي چې دې د نبيﷺ مخکې د دوو کسانو سره نکاح کړې ده . نبيﷺ چې کله په اووم هجري کال و عمرې ته تلی نو ددې سره يې د ميانۍ په مياشت کې په سرف نومي ځای کې نکاح وکړه د نبيﷺ اراده وه چې د مکې ښځه تر ببرته ستنېدو وروسته ددې سره واده وکړي خو څرنګه چې د مکې خلګو نبيﷺ ته په مکة کې د اوسېدو اجازه ورنکړه نو ځکه تر بيرته راتګ وروسته يې په سرف کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده وسو په سرف کي هم خاص په هغه ځای کي چي د واده خيمه وه. د صحيح قول مطابق دا مبارکه په سنه (۵۱) هجري کال کې وفات سوه ځينو ددې دوفات تاريخ سنه (۲۱) هجري ښودلې ده په دغه وخت کي ددې عمر يواتيا کاله و او هم هلته يې قبر جوړ سو. دا هم د عبرت ځای دئ او تاريخي پېښه ده چي په يوه سفر کي نکاح وسي په دوهم سفر کي واده وسي او څه وخت وروسته يې هلته قبر جوړ سي.

حضرت عائشة فرمايي: ميمونة په موږ ټولو کي زياته پرهيزګاره او وسيله کونکي وه، يزيد بن اصم وايي:چي ددې بوختيا لمونځ او يا د کور کار و که چېري د دوارو څخه به فارغه سوه نو مسواک به يې واهه. د بيبيانو په نکاحو کي د ميمونې نکاح تر ټولو آخره وه په دغه خبره کي د ټولو محدثينو او مؤرخينو اتفاق دئ البته د بيبيانو د نکاحو په ترتيب کي اختلاف سته چي په وجه يې د دوی د نکاح په تاريخو کي اختلاف پيدا سوی دئ چي په مختصر ډول معلومه سوه، د نبي ﷺ دوې بيبياني يعني خديجة او زينب بنت خزيمة د نبي ﷺ په ژوند کي وفات سوي دي نوري ټولي دنبي ﷺ په وفات کي موجودي وې .ددغه بيبيانو څخه علاوه ځينو محدثينو او مؤرخينو دنبي ﷺ نوري نکاحي هم ښودلي دي چي په کېدو کي يې اختلاف و نو ځکه ما دهغه بيبيانو حالات ليکلي دي چي دمحدثينو پري اتفاق دئ او دنورو حالات مي نه دي ليکلي کوم چي پکښي اختلاف دئ.

معلومات

دنبي ﷺ اولادونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحدثینو او مؤرخینو پر دې خبره اتفاق دئ چي د نبيﷺ څلور لوڼې وې او دډیري څیړني وروسته معلومیږي چي تر ټولو مشره حضرت زینبؓ ده دوهمه حضرت رقیةؓ ده دریمه حضرت ام کلثومؓ ده څلورمه سیدتنا حضرت فاطمهؓ ده ، او په زامنو کي یې ډېر اختلاف دئ ځکه چي دوی مبارکان ټوله په کوچنیوالي وفات سوي دي. په دغه وخت کي د عربو د تاریخ چنداني پروا نه وه او سرتیري اصحابان هم په دغه وخت کي زیات نه وه چي هره خبره یې په پوره ډول ساتلې وای دزیاتو علماؤ څېړنه داده چي د نبيﷺ درې زامن حضرت قاسم ، حضرت عبدالله، او حضرت ابراهیم(علیهم السلام) سوي دي ځینو ویلي دي چي دنبيﷺ نارینه اولادونه پنځه وو څلورم یې حضرت طاهر او پنځم یې حضرت طیب دي ، ځینو ویلي دي چي طیب اوطاهر داوړه دنبيﷺ دیوه زوی نومان دي که داسې وي نو دنبيﷺ نارینه اولادونه څلور کیږي ،ځینو ویلي دي چي طیب او طاهر دواړه د عبدالله نومونه وه که داسي سي نو د نبيﷺ نارینه اولادونه درې کیږي ، ځینو ویلي دي چي د نبيﷺ دوه زامن نور وه چي مطیب او مطهر دي دوی لیکلي دي چي طیب او مطیب یو ځای پیدا سوه او طاهر او مطهر یو ځای پیدا سوه په دغه ډول نود نبيﷺ د نارینه اولادو شمېر اوو ته رسیږي ، خو د زیاتو علماؤ څېړنه داده چي دنبيﷺ نارینه اولادونه درې دي. همدا ډول د نبيﷺ ټول اولادونه د ابراهیمؑ څخه پرته د خدیجېؓ څخه پیدا سوي دي.

١- دحضرت قاسمؑ حالات

حضرت قاسمؑ تر ټولو مخکي پیدا سوی دئ خو په دې کي اختلاف دئ چي حضرت زینبؓ تر ده مشره وه او که کشره وه حضرت قاسمؑ په کوچنیوالي کي وفات سو چي عمر یې دوه کاله و ځینو تر دې کم او زیات عمر لیکلي دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت عبدالله ؑ حالات

د نبي ﷺ دوهم زوی حضرت عبدالله ؑ دئ د نبوت څخه وروسته پیدا سوی دئ په هم دغه وجه دده مبارک نه طیب او طاهر ویل کیږي دئ هم په کوچنیوالي وفات سوی دئ دده مبارک په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه څینو لیکلي دي چي د حضرت قاسم په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ددې لپاره چي د نبي ﷺ نسل ختم سي او دابه یې ویل چې د نسل د ورکېدو څو ورځي وروسته به دده نوم هم ورک سي د دوی ددغه وینا په جواب کي الله ﷻ سورة کوثر نازل کړی چي دده مبارک نوم به ورک نسي هم داسي وسوه چي نن څوارلس پیړۍ وروسته هم دده مبارک نوم د سلهاوو زرو انسانانو په زړو کي سته.

۳- د حضرت ابراهیم ؑ حالات

دنبي ﷺ دریم زوی حضرت ابراهیم ◆ دئ چي د ټولو په اتفاق تر هجرت وروسته د لوی اختر په میاشت کي په اتم هجري کال کي پیدا سو د نبي ﷺ دغه مبارک زوی دنبي ﷺ د مینځي حضرت ماریې ▲ څخه پیدا سو او دنبي ﷺ تر ټولو وروستی نارینه اولاد دئ نبي ﷺ دده په اوومه ورځ دده عقیقة وکړه دوه پسونه یې حلال کړه (یعني دشکراني په ډول یې اومه ورځ ولمانځل) نبي ﷺ دده دسر د ویښتانو په اندازه سپین زر خیرات کړل. ابو هند بیاضي ◆ دده مبارک سر وروخرایه او د سر ویښتان یې ښخ کړه ، نبي ﷺ وفرمایل: ما د خپل پلا رابراهیم ؑ نوم پر ده باندي کښېښودئ. دی مبارک د شپاړسو میاشتو په عمر د لومړۍ خور په لسمه نېټه په سنه (۱۰) هجري کي وفات سو. څینو بیا دده عمر مبارک اتلس میاشتي ښودلی دئ. نبي ﷺ فرمایلي دي: چي ابراهیم ◆ لپاره په جنت کي شیدي ورکونکي مقرره سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت زینب رضي الله عنها حالات

حضرت زینب رضي الله عنها د نبيﷺ تر ټولو مشره لوروه ځینو مؤرخینو ددې مبارکې نوم بل ډول لیکلی دئ خوصحیح نه دئ دا مبارکه د نبيﷺ د نکاح پنځه کاله وروسته پیدا سوه په دغه وخت کې دنبيﷺ عمر دیرش کاله و ، د خپل مور او پلار په غیږ کې لو سوه ، مسلمانه سوه ، دخپل خاله د زوی سره یې نکاح وکړه چې ابوالعاص بن ربیع رضي الله عنه نومېده د بدر دغزاء څخه یې وروسته هجرت وکړی په دغه هجرت کښې د کافرانو د ناپاکو حرکتونو په لړ کښې زخمي سوه چې قصه یې ددې باب په (۲۰) شمېره کښې تېره سوه دهمدغه زخم له امله د ژوند تر پایه پوري ناروغه وه اود (۸) هجري کال په شروع کښې وفات سوه ددې خاوند هم په(۲ ، یا ۷) هجري کال کښې مسلمان سو کله چې یې خاوند مدینې منورې ته ورسېدئ نو دا مبارکه هم دده په نکاح کښې پاته سوه د بي بي زینبې رضي الله عنها دخپل خاوند څخه دوه اولادونه پیدا سوي دي چې یو هلک او بله نجلۍ وه د هلک نوم یې علي و چې د خپلې مور د وفات وروسته د بلوغ څخه لږ څه مخکې د نبيﷺ په ژوند کښې وفات سو همدغه علي د نبيﷺ سره دمکې د فتحې په سفر کښې پر اوښه باندې سپورو.د نجلۍ نوم یې حضرت امامة رضي الله عنها وه دا هغه نازولې وه چې دحدیثو په کتابو کښې یې ډېرې قصې راځي چې کله به نبيﷺ لمونځ کاوه سجدې ته به ولاړی دا به یې پر ملا سپره سوه دا دنبيﷺ تر وفات وروسته ژوندۍ وه.

حضرت فاطمة رضي الله عنها چې ددې خاله وه کله چې وفات سوه ددې نکاح د حضرت علي رضي الله عنه سره وسوه دحضرت علي رضي الله عنه تر وفات وروسته یې بیا د مغیره بن نوفل سره نکاح وکړه د حضرت علي رضي الله عنه ددې څخه هیڅ اولاد نه سوی مګر د مغیره څخه ځینو دیحیې په نوم یو زوی لیکلیدئ ځینو بیا دا خبره رد کړې ده.ویل سوي دي چې حضرت فاطمة رضي الله عنها کله وفات کېده نو

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصيت يې کړی و چي زما ښخه وروسته دي حضرت علي زما دخورزې سره نکاح وکړي حضرت امامة په سنه (۵۰) هجري کښي وفات سوه.

۵- د حضرت رقيې حالات

دنبي ﷺ دوهمه لور حضرت رقية وه دا مبارکه تر خپلي خور حضرت زينب دري کاله وروسته پيدا سوې ده په دغه وخت کښي دنبي ﷺ مبارک عمر (۳۳) کاله و ځينو رقية تر زينب مشره ښودلې ده خو صحيح خبره داده چي دا کشره وه د نبي ﷺ د اکا ابو لهب دزوی عتبه سره يې نکاح سوې ده کله چي د ابو لهب په شان کښي د الله ﷻ د لوري ښخه سورة(لهب) نازل سو نو ابولهب خپلو دوو زامنو عتبه او عتيبه ته وويل:که چېري تاسو د محمد ﷺ لوڼو ته طلاق ورنکړی نو زما ملاقات ستاسو سره حرام دئ عتيبه ته نبي ﷺ دريمه لور ام کلثوم ورکړې وه په همدا وجه دوی دواړو د نبي ﷺ لوڼي طلاقي کړې د دوی نکاح په کوچنيوالي کښي سوې وه په دغه وخت کښي لا د دوی واده نه و سوی کله چي مکة مکرمة فتحه سول نو د رقيې خاوند عتبه مسلمان سوی و خو بې بې ته يې لا پخوا طلاق ورکړی و او نکاح يې د حضرت عثمان سره ډېر وخت مخکي سوې وه حضرت عثمان او حضرت رقية په دواړو وارو کښي وحبشې ته هجرت کړی و چي بيان يې د اول باب په لسمه شمېره قصه کښي تير سو تر دغه هجرتو وروسته نبي ﷺ و فرمايل ماته هم دهجرت امر کېدونکی دئ او زما د هجرت ځای به مدينه منوره وي د نبي ﷺ ددې خبري سره اصحابانو مديني ته سفر شروع کړی په دغه سلسله کښي د نبي ﷺ تر هجرت مخکي دوی دواړه مبارکان مديني ته ورسېدل د نبي ﷺ تر هجرت وروسته چي يې کله د بدر وغزا ته تشريف وړی پدغه وخت کښي رقية ناروغه وه نبي ﷺ ددې د ناروغۍ په وجه حضرت عثمان ورته پرېښودی د بدر دغزا د فتحي زيری چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصحابانو ته را رسېدئ په دغه وخت کې دوی د رقيې بنځېدو مراسم بشپړ کړي وه په همدغه وجه رسول الله ﷺ ددې په ښخيدو کې هم شريک نسو ددې داول خاوند سره واده نه و سوی نو دهغه مېړه څخه يې اولاد هم ندی سوی مګر د حضرت عثمان څخه يې يو زوی د عبدالله په نامه په حبشه کښې پيدا سوی دئ د خپل مور تر وفات وروسته هم ژوندی و او په سنه (۴) هجري کښې د شپږو کالو په عمر وفات سو ځينو بيا ليکلي دي چې تر خپلې مور تر مرګ يو کال مخکې وفات سو ددغه زوی پرته د رقيې بل هيڅ نارينه اولاد ندئ سوی.

۲- دحضرت ام کلثوم حالات

دنبي ﷺ دريمه لور ام کلثوم ده په دې کښې هم اختلاف دئ چې ځيني وايي فاطمه مشره وه او ځيني وايي چې ام کلثوم مشره وه خو دزياتو په آند ام کلثوم مشره ده ددې نکاح هم لومړی د عتيبه سره سوې وه واده يې لا نه و سوی چې د سورة(لهب) په نازلېدو سره عتيبه د پلار ابولهب په امر طلاق ورکړی لکه چې د رقيې په قصه کې تير سو خو دهغې خاوند وروسته مسلمان سو او ددې خاوند عتيبه چې طلاق ورکوی نود نبي ﷺ حضور ته راغلی او په ډېره ګوستاخه ، بې ادبه او نامناسبه الفاظ يې د خولې څخه را وايستل نبي ﷺ ښراوي ورته وکړې او وې ويل چې اې الله ﷻ ! د خپلو سپو څخه يو سپی پر ده مقرر کړې ابوطالب لا په دغه وخت کې ژوندی وکه څه هم مسلمان سوی نه و خو د نبي ◄ د ښراوو څخه بېرېدئ او ده ته يې وويل چې ددغو ښراوو څخه ستا خلاصېدل نسته او همدغسې وسول يوه ورځ عتيبه وشام ته سفر کاوه پلار ابولهب يې دنبي ﷺ د ډېري دښمنۍ سره ــ سره وده ته وويل چې زما سره دنبي ﷺ د ښراوو فکر سته د قافلې وټولو خلکو ته يې وويل چې زما پر زوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندي بـه‌زيات پـام او فكـر كـوئ‌دوى يوځـاى تـه‌ورسـېدل پـه‌هغـه‌ځـاى كـښې ډېر زمريـان موجود وه دقافلې خلكو دقـافلې ټولـه‌شيان سره‌يو ځاى كړل او يوه‌لويـه غونډۍ يې ځني جوړه‌كړل دشپې يې عتيبه سربېره‌پر دغه‌غونډۍ بيده كړى دوى خپله دڅلورو طرفو نـو څخه شاوخواپرې را وګرځېدل كله‌چي دوى بيده سول يو زمرى راغلى دټولو خولې يې بوى كړې آخر د كالو غونډۍ ته پورته‌سو پر سر باندي‌يې عتيبه پيدا كړى سر يې د بدن څخه‌ور جلا كړى يوه‌ناره‌يې وكړه خلګ چي راپورته سول كار يې تر كار تېر سوي و يعني مړ سوى و، ځينو مؤرخينو ليكلي‌دي چي داپېښه‌و عتبه‌ته‌پېښـه‌سوې‌ده او عتيبه مسلمان‌سوى و خو په هرصورت د ام كلثوم او حضرت رقيې رضي الله عنها په‌خاوندانو كښې يو تن مسلمان‌سوى دئ‌او بل تن‌ته يې دغه‌دعبرت قصه‌ور پېښه‌سوې‌ده‌په‌همدې‌وجه‌خلګ د الله‌ﷻ د دوستانو د دښمنۍ څخه بيرېږي الله‌ﷻ په‌حديث قدسي كښې فرمايي:(من عـادى لي وليـا فقد اذنتـه‌بـا لحرب) ژباړه: څوک چي زما د دوست سره‌دښمني كـوي هغـه‌تـه‌زمـا د جنګ اعـلان‌دئ.د. حضرت رقيې رضي الله عنها تر وفات وروسته‌په‌سنه‌(٣) هجري كي د ام كلثوم رضي الله عنها نكاح د حضرت عثمان AA سره‌وسوه‌د نبيﷺ ارشاد دئ‌چي ما د ام كلثوم رضي الله عنها نكاح د عثمان AA سره‌دآسماني وحيو په‌امر وكړل، ځينو ويلي دي چي نبيﷺ دغه‌وينا د ام كلثـوم او رقيې رضي الله عنهما دواړو پـه‌اړه‌وه‌د ام كلثـوم رضي الله عنها د لـومړى مېړه‌سره واده‌نه‌و سوى‌نو اولاد خو يې بيخي دهغه‌مېړه‌څخه‌ندئ‌سوى او د حضرت عثمـان AA څخه‌يې هم‌اولاد ندئ‌سوى دامباركه‌په‌سنه‌(٩) هجري د برات په‌مياشت كښې وفات‌سوه، نبيﷺ ددې د وفات څخه وروسته‌وفرمايل: كه‌چيري زما سل لوڼې واى په‌همدغه‌ډول‌وفات‌كېدلاى‌نو ما به‌يوپه‌بل پسې و حضرت عثمان AA ته‌په‌نكاح وركولاى.

٧- دحضرت فاطمې رضي الله عنها حالات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبيﷺ څلورمه لور د جنتيانو ښځو سرداره حضرت فاطمة ده چي په عمر کي د زياتو تاريخ پوهانو په آند کشره وه دنبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوه پدغه وخت کي د نبيﷺ عمر مبارک (۴۱) کاله و ځينو ليکلي دي چي د نبوت پنځه کاله مخکي پيدا سوې ده چي دنبيﷺ عمر (۳۵) کاله و وايي چي ددې نوم دالهام يا د وحيو په ذريعه اېښودل سوی دئ د فطم څخه اخيستل سوی دئ په معني د منع کولو دئ دا مبارکه هم د دوزخ له اوره څخه محفوظه ده په سنه(۲) هجري د حسن حسين، صفري ، خدای تعالي او يا د روژې په مياشت کښې يې نکاح دحضرت علي AA سره وسوه اوه مياشتي او پنځلس ورځي وروسته يې واده وسو دا نکاح هم د اللهﷻ په حکم وسوه پدغه وخت کښې ددې عمر پنځلس کاله او پنځه مياشتي و ، ددغه خبري څخه هغه وينا تائيدېږي چي دا مبارکه د نبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوې ده پدغه وخت کښې د حضرت علي AA عمر يوويشت کاله پنځه مياشتي او يا څلرويشت کاله يوه نيمه مياشت و دنبيﷺ په ټولو لونو کښې ددې سره زياته مينه وه نبيﷺ چي به کله يو ځای په سفر تلی نو تر ټولو وروسته به يې ددې څخه رخصت اخيستيا وکله چي به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی به يې ددې کور ته تشريف وړی. حضرت علي کرم الله وجهه د ابوجهل دلور سره د دوهمي نکاح کولو اراده وکړه دا غمجنه سوه او نبيﷺ ته يې شکايت وکړی ، نبيﷺ وفرمايل: فاطمة زما د بدن ټوټه ده که چادې ته تکليف ورسوی ماته يې تکليف ورسوی په همدې وجه حضرت علي AA ددې په ژوند کښې بله نکاح نه وکړه ددې تر وفات وروسته يې ددې مبارکي دخورزې حضرت امامة سره نکاح وکړه چي بيان يې د زينب په حالاتو کښې تير سو ، دنبي ◄ دوفات څخه شپږ مياشتي وروسته حضرت فاطمة ناروغه سوه يوه ورځ يې خدمتګاري ته وويل: زه غسل کوم اوبه راته تياري کړه (اوبه يې تياري سوې)غسل يې وکړی پاکي جامي يې واغوستي بيا يې وويل چي زما بستره دکور په منځ کښې کړئ (بستره چي کښېښودل سوه) دې مبارکي تشريف وروړی مخ يې وقبلې ته کړی خپل راسته لاس يې تر مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندي کښېښودى اووې ویل: زه اوس مړه کېږم دایې وویل وفات سوه. د نبيﷺ د اولادو سلسله ددې څخه را روانه ده او تر قیامته پورې به چلیږي ددې مبارکي شپږ اولاده وسوه درې يې زامن وه او درې يې لوڼې وې لومړى يې د نکاح په دوهم کال حضرت حسن AA زوى پیدا سو. د نکاح په دریم کال یعني سنه (۴) هجري کښې يې حضرت حسین AA پیدا سو بیا حضرت محسن AA پیدا سو او د کوچني والي په وخت کښې وفات سو په لوڼو کي يې حضرت رقیة په کوچني والي کي وفات سوې ده په همدې وجه ځینو مؤرخینو نده لیکلې ، دوهمه لور يې حضرت ام کلثوم وه چي لومړى نکاح يې د امیرالمؤمنین حضرت عمر AA سره وسوه دده څخه يې یو زوى د زید په نامه او یوه لور د رقیې په نامه پیدا سوه د حضرت عمر AA د وفات څخه وروسته د ام کلثوم نکاح د حضرت عون بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هیڅ اولادونه سو دده دوفات وروسته يې نکاح دده د ورور محمد بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هم هیڅ اولاد ونه سو ، دده د وفات وروسته يې د عبدالله بن جعفر سره نکاح وسوه او هم دده په نکاح کښې ام کلثوم وفات سوه ددې د وفات په ورځ ددې مبارکي زوى زید هم وفات سو دواړې جنازې په یو واري پورته سوې او ددې مبارکي د اولادو هیڅ سلسله ونه چلېدل دا درې مبارکان حضرت عبدالله ، عون او محمد هغه ورونه دي چي په شپږم باب یو ولسمه شمېره کي يې قصه تېره سوه د حضرت علي AA وریرونه دي او د حضرت جعفر طیار AA زامن دي. د حضرت فاطمې دریمه لور حضرت زینب ده چي د عبدالله بن جعفر سره يې نکاح وسوه او دوه زامن يې عبدالله او عدن پیدا سول او هم دده په نکاح کښې وفات سول ددې د وفات وروسته حضرت عبدالله بن جعفر ددې د خور حضرت ام کلثوم سره نکاح وکړه. دا هم د حضرت فاطمې اولادونه دي ، ددې مبارکي تر وفات وروسته چي علي AA د کومو بیبیانو سره نکاحي کړي دي د هغوى څخه يې هم اولادونه سته چي تاریخ پوهانو دودیرش لیکلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په هغې کښې شپاړس زامن او شپاړس لوڼې دي. د حضرت امام حسن ﷜ پنځلس زامن او اته لوڼې دي او د حضرت حسين ﷜ شپږ زامن او درې لوڼې دي.

رضي الله تعالي عنهم وارضا هم اجمعين وجعلنا بهديهم متبعين والله اعلم و علمه اتم.([174])

يوولسم باب

دکوچنيانو ديني جذبــه

د اصحابو﷡ کوچنيانو اولادونو چې کومه ديني جذبه درلوده داپه حقيقت کې د دوی دمشرانو د ښې تربيې نتيجه وه. که چېرې مور او پلار او نور دوستان دخپل اولاد د مينې د ضايع کېدلو پر ځای د دوی د ديني حالت پوښتنه کوي او ورته نصيحت کوي نو د دين کارونه به د دوی د اولادو په زړو کښې ځای ونيسي کله چې لوی سي دغه کارونه به د دوی عادت وګرځي بدبختانه چې مورږ د اولادو پر بدو کارو نو سترګې پټوو او که مو زيات د مينې جوش راسي نو په خوشالېږو که چېرې د دين په کارو کښې سستوالی کوي نو مورږ خپل زړه ته تسلي ورکوو او وايو چې لوی سي په خپله به سم سي او حال داچې کوم عادتونه چې په کوچنيوالي کښې تخم کړلې وي هغه عادتونه پاخه سوي دي بيا نه ايستـه کېږي. تاسو غواړی چې د زوزو تخم وکرئ او بيا په حاصل کې غنم لاسته راوړئ دا خبره مشکله ده که تاسو غواړئ چې په اولادو کښې مو ښه عادتونه پيدا سي او د دين په ټولو کارو کښې دي پوره پاملرنه وکړي نو

(174) ملخص من الخميس و الزرقاني علي المواهب و التلقيح و الاصابة و اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي پخپلو اولادو کښې د کوچني والي څخه د دين د اهتمام عادت جوړ کړئ، اصحابو چي به د کوچني والي څخه د خپلو اولادو نګراني کوله او ديني کارونه به يې په پابندی سره په ادا کول ، د حضرت عمر په خلافت کې يو سړی نيول سوی راوستل سو چې د روژې په مياشت کې يې شراب چيښلي وه او روژه يې نه وه نيولې حضرت عمر ورته وفرمايل: چې تبا او برباد سې زموږ کوچنيان لا روژې نيسي او ته روژه خورې.(175)

١- د کوچنيانو روژه نيول

ربيع بنت معوذ چي قصه يې د لسم باب په آخر کښې تېره سوه فرمايي: نبي يو ځلي اعلان وکړی چي نن د عاشورا ورځ ده ټوله روژه ونيسئ موږ به ددې څخه وروسته ټولو روژې نيولې په کوچنييانو به مو هم روژې نيولې کله چې به هغوي د لوږې څخه ژړل نو موږ به د پنبوو څخه د لوبو يوشی ورجوړ کړی او په هغه به مو د روژه مات تر وخته پوري مشغول ساتل.(176)

فايده: په ځينو حديثو کښې دا هم راغلي دي چي ښځو به و شيدو رودونکو ماشومانو ته شيدې نه ورکولې که څه هم د هغه وخت بدنونه ډېر توانا وه او د اوس خلګ ډېر ناتوانه دي نو ځکه د هغه وخت خلګو او کوچنييانو تحمل درلود ای سوا و دې ته هم کتل پکار دي چي د اوس خلګ څومره تحمل لري او هغو څومره تحمل درلود يځکه تحمل ته کتل ضروري دي د تحمل په درلودلو کښې کمزوري کول يقيناًنا مناسبه کار دئ.

(175) بخاري
(176) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د حضرت عائشې ﷞ حدیثونه او د آیت نازلېدل

حضرت عائشة ﷞ د شپږو کالو په عمر د نبي ﷺ په نکاح کښي راغله او د (۹) کالو په عمر په مدینه منوره کښي واده سوه دا مبارکه د (۱۸) کالو وه چي نبي ﷺ ددې نړۍ څخه تشریف یووړی (۱۸) کاله عمر نو څه شي دئ دي په دومره لږ وخت کي د نبي ﷺ څخه دومره زیات حدیثونه ، دیني علمونه او دیني مسئلې رانقل کړیدي چي اندازه یې نسته .

مسروق ﷬ فرمایي: ما لوی ـ لوی اصحابان ولیدل چي د حضرت عائشې ﷞ څخه به یې د مسئلو پوښتنه کوله .

عطاء ﷬ فرمایي: دا مبارکه تر ټولو په مسئلو باندي زیاته باخبره او عالمه وه.

ابو موسي ﷛ فرمایي: موږ ته چي به کوم علمي مشکل پیښ سو نو حل به یې د حضرت عائشې ﷞ د لوري څخه رارسېدی.([177])

ددې مبارکي دوه زره دوه سوه لس (۲۲۱۰) حدیثونه د حدیثو په کتابو کښي موجود دي.([178])

دا مبارکه پخپله فرمایي: چي ما په مکة مکرمة کي په کوچنیوالي کښي لوبي کولې چي پر نبي ﷺ باندي د سورت قمر لاندینی آیت نازل سو :

⬀☠➔♎←⑨⍉↖⬀❑♦✍ ➔◘♦↖☜○○☜☜✁ ⬀✍♦☜

⬅☞⍉⬀ ❾❷♦✍❒📖♦❒ 🗐❻⍓♎⬃⑩❒📖 ➔◘♦↖☜○○☜☜✁♦❒

([179])

([177]) اصابة

([178]) تلقیح

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مبارکه ترا تو کالو پورې په مکة مکرمة کې پاته وه په دومره کم عمر کې يې دا د آيت په نازلېدو خبره وه او بيا يې يادول دا ددين سره په خاص محبت کېږي که نه نو اته کاله عمر نو څه شي دئ؟

۳- د حضرت عمير ﷺ په جهاد کښې د ګډون شوق

حضرت عمير ﷺ د ابي اللحم غلام و، کوچنی هلک وو پدغه وخت کې د جهاد شوق په لوی او کوچنی کښې و. حضرت عمير ﷺ د خيبر په جنګ کښې دګډون غوښتنه وکړه دده سردارانو هم د نبيﷺ په حضور کښې دده سپارښت وکړی چې وده ته په جنګ کښې د ګډون اجازه ورکړي نبيﷺ هم اجازه ورکړه او يوه توره يې ورپه غاړه کړه خو توره لو وه او دده قد کوچنی و توره پر مځکه ورسره ښکېدل پدغه وخت کښې ده د خيبر په جنګ کښې ګډون وکړی مګر څرنګه چې دی کوچنی هم واو غلام هم و نو په مال دغنيمت کښې پوره ونډه ورنکړل سوه خو بيا هم د انعام په ډول يو څه سامان يې ورکړی.(180)

دده په څېر مبارکانو ته دا معلومه وه چې په مال دغنيمت کښې زموږ پوره ونډه نسته خو ددې سره ـ سره به يې د نورو په واسطه و نبيﷺ ته سپارښت کاوه چې په جهاد کښې د ګډون اجازه ورکړي په همدې وجه داد ديني جذبې او د الله تعالي ﷻ او دهغه دريښتني رسولﷺ پر وعدو باندې دتسلې پرته بل شی نسي کېدای.

۴- د حضرت عمير ﷺ د بدر په غزا کې په پټه د شرکت کوشش

(179) سورة القمر الاية (٤٦) بخاري
(180) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عمیربن ابي وقاص AA یو کم عمره صحابي و د اسلام په شروع کي یې اسلام راوړی و د مشهور اصحابي سعد بن ابي وقاص ورور و سعد AA فرمایي: چې ما خپل ورور عمیر AA ولیدئ چي د بدر دغزا دلښکر د روانېدو پر وخت پټ یوې خوا او بلي خواته کېدی چي څوک مي ونه ویني ما چي دا حال ولیدی نو ورته حیران سوم او پوښتنه مي څني وکړه چي ولي پټ۔پټ ګرځې؟ ده راته وویل: چې په دې وجه پوټیږم چي نبيﷺ مي ونه ویني او د کوچنی خیال را باندي ونکړي او د جنګ څخه مي منع نکړي ، که یې ولیدم بیا به زه نسم تلای او زه دا غوارم چي خامخا په دې جنګ کي ګډون وکړم. کېدلای سي چي اللهﷻ ماته په دې جنګ کي په یو ډول شهادت را نصیب کړي ، آخر چي کله لښکر را وړاندي سو نو ده ته چي کومه خطره وه هغه پېښه سوه او نبيﷺ دی مبارک د کم عمر په وجه وجنګ ته دتللو څخه منع کړی خو دشوق غلبه وه ددې تحمل یې نسوای کولای نو په ژړا سو نبيﷺ ته چي دده دشوق او دژړا حال معلوم سو نو اجازه یې ورکړه هیله یې پوره سوه او دوهمه ارزو یې هم پوره سوه په دغه غزا کي شهید سو ، دده ورور سعد AA فرمایي: دده کوچنیوالي او دتورې د لوی والي له وجهي ما دده د توري و تسمې ته غوټې ورکولې چي پورته سي.([181])

۵- د وه انصاري هلکان او دابوجهل قتل

حضرت عبدالرحمن بن عوف AA د مشهورو او لویو اصحابانو څخه دئ ،دی مبارک فرمایي: چي زه د بدر په میدان کي د جنګ کوونکو په قطار کي ولاړ وم ما ولیدل چي راسته او

([181] اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپه طرف ته مې دوه انصاري هلکان ولاړ دي ما فکر وکړی چې کاشکې زه د توانا خلګو په منځ کې ولاړ وای نو ښه به وای چې د اړتیا په وخت کې مو يو د بل سره مرسته کولای په دغه وخت کې يوه تر لاس ونيوم او راته وويل: کاکاجانه ! ته ابو جهل پيژنې ؟ما ورته وويل: هو څه يې کوې؟ ده راته وويل چې زه خبر سوی يم چې ده رسول اللهﷺ ته ښکنځل کړي دي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ که زما سترګې پرده ومښتلې تر هغه به زه ځنې جلا نسم چې زه دی وژنم او يا دی ما وژني. زه ددې هلک په سوال او جواب کې حيران وم چې هغه دوهم هلک پوښتنه راڅخه وکړه پداسې ډول لکه اول هلک چې راڅخه کړې وه ، نا ببره په دغه وخت کې ابو جهل راښکاره سو زما چې سترګې پرې ولګېدې نو دوی ته مې وويل: کوم ځوک چې ستاسو پکار و هغه دی روان دئ دوی چې وليدئ نو په ځغاسته ورغلل توري چلول يې پر شروع کړه تر داسې وخته پوري چې هغه يې را غوزار کړی.(182)

فايــده: دغه دواړه هلکوان معاذ بن عمرو بن جموح او معاذ بن عفرا ﷺ وه. معاذ بن عمرو ﷺ فرمايي: ما د خلګو څخه اوريدلي وه چې ابو جهل هيڅوک نسي وژلای هغه په ډېر حفاظت کې او سيږي دهغه وخت څخه زما دا خيال و چې دی به وژنم ، دغه دوه هلکوان پياده وه او ابوجهل سپور و ، عبدالرحمن بن عوف ﷺ فرمايي: کله چې دغه دوه هلکان په ځغاسته وررسېدل نو پر آس سپور باندې حمله ګرانه وه په همدې وجه يوه پر آس حمله وکړه او بل د ابو جهل پر پښه حمله وکړه چې په دغه حمله سره آس هم غوزار سو او ابوجهل هم غوزار سو پورته کېدای نسو په هغه ځای کې پروت و تاو تاو کېدی د معاذ بن عفراء ورور معوذ بن عفراء نور هم زخمي کړي چې ولاړ نسي خو مړ نسو ددې څخه وروسته عبدالله بن مسعود ﷺ يې سر د بدن څخه ور جلا کړی.معاذ بن عمرو وايي ما چې کله د ابوجهل پر پښه حمله وکړه دده سره خپل

(182) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوی عکرمة ورسره و. زوی يې زما پر اوږه حمله وکړه زما لاس بيخي پرې سو خو يوازې په خرمن پيوندو.([183])

دی مبارک وايي: ما خپل په خرمن پيوند لاس تر شا واړوی او تولـه ورځ پـه دا بل لاس وجنګېدم کله چي زه د لاس څخه په تکليف سوم. نو هغه ځړېدلي لاس مي تر پښه لاندي کړی او راکش مي کړی لاس پري سو ومي غورځوی.([184])

۲- د حضرت رافع او حضرت ابن جندب رضي الله عنهما مقابله

دنبي ﷺ مبارک عادت داوو چي کله به لښکر دمديني څخه ووتـی نودستي بـه يې لښکر معاينه کاوه د لښکر حال به يې ځان ته معلوماوه او اړتيا وي به يې ځانته معلومولې د لښکر اصلاح به يې کول کم عمره هلکان يې بېرتـه استول زيات هلکوان بـه پـه خپل شوق سره د غزا لپاره ووتل نبي ﷺ چي کله د احد غزا تـه تشريف وړی نو د معاينې لپاره يې يو ځای لښکر ودراوه او کم عمره هلکان يې د کوچني والي په وجه بېرته استول چي پدغه هلکانو کښې دغه لاندي مبارکان وه. عبد الله بن عمر زيد بن ثابت، اسامه بن زيد، زيد بن ارقم، براء بن عازب، عمرو بن حزم، اسيد بن ظهير، عرابه بن اوس، ابوسعيد خدري، سمرة بن جندب او رافع بن خديج رضي الله عنهم ددوی عمرونه نژدې (۱۳) او (۱۴) کالـه وو کله چي دوی تـه د بېرتـه تللو امر وسو نو حضرت خديج رضي الله عنه و نبي ﷺ ته د خپل زوی رافع سپارښت وکړی او ورتـه وې ويل چي اې د الله ﷻ رسوله! زما دزوی غشي ويشتل ډېر ښه زده دي رافع چي د پلار دا خبره واورېدل دا جازې په شوق جګ جګ سو چي قدم يې اوږد معلوم سي نبي ﷺ اجازه ورکړه. سمرة بن جندب رضي الله عنه خپل

([183]) اسد الغابة
([184]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلندر مره بن سنان ته وویل چې نبي ﷺ رافع ته اجازه ورکړه او و ماته یې اجازه رانکړه حال دا چې زه پر رافع باندي غښتلي یم که چیري زما او د هغه مقابله وسي نو زه به هغه راچپه کړم نبي ﷺ ددوی دواړو مقابله وکړه ریښتیا هم سمرة رافع راچپه کړی پدې وجه نبي ﷺ سمرة ته هم اجازه ورکړه ددې څخه وروسته نورو کوچنیانو هم د اجازې هڅې وکړې په هغو کښې هم ځینو ته اجازه ورکړل سوه پدغه بهیر کښې شپه سول نبي ﷺ د ټول لښکر د حفاظت انتظام وکړل سو او پنځوس کسه یې د ټول لښکر د حفاظت لپاره مقرر کړل بیا یې وفرمایل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ یو ملګری ولاړ سو او وې ویل چې یا رسول الله ! زه و دې کار ته تیار یم نبي ﷺ ورته وویل چې ستانوم څه شي دی؟ ده مبارک وویل ذکوان دئ نبي ﷺ وفرمایل: ښه دئ ته کښېنه بیا یې و فرمایل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ یو ملګری ولاړ سووې ویل: یا رسول الله ﷺ زه و دې کارته تیار یم نبي ﷺ د نامه پوښتنه څني وکړه ده ورته وویل چې زما نوم ابو سبغ (دسبغ پلار) دئ نبي ﷺ ورته وفرمایل چې ښه دئ ته کښېنه ، نبي ﷺ دریم ځلي بیا پوښتنه وکړه چې زمونږ حفاظت به څوک کوي؟ بیا یو ملګری ولاړ سو چې یا رسول الله ﷺ زه و دې کارته تیار یم نبي ﷺ د نامه پوښتنه څني وکړه ده ورته وویل چې زما نوم ابن عبد القیس دئ نبي ﷺ ورته وفرمایل چې ښه دئ ته کښېنه لږ وخت وروسته نبي ﷺ و فرمایل هغه درې سره کسان دي راسي یو ملګری د نبي ﷺ حضور ته راغلی نبي ﷺ ورته وفرمایل چې ستا هغه نور دوه ملګري څه سول؟ ده ورته وویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! درې سره واره زه ولاړ سوی وم نبي ﷺ دعا ورته وکړه او د حفاظت امر یې ورته وکړی ده هم ټوله شپه د نبي ﷺ د خیمې حفاظت وکړی.([185])

فایـــده: دا د مبارکو اصحابانو شوق او جذبې وي ،کوچنیان وه که لویان وه داسي مست وه چې ځان قربان ول یې خپل هدف و همدا وجه وه چې تل به بریالیتوب ددوی قدمونه ښکلول

([185]) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

رافع بن خدیج د بدر په غذا کښې هم ځان وړاندې کړی وخو په هغه وخت کښې اجازه ورنکړل سول بیا یې د احد په غزاء کښې ځان وړاندې کړی چې قصه یې اوس تېره سول ددې څخه وروسته په هره غزاء کښې یې ګډون کاوه داحد په غزاء کښې یو غشی دده پر سینه باندي ولګېدئ کله چې یې راکښې ټوله راوختې مګر یوه ځوکه یې دننه په بدن کښې پاته سول هغه پاته سوی ټوټې یې دیو زخم شکل اختیارکړی په آخر عمر کښې چې سپین ږیر والي ته نژدې و دغه زخم تازه سو او د مرګ سبب یې وګرځېدئ. (186)

۷- دحضرت زید AA د قرآن په وجه وړاندې والی

حضرت زید بن ثابت ﷺ د هجرت په وخت کښې د یوولسو کالو وو او د شپږو کالو په عمر یتیم سوي دئ د بدر په غزاء کښې یې ځان راوړاندې کړی خو اجازورنه کړل سول بیا داچې د احد په غزاء کښې ووتی خو بیرته راواستول سو لکه اوس چې یې قصه تېره سوه ځینو ویلي دي: څرنګه رافع بن خدیج ﷺ او سمرة بن جندب ﷺ ته اجازه ورکړل سول په همدغه وجه ده ته هم اجازه ورکړل سول ددې څخه وروسته به په هره غزاء کښې شریک کېدئ دتبوک په جنګ کښې د بنو مالک قوم بیرغ د حضرت عمار ﷺ پلاس کښې و ، نبي ﷺ د عمار AA څخه واخیست او حضرت زید AA ته یې ورکړی عمار AA فکر وکړی چې ښایې زما څخه یو څه غلطي سوې وي او یا په یو څه وجه نبي ﷺ زما څخه خوابدی سوی وي نو پوښتنه یې وکړه چې اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زما دڅه شي شکایت تاسو ته دررسېدلی دئ؟ نبي ﷺ وفرمایل دا خبره نه ده بلکې زید AA ترتا قرآن ډېر ویلی دئ قرآن ددې بیرغ په پورته کولو کښې مخکې کړی.(187)

---

(186) اسد الغابه
(187) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دنبي ﷺ عمومي عادت و چې په ديني ځانګړتيا وو کښې به يې هغه چاته ترجيح ورکول چې ددين په اعمالو کې به تر نورو زيات و دلته که څه هم د جنګ موقع وه د قرآن د زيات ويلو مداخله نه وه پکښې مګر بيا هم نبي ﷺ د بيرغ پورته کول و هغه چاته ورکړی چې قران يې زيات ويلي و په داسې ډيرو کارو کښې نبي ﷺ ددين لحاظ کړی دئ آن تردې چې که به چيرې اړتيا پيښه سوه چې څومرې به په يوه قبر کې ښخ سي نولو موړی به يې هغه څوک مخکې کاوه چي قرآن به يې ډېر لوستلی و لکه داحد په غزا کښې چې داسې سوه.

۸-د حضرت ابو سعيد خدري ﷺ په کوچنيوالي کښې د پلار وفات

ابو سعيد خدري ﷺ فرمايي: زه ددیارلسو کالو وم داحد په غزا کې رامخکې سوم خو نبي ﷺ اجازه را نه کړه بيا مې پلار سپارښت وکړی ونبي ﷺ ته يې وويل چې دی په قوت کې ښه دئ او هډونه يې هم غټ دي نبي ﷺ به وماته پورته وکتل بيا به يې کښته وکتل لنډه داچې ماته د کم عمری په وجه اجازه نه راکړل سوه زما پلار په دغه غزاء کښې شريک سو او شهيد سو زما د پلار مال او داسې نور سامانونه هيڅ نه سوه پاته زه د نبي ﷺ حضور ته د سوال کولو په نيت ورغلم نبي ﷺ چې ماته وکتل راته وې ويل: څوک چې د الله ﷻ څخه صبر غواړي الله ﷻ و هغه ته صبر ورکوي، څوک چې د الله ﷻ څخه عفت او پاکوالی غواړي الله ﷻ و هغه ته پاک لمنی او عفت ورکوي ، څوک چې د الله ﷻ څخه شتمني غواړي الله ﷻ شتمني ورکوي. ماچې د نبي ﷺ داخبري واورېدې بيا مې هيڅ ونه غوښتل په چوپه خوله بېرته راغلم. ددې څخه وروسته الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وده تـه دومـره لويـه مرتبـه ورکـړه چي دده پـه ځبـر کـم عمـره اصـحابان بـه بيـا پـه مشـکله پيـدا کيږي.[188]

فايده: دا څومره لوي همت دئ چي د پلار د شهادت د غم تر څنګ ډېر زيات محتاجه هم وخو دنبي ﷺ په يو عام نصيحت په چوپه خوله راولاړ سو ببرته ولاړې د خپل غم څرګندونه يې هيچاته نه وکړه. په اوس وخت کي لوى کسان دومره صبر کولاى سي؟ رشتيا هم الله ﷻ د خپل رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره داسي کسان غوره کړي وه چي رسول الله ﷺ د ملګرتيا اهل وه پـه همدي وجه نبي ﷺ فرمايي: الله ﷻ د ټولو انسانانو څخه زما اصحاب انتخاب کړي دي. دغـه حديث بـه ددي کتاب په آخر کي راسي.

۹- د حضرت سلمة بن اکوع ﷺ په غابه کي ځغاسته

غابه د مديني منورې څخه څلور پنځه ميله د باندي يوه ابادي وه پـه دغـه ځاى کي دنبي ﷺ يو څه اوښان څرېدل عبد الرحمان فزاري د کـافرانو يـوې ډلـي سره مـل دغـه اوښـان لـوټ کـړل او څرونکى(شپانه) يې وواژه دغه کسـان پـه سـلاوو سـمبال او پـر آسـونو سـپاره وه روان سـوه نـابېره حضرت سلمة بـن اکـوع ﷺ د ځـان سره غشـي او لينده اخسـتي دي دغابـة پـر لـور پيـاده روان دئ نابېره يې پر دوى سترګي ومښتي هلک وخو ډېر تيز و دده د ځغاستي تېزوالي ډېر مشـهور و تـر داسي اندازې چي ده بـه عربـي آس لانـدي کـولاى سـو او نيـولاى بـه يـې سـو خـو آس دى نسـواى نيولاى او نه يې لاندي کولاى سواى هم دا ډول دى مبارک په غشي ويشتلو کي هم ډېر مشهور و دستي د مديني پر يو غره باندي وخاتى او د لـوټ اعـلان يـې وکـړى پـه خپلـه يـې پـه غلـو پسـي و

---

[188] اصابـه - استيعاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځغستل کله چې وروررسېدئ نو پر هغوېې داسې د غشو باران شروع کړی چې د هغو دا فکر سو چې دا يوه ډله ده خودی يواځې و او پياده و نو چې کله به يو چا آس پسې راګرځوی دی به د يوې درختې شاته پټ سو کله چې به هغه تير سو نو ده به د شاد خوا څخه د غشې واری پر وکړی آس به يې زخمي سو سپور به فکر وکړی که ونه ګرځم آس به مې د حرکته ولوېږي زه به ونيول سم نود مقامت پرته به بيرته ولاړی. حضرت سلمة ﷺ فرمايي چې پردغه ترتيب دوی ځغاسته ماپسې ځغستل تر داسې اندازې پورې چې دوی هغه ټول اوښان پرېښودل چې دوی لوټ کړي وه ددې څخه علاوه د ېرش نيزې او د ېرش پټوان هم ځنې پاته سوه په دغه وخت کې عيينة بن حصن د يوې ډلي سره د غلو مرستې ته راورسېدئ او دوی ته هم دا معلومه وه چې زه يوازې يم نو ددوی ډله پياوړې سوه نو څو کسان يو ځای په ماپسې راروان سوه زه پر يوه غره وختلم دوی مې هم راوغوښتل کله چې دوی رانژدې سوه نو په لوړ اواز مې ورته وويل چې يواورې ودرېږئ زما يوه خبره واورئ هغه دا چې تاسو ماپېژنئ چې زه څوک يم؟ هغو راته وويل: چې ته ځان راوښيه چې ته څوک يې؟ ده ورته وويل زه ابن الاکوع يم زما دې په هغه ذات قسم وي چې محمد ﷺ ته يې عزت ورکړی دئ که په تاسو کې يو څوک غواړي چې ما ونيسي نو نه مې سي نيولای او که زه په تاسو کې يو څوک نيول و غواړم نو نيولای يې سم دا چې دی په ځغاسته کې ډېر نوموتي و نو دا څه عجيبه خبره نه وه چې ده و هغو ته ويل ځکه اعرابي آس دده مقابله نسوای کولای. سلمة ﷺ فرمايي زما هدف دا و چې دوی ته خو مرسته راورسېده ګوندي ماته هم مرسته راورسيږي په همدې وجه مې دوی په خبرو اخته کول او ماهم دراتګ په وخت کې پر غره باندې اعلان کړی و لنډه دا چې زه په دغه خبرو اخته وم چې دمدينې و خواته مې ددرختو په منځ کې په غور سره وکتل و مې ليدل چې زما دمرستې لپاره يو ډله راروانه ده په مخ کې يې اخرم اسدي ﷺ و دراتلو سره سم يې پر عبد الرحمان فزاري باندې حمله وکړه عبدالرحمان هم ده ته متوجه سو پر ده يې حمله وکړه ده مبارک دعبد الرحمان د آس پر پښو حمله وکړه پښې يې پرې سوې دی راغوزار سو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده بيا پر خرم اسدي ﷜ باندې حمله وکړه چې په دغه حمله سره اخرم اسد ﷜ شهيد سو عبد الرحمان فزاري دستې دده پر آس سپور سو ابو قتاد ﷜ دستې پر عبد الرحمن فزاري حمله شروع کړه عبدالرحمن د ابو قتاد ﷜ د آس پر پښو باندې حمله وکړه ابو قتاد ﷜ غوزار سو دستې يې پر عبدالرحمن حمله وکړه پدغه حمله سره عبد الرحمن ووژل سو ابو قتاد ﷜ دستې پر هغه آس سپور سو چې عبد الرحمن د اخرم اسدي ﷜ څخه اخيستې و.[189]

فايده: ځينو د تاريخ کتابونو ليکلې دي چې حضرت سلمة ﷜ اخرم اسدي ﷜ د حملې کولو څخه منع کړی او ورته وې وويل چې يو لږ ساعت ودرېږه چې د مسلمانانو نور کسان هم راسي ده ورته وويل چې ماپرېږده چې شهيد سم وايي چې په مسلمانانو کښې يو اځې دی شهيد سو او په کافرانو کښې ډېر کسان مړه سول ددې څخه وروسته د مسلمانانو يو لويه ډله راورسېدل او کافران وتښتېدل حضرت سلمة ﷜ نبي ﷺ ته خواست وکړی چې زما سره سل کسان راسره کړه چې په دوی پسې ولاړ سم نبي ﷺ ورته وفرمايل: چې هغه اوس خپلو ډلو (ځايونو) ته ورسېدل. د تاريخ د زياتو کتابونو څخه معلومېږي چې پدغه وخت کښې د حضرت سلمة ﷜ عمر دولس يا ديارلس کاله و، نو ددولسو يا د ديارلسو کالو هلک چې پراسونو سپاره يوه لويه ډله ځغلوي او هغه داسې وار خطا کوي چې غلا کړی شيان پرېږدي او خپل سامانونه هم ځني پاتيږي دا د هغه د اخلاص برکت و چې الله ﷻ د اصحابانو ﷡ ډلې ته ورپه برخه کړی و.

۱۰- د بدر مقابله او د حضرت براء ﷜ شوق

---

(189) ابو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزاء تر ټولو غزاوو بهترينه ده ځکه په دغه غزاء کښي مقابله ډېره سخته وه او مسلمانان ډېر لږ وه ټوله مسلمانان (۳۱۰) تنه وه يواځي دري آسان، شپږ يا نهه زغري، اته توري او (۷۰) اوښان ورسره وه پر يوه اوښ به څو کسان په وار سره سپرېدل ، کافران (۱۰۰۰) تنه وه (۱۰۰) آسان (۷۰۰) اوښان او د جنګ پوره سامان ورسره وو په همدې وجه کافران په ډېر ارامتيا د باجو او سندورو ويونکو ښځو سره ميدان ته راغلل پدې خوا کښي نبي ﷺ ډېر فکر من و ، ځکه مسلمانان ډېر په کمزوري حالت کښي وه نبي ﷺ چي ددواړو خواوو اندازه و لګول نو داسي دعايې وغوښتل : اې الله ﷻ دا مسلمانان پياده دي ته سپرلۍ ورکونکی يې ، دوی په بدن لوڅ دي ته جامه ورکونکی يې ، دوی اوږي دي ته مړه ونکی يې ، دوی ناداره دي ته غني کوونکی يې دنبي ﷺ دعا قبوله سوه سره ددې ټولو خبرو حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما او حضرت براء بن عازب رضی الله عنه دواړه په جنګ کښي د ګډون په شوق د کور څخه راروان سول نبي ﷺ دوی دواړه د کوچني والي له امله بېرته کورونو ته واستول.(190)

دغه دواړه مبارکان داحد په غزاء کښي هم بېرته واستول سوه لکه په لومړۍ قصه کښي چي ددوی بيان تير سو داحد غزا د بدر تر غزا يو کال وروسته وه نو د احد په غزا کي چي دوی په کوچنيانو کښي شمارل کېدل نو د بدر په غزاء کښي خو بيخي کوچنيان وه دا ددوی مبارکانو شوق و چي د کوچني والي څخه يې په زړو کښي شوق او جذبې حرکت کاوه او په هر جنګ کښي يې د ګډون او اجازې اخيستلو کوشش کاوه.

۱۱- د حضرت عبدالله رضی الله عنه بن عبد الله بن ابي دخپل پلار سره معامله

(190) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پنځم هجري کال کښې د بنو المصطلق مشهوره جګړه وسوه پدې کښې د يو انصاري اود يو مهاجر په خپل منځ کښې جنګ وسو دا ساده خبره وه خو آخر لويه سوه هر يوه د خپل قوم څخه کومک و غوښتی ددواړو لورو څخه يوه ـ يوه ډله پيدا سوه نژدې و چې د جنګ ميدان ګرم سوی وای خو ځينې خلګ راغلل او صلحه يې وکړل عبدالله بن ابي د منافقانو سردار و او مشهور منافق اود مسلمانانو سخت دښمن وخو لکه څرنګه چې يې ځان په ښکاره مسلمان ښودئ په همدې وجهه يې د مسلمانانو سره په ښکاره مخالفت نه سوای کولای دا هم په دغه وخت کښې د منافقانو سره عامه معامله وه کله چې ده ته ددغه قصې خبر ورسېدئ نو ده دنبي ﷺ په اړه ډيرې بې ادبي خبرې وکړې او خپلو دوستانو ته يې وويل چې دا هر څه ستاسو دخپله لاسه دي تاسو دې خلګو ته په خپلو ښارو کې ځای ورکړی خپل مالونه مو ددوی سره په سم نمايي وويشل اوس هم که چيرې تاسو ددې خلګو مرسته پرېږدئ نودوی به ددې ځايه څخه تښتېدلي ولاړ سي. دغه منافق زياته کړه چې په الله ﷻ دې مې قسم وي که چيرې مونږ مدينې ته ورسېدو نو مونږ عزتمن به سره راټول سو او دا ذليل خلګ به وباسو (مراد يې مهاجر مسلمانان) وه حضرت زيد بن ارقم ﷺ دنوي عمر هلک وددغه منافق خبرې چې يې واورېدې نو د زغم پياله يې ډکه سوه منافق ته يې وويل زما دې په الله ﷻ قسم وي چې ته ذليل يې ځکه تاته خپل قوم هم په سپکه سترګه ګوري او ته هيڅوک مرستيال نلرې حضرت محمد ﷺ عزتمن دئ الله ﷻ د هر لوري څخه عزت ورکړی دئ او په خپل قوم کښې هم عزتمن و عبد الله بن ابي ورته وويل چې ښه دئ چوپ سه ما خوهسې ټوکې کولې حضرت زيد بن ارقم ﷺ ولاړی و نبي ﷺ ته يې قصه وکړه حضرت عمر ﷺ وويل چې يا رسول الله ﷺ !ددې منافق سر دې ور پرې سې خو نبي ﷺ اجازه ورنه کړه عبدالله بن ابي چې خبر سو چې نبي ﷺ په قصه خبر سوی دئ نود رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ددرواغو قسمونه يې ورته اخيستل چې ما ددې خبرو څخه يوه خبره هم نه ده کړې. زيد بن ارقم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ﷺ درواغ ويلي دي په دغه مجلس کې د انصارو هم يو څه کسان موجود وه هغو هم دده سپارښت وکړی او وې ويل چې عبد الله بن ابي د قوم سردار دئ لوی سړی شمېرل کيږي د يو کوچني هلک خبري دده په مقابل کښې د قبلېدو وړ ندي ممکنه ده چې په اورېدو کې څه غلطي ځني سوې وي او يا کوچنی سم نه وي پوه سوی نبي ﷺ دده عذر قبول کړی حضرت زيد ﷺ چې کله خبر سو چې عبد الله بن ابي ددرواغو په قسمونو سره ځان رېښتني ثابت کړی دئ او زه يې درواغجن ثابت کړی يم نو زيد ﷺ د شرمه څخه د باندي وتل پرېښودل او د شرمه څخه د نبي ﷺ و حضور ته نه راتلی تر داسي وخته پوري چې سورة منافقون نازل سو د منافقانو احوال پکښې وه د زيد ﷺ رېښتينوالی پکښي ثابت سو اود عبد الله بن ابي ددرواغو قسمونه پکښې ښکاره سوه د حضرت زيد ﷺ عزت دمخالفو او منافقو خلګو په وړاندي زيات سو او د عبد الله بن ابي قصه هم و ټولو ته ښکاره سوه کله چې مديني ته نژدې راغله نو د عبد الله بن ابي يو زوی و درېدئ او پلار ته يې وويل تر هغه وخته پوري دي د مديني منورې و ښار ته نه پرېږدم تر څو چې ددې اقرار ونکړې چې زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ پلار يې ډير حيران سو چې دغه زوی خو به تول عمر زما عزت او درنښت کاوه او نيک ژوند به يې راسره کاوه خو د نبي ﷺ په مقابله کښې درېدای نه سوای مجبوره سو اقرار يې وکړئ او وې ويل چې قسم مي دي په الله ﷻ وي چې زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ تر دې اقرار وروسته و مديني ته داخل سو.([191])

۱۲- د حضرت جابر ﷺ په حمراء الاسد کښې ګډون

([191]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان چې کله د احد د غزا څخه فارغه سوه او مدينې ته ورسېدل نو د جنګ او سفر له وجهې څخه ډېر ستړي او ستومانه وه خو مدينې ته درسېدو سره سم د ابوسفيان له لوري څخه خبر راورسېدی چې ابو سفيان په حمراء الاسد نومي ځای کښې د بيا جګړې لپاره تياري نيولې ده ابو سفيان دخپلو ملګرو سره مشوره کړې وه او ورته ويلي يې وه چې مسلمانان په احد کښې ماته و خوړه بايد موږ دا غنيمت و ګڼو بيا معلومه نده چې داسې موقع په لاس راسي او که يا؟ په همدې وجه دنبي ﷺ د قتلولو ورو سته (نعوذ باالله) بيرته تلل پکار دي نو دوی د مشورې وروسته بېرته راوګرځېدل وجنګ ته تيار سول نبي ﷺ اعلان وکړی چې هغه کسان دي ودې جنګ ته زما سره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې زمونږ سره راسره وه ددوهمې حملې لپاره تلل پکار دي که څه هم داحد په غزاء کښې ګډون کوونکي مسلمانان ډېر ستړي وه بياهم ټوله مسلمانان ددوهمې حملې لپاره تيار سوه. لکه څرنګه چې نبي ﷺ امر کړی و چې يوازې دې هغه کسان راسره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې يې ګډون کړی و په همدې وجه نور خلګ پاته سوه او د احد شريکان تيارسوه يوازې حضرت جابر ﷺ و حضرت محمد ﷺ ته خواست وکړی چې يا رسول الله ◄ ! زه د احد په غزا کښې شريکېدم خو پلار مې اجازه رانکړه او راته وې ويل چې ستا اووه خوندې دې بل نارينه په کور کې نسته نو په ما او تا کې ديوه پاته کېدل ضروري دې نو پلار مې پخپله دتلو اراده وکړه او زه پاته سوم هغه داحد په غزا کښې شهيد سو اوس ماته اجازه راکړه چې ستا سو سره ولاړ سم نبي ﷺ اجازهورکړه د حضرت جابر ﷺ پرته بل هيڅوک د هغو کسانو څخه په دغه سفر کې موجود نه و چې د احد په غزاء کې يې ګډون نه وکړي.(192)

فايده: د حضرت جابر ﷺ دغه مينه او محبت دجهاد سره څومره دهمت او غيرت قابل دئ چې پلار يې اوس شهيد سوی دئ ډېر قرضونه يې پر ذمه پاته دي هغه هم د يهوديانو وه او

(192) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو د خلګو سره ډېره سخته معامله کول دده سره يې بيا بيخي سخته معامله کول ددې ځخه علاوه دده اووه خوندي وي دهغوی د ګوزارې فکر و او پلار يې ددوی په وجهه داحد اجازه هم نه وه ورکړې خو دده شوق پردې ټولو ستونزو باندي برلاسی سو او د جهاد اجازه يې ترلاسه کړه.

۱۳- د حضرت ابن زبير ﷺ دروم په جنګ کښې بهادري

په سنه ۲۲ هـ کښې د حضرت عثمانAA په خپل خلافت کښې چې کله دمصر د حاکم عمر بن عاصAA پر ځای عبد الله بن ابي سرحAA و ټاکی نو دی مبارک دروم د جنګ لپاره د شل زره کسيزه لښکر سره راووتی د روميانو لښکر دوه سوه زرو ته نژدې و ډېر سخت جنګ و سو د روميانو امير جرجير اعلان وکړی چې هر څوک چې عبد الله بن ابي سرح ووژني زه به و هغه ته خپله لور په نکاح ورکوم او سل زره اشرفۍ به انعام ورکوم په دې اعلان سره ځيني مسلمانان فکر من سول عبد الله بن زبير ﷺ چې خبرسو نو وې ويل داد فکر او تشويش خبره نده مونږ به هم اعلان وکړو چې څوک جر جير ووژني دهغه لور به دده ته په نکاح ورکوو ، يو لک اشرفۍ به انعام ورکړو او ددې سره سره به يې د هغه ښار امير هم جوړ کړو لنډه داچې تر ډېره وخته پوري جګړه وسوه حضرت عبد الله بن زبير ﷺ جرجير وليدئ چې د ټوله لښکر وروسته روان دئ او لښکر ځني مخته سوی دئ پر ده باندي دوميښځيانو د طاؤوس په وزرو سايه کول عبد الله بن زبير ﷺ په پټه د خپل لښکر څخه جلا سو او پر هغه يې حمله وکړه دده دراتګ پر وخت هغه دا فکر کاوه چې کېدلای سي هغه د يوروغي او جوړي پيغام د ځان سره راوړی وي خو دی برابر ور ورسېدی حمله يې پرې وکړه سر يې ځني پرې کړی بيا يې په نيزه پيودلی راوړی او ټول خلګ ورته حيران سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: حضرت عبدالله بن زبير ﷺ تنکی ځوان و تر هجرت وروسته په مهاجرينو کي لومړي کوچنی دی وو چي پيدا سو دده په پيدائش سره مسلمانان ډېر خوشحاله سوه ځکه تر يوه کاله پوري د هيڅ مهاجر په کور کي کوچنی نه و پيدا سوی او يهوديانو به دا ويل چي مونږ په دغه مهاجرو باندي جادو کړی دئ چي ددوی په کور کښي هلک نه سي پيدا د نبي ﷺ د کوچنيانو سره بيعت کول عادت نه و خو د عبد الله بن زبير ﷺ سره يې داوو کالو په عمر بيعت وکړی ددغه جنګ په وخت کښي دده عمر ځلوريشت يا پنځه ويشت کاله و خو په دوه لکه فوځ ورننوتل او د پاچا سر ورپرې کول دا څه اسانه خبره نه ده.

۱۴–د حضرت عمرو بن سلمه ﷺ د کفر په حالت کښي د قرانکريم يادول

عمرو بن سلمه ﷺ فرمايي چي مونږ دمديني په لاره کښي يو ځای اوسېدو چي تلونکي او راتلونکي به زمونږ د ځای څخه تېرېدل کوم خلګ چي به د مديني څخه راتلل مونږ به د هغو څخه د حال او احوال پوښتنه کول او دا به مو ورته ويل چي هغه صاحب څنګه دئ چي د نبوت د عوه يې کړېده هغو به راته ويل چي هغه وايي پر ماباندي د الله ﷻ وحي نازلېږي چي دغه ـ دغه اياتونه دي دی وايي زه کم عمره هلک وم دوی چي به کوم اياتونه ماته بيانول ما به يادول زما تر مسلمانېدو مخکي ډېر قرانکريم يادو. د عربو ټولو خلګو د مسلمانېدو لپاره د مکې و خلګو ته انتظار کاوه کله چي مکه فتحه سوه نو هره ډله د مسلمانېدو لپاره حاضره سوه زما پلار هم د يو څو سړو سره د خپل قوم په استازيتوب د نبي ﷺ وحضور ته ورغلی نبي ﷺ زما و پلار ته د شريعت احکام و ښودل لمونځ يې ورزده کړی.او په جماعت سره يې دلمانځه کولو طريقه ورو ښوده او ورته وي فرمايل چي دکوم چا چي په تاسو کښي ډېر قرآن شريف په يادوي هغه کس د جماعت ورکولو لپاره بهتر دئ څرنګه چي ما د اسلام مخکي ډېر اياتونه ياد کړي وه نو زه تر ټولو زيات د قرآن شريف حافظ وم نو ټولو خلګو زما لټه وکړه اوزه يې امام جوړ کړم پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې زما عمر شپږ يا اووه کاله و کله چې به څه ګنه ياد جنازې موقع راغله نو زه به يې امام جوړ کړم.[193]

فايده: دا ددين و لوري ته د طبعي ميلان او رغبت اغيز و چې په دومره لږ عمر کې د مسلمانېدو پرته يې د قران شريف ډيره برخه يادوه پاته دا خبره سوه چې په کوچنۍ پسې لمونځ کېدلای سي که يا؟ ددې په جواب کې بايد ووايو چې د کوچنی په امامت کې اختلاف سته ځيني يې جائز بولي هيڅ شک نه پکښې کوي ، او ځيني يې جائز نه بولي هغوی ددې سوال په جواب کې وايي چې نبي ﷺ دوی ته امر کړی و چې په تاسو کې دې د قران زيات حافظ امام سي درسول الله ﷺ مطلب کوچنی نه و(دا ددوی پر خپل سر کار و چې کوچنی يې امام و ټاکی).

۱۵ د حضرت ابن عباس رضي الله عنهما دخپل غلام په پښو کښې بېړۍ اچول

د حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنهما غلام عکرمة رحمه الله دمشهورو علماؤ څخه دئ ، دی وايي چې زما آقا عبد الله بن عباس رضي الله عنهما به و ماته قرانکريم ، احاديث او شرعي احکام لوسته نو زما په پښو کښې به يې زولنې اچولي وې چې زه يوې خوا او بلې خواته ولاړ نسم ده مبارک و ماته قران شريف او احاديث ښوده.[194]

فايده: که څه هم دتګ او راتګ په وخت کښې خو هم زده کړه کېده خو کوم ثوک چې د زده کړې په وخت کښې سيل او دبازار ميلې کوي دغه کس بېکاره خپل عمر ضايع کوي يعني علم لاسته نه سي راوړلای هم ددغه شی اغېزه وه چې د غلام عکرمة څخه حضرت عکرمة رحمه الله جوړ سو

(193) بخاري و ابو داود
(194) بخاري ، ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بحرالامة ، حبر الامة په القابو سره ياد سويدئ قتادﷺ وايي چي په ټولو تابعينو کښي څلور لوی عالمان دي چي په هغو کښي يو عکرمة دی.

۱۲- د حضرت ابن عباس په کوچنيوالي کښي قران شريف يادول

پخپله حضرت ابن عباس فرمايي چي زما څخه د تفسير پوښتنه کوئ ما په کوچنيوالي کښي قران شريف ياد کړی دئ په بل حديث کښي راغلي دي چي ما دلسو کالو په عمر اخري منزل ويلی و.(195)

فايده: د هغه زماني يادول داسي نه و لکه داوس زماني چي د پرديو ژبو د څښتنانو يادول دي بلکي هغو چي به څه ياداوه په پوره تفسير سره به يي يادوی پدي وجه حضرت عبد الله بن عباس د تفسير لوی امام دئ د کوچنيوالي يادول ډېر محفوظ وي. د تفسير حديثونه چي څومره دعبد الله بن عباس څخه نقل سوي دي د بل چا څخه نه دي نقل سوی عبد الله بن مسعود ﷺ فرمايي: د قران شريف بهترين مفسر عبد الله بن عباس دی ابو عبدالرحمن ﷺ فرمايي: کوم اصحابانو چي به مونږ ته قران شريف راښودئ هغوی فرمايي چي اصحابو به د نبي ﷺ څخه لس آياتونه زده کړل ورپسي به يي تر هغه پوري نو ر اياتونه نه زده کول تر څو چي ددغه لسو اياتونو برابر علم او عمل په لاس نه وای ورغلی.(196)

(195) بخاري ، فتح
(196) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: عبد الله بن عباس ﷺ د دیارلس کالو و چې نبي ﷺ وفات سو په دومره لږ عمر کښې دی مبارک د تفسیر او حدیث هغه درجې ته ورسېدئ چې د تفسیر امام سو او لوی، لوی اصحابانو به دده څخه د تفسیر پوښتنه کول دا ښکاره کرامت دئ او د عبرت خبره ده دا دنبي ﷺ د دعا برکت و ځکه نبي ﷺ یو وخت استنجا ته تشریف یووړی عبد الله بن عباس ﷺ داوبو لوښی ورډک کړی نبي ﷺ د غه خدمت خوښ سو او دعایې ورته وکړه چې الله ﷻ دې تاته فهم او هوښیاري په دین کي درکړي او په قرانکریم کي دې الله ﷻ تاته پوهه درکړي ددې څخه وروسته یو وخت نبي ﷺ نفل کول ده هم نیت وکړی په نبي ﷺ پسې ودرېدئ نبي ﷺ راکش کړی او خپل څنګ ته یې ودراوی ځکه که مقتدي یو سړی وي نو د امام و څنګ ته برابر درېدل پکار دي نبي ﷺ چې پر لمانځه ودرېدئ دی بېرته لږ شاته سو کله چې نبي ﷺ د لمانځه څخه فارغه سو نو پوښتنه یې ځني وکړه چې ولې شاته سوې ده ورته وویل چې ته دالله ﷻ رسول یې زه څنګه ستا سره برابر ودرېږم نبي ﷺ ده ته د علم د زیاتوالي دعا وکړه.(197)

۱۷- د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص ﷺ په کوچني والي کي د احادیثو یادول

حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص ﷺ د هغو زاهدانو اصحابانو څخه دئ چې په یوه ورځ یې قران شریف ختماوی او ټوله شپه به په عبادت مشغول و او دورځي به یې ټول عمر روژه وه نبي ﷺ به ددومره زیات تکلیفونو ایستلو څخه منع کاوی او ورته فرمایل به یې چې په داسي حالت کي به دي بدن ډېر کمزوری سي ټوله شپه ویښ یې سترګي به دي خرابي سي د بدن هم پر تا حق دئ، د اولادو هم پر تا حق دئ او د میلمنو هم پر تا حق دئ، دی مبارک وایي چې ما به هره ورځ قرانکریم ختماوی نبي ﷺ راته وویل چې په ټوله میاشت کښې یو قرانکریم ختموه ماورته

---

(197) اصابه

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل اې د الله رسوله ! ماته اجازه راکړه چې د خپلې ځوانۍ څخه ګټه واخلم نبي ﷺ ورته وویل بنه دئ په شلو ورځو کې یې ختموه ماورته وویل یا رسول الله ﷺ ! دا ډېر کم تلاوت دئ ماته اجازه راکړه چې د ځوانۍ څخه ګټه واخلم اخر داچې په درو ورځو کښې یې د یو ختم اجازه راکړه دده مبارک عادت داو چې د نبي ﷺ ارشادات یې لیکل چې په یاد یې پاته سي دده سره دنبي ﷺ د حدیثونو یو مجموعه لیکل سوې پرته وه چې د الصادقه نوم یې پر ایښی و دی وایي ماچې به هرحدیث دنبي ﷺ څخه اورېدئ هغه به مې لیکی خلګو زه منعه کړم چې نبي ﷺ خو انسان دئ کله په غصه کې وي، کله د خوابدتیا په وخت کې وي یو څه فرمايي او کله د خوشحالۍ په وخت کې چاته بل څه فرمايي ته په هر حالت کې هر څه لیکې نو ما لیکل پرېښوده یو ځلې مې نبي ﷺ ته ددغې خبرې بیان وکړی نبي ﷺ راته وویل چې لیکه یې زما دې په هغه ذات قسم وي چې زما روح دده په قدرت کې دئ دده دخولې څخه چې کوم شی وزي ددرد په حالت کې وي که د خوشحالۍ په حالت کې وي د حق نه پرته نه وزي.([198])

فایده: حضرت عبد الله بن عمرو ﷺ سره ددې چې په عبادت او صفوف کښې بې ساري شمېرل کېږي بیا هم ابوهریرة ﷺ فرمايي چې په اصحابو ﷺ کښې تر ما زیات دحدیثو روایت کوونکی نسته ماسوا د عبد الله بن عمرو ﷺ څخه چې هغه به لیکل او ما نه لیکل ددې څخه معلومېږي چې د عبد الله بن عمرو ﷺ روایتونه تر ابوهریرة ﷺ ډېر دي که څه هم زمونږ په زمانه کښې د ابو هریرة ﷺ روایتونه دده تر روایتو زیات په لاس راغلی دي چې یو شمېر لاملونه لري خو په هغه وخت کې دده ددومره زیات عبادت ترڅنګ دده حدیثونه زیات موجود دي.

۱۸- د حضرت زید بن ثابت ﷺ قران شریف یادول

([198]) مسند احمد و ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زید بن ثابت ﷺ په جلیل القدر اصحابانو ﷺ کښې دئ چې په خپل وخت کښې لوی عالم او لوی مفتي ګڼل کېږي په ځانګړي ډول د میراث په علم کښې زیات ماهر و ویل کیږي چي په مدینه منوره کښې دی مبارک په فتوا، قضا، میراث او قرائت کښې په لوړو کسانو کښې ګڼل کېدئ کله چي نبي ﷺ هجرت وکړی مدینې منورې ته یې تشریف راوړی پدغه وخت کښې دی کم عمره هلک وچي عمر یې یوولس کاله و په همدې وجه ده ته په لومړنیو جګړو کښې لکه د بدر او داسې نورو کې د ګډون اجازه ورنکړه سول د هجرت پنځه کاله مخکې د شپږو کالو په عمر یتیم سو نبي ﷺ چي تر هجرت وروسته مدینې منورې ته ورسېدئ خلګ د نبي ﷺ حضور ته ورتلل او خپل هلکان یې د برکت حاصلولو لپاره د ځان سره راوستل. زید ﷺ حضورته وروړاندې سو یو چاورته وویل چي داد انصارو د کور یو هلک دئ ستاسو تر راتګ یې مخکې اوولس سورتونه پیاد کړی دي. نبي ﷺ د امتحان لپاره ماته د ویلو امر وکړی ماسورت ق ورته ووایه نبي ﷺ زما لوستل خوښ کړل. نبي ﷺ چي به یهودیانو ته کوم خطونه لیږل هغه به یې په یهودیانو لیکل یو ځلې نبي ﷺ وماته امر وکړی چي زه د یهودیانو په لیکلو باور نلرم داسې نه چي غلط یې ولیکي ته د یهودیانو ژبه زده کړه (ما هم داسې وکړه) ددې څخه وروسته چي به هغوی ته کوم خط تلی ما به لیکی او دیهودیانو له خوا څخه به چي کوم خط راتلی ما به وایه په یو بل حدیث کښې راغلي دي چي نبي ﷺ ارشاد و فرمایه چي ماته ځینو خلګو په سریاني ژبه خطونه لیکلي دي پدې وجه یې ماته د سریاني ژبې دزده کولو امر وکړی ما په اوولسو ورځو کښې سریاني ژبه زده کړه.(199)

(199) فتح ـــ اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹- د حضرت حسن ﷛ په کوچني والي کښې علمي بوختیا

د سید السادات حضرت حسن ﷛ پیدا ایښت دزیاتو علماؤ دوینا سره سم په سنه ۳ هـ کال کې دروژې په میاشت کښې سوی دئ په همدې اعتبار دده عمر دنبي ﷺ ود وفات په وخت کښې اووه کاله او څو میاشتې و. اووه کاله به څه عمر وي؟ چې پدې کم عمر کښې یې علمي کمال حاصل کړی څو ددې سره دده مبارک څخه څو حدیثونه نقل سوي دي ابو الحوراء ﷬ د حضرت حسن ﷛ څخه پوښتنه وکړه چې تا ته د نبي ﷺ څه خبره یاد ده ، ده ورته وویل: هوه زه د نبي ﷺ سره پر لاره روان وم پر لارې دخیرات د خرما وو یوه کوټه پرته وه ما ددغو خرماوو څخه یو خرما پورته کړه او په خوله کښې مې واچول نبي ﷺ ماته وفرمایل: کخ، کخ (توکه توکه) او زما د خولې څخه یې راوایستل او راته وې ویل چې مونږ د خیرات مال نه خورو. دی مبارک زیاتوي چې ما پنځه واړه لمونځونه د رسول الله ﷺ څخه زده کړي دي.[200]

حضرت حسن ﷛ فرمایي: نبي ﷺ ماته د وترو لپاره دا دعا ښودلې ده:

اللهم اهدني فیمن هدیت و عافني فیمن عافیت و تولني فیمن تولیت و بارک لي فیما اعطیت و قني شر ماقضیت فانک تقضي ولا یقضي علیک انه لایذل من والیت تبارکت ربنا و تعالیت.

ژباړه اې الله ﷻ! ماته د هغه چا څخه هدایت وکړې چې تا هدایت ورته کړی دئ او صحت راکړې ماته په هغه خلکو کې چې صحت دې ورکړی دئ ته زما سرپرست (متولي) جوړ سې لکه څرنګه چې د نورو سرپرست یې، کوم څه چې تا ماته راکړي دي په هغو کې برکت واچوې او څه چې دي زما په تقدیر کې لیکلي دي د هغو د بدی څخه مې وساتې څه فیصلې چې ته وکړې هغه

---

(200) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي او ستاپه خلاف څوک فيصله نسي کولای دکوم چاچي ته مرسته وکړې هغه هيڅوک نسي ذليله کولای ستا ذات برکت والادئ.

حضرت حسن AA فرمايي: مادرسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک دسهار لمونځ وکړي پرهغه ځای باندي ترلمر ختلو پوري کښيني اللهﷻ به يې ددوزخ داور څخه خلاص کړي.

حضرت حسن AA څوحجونه پرپښو باندي کړي دي اوفرمايل يې چي ماته پردې خبره شرم راځي چي زه مړ سم داللهﷻ سره يوځای سم اوزه دي دهغه وکور ته پرپښو باندي نه يم ورغلی.دی مبارک ډيرصبرناک و په مسنداحمد کي دده ذکر په زيات شمېر روايتو کي سوی دئ. دتلقيح ليکوال هم دئ په هغه اصحابانوﷺ کي ذکر کړی دئ چي د يارلس حديثونه څني نقل سوی دي. اوه کاله به څه عمر وي ده مبارک په دومره لږ عمر کي دومره علم لاسته راوړی دئ دا دحافظې کمال دئ اودشوق نهايي نقطه ده.افسوس چي زموږ خلګ تر اوو کالو پوري خپل زوی ته ددين معمولي خبره هم نه ښيي.

۲۰ـ دحضرت حسين AA په کوچني والي کي علمي بوختيا

سيدالسادات حضرت حسين AA ترخپل ورور حضرت حسن AA يوکال کشر و په همدې وجه دده مبارک عمر درسول اللهﷺ دوفات په وخت کي نور هم کم و يعني شپږ کاله اوڅو مياشتي و دشپږو کالو کوچنی به څه ددين خبري وساتي ؟ خو دده دومره کوچني والي سره بياهم دده روايتونه دحديثو په کتابو کي رانقل سوي دي اومحديثينو په هغه اصحابانو کي شمېرلی دي چي اته حديثونه څني رانقل سوي وي. حضرت حسين AA فرمايي: مادرسول اللهﷺ څخه اوريدلي دي کوم مسلمان نارينه اويا ښځي ته چي کوم غم ورسيږي ډير وخت وروسته ورپه ياد سي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وواېي: انا لله وانا اليه راجعون.(يعني دغم په وخت خو يې وېلي وي ډير وخت وروسته چي ورپه يادسي بيا يې هم وواېي) دغه کس ته الله ﷻ دومره ثواب ورکوي لکه دغم په وخت کي چي يې ورکوي. داهم د نبي ﷺ څخه روايت دئ چي فرمايي: زما امت چي په کښتۍ کي سپرېږي دا آيت دي وواېي : ✍︎✂︎ ★✎✍︎✂︎ ✍︎☐♑︎☐☐❷⬂♑︎☒☝︎ ✍︎☐♑︎☐☐❷⬂♑︎☒☝︎

☒❻❑→▦♦⬄⬩ ❼⊗■☐♦❻ ☐♌︎⊗◑ 🗐✎✍︎☐♑︎🖱☐❧⬀❷⬉✌︎♦❒ ❻▪○⊗➚☹︎⮜ الله ﷻ به يې دغرقېدو څخه وساتي .حضرت حسين ﷜ پنځويشت حجونه پرپښو کړي دي . لمونځونه به يې هم زيات کول اوروژې به يې هم زياتي نيولې .په خيرات اوددين په هرکار کي يې زياته هڅه کول .ربيعة ﷜ فرمايي : ماد حسين ﷛ څخه پوښتنه وکړه چي دنبي ﷺ بله کومه خبره ستا ياد ده ؟ده مبارک راته وويل: هو زه يوه ورځ پر يو کلکين باندي وختم هلته خرماوي پرتې وي مايوه دانه راواخيسته په خوله مي کړه نبي ﷺ راته وفرمايل: وې غورځوه موږ د خيرات خوړلو څخه منعه يو . حضرت حسين ﷜ د رسول الله ﷺ څخه روايت کوي چي نبي ﷺ فرمايي: د سړي د اسلام ښه والی دادئ چي بې کاره کارونه پرېږدي.(201)

ددې څخه پرته نور روايتونه هم دده مبارک څخه سوي دي.

فايده: ددې ډول څخه داصحابانو ﷡ څخه ډيري واقعاتي رانقل سوی دي چي دوی مبارکانو په کوچني والي کي د رسول الله ﷺ څخه نقل کړي وي محمود بن الربيع ﷜ يوصحابي دئ چي د نبي ﷺ په وفات کي دده عمر پنځه کاله و دی مبارک فرمايي: زه به تول عمر دا خبره هېره نه کړم چي نبي ﷺ زموږ کورته راغلی زموږ په کور کي يو څاه و ددې څاه د اوبو څخه يې يوه لپه اوبه زما پر مخ واچولې.(202)

---

(201) اسد الغابة ، استيعاب .
(202) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورې خپل کوچني اولادونه په بې ځایه خبرو کې اخته کړي دي دد درواغو قصې ورته کوو (چې څني خلګ ورته نکلونه وايي)او په بې ځایه شیانو مو ماغزه ور خراب کړي دي که چیرې مورې د سپېڅلو انسانانو قصې پیدا کړو او خپلو ماشومانو ته یې وکړو اویا ددې پر ځای چې ماشومانو ته د پیریانو ، دېبانو او داسې نورو شیانو قصې کوو او زړونه یې وروېروو باید زړونه یې د الله ﷻ په عذاب سره ورورېږدو دوی ته به په دنیا کښې په کار ورسي او په اخرت کې به خامخا ګټه ورته وکړي د کوچني والي په وخت کې حافظه ډېره زوروره وي او د کوچني والي د وخت شی هیڅکله نه هیرېږي په داسې وخت کښې که چیرې قرانکریم حفظ کړي نونه به څه تکلیف ورته وي او نه به یې وخت لګیږي ماد خپل پلار صاحب څخه (الله ﷻ دې یې پر قبر باندې نور واوروي) ډېر واري او رېدلي دي اود خپل کور د سپین سرو ښځو څخه مې هم اورېدلي دي چې زما پلار صاحب چې کله د تې څخه پرې سو نو یوربع یې (د سپاري څلورمه برخه) یې په یادوه او د اوو کالو په عمر کښې یې ټول قرآن په یاد سو او زما پلار زما د نیکه په پټه د فارسي ډیري برخې لکه بوستان، سکندر نامه او داسې نور شیان ویلې وه زما پلار ویل چې ماته به پلار د قرانکریم د ختمېدو وروسته ویل چې اوس نو دورځې یو قران ختموه او نور ټوله ورځ رخصتې کوه نو زه به دده د امر مطابق د سهار تر لمانځه وروسته د کور پر بام باندي کښېناستم په شپږو یااوو ساعتو کې به مې ټوله قرانکریم ختم کړی د غرمې ډوډی به مې وخوړه وروسته به مې د خپلې خوښې سره سم فارسي ویل تر شپږو میاشتو پورې مې پرله پسې دا عادت و هره ورځ به مې یو قرآنکریم ختماوی وروسته به مې نور سبقان ویل داهم د اوو کالو په عمر څه معمولي خبره نه ده. ددغه زیات تلاوت فایده داوه چې دده څخه قرآنکریم نه هېرېدئ او نه څني ګډوډېدئ څرنګه چې ددوی ظاهري ګوزاره دکتابونو په تجارت وه اود کُتب خانې ډېر کارونه یې په خپل لاس سره کول نو هیڅکله داسې نه ده پېښه سوې چې دوی دي په لاس کار کاوه او په خپله خوله دي یې تلاوت نه وي کړي .کله کله به دوی ته د مدرسې څخه جلا درس ویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدئ دا درې کارونه به یې په یوه وخت سرته رسول د تعلیم ډول داسې نه و کوم ډول چې په عمومي توګه په مدرسو کښې دئ چې زیات پشار پر استاز وي بلکې دخاصو طالبانو سره طریقه داسې وه چې شاګرد به عبارت وایی ترجمه به یې کول مطلب به یې بیانوی که به چیرې هغه مطلب صحیح و نو استاذ دمخکې تللو امر ورته کاوی که به یې غلطې پکښې وکړه نو که به دغه غلطې ته دتهدید اړتیا وه شاګرد به یې تهدید کړی او که به د ښودلو وه وروه به یې ښودله داد پخوا قصه نه ده بلکې دهمدې پیړۍ واقعه ده په همدې وجه داخبره د منلو وړ نه ده چې د اصحابانو ﷺ په ډول طاقتونه اوس نسته.

دولسم باب

دنبي ﷺ سره د محبت قصې

که څه هم کومې قصې چې مې تر اوسه پورې رانقل کړی دي هغه ټول دنبي ﷺ سره د محبت قصې دي چې ددوی مبارکانود عاشقانه ژوند سبب و د ځان، مال، ژوند ، مرګ، هیڅ پروا به یې نه کول ددې څخه علاوه دمحبت قصې هیڅ شی نه دي داد هغو حالتونو څخه یو حالت دئ چې تر الفاظو او عبارتونو پورته دئ محبت یو داسې شی دئ چې په زړه کې ځای ونیسې نو محبوب لره پر هرشی غلبه ورکوي نه بیا د ننګ او ناموس پرو الري او نه د عزت او شرافت پروا لري. الله ﷻ دي پخپله مهربانۍ او دخپل محبوب په برکت سره خپل اود خپل رسول محبت را نصیب کې (که داسې وسي) نو په هر عبادت کښې خوند دئ او ددین په هر تکلیف کښې هوسایي ده.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

١- د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ د اسلام اعلان او تکلیف

د اسلام په پیل کښي چي به څوک مسلمان سو نو تر خپله وسه به یې اسلام پټ ساتی نبي ﷺ به هم نوموړي کس د اسلام و پټولو ته هڅاوی چي د کافرانو دخوا کوم تکلیف ور ونه رسیږي کله چي د مسلمانانو شمېر (٣٩) نفرو ته ورسېدئ نو ابو بکر ﷺ د اسلام د ښکاره کولو لپاره خواست وکړی چي په ښکاره ډول تبلیغ وکړل سي نبي ﷺ اول ځل انکار وکړی خود ابو بکر صدیق ﷺ په ډېر ټینګار یې دده غوښتنه قبوله کړه داسلام د ښکاره کولو اجازه یې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړه حضرت ابو بکر صدیق ﷺ د تبلیغ خطبه ورته شورع کړه داپه اسلام کښي تر ټولو لومړی خطبه وه چي ده مبارک وویل په دغه ورځ سید الشهداء حضرت حمزه ﷺ د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړی او تر دغه ورځي دري ورځي وروسته حضرت عمر ﷺ په اسلام مشرف سو خطبه چي شروع سول د ځلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړی حضرت ابو بکر صدیق ﷺ سره ددې چي په مکة مکرمه کښي دده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چي مخ مبارک یې د وینو ډک سو پزه او غوږونه یې ټوله په وینو رنګ سول اونه پېژندل کېده په سوکانو او لغتو یې وواهه او سربېره پکښي وغورځېده څه چي یې نسوای کولای هغه یې ورسره وکړل ابوبکر صدیق ﷺ بې هوښه سو دده مبارک خپل قوم بنو تمیم خبر سول او ددغه ځای څخه یې پورته کړی رایې وړی او ټولو خلګو ته دایقنیي وه چي ابوبکر صدیق ﷺ ددې حیواني حملې څخه ژوندی نسي پاتېدلای بنو تمیم مسجد ته راغلل او اعلان یې وکړی چي کچیري ابوبکر ﷺ ددې ووهلو څخه مړ سو نو موږ به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بدله کښې عتبة بن ربيعة ووژنو عتبة د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په وهلو کښې زيات دبدبختيو اظهار کړی و تر ماښام پورې ابوبکر صديق ﷺ بې هوښه و دوی چې به هر څه ورته وويل هغه به خبرې نه کولې ماښام دوی ډير ږغونه ورته وکړه ددې لپاره چې خبرې وکړې ده مبارک هم خبره وکړه خو خبره يې داوه چې د محمد ﷺ څه حال دئ هغو ورته وويل چې دهغه د لاسه دومره غم درته پيښ سو ټوله ورځ د مرګ په خوله کښې وې ته يې لاپوښتنه کوې ټوله ورځ دې دمرګ او ژوند درک نه و معلوم اخر چې څه ساه در پکښې پاته ده هغه دې هم د نبي ﷺ خبرې وکړې خلګ ولاړ سوه ده مور ام خير ته يې وويل چې ده ته د خوړلو او څيښلو لپاره يو شی برابر کړه موريې هم يو شی برابر کړی راېې وړی اوده ته يې په خوړلو ټينګار وکړی خو دده مبارک هغه يوه خبره وه چې د نبي ﷺ څه حال دئ پر هغه څه تېر سول؟ دده مبارک مور ورته وويل زه خو په هغه نه يم خبره ده ورته وويل چې دحضرت عمر AA خور ام جميل ته ورسه او دده مبارک پوښتنه څنې وکړه هغې غريبې د خپل زوی د مظلومانه او پريشانه حالت د غوښتنې د پوره کولو لپاره و ام جميل ته ورغله. او د نبي ﷺ دحال پوښتنه يې څنې وکړه هغې هم د عامو مسلمانانو په څېر خپل اسلام پټ ساتلی و ودې ته يې وويل چې زه هيڅ ثوک نه پېژنم او محمد ﷺ څوک دئ؟ ستا د زوی ابوبکر ﷺ په حال خبره سوم ډېره خوا بدې سوم کچيرې ته وايې ستاسره به ولاړه سمه او ستاد زوی حال به ووينم د ام خير ورسره خوښه سوه دواړې يو ځای راغلې او د ابوبکر ﷺ حال يې وليدئ ام جميل چې ورته وکتل د توان څخه يې ووتل بې اختياره په ژړا سوه چې دې بدعملو پر څه حال باندې کړی دئ الله ﷻ دې دوی ته خپله سزا ورکړې حضرت ابوبکر صديق ﷺ ددې څخه پوښتنه وکړه چې نبي ﷺ پرڅه حال دئ؟ ام جميل دابو بکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چې دايې اورې ابوبکر ﷺ ورته وويل ددې څخه مه وېرېږه ام جميل ورته وويل چې رسول الله ﷺ بيخې جوړ او روغ دئ ابوبکر صديق ﷺ پوښتنه څنې وکړه چې اوس چيرې دئ ام جميل ورته وويل چې دارقم په کور کښې دئ ابوبکر ﷺ و فرمايل

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زما دي په الله ﷻ قسم وي چې تر هغه وخته پورې به هیڅ خوړل او څښل ونه کړم ترڅو رسول ﷺ ونه وینم . دده مبارک مور بیا پدې وجه ناارامه وه چې دی یو څه خوراک او څښاک وکړي ترڅو یو څه توانایي یې په بدن کې پیدا سي ځکه کافرانو ټوک ، ټوک کړی و.دبلې خوا دده مبارک قسم کوی چې زه به تر هغه وخته پورې خوراک ونه کړم چې نبي ﷺ ونه وینم په همدې وجه مورېې انتظار وکړی چې دخلګو تلل او راتلل بند سي بیایې د رسول الله ﷺ د لیدلو لپاره بوزي پدې وجه چې څوک یې ونهویني او تکلیف ورونه رسوي کله چې دشپې ډېره برخه تېره سوه نو ابوبکر ﷺ یې دارقم کور ته بوتی کله چې ابوبکر AA وروړسېدئ درسول ﷺ په غاړه کې یې لاس ور واچوی او رسو ل الله ﷺ دده په غاړه کې لاس واچوی دواړه په ژړا سول ټول مسلمانان هم په ژړا سول ځکه چې د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ حال د لیدلو نه و ددې څخه وروسته ابوبکر صدیق ﷺ خواست وکړی چې دا زما مور ده تاسو ددې لپاره د هدایت دعاء وکړی او دې ته د اسلام بلنه ورکړی نبي ﷺ اول دعاء ورته وکړه او وروسته یې اسلام ته و هڅول دا مبارکه په دغه وخت کې مسلمانه سول.(203)

فایده: د عیش او عشرت او د خوشحالي په وخت د مینې او محبت دعوه کوونکي ډېر دي خو عشق او محبت هغه دی چې د تکلیف او غم په وخت کښې هم پاته وي.

۲-د حضرت عمر ﷺ دنبي ﷺ پر وفات باندې غم

حضرت عمر ﷺ د بې ساري زړورتیا او قوت سره ـ سره چې نن څلوارلس پیړۍ وروسته یې هم زړورتیا مشهوره ده او ددې سره چې د اسلام ښکاره کېدل هم دده د اسلام راوړلو سره

(203) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسو د مسلمانېدو وروسته يې خپل اسلام په پټه ساتل نه خوښوی دده مبارک د نبي ﷺ سره دمحبت يو کوچنی نومونه داده چې کله نبي ﷺ وفات سو نو دده د زغم څخه خبره ووته حيرانی واخيستی ، توره يې په لاس کي واخيستل ودرېدئ او وې ويل: که هر چا وويل چي نبي ﷺ وفات سوی دئ زه به دهغه سر ورپرې کړم نبي ﷺ د خپل رب و لوري ته تشريف وړی دئ لکه موسی ▲ چي طور غره ته تشريف وړی و ډېر ژر به راسي او د هغه خلګو لاسونه او پښې به پرې کړم چي دنبي ﷺ د وفات غلطي اوازې خپروي حضرت عثمان ﷺ تر دوهمي ورځي پوري ګونګی و هيڅ يې د خولې نه راوتل ګرځېدئ را ګرځېدئ خبري يې نه سوای کولای حضرت علي ﷺ چوپ ناست و بدن يې حرکت نه کاوه يواځي ابوبکر ﷺ و چي د غره په څېر ولاړو او تول غمونه يې وزغمل چي درسول الله ﷺ سره يې اوس د محبت قصه تېره سوه پدغه وخت کي يې په ډېره آرامتيا سره تشريف راړوی اول يې دنبي ﷺ تندی مچ کړی وروسته د باندي راووتی حضرت عمر ﷺ ته يې وويل کښېنه وروسته يې خطبه وويل چي مطلب يې داسي و: کوم چاچي د نبي ﷺ عبادت کاوه هغه دي پوه سي چي نبي ﷺ وفات سو څوک چي دالله ﷻ عبادت کوي هغه دي پوه سي چي الله ﷻ ژوندی دئ او تل به وي وروسته يې د قرانکريم دغه مبارک آيات تر پايه پوري وواېه: ([204])

([204]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦×⇦✠❷⬁⌛◷⊙⌖☏👓✂ ✦✎👓✂ ❽✠❽⇳➚◆⓿⌂❦◆❒
(205) ⮴⮷⌀⌀⮵

ژباړه: محمد ﷺ صرف پيغمبر دئ.(خدای خو نه دئ چي مرګ او فنا نه پرې راځي).

کچيري محمد ﷺ وفات يا شهيد سي نو تاسو بېرته له دينه څخه اوړئ؟ او که څوک له دين څخه واوړي هغه ته هيڅ تاوان نسي رسولای (يوازې خپل ځان ته تاوان رسوي) او الله ﷻ به شکرګذاره خلګو ته ژر بدله ورکړي.(206)

فايده: ځرنګه چي الله ﷻ د حضرت ابوبکر ﷺ څخه د خلافت مهم کار اخيستی او دده شان هم پدغه وخت کي مناسب و په همدې وجه دده سره پدغه وخت کي دومره زغم موجود و چي د بل چاسره موجود نه و او دده مبارک ته چي د ښخېدلو او ميراث څومره مسئلې معلومي وې بل چاته نوې معلومي د نبي ﷺ د ښخېدو په ځای کي اختلاف سو ځينو وويل چي په مکه کي يې ښخوو ځينو وويل چي په مدينه منوره کي يې ښخوو او ځينو ويل چي په بيت المقدس کښې يې ښخو خو حضرت ابوبکر صديق ﷺ وويل چي ما د نبي ﷺ څخه اورېدلي دي: پر کوم ځای چي پيغمبر وفات سي پر هغه ځای به يې قبر وي پر کوم ځاي چي د نبي ﷺ وفات سوی دئ پر هغه ځای دي قبر وکښل سي بيا يې و فرمايل: چي ما د نبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي د نبي ﷺ وارث هيڅوک نسي جوړېدلای کوم مال چي ځيني پاته سي هغه به خيراتيږي بيا يې وفرمايل: ما د نبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک د مسلمانانو د حکومت سرپست سي او بيا په بې پروايۍ سره بل څوک امير جوړ کړي پرده دي لعنت وي بل خبره داده چي نبي ﷺ فرمايلي دي چي قريش د امرا و سلطنت مسئول او سرپرست دي. او داسي......

(205) سورة آل عمران الاية (١٤٤)
(206) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- د يوې ښځې د نبي ﷺ د خبر په وجه بې ارامه کېدل

د احد په غزا کې چې مسلمانانو ته تکليفونه ورسېدل او ډير مسلمانان شهيدان سوه د غه دردونکې خبر چې مدينې منورې ته ورسېدئ نو يوه ښځه لا لهانده د حالاتو د معلومولو لپاره دکوره څخه راووتل راغله د خلګو يوه ډله ولاړه وه دې په بې قرارۍ سره پوښتنه ځنې وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو په جواب کې ورته وويل: چې ستا پلار شهيد سوی دئ دې انا لله وويل بيا يې په بې قرارۍ سره پوښتنه وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو ورته وويل چې ستا خاوند شهيد سو بل چا د زوی د شهادت ورته وويل بل چا بيا د ورور د شهادت خبر ورکړی چې دا ټول شهيدان سوی دي خو دې د نبي ﷺ پوښتنه کول چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ خلګو ورته وويل چې په خير او خيريت کور ته راغلی ددې زړه ډاډ نه کاوی او وې ويل چې چيرې دئ؟ خلګو ورته وويل چې په هغه ډله کې دئ دا په خپله ولاړه د رسول الله ﷺ په ليدلو يې خپلې سترګې يخې کړې د رسول الله ﷺ په ليدو يې وويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستا د ليدو وروسته ماته هر غم کمزوری او پر هيڅ دئ په يوه روايت کې راغلي دئ چې دې نبي ﷺ تر جامو ونيوئ او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! چې تاسو ژوندی او سلامت ياست نو ماته د هيڅ مرګ پروا نسته.([207])

فايده: ددې ډول څخه ډيرې قصې راغلې دي په همدې وجه د مؤرخينو د نومورې ښځې په نومونو کښې اختلاف دئ خو صحيح خبره داده چې قصې د ګڼو ښځو څخه پيښې سوی دي.

۴- په حديبيه کې د ابو بکر صديق رضی الله عنه او مغيرة رضی الله عنه کار او د عامو اصحابو رضی الله عنهم طريقه

([207]) خميس

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديبې مشهور جنګ په سنه ۲ هـ کې د میانۍ په میاشت کې سوی دئ. کله چې نبي ﷺ د اصحابانو د یوې لوې ډلې سره د عمرې اراده وکړه د مکې کافران چې خبر سوه نو په خپل منځ کې یې مشوره وکړه چې مسلمانان دې د مکې څخه منعه سي د دغه لپاره یې لویه تیاري وکړه او د خپلې مرستې لپاره یې د دباندې څخه هم خلګ راوغوښتل او یو لوې جماعت یې د مقابلې لپاره تیار کړی نبي ﷺ یو صحابي و ذوالحلیفة نومي ځای ته د حال معلوملو لپاره واستوی (هغه صحابي چې بېرته راغلی) د نبي ﷺ سره یې په عسفان کې ولیدل او نبي ﷺ ته یې وویل چې د مکې خلګو د مقابلې لپاره لویه تیاري نیولې ده او زیات شمېر خلګ یې د دباندې څخه هم راغوښتي دي نبي ﷺ د خپلو اصحابانو سره مشوره وکړه چې اوس څه کول پکار دي؟ یوه لویه لاره داده چې کوم خلګ چې دوی د دباندې څخه راغوښتي دي د هغو پر لورو حمله وسي هغه چې خبر سي نو بېرته به خپلو کورونو ته ولاړسي بله لار داده چې برابر پر ورسو . حضرت ابوبکر صدیق ﷺ وویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ خو د بیت الله شریف د زیارت په اراده روان سوی یو د جنګ خو مو هیڅ اراده نه وه موږ به ځو که چیري دوی مخته راغلل موږ یې منعه کړو مقابله به وکړو که نه نو ځو به نبي ﷺ دا خبره خوښه کړه او مخکې روان سو کله چې حدیبې ته ورسېدل نو بدیل بن ورقا خزاعي د یوې ډلې سره نبي ﷺ ته راغلی دا خبره یې ورته وکړه چې کافران تاسو هیڅکله د مکې دا خلېدو ته نه پرېږدي د جنګ لپاره یې لویه تیاري نیولې ده نبي ﷺ ورته وویل چې موږ خو بیخي د جنګ په اراده نه یو راغلي زموږ مقصد عمره کول دي قریشو ته خو هره ورځ جنګونو ډېر تاوانونه رسولي دي ځانونه یې بیخي هلاک کړي دي که ددوی خوښه وي چې روغه جوړه وکړي زه روغي جوړي ته تیار یم زما او ددوی تر منځ به ژمنه وي چې زه ددوی سره جنګ نه کوم او که دوی زما سره جنګ نه کوي مادي نوروته پرېږدي او که دوی په هیڅ شی نه راضي کیږي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح یې په قبضه کې دئ چې تر هغه وخته به ورسره جنګیږم چې اسلام غالب سي او یا زما سر پرې سي. بدیل ورته وویل: ډېر ښه دئ زه به ستا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيغام هغو ته ورسوم ، دی ولاړی هغو ته يې پيغام ورساوه خو هغه راضي نه سوه. په همدې ترتيب دد واړو لورو څخه دتګ او راتګ لړی جاري وه چي يو وار پکښي عروة بن مسعود ثقفي د کافرانو له لوري څخه راغلی چي په دغه وخت کي لا مسلمان سوی نه و وروسته بيا مسلمان سو ده هم د بديل په څېر د نبيﷺ سره خبري وکړې او ورته وې ويل: اې محمد ﷺ ! که ته ټول عرب له منځه وړل غواړې دا خوشوني نه ده ځکه تر او سه ستا مخکي داسي يو څوک نه دی پيدا سوی چي دغه کار يې کړی وي يعني ټول عرب دي يې لمنځه وړي وي او که چيري دوهم حالت سي يعني عرب پر تاسو برلاسي سي نو کوم کسان چي ستا سره دي هغه زه د شريفو خلګو ډله نه وينم ټول به درڅخه ولاړ سي تا به يوازي پرېږدي ابو بکرﷺ په دغه ځای کي ولاړ و داخبره يې ونه زغمل دستي يې ورته وويل: دخپل خدای (لات) د بولو ځای و ځټې ايا موږ به وتښتو؟ او نبيﷺ به يوازي پرېږدو؟ عروة پوښتنه وکړه چي دا څوک دئ؟ نبي ◀ ورته وويل: دا ابوبکر ﷺ دئ عروة ورته وويل: ستا يو زوړ احسان پر ما پروت دئ هغه احسان ادا سو او که دي هغه احسان نه وای نو خامخا به مي ددې ښکنځلو جواب درکړی وای ددې خبرو د کولو څخه وروسته بيا د نبيﷺ سره په خبرو کولو مشغول سو ده د عربو ددود سره سم د نبيﷺ وږيري مبارکي ته لاس وروړی ځکه دغه کار دوی د خواهش کولو پرمهال کاوه اصحابو ﷺ دغه کار نسو زغملای نو د عروة وراره مغيرة بن شعبة ﷺ په دغه ځای کي ولاړ و خود يې پر سر وه د توري په مټ يې خپل اکا (عروة) وواهه چي لاس دي ليري ساته (يعني دنبيﷺ وږيري مبارکي ته لاس مه وروړه) عروة پوښتنه وکړه چي دا څوک دئ؟ نبيﷺ ورته وويل: دا مغيرة ﷺ دئ عروة ورته وويل: اې غداره ! ستا غداري تر او سه پوري زغمم ستا زما سره دا وفا ده ؟(مغيرة د اسلام مخکي څو کافران وژلي وه عروة يې ديت ورکړی و په دغه ځای کي يې و هغه کار ته اشاره وه) لنډه دا چي عروة د نبيﷺ سره خبري کولې او پټ-پټ به يې د سترګو تر بيخو د اصحابانو ﷺ حال هم معلوماوه کله چي بېرته و کافرانو ته ولاړی هغو ته يې وويل: اې قريشو ! زه د ډيرو پاچهانو دربارو ته تللی يم.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقيصر، نجاشي او دکسرى دربارونه مې ليدلي دي او د هغوى اداب مې ليدلي دي قسم په الله ﷻ که ماد يو پاچا سره د خپلو ملګرو دومره محبت ليدلى دئ لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ کله چې دى لاړې توکي دوى يې چابک په لاس را واخلي پر مخ او بدن يې موږي کوم امر چې دى وکړي د پوره کولو لپاره يې ټوله و ځغلي کله چې هغه اودس کوي نو د اوداسه د اوبو لپاره لاسونه ورته نيسي يو ځاځکى اوبه مځکې ته نه پرېږدي کوم يوه ته که ځاځکى ور ونه رسيږي نو دهغه بل يوه لوند لاس راکش کړي پر خپل مخ يې وموږي که د محمد ◄ په مځکې دوى خبري کوي نو په لوړ اوازيې نه کوي داادب له وجهې ده ته لوړ نه ګوري که د هغه د سر يادږيري وينسته ولويږي نودبرکت لپاره يې پورته کوي مځکې ته يې نه پريږدي لنډه دا چې ما دهيڅچا دومره محبت دخپل مشر سره نه دئ ليدلى لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ. وروسته نبي ﷺ عثمان ﷺ د قاصد په ډول مکې ته واستوى ځکه يو خو دى مسلمان و او بل دده په مکة کې ډير عزت و په همدې وجه دده په وړاندې ډيره ويره نه وه چې خلګ دي تاوان وررورسوي. نو ځکه يې دى د قاصد لپاره غوره و بلل سو. ده مبارک تشريف يووړى. مسلمانانو ارمان وکړى چې دى خو لاښه سو مکې ته ولاړى ښه په خوند به طوافونه وکړي نبي ﷺ وفرمايل: زما اميد نسته چې هغه دي زما پرته طواف وکړي. کله چې عثمان ﷺ مکې ته داخل سو نو ابان بن سعيد په خپله پناه کي واخيستى اورته وې ويل: چې ولاړ سه هر چيري چې ځې هيڅوک ستا منعه نسي کولاى عثمان ﷺ هم شاوخوا وګرځيدئ د ابو سفيان او د قريشو د سردارانو سره يې وليدل د نبي ﷺ پيغام يې وررساوه کله چې ببرته راتلى نو دمکې خلګو ورته وويل: چې اوس راغلي يې ونيسه طواف وکړه ده مبارک په جواب کي ورته وويل عجيبه ده چې رسول الله ﷺ به منعه کړل سوى وي او زه به طواف کوم دا هيڅکله نه سي کيدلاى کافران دده پر دي خبره په غصه سوه دى يې بندي کړى او مسلمانانو ته يې حال وررواستوى چې عثمان شهيد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سو نبي ﷺ چي دا خبر واورېدئ دا صحابانو ﷺ څخه يې تر آخري سلګۍ پوري د جنګېدو ژمنه واخيسته کافران چي د مسلمانانو پدې بيعت (ژمنه) خبر سوه دستي يې عثمان ﷺ ايله کړی.(208)

فايده: په دې قصه کي د ابوبکر AA وينا او د مغيرة ﷺ وهل، د اصحابانو ﷺ عامه تګ لاره چي عروة په ډېر ځير وليده هم دا ډول د عثمان ﷺ د طواف څخه انکار، هره قصه داسي ده چي د نبي ﷺ سره د بې اندازي مينې خبر ورکوي. دغه بيعت (ژمني) ته بيعت الشجر وايي په قرانکريم هم ددې بيعت بيان راغلی دئ چي الله ﷻ په سورة فتح کي فرمايي:

✉ ⇧⑨•☽⅄༄ ♈♉✎✣◆❻ ✦✐✍✁ ⇦♊◆⇖

♈①◆☼❑⇖➔♎③✍◆⌨⇖③ ⬂❶♎☽ ♈▫✓♎☪♎✌⬃•🡐☺⬂༄✍✁

✿💣⬂◆❒✌ ⌘☠♎◼⍓➔•▫ ♋◻◆❷⍓✗⊙⌖༄✍✁ ❼♎× ✍◆✌

⍾♋✍♋▯❑➔◼➔🔔 ◆✌◆❽☼❒🕯•▫ •◻◆☪⑩⬀▤○○༄✍✁

✍✡⌛③✣❷•🔔 ✍☯•⬃✍•▫ ⍾☠🡐♑◆⌛🕐❒⚐❒🕮◆❒ ⍾☠♋&⍾❸■◼◆⇖

(209) ⇦⬄♎⬀

پورتنۍ آيات به د ترجمې سره ژر په خاتمه کي راسي انشا الله.

۵- د حضرت ابن زبير AA وينه چيښل

نبي ﷺ يو ځلي ښکرونه ولګول او کومه وينه چي راووتل ابن زبير AA ته يې ورکړل چي دا يو سه يو ځای يې ښخه کړه ده مبارک هغه وينه را واخيستل خپله يې و چيښل او راغلی نبي ﷺ ته يې وويل چي وينه مي ښخه کړه نبي ﷺ ورته وويل: چيري دې ښخه کړه؟ ده مبارک ورته وويل چي

(208) خميس
(209) سورة الفتح الاية (١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

و مي چيښل. نبي ﷺ ورته وويل: کوم بدن ته چي زما وينه ورسيږي هغه بدن اور د دوزخ نسي مسحه کولای خو د خلکو څخه تا ته هلاکت دئ ستا څخه و خلکو ته هلاکت دئ.(210)

فايده: د نبي ﷺ لوي او کوچني اودس مات تول پاک دئ په دي کي هيڅ مشکل نسته د نبي ﷺ د دي ارشاد څخه مطلب دادی چي د خلکو څخه تا ته هلاکت دی ستا څخه و خلکو ته هلاکت دئ علماؤ ليکلي دي چي و امارت او سلطنت ته اشاره ده خو (ځيني بيا اختلاف کوي) کله چي عبد الله بن زبير ﷺ پيدا سو هغه وخت هم نبي ﷺ و دې طرفته اشاره کړې وه او ورته ويلي يې وه چي ستا يو پسه د چرمونبانو په منځ کي دئ داسي چرمونبان دي چي کالي به يې اغوستي وي وروسته د يزيد او عبدالملک مشهور جنګ د ابن زبير AA سره وسو او په هغه کي هم شهيد سو.

۶- د حضرت مالک بن سنان AA وينه چيښل

داحد په غزاء کي چي د نبي ﷺ په مخ اويا سر مبارک د خود دوې کړۍ ننوتې نو د يوې خوا حضرت ابو بکر ﷺ وروځغستل او د بلي خوا ابو عبيده ﷺ وروځغستل او په غاښو يې د کړيو را ايستل شروع کړه لومړۍ ابو عبيده يوه کړۍ په غاښ راوايستل دوهم غاښ يې مات سو. د دې دوو کړيو په راوتو سره د نبي ﷺ د پاک بدن څخه وينه راووته د حضرت ابو سعيد خدري ﷺ پلار مالک بن سنان AA دغه وينه په خپلو شونډانو و څبښل او وې رودل وينه يې تېره کړه. نبي ﷺ و فرمايل: د کوم بدن سره چي زما وينه يو ځای سي هغه بدن د دوزخ اور نه سي مسحه کولای.(211)

۷- د حضرت زيد بن حارثة AA و خپل پلار ته انکار

(210) خميس
(211) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زيد بن حارثﷺ د کفر په وخت کې د خپلې مور سره داناو کورته تلى چې قافله يې بنو قيس و شکول او وې لوټل چې زيدﷺ هم پکښې و دى يې غلام کړې د مکې په بازار کې يې خرڅ کړى. حکيم بن حزام د خپلې عمة خديجې لپاره رانيوى د خديجې چې کله د نبيﷺ سره نکاح وسوه نو خديجې زيد د نبيﷺ په خدمت کې وړاندې کړى. د زيد پلار د خپل زوى په بيلتون ډېر غمګين و. ځکه طبعي خبره ده چې پلار د اولاد سره مينه لري. د زيد پلار به د خپل زوى په جلاوالي کې ژړل او اشعار به يې ويل يوې خوا او بلې خواته به ګرځېدئ چې د شعرونو لنډه ترجمه يې داده: زه د زيد په ياد کې ژاړم نه يم خبر چې هغه ژوندى دئ چې اميد يې وکړم او که مرګى ختم کړى دئ په الله ﷻ قسم کوم چې دا هم نه ده راته معلومه چې اې زيده! ته پستې مځکې هلاک کړې يې او که د غره مځکې هلاک کړې يې. ارمان چې ماته معلومه واى چې ته بيرته راځې که يا زما په ټول عمر کې لوى ارمان دادئ چې ته بېرته راسې اې زيده! چې لمر راخيږې هم ته رايادېږې او چې باران کېږې نو هم ستا ياد ما ځوروي او کله چې بادونه چليږې نو هم ستا ياد تازه کوي. هاى افسوسه زما غم او فکر څومره اوږد سو زه به دده په لټه او تلاش کې په ټوله دنيا د ګرځېدو لپاره د اوښ چابکې په کار واچوم پر ټوله دنيا د ګرځېدو څخه به نه سم ستړى اوښ که ستړى سي خو زه نه ستړى کېږم خپل ټول ژوند به په دې کښې تېروم که ماته مرګ راسي نو ډېر به ښه وي ځکه مرګ هر شى فنا کوي که څه هم هر څوک هر څومره اميدونه لري خو زه به د خپلوانو څخه فلانکي فلانکي، آل اولاد ته وصيت وکړم چې په دغه ډول په زيد پسې تلاش وکړي. لنډه دا چې ده به په ژړا ژړا کې دا اشعارو ويل او تلاش به يې کاوه ناڅاپه دده د قوم څو کسان حج ته ولاړل([212]) هلته يې زيد و پېژندئ او خپل د پلار حالت يې ورته بيان کړى

([212]) تر اسلام مخکې کافرانو هم دحج يوډول دود درلودى چې لوځ به يې پر مکه مکرمة باندي طواف کاوه او څک چکي به

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلار شعرونه يې ورته وويل او د هغه د بيلتون قصه يې ورته وکړه. حضرت زيد ﷺ وهغو ته درې شعرونه په لاس ورکړل چې مطلب يې داسې و. زه په خير او خيرت کې يم زه د ډېرو سخيانو خلکو په غلامۍ کې يم زما لخوا هيڅ فکر مه کوئ. هغه کسان چې ولاړل د زيد و پلار ته يې د زيد د خيريت خبر ورکړی او هغه اشعارېې ورته وويل چې زيد ورته ويلي وه او د زيد ادرس يې ورونبودئ. د زيد پلار او اکا روان سوه د غلامۍ د خلاصېدو په نيت يې د ځان سره فديه واخيسته د نبي ﷺ حضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د هاشم اولاده ! او د خپل قوم سرداره ! تاسو خو د الله ﷻ د کور همسايګان ياست تاسو خو د حرم اوسېدونکي ياست تاسو خو خپل بنديان ازاده وی. وږو خلګو ته خوراک ورکوی موږ د خپل زوی د خلاصون لپاره راغلي يو پر موږ احسان او کرم وکړه زموږ فديه قبوله کړه. زما زوی ازاد کړه بلکې څومره چې فديه ده تر هغه زياتي پيسې واخله نبي ﷺ ورته وويل: څه خبره ده؟ دوی ورته وويل چې موږ د زيد په طلب راغلي يو نبي ﷺ ورته وويل. بس دومره خبره ده؟ دوی ورته وويل. هو ، نبي ﷺ ورته وويل: هغه راوغواړئ او پوښتنه ځني وکړئ که چيري په خپله خوښه تلی نو بېله فديې يې بوزئ او که نه تلی نو زه پر داسې چا باندې زور نسم اچولای چې په خپله خوښه نه ځي دوی ورته وويل: تاسو تر حق هم زيات احسان وکړی دا خبره مو ډېرې خوښه ده.زيد ﷺ راوغوښتل سو نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چې ته دوی پېژنې؟ زيد ﷺ ورته وويل: هو ، دا زما پلار دئ او دغه بل مې اکا دئ نبي ﷺ ورته وويل: زما حال هم تاته معلوم دئ که په خپله خوښه زما سره اوسېدل غواړې خو زما سره اوسه او که د دوی سره ځې نو درته اجازه ده حضرت زيد ﷺ ورته وويل يارسول الله ◄ ! زه ستاسې په مقابله کې هيڅوک نسم خوښولای ته زما د پلار پر ځای يې او د اکا پر ځای مې هم يې پلار او اکا دواړو ورته وويل: زيده ! د ازادۍ په مقابل کښې غلامې خوښوې؟ د پلار، اکا، کور

يې کولې . داسې نه ده چې دزيد خپلوان په دغه وخت کې مسلمانان وه فرضې حج يې اداکوی.ژباړن .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نور قریبانو په مقابل کښې غلام او سېدل غواړې؟ زید ﷺ ورته د نبي ﷺ و لوري ته اشاره وکړه اووې ویل: ما په ده کې داسې شیان لیدلي دي چې په مقابله کې یې هیڅ شی نسم خوښولای نبي ﷺ چې دده خبرې واورېدې نو دی یې په غېږ کې ونیوی او وې ویل چې دی ما په زوی والي نیولی دئ. پلار او اکا چې یې دا حال ولیدئ ډېر خوشاله سوه او په خوشحالۍ سره یې پرېښنو دئ ولاړل.(213)

فایده: حضرت زید ﷺ په دغه وخت کې کوچنی هلک و چې پر خپل کور، پلار او نورو باندې یې د غلامۍ ژوند غوره کاوه داد هغه محبت ښودنه کوي چې ډېر ښکاره دئ.

۸- د احد په جنګ کې د حضرت انس بن نضر ﷺ عمل

د احد په غزاء کې چې مسلمانانو ماته و خوړل نو یو چا دا خبره مشهوره کړه چې نبي ﷺ شهید سو ددې دردونکې خبرې چې کومې اغیزې پر اصحابانو ﷺ باندې ښکاره وې هغه ډېره ښکاره خبره ده. مسلمانانو ددې ویره ونکې خبر په اورېدو سره هغه پاته همت هم دلاسه ورکړی حضرت انس ﷺ راروان و چې د مهاجرو او انصارو په یوه ډله کې یې حضرت عمر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ ولیدل چې تولهٔ د خوابدتیا په حالت کې دي انس ﷺ پوښتنه وکړه چې دا څه پېښه ده چې مسلمانان خوابدي ښکاري؟ دوی ورته وویل چې نبي ﷺ شهید سو حضرت انس ﷺ ورته وویل چې د نبي ﷺ وروسته چې تاسو ژوندی پاته سئ نو څه به کوئ توري په لاسو کې واخلئ ځانونه قربان کړئ. حضرت انس ﷺ توره په لاس کې واخیستل د کافرانو په یوه ډله ورننوتی تر هغه پورې وجنګېدئ ترڅو چې شهید سو.(214)

(213) خمیس
(214) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دده مبارک مطلب دا و چې د کوم چالپاره چې ژوند و هغه نسو پاته نو بيا ژوند پاته کېدل د څه لپاره دئ هم داسي وسوه، چې خپل ځان يې قربان کړی.

٩- په احد کښې د سعد بن ربيع ﷛ پيغام

نبي ﷺ د احد په غزا کي پوښتنه وکړه چې د سعد بن ربيع ﷛ حال معلوم نه سو چې څه به پر تېر سوي وي يو صحابي ﷛ يې دده د تلاش لپاره ولېږی دغه صحابي د شهيدانو په ډله کي لټون وکړی چې ګوندي ژوندی وي بيا يې په لوړ اواز وويل: زه نبي ﷺ رالېږلي يم چې د سعد ﷛ خبر راوړم. د يو ځای څخه يو کمزوری اواز راووتی دغه صحابي و هغه طرفته ورغلی که يې وکتل سعد ﷛ د شهيدانو په منځ کي پروت دئ لږ ساه پکښې ده کله چې نژدې ورغلی سعد ﷛ ورته وويل: چې نبي ﷺ ته زما سلام وايه چې زما د خوا دي الله ﷻ تاسو ته غوره بدل درکړي. کومه بدله چې يوه نبي ته د امتي لخوا ورکړل سوې ده ترهغه غوره بدله، او مسلمانانو ته زما دا پيغام ورسوه. که ونبي ﷺ ته کافران ورسېدل او په تاسو کي يو سترګي لغړونکی و يعني ژوندی و نو د الله ﷻ په وړاندي يې بيا هيڅ عذر نه قبلېږي. دا يې وويل وفات سو.([215])

فايده: فجزاه الله عنا افضل ماجزاي صحابياً عن امة نبيه.

([215]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حقیقت کې دغه مبارکو تر سرتیرو اصحابانو د خپلې سر تیرۍ ثبوت ورکړی دئ (الله ﷻ دې یې قبرونه د نور څخه ورډک کړي) په زخمو باندې زخمونه قبلوې ساه یې وزې مګر د دې فکر نسته چې شکایت، ویره او یا دې غم وکړې بلکې ددوی سره په دغه حال کې هم د نبي ﷺ د حفاظت او پر نبي ﷺ باندې د ځان قربانولو شوق او جذبه سته. ارمان ! پـه ماغونـدې ناا هلـه کـې هم ددوی په څېر یوه لړه برخه مینه وای.

۱۰- د نبي ﷺ په قبر لیدو سره د یوې ښځې مرګ

د حضرت عائشې رضي الله عنها حضور تـه یـوه ښـځه راغلـه او ورتـه وې ویـل چې ماتـه د نبي ﷺ قبر مبارک راوښیه عائشې رضي الله عنها هغه مبارکه او د نوره ډکه کوټه ورخلاصه کړه چې دنبي ﷺ قبر مبارک پکښې و هغې ښځې چې قبر مبارک ولیدئ په ژړا سوه په ژړا ژړا کې وفات سوه. رضي الله عنها و ارضا ها.([216])

فایده: ایا تاسو ددې عشق نمونه یو ځای لیدلې ده چې دقبر د زیارت تـوان هـم ونـه لـرې او هلته یې ساه و خیږې؟.

۱۱- د اصحابانو رضي الله عنهم دمحبت متفرقې قصې

د حضرت علي کرم الله وجهه څخه یو چا پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ سره څومره مینـه لـرې؟ ده مبارک ورته وویل زمادې په الله ﷻ قسم وي چې نبي ﷺ موږ ته تر خپلو مالو، مور او پـلار، تر خپلو ځانو او د سختې تندې په وخت کې تریخو اوبو زیات محبوب دئ.([217])

---

(216) خمیس
(217) شفـاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ده مبارک ريشتيا وويل: د اصحابانو مبارکانو هم داسي حالت و ځکه دوی د کامل ايمان څښتنان وه. الله ﷻ فرمايي:

⬁☠⬀✍⬀♦✏✍♦✉✂◆⬀ ♦♌🔔☒✍ ♌♐◑ ⬁✍➔🔔

⬁☠⬀▤🡐☼🕓◆❑⬃⌘♐◑◆❒ ⬁☠➔▤⬀♦✏✍❑✡⬁✉❒🕮◆❒

⬄⚐⬀▤➔✍◆❸❷♎⌖♦⬉◆❒ ⬁✉⬀▤⬉♉🕓◆❒⬂♊❒🕮◆❒

✍⍓♎❑🡐☺🡐✌⬂▫◆❸♦✋⬂🔔✍✂ ➘✌🕓◆❑⬂✌❒🕮◆❒

✍⍓♎⍓⑩✍✿○☒✍ ♦♌⬁❑♦⌖⬂③❒✌ ⮜❑♦❷🕔■♑♎✌◆❒

○▣⍓○❒🕮 ✏✍⍓♑♦☼⬁❑✿⮚⬁❷♦✍ 🡐♊⬂▤🕓✿○♦✌◆❒

🕗♎🕮♐✏❑🡐♋◆❻◆❒ ★✏✍✂ ☙⬀♎♓✌ ☠➔⌛⬂⓿♦♐♐◑

🕗♎🕮♐✂⓿♐🖮⍓♋ ❼♐× 🖮⑩✍⍓♑⬀♉◆❒

✦✏✍✂ ☙⑥♐✌▫🕯♦③ 🗐✍✸☹⍓○ ☎✂❑⍝🕔✸✉◆❸♦✋♦▫

❽♎⑨⬁✍◆⑨ ♦♦ ✦✏✍✂◆❒ ▤ 🕘✍■✍❺⬁✌❒🕯♐✉

([218]) ⬁✂✍⬁ ☙▫✓⬁◑⬂○🕔☒▦⬂♐✍✂ ♦⚐⬁❑♦◑⬂♐✍✂

ژباړه: دوی ته وواېه: که چيري ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو وروڼه، ستاسو بيبياني، ستاسو قوم او هغه مال چي تاسو ګټلی دئ او هغه تجارت چي ستاسو سره د هغه وتلو وېره ده او هغه کورونه چي تاسو يي خوښوی (که چيري دا ټول شيان) تاسو ته تر الله ﷻ او د هغه تر رسول ﷺ او د الله ﷻ په لاره کښي تر جهاد ستاسو خوښ وي نو تاسو صبر وکړئ تر هغه وخته پوري چي د الله ﷻ حکم راځي (او د الله ﷻ حکم نه منونکي خپل مقصود ته يعني عذاب ته رسوي)، الله ﷻ فاسقانو ته هدايت نه کوي. ([219])

([218]) سورة التوبة الاية (٢٤)
([219]) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې آيت کې د الله ﷻ د هغه کسانو سره د عذاب وعده ده چې د نورو شيانو سره تر الله ﷻ او تر رسول الله ﷺ زياته مينه کوي. د حضرت انس ﷛ څخه روايت دئ چې نبي ﷺ فرمايي: تر هغه به يو ستاسو څخه کامل مؤمن نسي تر څو زما سره تر خپل پلار، اولاد او ټولو خلکو زيات محبت ونه کړي. د حضرت ابوهريرة ﷛ څخه هم داسې مضمون ليکل سوی دئ. علماؤ ويلي دي: چې د دې محبت څخه اختياری محبت مراد دئ غير اختياري يعني اضطراري محبت نه دی مراد. که چيري د دې محبت څخه طبعي محبت مراد سي نو هم کېدای سي خو بيا د ايمان څخه د کاملي درجې ايمان مراد دئ لکه د اصحابانو ﷡ ايمان چې و. حضرت انس ﷛ فرمايي: چې نبي ﷺ ورته وفرمايل: درې شيان دي که په چا کښې موجود سوه نو د ايمان خوږوالی به ورپه برخه سي لومړی د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ چې تر هر شی زيات او خوندور دئ دوهم دا چې د يو چا سره محبت کوي دالله ﷻ د رضا لپاره وي. دريم دا چې د کفر ولوري ته تلل يعني کافر کېدل دومره ورته ګران سي لکه په اور کې پر بوتل.

يوه ورځ حضرت عمر ﷛ وفرمايل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته ماته تر خپل ځان پرته تر ټولو شيانو محبوب يې رسول الله ﷺ وفرمايل: چې څوک تر هغه وخته پوري کامل مؤمن نسي جوړېدلای تر څوزه تر خپل ځان ورته محبوب نه سم. عمر ﷛ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! اوس ته ماته تر خپل ځان هم محبوب يې رسول الله ﷺ ورته وويل: (الآن) يا عمر ! يعني اوس اې عمره ! دا چې د نبي ﷺ د دې جواب مطلب به څه وي علماؤ يې دوه مطلبه ښودلي دي. لومړی دا چې اوس ستا ايمان پوره سو. دوهم دا چې دا خبرداری و چې اې عمره ! اوس دا خبره پيدا سوه پکار خو داوه چې د پخوا څخه وای. سهيل تستري ﷬ فرمايي: څوک چې په هر حال کښې نبي ﷺ په خپل والي يعني آقا ونه ګڼي هغه د سنتو خوند نسي څکلای. يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل چې د قيامت ورځ به کله راځي؟ نبي ﷺ ورته وويل چې د قيامت لپاره دې څه تياري نيولې ده چې پوښتنه يې کوې صحابي ورته وويل ما ډېري روژې، خيراتونه او لمونځونه ندي کړي مګر

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په زړه کښې مې د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ نبي ﷺ ورته وويل چې د قيامت په ورځ به ته د هغه چا سره ملګرې يې چې ته مينه ورسره لرې دغه حديث ډېرو اصحابانو نقل کړې دئ چې په دوی کښې عبد الله بن مسعود ، ابو موسي اشعري، صفوان، ابوذر رضي الله عنهم او داسې نور مبارکان هم دي. حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې اصحابانو رضي الله عنهم ته چې پدې حديث سره مسلمانانو ته څومره خوشحالي حاصله سوه په هيڅ شی دومره خوشحالي نه وه ورته حاصله سوې.دا ښکاره خبره ده چې اصحابانو رضي الله عنهم ته خوشحالي په کار وه ځکه د نبي ﷺ محبت د دوی په رګ او رېښه کښې موجود وو نو بيا به ولې نه خوشحالېدل.د حضرت فاطمې رضي الله عنها کور د نبي ﷺ د کور څخه لرې ليرې و نبي ﷺ وفرمايل: چې زما زړه غواړي ستا کور زما و کور ته نژدې سي حضرت فاطمې رضي الله عنها وويل: چې د حارثة رضي الله عنه کور تا ته نژدې دئ و هغه ته ووايا ست چې زما سره کور بدل کړي رسول الله ﷺ ورته وويل د حارثة رضي الله عنه سره مخکې هم يو ځلې بدلون سوی دئ اوس ما ته حياء راځي. حارثه رضي الله عنه په دې خبر سو دستي د نبي ﷺ و حضو ته ورغلی او ورته وې ويل چې زه خبر سوی يم چې تاسو د فاطمې رضي الله عنها کور وخپل ځان ته نژدې غواړئ دغه زما کورونه دي او تر دغه وتاسو ته هيڅ کور نژدې نسته هر يو چې موخوښ وي د هغه سره يې بدل کړئ اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! زه او زما مال د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ دي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دي په خپل خدای ﷻ سره قسم وي کوم مال چې تاسو زما څخه واخلی هغه زما ډېر خوښ دئ تر هغه مال چې زما څخه پاته سي نبي ﷺ ورته وفرمايل چې رښتيا وايې او د برکت دعا يې ورته وکړه او کور يې ورسره بدل کړئ.([220])

يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ورته وې ويل چې ستاسو سره زما تر ځان، مال، اهل او عيال محبت زيات دئ زه په خپل کور کښې ناست يم چې تاسو راپياد سی نو صبر مې نه

([220]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي تر هغه وخته چي راسم او ستاسو زيارت ونه کړم او ماته په فکر کښي راځي چي ما او تاسو ته مرګ خامخا راتلونکی دئ خو ددې وروسته به ته لوړو د انبياودرجو ته ولاړسې زما سره دا وېره ده چي بيا به زه تاسو نه وينم نبي ﷺ دده په جواب کښي چوپتيا اختيار کړه تر هغه وخته چي جبرائيل ﷺ راغلی او دا آيت يې نازل کړی:

♦✌❑←☜▪❷♒︎✍✁♦❐ ⅄✏✍✁ ⇗➚♘⮌⇖③ ♊♦✎♦❐
⌘☠⍓➔⇙☼❐🕮 ♦×⇦♘🔔⅄✏✍✁ ⍓➚♦✍ ⍓⌨✗⬦✲🕐⬩♒︎🕯❐⬆🕯⬩▫
⌘♊🕘✗♒⑩⍉▭❐✡♒︎✍✁ ⌘♊♘♓✍ ☠✗☞⬀❸■⌧♦⇖ ✦✏✍✁
♘➚✏✁⍓⑨◘☞❼☆♒︎✍✁♦❐ ♦×✓✍◗③♘♎⑨⬁♉🕐♒︎✍✁♦❐
⌘♊⓿○⍓❍♦❐ 🗐 ♦×✓⬁⬩⍉⌧🕐●🕐♒︎✍✁♦❐
(221) ⮈♘✗⬀ ✍☪◗⑩♘▫♦❻ ⍓⌨✗⬦✲🕐⬩♒︎🕯❐⬆🕮

ژباړه: څوک چي دالله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ اطاعت وکړي نو بېشکه دغه کس د هغه کسانو سره دئ چي الله ﷻ نعمت پري کړی دئ(چي عبارت دي) د انبياؤ،صادقانو،شهيدانو او صالحانو څخه (او دغه کسان) ښه دي د ملګرتيا لپاره.

دغه آيت رسول الله ﷺ ده ته په جواب کښي ووايه. داسي ډيري پيښي اصحابانو ؓ ته پيښي سوی دي او خامخا ورته پيښيدلي (عشق است و هزار بدګماني-يعني مينه ده او زر بد ګماني) همدا ډول يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: چي زما ستا سره دومره محبت دئ هر وخت چي په خيال کي راسي که په هغه وخت کي زه رانسم او ستا زيارت ونه کړم نو زما غالب ګمان راسي چي زما ساه به ووزي خو زما سره دا فکر دئ چي که چيري زه جنت ته ولاړ سم نو زما درجه به ترتا کښته وي او ماته به په جنت کي او سېدل ستا د زيارت پرته هم لوی تکليف

(221) سورة النسآء الاية (٦٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي نبي ﷺ دغه آیات ورته ووایه . په یو بل حدیث کښي راغلي دي چي یو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ډېر غمجن و نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي ولي غمجن یې؟ ده مبارک ورته وویل چي زه په یوه فکر کي یم نبي ﷺ ورته وویل: په کوم فکر کښي یې؟ ده مبارک ورته وویل موږ سهار او ماښام ستاسو حضور ته راځو ستاسو په زیارت زړونه خوشحاله کوو ستاسو په خدمت کښي کښېنو سبا چي تاسو د انبیاء(علیهم السلام)ودرجې ته ورسېږی نو موږ خو هلته نه سو رسېدلای (ستاسو د زیارت څخه به بې برخي یو) نبي ﷺ چوپ سو کله چي هغه پورتنی آیت نازل سو نبي ﷺ هغه انصاري صحابي راوغوښتی اوزېري يې پر وکړی. په یوه حدیث کښي راغلي دي چي ډېرو اصحابانو پورتنی شکایت وکړی نبي ﷺ پورتنی آیت ورته وواېه. په یو حدیث کښي راغلي دي چي اصحابانو ﷺ وویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! داخو ښکاره خبره ده چي نبي ﷺ پر امتي باندي فضیلت لري او د نبي ﷺ درجې به لوړي وي نو بیا به ددوی د یو ځای کېدو لپاره کومه لاره وي نبي ﷺ ورته وفرمایل: چي د لوړو درجو خاوندان به راځي د کښتو درجو والا سره به کښېني او خبري اتري به ورسره کوي.(222)

نبي ﷺ فرمایي چي زما څخه وروسته به ځني خلک زما سره محبت کوونکي پیدا سي او دا هیله به لري چي کاشکي دوی دخپل مال، اهل او عیال په بدل کښي زه لیدلی وای د خالد ﷺ لور عبده وایي چي زما پلار به کله د بدېدو لپاره ستوني ستخ پرېوتی سترګي به یې نه سره ورتللې دنبي ﷺ په یاد او مینه به اخته و. د مهاجرینو او انصارو نومونه به یې اخیستل او یادول به یې چي دا زما اصول او فروغ دي یعني دوی کوچني او لوي ددین ښاخونه دي زما زړه ددوی و لوري ته کش سوی دئ. اې الله ◄ ! ماته ژر مرګ راولې چي ددوی سره یو ځای سم دا به یې ویل بیده به سو.

(222) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو بکر صديق ﷛ يو ځلي وويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زه د خپل پلار د مسلمانېدو پر ځاى ستاد اکا د ابو طالب د مسلمانېدو زياته ارزو لرم ځکه چي پدې سره به تاسي خوشحاله سى يو ځلي حضرت عمر ﷛ د نبي ﷺ اکا حضرت عباس ﷛ ته وويل زه د خپل پلار تر مسلمانېدو ستا په اسلام راوړلو زيات خوشحاله سوم ځکه ستاسو اسلام راوړل نبي ﷺ ته ډېر زيات خوښ و. يوه شپه حضرت عمر ﷛ د حفاظت ګښت کاوه چي د يوه کور څخه د څراغ رڼا راوتله او ديوې سپين سري آواز يې په غوږ سو چي وړى يې ورېشلي اشعار يې ويل چي ترجمه يې په دې ډول ده: محمد ﷺ ته دې د نيکانو خلګو درود ورسيږي د پاکو او سپېڅلو خلګو له لوري څخه هغه خلګ چي الله ﷻ ته خوښ دي ددوى درود دې وروسيږي ښېشکه اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو د شپې عبادت کونکى واست او په آخره شپه کښي ژړا کوونکى واست کاشکي ماته معلوم واى چي زه او خپل محبوب سره يو ځاى کيږو که يا ؟ ځکه چي مرګ په مختلفو حالاتو کي راځي نه ده معلومه چي ماته به مرګ په کوم حالت کي راسي اود نبي ﷺ سره به تر مرګ وروسته يو ځاى سم که يا ؟ حضرت عمر ﷛ دغه اشعار واورېدل دى هم په ژړا سو. د حضرت بلال ﷛ قصه ډېره مشهوره ده چي دى کله وفات کېدئ نو بي بي يې په جلا والي غمجنه سوه اووې ويل چي هاى افسوس ! ده مبارک وويل: خومره دخوند خبره ده چي صباته به د محمد ﷺ زيارت کوم او د هغه داصحابانو ﷡ سره به ملاقات کوم. د حضرت زيد ﷛ قصه په پنځم باب نهمه شمېره کي تېره سوه چي کله دارته پورته خيږول کېدئ ابو سفيان پوښتنه ځني وکړه چي ايا ستا داخوښه ده چي (خداى مکړه) د محمد ﷺ سره دا معامله وکړو او تا پرېږدو ؟ ده مبارک ورته وويل چي په الله ﷻ دي مي قسم وي چي زه دا هم نسم زغملاى چي نبي ﷺ په خپل کور کي وي او هلته دي په ده مبارک يو ځوز جګ سي اوزه دي په خپل کور کي په ارامى سره واوسم.ابوسفيان وويل: چي تر اوسه پوري ما دومري محبت کوونکي نه دي ليدلي لکه د محمد ﷺ ملګري چي دده محبت کوي.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر داري

علماؤ د نبي ﷺ سره د محبت مختلفي نښې ليکلي دي. حضرت عياض رحمه الله ليکلي دي: کوم ثوک چي يو شی خو ښوي هغه ته به پر نورو باندي تر جيح (لوړوالی) ورکوي هم دا معنی د محبت ده که داسي نه وي نو محبت نه ديبلکي يوازي د محبت دعوه ده د نبي ﷺ سره د محبت لويه اوضروري نښه دا ده چي په ده مبارک پسي اقتدا وکړي او طريقي يې اختيار کړي او دده مبارک داقوالو اوو اقعاتو تابعداري وکړي په کومو شيانو چي يې امر کړی وي هغه پر ځای کړي او د کومو شيانو څخه چي يې منعه کړي وي د هغو څخه پرهيز وکړي په خوشحالۍ، غم، ناداری او پراخۍ کي دده مبارک پر طريقو روان يې الله ﷻ فرمايي:

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (223)

ژباړه: دوی ته وو وايه که تاسو د الله ﷻ سره محبت کوی نو زما تابعداري وکړئ الله ﷻ به ستاسو سره محبت وکړي ستاسو ګناهونه به معاف کړي الله ﷻ بخښونکي او زيات رحم لرونکي دئ.

خاتمه

(223) سورة آل عمران الاية (۳۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابو کرامو ﷺ سره معامله او ددوی لنډ فضليتونه

د اصحابو ﷺ څو قصې د نمونې په ډول وليکل سوې که نه نو ددوی قصې لوی او غټ کتابونه هم نسي ليکلای په اردو ژبه ددوی په اړه زيات کتابونه او رسالې هم پيدا کېدلای سي څو مياشتې وسوې چې دغه رساله مې شروع کړې وه. بيا د مدرسې د بوختيا او د وخت د تنګوالي له امله وځنډېده اوس يې پر دغه پاړو ختموم کوم څه چې پکښې ليکل سوی دي هيله لرم چې د فايدې اخيستولو وړ سي په آخر کښې پر يوه خبره باندې خبرداری زيات اړين دئ هغه دا چې د يوې خوا پدې آزاده زمانه کښې زموږ د مسلمانانو ددين په کارو کښې کمزوري ده او د ازادۍ رنګ دئ د بلې خوا د اصحابانو ﷺ په پېژندلو دهغوی د آدابو او احتراماتو په هکله زياته کمزوري ده داخو لاڅه کوي ځنې خلک خو داسې هم سته چې د دين څخه دبې پروايۍ له امله ددوی په اړه ګوستاخي کوي حال دا چې اصحابان مبارکان ددين بنسټونه دي ددين لومړي خپرونکي دي مونږ ددوی حقونه تر مرګه پوري نه سو پوره کولای الله ﷻ په خپل فضل ددوی پر پاکو نفسونو سلګونو زره رحمتونه نازل کړي دي چې دوی د نبي ﷺ څخه دين لاسته راوړی او مونږ ته يې راورساوه ځکه نو پدې خاتمه کښې د قاضي عياض رحمه الله دشفآء نومي کتاب څخه د يو فصل لنډه ترجمه چې ددې موضوع سره وړ ده ليکم اور ساله باندې ختموم دی مبارک فرمايي: چې د نبي ﷺ په اعزاز او اکرام کښې داخبره شامله ده چې دنبي ﷺ د اصحابانو ﷺ به اعزاز کوئ ددوی حق به پېژنئ، ددوی تابع داري به کوئ، ددوی ستاينه به کوئ، دوی ته به د مغفرت دوعا کوئ، ددوی په خپل منځي اختلافاتو باندې به چوپ پاتېږئ د مؤرخينو، شيعه ګانو ، بدعتيان او ناپوهو راويانو د روايتو څخه به مخ اړوئ. هغه روايتونه چې ددوی په شان کښې تاوان پيدا کوي ددې ډول څخه که څه روايت واورېدل سي نو دهغه به په ښه ډول تاويل

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ او پر بنه لار به يې حملوئ ځکه دوی ددې حق دار دي. د امبارکان په بدی مه يادوئ ددوی نيکی، ښه صفتونه اوددوی فضائل بيانوئ او د عيب د خبرو څخه يې چوپ واوسئ لکه نبيﷺ چې فرمايي: کله چې زما د اصحابانوؓ بد بيان کېږي نو چوپتيا غوره کړئ د اصحابانوؓ فضائل په قران کريم او احاديثو کښې زيات راغلي دي الله ﷻ فرمايي:

♦×⇦♉♔⅄✐✍✂◆❐✇★✐✍✂⇖✌❑←♒▪❻♋⑨●☺◘♦❼☝

❼■✍♦⇖↓↗✐✂●⑨♉⅄❐📖▦①←❍⍓➔♦✌

☎⬀☠↘♒◆☪⬃❹♦✉↓↗✐✍◆✍☒❑↓❻♋❻✍⊙▦↗▤⬂♐✍✂

♦♌❑↗⬄♦✌⬀⌛♦③✂✡⑨●♈←♒✍✡➔⅄✍↓❻⬀☠←♑📂♦❷⬩✍

☎✍☪☼⏲◆❑⇳⇘♋❻◆❐★✐✍✂⌘♊♉♓✌⌖☒⇳♋⬩▫

⌧❷❐⚐❐📖⇳♊♉♓✌⚐♐♑♉♎❑⇖♉⇖❐❼♐×⬀☠➔♎✍⍓☺⓿⬀♒

❼♐×⬀☠←♑➔🖬⬩✞♦✌⍓⌨♉♐⏲⬩❶✇♉⑩❑→♐❹❍♐✍✂

❼♐×⬀✉→⬧➔🖬⬩✞♦✌◆❐✇♉◘📂◆❻⬀❑✸✌♐✍✂

⍓●♦❷⬃⌘❐📖✍⬋⬀❻♦❽☒✇⇫✍⑩⬁♑✞💣❝✍✂

☒↑■🖬⬂⬄♦✌⬄♒✍✍⬩▫①←■◆❻⍓♏✍♦★⬩▫①←❍♦★⇳➲☒⅄

➲🖬⬐♐⬃➔⇖③⏲♉❍♉♔❑←♒✇❼■✍♦⇖▤❽◆❑♦☛⬄♒✍✍⬩▫

⇖☠♋&♋▯☒↑⑩⬐⬄◆⓿♉♐♦⬋✂▪❻♈❽♐✍✂

♦×⇦♉♔⅄✐✍✂✦✐✍✂⍓⑨♦⇖◆❐▤◆❻✍⊙▦↗▤⬂♐✍✂

☎✂❑➔🖬♉☺♦⇖◆❐☎✂❑⇖☪♦✌✂◆↗

(c) ketabton.com: The Digital Library

☪□♦❷✍⊞⬂⇔□✌☠⬋✍⬃❁✍✌✍💣☼◷◇•✍▣◷○◷♑◉✍✂
□♦□📖□♉⇕❷◷✂⬉♦→✍⓿☺☺✍ ⬀✍✍⬁ (224)

ژباړه: محمد ﷺ دالله ﷻ رسول دئ کوم کسان چي دده سره ور سره دي سخت دي پر کافرانو او په خپل منځ کي رحم لرونکي دي ته به ويني چي رکوع او سجده کوونکي دي د الله ﷻ فضل او رضالتهونکي دي ددوی نښي ددوی په موخانو کي د سجدې اثر دئ هم دا ډول ددې مثال په تورات او انجيل کښي هم سته لکه يو تخم (چي لومړی راشين سي) نازکه پونګه راوباسي بيا زوروره سي نو بنه په قوت کي سي بيا پر خپله تنه باندي برابر سي (همدا ډول اصحابان ﷺ هم وه چي اول کمزوري وه ورو سته الله ﷻ ورځ تر بلي قوت وروبخښئ او دا قوت الله ﷻ ځکه ورکړی) چي پدې قوت سره کافران د حسد له امله وسوځي. الله ﷻ د هغو کسانو سره وعده کړې ده چي ايمان يې راوړی دئ، نيک کارونه يې تر سره کړي دي چي الله ﷻ به مغفرة ورته کوي او لوی اجر به ورکوي.

دا ترجمه په دې ډول ده چي د تورات پر لفظ باندي آيات پوره سي ځکه د آيات په فرق سره ترجمه فرق کوي لکه د تفسيرونو څخه چي معلوميږي. په همدغه سورة کي الله ﷻ فرمايي: ♑◉⅄◑•⑨⇕ ❻♦⊠⬁♉⚘ ✂✍✍✏✦⬉♦♊⬈

⚘①♦☼□⬉➔✍③✍♦⌨⬉③ ⬂❶✍◑ ⚘▫✓✍☪✍✌⬃•←☺⬂♑◉✍✂
❼✍× ✍♦✌⌘☠✍▣◇➔•▫✍□♦❷◇↗⊙⌖♑◉✍✂ ✽💣⬂♦❒✌
•□♦☪⑩⬁▤○○♑◉✍✂ ♦✌♦❽☼❒🕯•▫⬀☠✍✍✍▯❑➔▣➔🔔
✍✡⌛③⊠❷•🔔 ✍☯•⬃✍•▫⬀☠←♑♦⌛◷❒⚐❒📖♦❒ ⬀☠✍✍⬀❸■▣♦⬉
☪□♦❸❷✍✞⊠✍ ⌘⚐✍☼✍♦⇔♦✌♦❒ ⬁⬂✍⬀

(224) سورة فتح - رکوع (٤)

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

✂🕒❽③🙰❽♦⇖✦✏🙢✂♦♌🔔☒🖎◆❒▤🙢◘🙵♦✠❒⇗⓿➔🏵▫🕯♦③

⬙⬗🙰⬀🙢✞☺⓿⬁▤◰❍

ژباړه: بېشکه الله ﷻ راضي سو دهغه کسانو څخه چي ستا سره په سفر کي وه او ستا سره يې تر درختي لاندئ بيعت وکړی. بيا الله ﷻ په هغه (اخلاص او صداقت) عالم و چي ددوی په زړو کي و نو الله ﷻ پر دوی باندي ارامتيا راواستول او دوی ته يې نژدې فتحه ور نصيب کړه (چي مراد څني د خيبر فتحه ده) او الله ﷻ ډير غنيمتونه ورنصيب کړه چي دوی اخيستل او الله ﷻ غالب دئ او زيات د حکمت څښتن دئ.

په بل ځاي کي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ په اړه فرمايي:

☎✂❒←⑨◰♑🕐♦⇖🙢♦✍☎✂❒➔🔔◰⑨✽🕒⮘✌🔔◰♊🙵❻

🗐🙵✽🙵⬩🔔♊◻✍☠←♑⬃✡♉☺⬩▫☎♉❍⬂⓿■🖬♦⇖⅄✏🙢✂

☎⇖❷♉→♦☞♈♦③♊◻✍☠⬋🙵⬃❁♉✍♦❒🕕←❍♦⌛⬂♦⬩✞

(225)⬙🙰🙰⬀⌖☒③♉⑨⬀🖮⬩✍☎✂❒⇗♍◉⑨♦🖎🙢♦✍♦❒

ژباړه: په دې مؤمنانو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ سره يې کومه ژمنه کړې وه په هغه کي رېښتني وختل داسي دي چي خپل نذر يې پوره کړی (يعني شهيدان سول) او څني د پوره کولو په موخه انتظار کوي او ددوی د ارادو په بدلولو کي هيڅ بدلون نسي راتلای په بدلولو سره.

په بل ځای کي الله ﷻ فرمايي:

⌘♊♉✍ ♦♌❒⇗♍◻❒☞🏵🙢✂ ⚘♍❒→◗♉⌛🕐❍❍♍🙢✂♦❒

🙵❻🙢✽🕐☼☞🏵🙢✂♦❒ ♦✗⇦🙰❷⬐⬈🕐◰♑←☺⬂♍🙢✂

(225) سورة احزاب – ركوع ١٣

لراوبر LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible] (226)

ژباړه: کوم مهاجر او انصار (چي په ایمان راوړلو کي تر نورو) مخکي دي او څومره خلک چي په اخلاص سره ددوی تابعداري کوي الله ﷻ ددې ټولو څخه راضي دئ او دوی د الله ﷻ څخه راضي دي الله ﷻ ددوی لپاره جنتونه برابر کړي دي چي تر درختو (تر ښاخو) لاندي به يې (څلور ویالي) بهیږي او همیشه به په جنت کي وي دغه هم لویه کامیابي ده.

په دغه آیاتو کي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ څخه خپله خوښي څرګنده کړې ده همدا ډول په ډیرو حدیثونو کي ددوی زیات فضائل راغلي دي نبي ﷺ فرمایي: چي زما څخه وروسته په ابو بکر ﷺ او عمر ﷺ پسي اقتدا کوئ. په یوه حدیث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: زما اصحاب ﷺ د ستورو په شان دي په هر یوه پسي چي اقتدا وکړی سمه لاره به پیدا کړی. ډیرو محدثینو په دغه حدیث کي خبري کړي دي په همدې وجه پرقاضي عیاض ﷺ باندي اعتراض دئ چي دغه حدیث یې نقل کړي دئ خو ملا علي قاري ﷺ لیکلي دي چي ممکنه ده چي دده په آند به د بیلو طریقو له امله داعتبار وړ وي یا په دې وجه چي داد فضائلو ځای دئ د فضلیت په ځای کي کمزوری حدیث نقل کول هم جائز دي حضرت انس ﷺ فرمایي چي نبي ﷺ فرمایلي دي چي زما اصحاب ﷺ داسي مثال لري لکه په خوراک کي مالګه چي دغه خوراک بې له مالګي

(226) سورة التوبة الاية (١٠٠)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه کېداى نسي. نبي ﷺ فرمايي: زما د اصحابو﵃ په اړه د الله ﷻ څخه وويرېږئ دوى د ملامتيا نښه مه جوړوئ ځوک چې ددوى سره محبت کوي هغه زما سره محبت کوي او ځوک چې ددوى سره کينه لري هغه زما سره کينه لري چاچې دوى ته تکليف ورکړى هغه ماته تکليف راکړى چاچې ماته تکليف راکړى هغه الله ﷻ ته تکليف ورکړى او ځوک چې الله ﷻ ته تکليف ورکړي د الله ﷻ په راکښولو کې به راسي.

نبي ﷺ فرمايي: زما اصحابو﵃ ته ښکنځل مه کوئ په تاسو کې که ځوک د احد د غره سره برابر سره زر خيرات کړي نود اصحابو﵃ د يوه يا نيم مد ثواب نسي لاسته راوړلاى. نبي ﷺ فرمايي: ځوک چې اصحابو ته ښکنځل کوي پر دغه کس د الله ﷻ، ملائکو او ټولو انسانانو لعنت دئ او ددغه سړي نه فرض قبليږي او نه نفل. نبي ﷺ فرمايي: چې الله ﷻ ټوله انسانان راچڼ کړل د انبياؤ(عليهم السلام) څخه پرته په دوى ټولو کې يې دغه څلور کسان غوره کړه: حضرت ابوبکر ﵁، حضرت عمر ﵁، حضرت عثمان﵁ او حضرت علي ﵁ او دوى يې زما پر ټولو اصحابانو﵃ باندې بهتر و ګرځول ابو سختيياني﵀ فرمايي: کوم چاچې د ابوبکر﵁ سره محبت وکړى هغه خپل دين سيده کړى. چاچې د عمر﵁ سره محبت وکړى نو ددين روښانه لاره يې پيدا کړه. چاکه دعثمان﵁ سره محبت وکړى د الله ﷻ په رڼا سره روښانه سو او چاچې د علي﵁ سره محبت وکړى دغه کس نو ددين رسۍ ونيول. ځوک چې د اصحابانو﵃ ستاينه کوي دغه کس د نفاق څخه پاک دئ، ځوک چې د اصحابانو﵃ بې ادبي کوي منافق، بد عتي او د سنتو مخالف دئ زما سره دا بيره ده چې هيڅ عمل به قبول نسي تر څو د اصحابانو﵃ سره محبت پيدا نسي او ددوى په اړه يې زړه پاک نسي. په يو حديث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمايي: اې خلګو ! زه د ابوبکر ﵁ څخه خوشاله يم تاسو دده مرتبه وپېژنئ زه دعمر AA ، عثمان AA، علي AA ، طلحة ﵁، زبير ﵁، سعد ﵁، سعيد ﵁، عبد الرحمن بن عوف ﵁ او عبيده بن جراح ﵁ څخه خوشاله يم تاسو ددوى مرتبه وپېژنئ. اې خلګو کوم ځوک چې د بدر او احد په غزا کې شريک سوي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ وهغو ته بخښنه کړي ده تاسو زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ کوئ او د هغه خلګو په باره کښې زما لحاظ کوئ چې ددوی لوني زما په نکاح کښې دي او يا زما لوني ددوی په نکاح کښې دي داسې نه چې دغه خلک د قيامت په ورځ ستاسو څخه د يو څه ظلم مطالبه وکړي او هغه به بيا نه بخښل کېږي په يوه حديث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمايي: زما داصحابانو، زومانو اونورو اصحابانو په اړه زما لحاظ کوئ څوک چې ددوی په اړه زما لحاظ وکړي الله ﷻ به ددغه کس په دنيا او آخرت کې حفاظت وکړي او څوک چې زما لحاظ ونه کړي الله ﷻ د هغه کس څخه بېزاره دئ او د چا څخه چې الله ﷻ بېزاره سي کېدای سي چې پر يو څه باندي ونيول سي دنبي ﷺ دا ارشاد هم دئ چې نبي ﷺ فرمايي څوک چې زما داصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ وکړي د قيامت په ورځ به زه دده محافظ يم. په يوه بل حديث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمايي څوک چې زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ ونه کړي حوض کوثر ته به رانه وستل سي ما به يوازي د ليري څخه ووينې. سهل بن عبد الله ﷺ فرمايي څوک چې د نبي ﷺ د اصحابانو ﷺ تعظيم او درنښت نه کوي هغه پر نبي ﷺ ايمان نه دئ راوړی.

الله ﷻ دي په خپل فضل او مهرباني سره د خپل نيولو او د خپل د رسول ﷺ د قهر او خوابدتيا څخه ماته، زما دوستانو ته، زما خواخوږو ته، زما د ناستي ولاړي خلګوته، زما مشائخو ته. زما شاګردانو او ټولو مؤمنانو ته خلاصون راکړي او ددغه مبارکو اصحابانو ﷺ په مينه دي زموږ زړونه ډک کړي.

وآخردعوانا ان الحمدلله رب العالمين والصلوة والسلام الاتمان الاکملان علي سيدالمرسلين وعلى آله واصحابه الطيبين الطاهرين وعلى اتباعه واتباعهم حملة الدين المتين. ﷺ

مؤلف: مولانا محمدزکريا کاندهلوي نورالله مرقده مقيم مدرسه مظاهر العلوم سهارن پور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېټه: ۱۷ـ شوال المکرم ـ ۱۳۵۷ ـ هـ ق. يعني د کوچني اختر او ولسمه د دوشنبې ورځ

ژباړونکی: مولوي عبدالهادي (حماد) کندهاري عفی الله وعافاه. مدرس ومدير جامعه اسلامية اشرفيه اوله ناحية کندهار افغانستان.

نېټه: ۲۱ ـ ۹ ـ ۱۴۲۸ هـ ق. چې د ۱۱ ـ ۷ ـ ۱۳۸۲ هـ ش سره سمون خوري د چهارشنبې ورځ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library